

ioan m. bujoreanu

mistere din București

vol. 2

Ioan M. BUJOREANU

MISTERE DIN BUCUREȘTI

Volumul II

Editura Virtual

2010

ISBN(e): 978-606-599-084-5

978-606-599-085-2

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului, sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Digitizare realizată de Merlin IT Consulting Ltd. London, U.K.

Cuprins

CAPITUL I	
VIZITAȚIA NOPTURNĂ.....	1
CAPITUL II	
O ÎNȚELEGERE NEÎNȚELEASĂ.....	23
CAPITUL III	
ION BORHINĂ	38
CAPITUL IV	
SUPRINDEREA, DISPUTA. NELEGIUIREA.....	49
CAPITUL V	
ESILIUL.....	65
CAPITUL VI	
O VIZITĂ	72
CAPITUL VII	
PROPUNEREA	79
CAPITUL VIII	
O RUDĂ	89
CAPITUL IX	
DOI AMANȚI	100
CAPITUL X	
REÎNȚURNAREA.....	111
CAPITUL XI	
DEZOLAȚIA.....	120
CONCLUZIA.....	136

CAPITUL I

VIZITAȚIA NOPTURNĂ

Dăngescu și domnu Lobadă judecătorul aștept pe Alexandru pînă la cinci ore dup-amiază ca să prînzeas- că împreună, dar așteptarea lor a fost vană, căci Alexandru rămăsese lîngă amanta sa pînă la cinci ore și jumătate. Pe la șase ore, el pleacă de la Maria promițindu-i că se va întoarce înserat ca să-i aducă nuvele despre tatăl ei. Maria, Elisaveta și Tincuța îi mulțumesc pentru această binefacere și Alexandru se duce la temniță, unde ajungînd fu introdus în camera îngrijitorului.

Acest funcționar, care cunoștea pe Alexandru și pe familia lui, se scoală îndată ce-l vede și șade în picioare pînă cînd Alexandru îl roagă cu stăruință ca să ocupe un scaun.

— Domnule îngrijitor, doresc să văz pe Sălcianu, zise tînărul Dăngescu.

— Care Sălcianu, cocoane Alexandre ? întreabă îngrijitorul.

— Sălcianu cojocarul, care s-a trimis de tribunal chiar astăzi ; acela în sfîrșit în pricina omorului unei femei.

— A ! îmi aduc aminte. Mă iertați, cocoane Alexandre, dar aici se aduce pe toată ziua o mulțime de individe și nu poci să-i ții minte pe toți.

— Ei bine, dacă ți-ai adus aminte, trimite să-l cheme încoaci.

Îngrijitorul dispare și se întoarce peste cîteva minute cu Sălcianu, care înainta încet, trist, cu capul plecat și cu lanțurile de picere. Alexandru simți că inima-i se strînge la vederea deplorabilei stări în care se afla tatăl amantei sale. El se scoală și înaintează spre Sălcianu. Sunt zdrobit de durere, domnule Sălciene, îi zise Alexandru. A te vedea suferind o osîndă pe care nu ai meritat-o, o sufăr și eu deopotrivă cu dumneata. Am venit să te văz și să-ți vorbesc ; te rog așază-te lîngă mine.

— Îți mulțumesc, domnule Dăngescu; nu voi să șez, căci aceste lanțuri mă țin în sus, cu toate că ar fi trebuit să se lege de gîtul unui om mult mai mare decît mine.

Alexandru pătrunse tot înțelesul acestor cuvinte, carii se aplicau d-a-dreptul tatălui său, dar el nu se supără, din contra, îi vorbi cu aceeași blîndețe.

— Ai toată dreptatea, domnule Sălciene, și te plîng din suflet. Cu toate acestea vei scăpa peste cincisprezece zile ; eu mă însărcinez cu aceasta, și fii sigur că în curînd după scăparea dumitale vei avea o fericire la carea nu te aștepți.

— Nu se vorbește de fericiri viitoare unui om nenorocit, domnule Alexandre, mai cu seamă mie care port lanțurile de picioare și care trăiesc în mijlocul omorîtorilor. Această rușine mă va băga în pămînt și prea curînd încă. Este lucrul cel mai dureros pentru un om cinstit de a se vedea pătat de lanțurile temniței.

Sălcianu revinea neîncetat la lanțuri și Alexandru hotărî să-l scape de dînsule. În această intenție el se adresa îngrijitorului care era față :

— Domnule îngrijitor, îi zise el ; cine te-a autorizat să pui lanțuri de picioare domnului Sălcianu ?

— Să vă deslușesc, cocoane Alexandre, răspunse îngrijitorul cu respect. Suntem impuși de lege ca să punem fiare la toți cîți se trimit aici în pricini de omor. Pe lîngă aceasta, avem ordine esprese de la autoritățile judiciare ca să puie fiare la toți carii se înaintez la temniță ; numai cei ce se trimit la casa de popreală sunt scutiți de această povară. Și în cîrtia cu care se înaintează domnu Sălcianu se află scris cuvîntul „temniță”.

— Te crez că ți-ai îndeplinit datoriile de funcționar ; cu toate acestea, trebuie să ocrotim pe domnu Sălcianu de o asemenea greutate, și fiindcă nu știi ce trebuie să fac în privința aceasta îți cer povața dumitale. Este foarte lesne, cocoane Alexandre ; nu aveți decît să vorbiți domnului vornic al temniței și ceea ce va ordona va fi îndeplinit și necontrolat de nimeni ; noi suntem supușii dumnealui. Pe dumneavoastră nu va putea să vă refuze căci îi sunteți rudă și prieten, și afară de aceasta a făcut concesii și altora.

— Îți mulțumesc, domnule îngrijitor, zise Alexandru cu mulțumire ; te rog dar să scoți îndată aceste lanțuri și voi veni peste cîteva minute cu vornicu ca să-ți dea autorizația. Socotesc că ai încredere în mine și că vei avea bunătatea să-mi faci această plăcere.

— Mai încape îndoială, cocoane Alexandre !...

Și zicînd acestea, îngrijitorul iese din cameră și se întoarce însuși cu un ciocan și cu o cheie prin ajutorul căroră sfărîmă fiarele cu care era legat Sălcianu. După aceasta, îngrijitorul la fiarele, iese și lasă pe Alexandru și pe Sălcianu singuri.

— Vă rămîi foarte recunoscător pentru această binefacere, domnule Dăngescu, zise Sălcianu cînd își văzu picioarele libere. Dar semnele fiarelor vor rămînea în veci săpate pe vinele carii le-au simțit apăsarea.

— Nu trebuie să te mai gîndești la aceasta, domnule Sălcien, zise Alexandru cu blîndețe. Cîți nu au purtat fiare de picioare și nu le mai simt apăsarea, ba încă sunt mari și tari. Consolă-te dar și lasă-te în sprijinul meu.

— Îți mulțumesc pentru această consolație dar dă-mi voie a te întreba un lucru mai-nainte de a declara da- că-ți priimesc bunătățile.

— De ce nu, domnule Sălcien ; explică-te și-ți voi răspunde.

— Mai-nainte de toate, reluă Sălcianu, află că dacă am priimit cu răbdare și în tăcere să mi se desfacă lanțurile de la picioare prin influența și prin puterea dumitale, este că ai fost constrîns de o datorie pe care ți-o impunea conștiința, și prin urmare ai făcut totul, ba încă mai mult decît credeam ; suntem dar chit. Ca să mă scapi de osîndă, peste cincisprezece zile, precum îmi

făgăduși, vrea să zică a-ți rămînea obligat, și pentru această obligație vei dori să aibi un preț ; ei bine, un asemenea preț eu nu vi-l poci acorda și prefer a rămînea subț jugul osîndei.

Alexandru nu se aștepta la asemenea cuvinte din partea Sălcianului. Departe de a-l ofensa, îl puse din contra în respect și îl făcu să-și plece capul.

— Te înțeleg, domnule Sălcien, îi zise Alexandru : ai un suflet mare și nobil, de aceea te admir și te respectez. Nu voi să fiu ipocrit ; voi fi sincer ca și dumneata : ți-am promis că te scap căci datoria și conștiința, precum ziseși, îmi impun toate acestea, iar nu numai sfărîmarea fiarelor, care este un ce necomplet. Prețul ce zici că-ți voi cere pentru obligația ce-ți fac, aceasta este numai o închipuire a dumitale și ca să mă declar mai lămurit, îți mărturisesc că temerea dumitale nu este întemeiată căci dacă iubesc pe Maria, nu am pentru dînsa decît intențiile cele mai onorabile.

— Domnule Alexandre, amorul și onoarea sunt doi inemici neîmpăcați, și oricît te-ai sili să mă convingi de contrariu, voi fi în neputință de a crede, mai cu seamă că între familia dumitale și a mea este o depărtare ca de la cer la pămînt.

— Voi lua-o de soție, îți jur pe onoare ! Orice piedici le voi sfărâma, nimic nu-mi va sta împotrivă.

— Nu este cu putință !... Nu este cu putință, domnule Alexandre !... Aceasta nu o poci crede de ar veni să-mi spuie chiar arhanghelul Mihail.

— Îți mai jur încă o dată pe onoare.

— Este mare onoarea dumitale, dar amorul calcă onoarea în picioare, și prin urmare nu-ți priimesc obligația.

— Nu mai zic nimic, domnule Sălcien, murmură Alexandru mîhnit. Ei bine, eu nu te voi sprijini în procesul ce ai, dar legea va lumina dreptatea și sper că o vei avea, nu de la mine, ci de la lege.

Sălcianu pleacă capul și își șterge două lacrimi ce-i pică din ochi. El văzu bine că a greșit bănuind onoarea tînărului Dăngescu și strîngîndu-l de mînă îi zise :

— Îți mulțumesc, domnule Alexandre, și mă iartă că te-am ofensat. Am fost un biet nesocotit !

— Nu ai de ce să-mi ceri iertăciune, domnule Sălcien ; dacă eram în locul dumitale nu aș fi urmat altfel.

— O ultimă vorbă, domnule Alexandre ; te povățuiesc, nu ca tată al unei fete, ci ca un prieten care-ți voiește binele : să nu mai iubești pe Maria căci aceasta îți va aduce pieirea ; tatăl dumitale ar fi în stare să facă lucruri mari cînd va fi încunoștiințat că voiești să te însori cu o fată de cojocar și mai cu seamă cu a Sălcianului, pe care nu-l poate suferi. Silește-te dar să uiți pe Maria căci aceasta depinde de voința dumitale și trecerea timpului te va face să-ți recunoști greșala, adevărat că ai avut orbirea de a te opri un minut lîngă fata unui meseriaș. Tinerețea, domnule

Alexandre, conduce pe un om la multe nebunii, și numai prin înaintarea vârstei se deșteaptă cineva dintr-un vis de iluzii ce se șterge așa de iute ca și cercul după o apă stătătoare, format dintr-o piatră azvîrlită, care rămîne la fund și care nu se mai întoarce niciodată pe locul pe unde a intrat.

— Domnule Sălcien, poveștile și exemplele ce-mi dai sunt nu se poate mai bune și mai raționabile, dar ele nu pot produce nici un efect asupra-mi, căci acestea poate mi le-am pus și eu înainte. Hotărârea mea este luată ; tatăl meu nu va mai putea fi nici o piedică în dorințele mele. Sunt vîrstnic, am o profesie liberă și bănoasă prin care îmi poci procura existența cu abundență, am și venitul meu de trei sute galbeni și crez că cu această stare sunt independent și ieșit de sub epitropia părintească. Îmi lipsește Maria cu care aș fi cel mai fericit om din lume. Pentru ce să nu o iau ? Pentru ce, din pricina convențelor de familie și de societate, să mă lipsesc de partea cea mai mare și cea mai scumpă a sufletului meu ?... Aceasta este întrebarea ce-mi fac neîncetat și răspunsul inimei mele este acela de a trăi cu Maria. Astfel dar, orice ar zice cineva nu ies din ceea ce mi-am propus.

— Văz cu mîhnire, domnule Alexandre, că sunteți nestrămutat în hotărîrea ce ați luat, care, pentru fata mea și pentru mine, ar fi o fericire din cele mai neașteptate. Sunt un om prea simplu pe lîngă dumneata ca să am pretenția să vă fac a-mi asculta poveștile. În simplitatea mea însă socotesc că sunt foarte drepte ; cu toate acestea, poate să mă înșel, dar vom trăi și vom vedea. Da, domnule Sălcien, vom trăi și vom vedea că un om hotărît face totul cum îi place, mai cu seamă cînd este independent.

— Să dea Dumnezeu, murmură Sălcianu, plecînd capul ca cum nu ar fi fost sigur de ceea ce zicea.

După această întreținere, Alexandru vecie că nu mai avea nimic de vorbit cu Sălcianu, și fiindcă ora era înaintată, apucă pe bătrînul cojocar de mîină și, strîngînd-o cu putere, îi zise :

— La revedere, domnule Sălcien. Îți recomand curagiu și răbdare multă.

— Cu plecăciune, domnule Alexandre ; vă urez toate fericirile din lume.

— Și dumitale asemenea.

Alexandru iese și lasă pe Sălcianu trist și descurajat. În sală ,el întâlnește pe îngrijitor și se adresează către dînsul:

— Domnule îngrijitor, îți recomand cu osebire pe Sălcianu, să-i dai o hrană bună, o locuință cuviincioasă și în sfîrșit să faci cum vei ști mai bine ca să-l mulțumești. Îți voi recunoaște o asemenea îndatorire cu. prisos și mă voi sili cînd se va ivi ocazia să te înaintez în funcție.

— Vă sărut mîna, cocoane Alexandre, zise îngrijitorul plecîndu-se pînă la pămînt. Dorința dumitale va fi îndeplinită și dacă v-aș ruga ceva nu este ca să mă înaintați în funcție, ci să mă țineți în aceea în care mă aflu.

— Ce leafă ai ?

— O sută cincizeci lei pe lună.

— Ei bine, dacă ai avea o alta de patru sau de cinci sute lei, nu ai fi mulțumit ?

— Să vedeți, cocoane Alexandre ; eu mă mulțumesc pe puțin fiindcă nu sunt ambițios, și afară de aceasta m-am obicinuit cu lucrarea de îngrijitor ; în altă funcție poate nu aș fi destul de capabil.

— Prea bine, dacă ești mulțumit, nu am ce zice. Eu unul îți promit protecție ori de câte ori vei veni să mi-o ceri. Cît însă pentru Sălcianu, îți voi recunoaște deosebit și din minutul acesta mă duc la vornic să-i vorbesc ca să-ți dea dezlegare pentru scoaterea fiarelor.

Îngrijitorul se înclină și Alexandru, ieșind din casa îngrijitorului temniței, își îndreptează pașii la vornicul temniței, care era una din rudele de aproape ale Dăngescului.

În momentul cînd trăsura de birjă a lui Alexandru se oprește la scară, vornicul temniței se sculase de la masă și lungit pe o sofa turcească fuma dintr-un ciubuc lung de iasomie. Vornicul temniței, căruia îi zicea domnu Gusescu, era în vîrstă de patruzeci și cinci ani ; el purta un cap gogoneț acoperit pe lîngă urechi și pe după ceafă de cîteva șuvițe de păr ce-i mai rămăsese, căci pleșuvisese de multă vreme. Niște ochi mici căprui înfundați în orbita lor, din carii cel din dreapta avea la coadă o rană cicatrizată, anunțau viclenia pe care o moștenise de la familie ; un nas lung și subțire tăia în linie dreaptă buza superioară ceea ce contribuia foarte mult a da acestui domn un aer de berbec ; gura îi era cam strîmbă, poate unde îndrugase prea multe verzi și uscate în viața lui, fața îi era uscățivă și corpul înalt și subțire.

Domnu Gusescu fusese un om prea avut și se trăgea dintr-o familie bună, dar își tocaseră mai toată starea în vreo trei ani cu loretele din Paris, cu supeurile și cu jocurile la noroc.

Cînd nu-i mai rămăsese nici o speranță și în punctul de a rămînea pe drumuri, se însură cu o fată care avea zestre bună și după însurătoare obținu și postul de vornic al temniței, pe care-l ocupa de mai mulți ani. Domnu Gusescu, de cînd se pusese în capul pușcăriașilor, lumea bîrfitoare îl acuza că îi mergea foarte neted ca șef, și că din cheltuielile temniței își formase un venit ca de la o moșie. Cu toate acestea, cine poate da crezămînt spuselor lumii !

Cînd Alexandru deschise ușa camerei domnului Gusescu, acesta exprimă multă mulțumire văzîndu-l.

— Bine ai venit, vere Alexandre, zise vornicul fără să se deranjeze. Vino de te lungește lîngă mine și să tăiem la lafuri. **Ce** păcat că nu sosisi cu o jumătate de oră mai-nainte căci am fi prînzit împreună. Sunt singur, mă vere. Pe nevastă am azvîrlit-o la moșie de ieri seara. Ișală ! bașală !... chef, acum ; am rămas flăcău ca tine.

Alexandru se așeză lîngă dînsul și-i răspunse :

— Ascultă, vericule, îți mărturisesc că-ți pizmuiesc fericirea fiindcă eu nu o am, și mi se pare că, în loc să rîdem și să glumim, oi să te anuiezi .

— Iaca-na... De unde mi-ai ieșit și tu anuios ?... Ce dracu de le pui toate la inimă ?... Dacă tatăl tău este certat cu mă-ta, nu cumva o să-mi stai busumflat pînă se vor împăca ?... Ce , mă, tu nu vezi că mai toți bărbații se cert cu nevestele lor ?... Aceasta a devenit o generalitate, o modă din care nu trebuie să ieșim, căci altfel, ne-ar crede lumea de niște proști.

— Dar ce, vere, puțină supărare este aceasta pentru un om simțitor ?

— Poftim vorbă !... Parcă ceilalți oameni sunt boi și numai tu te-ai găsit mai breaz decît toți. Ce dracu, Alexandre, cui semeni tu așa de liniștit!?... Atîția ani cît ai șezut în Paris nu ți-au pus pus sîngele în mișcare ?... Mai conformează-te și tu cu lumea.

— Ai tot dreptul, vere, ca să-mi zici și mai multe decît acestea. Văz bine că nu ar trebui să fiu așa de liniștit, dar ce vrei să fac ; așa-mi este naturelul.

— Minți că nu este așa. Cînd erai mic, ieșai la uliță și începeai să azvîrli cu pietre în oameni ; nu puteai sta un minut la un loc. Aceasta va să zică naturel ?... Încă odată îți spui că minți, vericule, și tu trebuie să fii amorezat.

— Nu sunt nici amorezat ; și mai întîi cînd ar fi una ca aceasta, ar mai ști și alții.

— Negreșit... Iată o bună dovadă... parcă tu faci lucrurile să te vază lumea. Nu mi-ai spus că pe lîngă altele multe ești și misterios ?

— Să lăsăm glumele la o parte, vericule ; am venit să te rog ceva.

— Roagă-mă, Alexandre, și de-mi va sta prin putință voi face tot.

— Tocmai pentru că-ți stă prin putință pentru aceea mă și adresez dumitale ; uite ce este : doresc să dai ordin îngrijitorului temniței ca să trateze bine pe Sălcianu cojocarul, ce s-a arestat de tribunal și să-i scoată fiarele de la picioare.

— Cine este Sălcianu ? întreabă vornicul.

— Un biet nenorocit care s-a osîndit pe nedrept de Tribunalul criminal și pe care-l voi scăpa cînd se va înfățișa procesul lui la Curtea Apelativă.

— Și de cînd ai început tu să compătimești de nenorociți ?... Spune-mi drept, ți-a dat parale multe ?... Atunci împrumută-mă și pe mine căci astăzi sunt la os. Ieri am cumpărat unei lorete franceze o brățară de două sute galbeni și vreo șase mătăsuri. Mi-am deșertat toată punga și nu mi-a mai rămas în casă decît vreo zece galbeni.

— Nu am luat nici o lescaie de la acel Sălcianu, ve- ricule, căci este un om pe care îl cunosc și căruia îi voiesc binele. Afară de aceasta este și sărac și abia da- că-și încropește existența de astăzi pînă mîine.

— Dacă este așa, nu mai am ce zice. Îți voi face plăcerea căci am făcut la alții streini, dar încă ție !...

Și zicînd acestea, vornicul se scoală după sofa, vine la o masă și scrie un bilet îngrijitorului temniței prin care îi ordonă să scoată fiarele de la picioarele Sălcianului și să-l trateze bine. După acestea, el sună clopoțelul și un servitor intră în cameră.

— Să dai acest bilet unui dorobanț ca să-l ducă la îngrijitorul temniței, ordonă domnu Guescu, depunînd biletul în mîna servitorului.

— Am înțeles, cocoane, răspunse servitorul luînd biletul și ieșind din cameră.

— Îți mulțumesc, vere, zise Alexandru vornicului. Îți rămîi foarte recunoscător pentru această îndatorire.

— Pentru puțin, Alexandre. Nu e lucru mare ceea ce făcui ; m-a costat numai scularea după sofa și scrierea a trei rînduri.

— Acum te las, vere.

— Ce fel, așa curînd !... De știam că te pierz, mai amînam trimiterea biletului. **Ce** nerod fusei !

— În toate cazurile nu puteam rămînea mai mult căci nu am prînzit pînă acum și mi-e foame.

— Atunci nu mă poci disputa cu stomacul tău. Du-te de mănîncă și întoarce-te ca să ne preumblăm pe șosea împreună.

— Nu voi putea veni, căci în seara aceasta am treabă ; dar mîine, dacă ești acasă, voi veni să prînzim și să fiu al dumitale pentru toată ziua.

— Fie și mîine. Îți voi arăta pe amanta mea, Alexandre ; să vezi ce haz are !... este frumoasă ca o cadră și are un spirit de drac.

— Prea te costă bani mulți !

— Apoi cu astfel de femei nu te poți încurca cu nimic.

— La revedere ; mîine viu negreșit.

— Adio, vericule ; vezi să nu te încurci undeva căci te voi aștepta.

— Fii sigur că mă voi ține de făgăduială.

Alexandru iese și se pune în trăsură. El ordonă birjarului a-l duce la otelul lui Brener. Trăsura pornește și după cîteva minute se oprește dinaintea ușei acestui otel, care se deschidea în fața uliței. Alexandru plătește birjarului și intră în birt ca să mănînce mai mult de trebuință căci apetit nu avea nicidecum.

El se așează la o masă retrasă, care nu era ocupată de nimeni și consultînd carta bucatelor ordonă chelnerului să-i aducă un bulion.

Fiindcă însă pe la birturile nemțești se servează ceva foarte anevoie și chelnerii trebuie să pună cîte zece minute de interval ca să aducă un fel de bucate, Alexandru, care știa aceasta, intră în sala biliardului ca să privească pînă să-i aducă bulionul ordonat. În sala biliardului se aflau o mulțime de greci, nemți și români puțini. Unii citeau jurnale nemțești, căci numai de acestea se

aflau acolo, mulți jucau table, domino, cărți și doi inși biliard ; între acești din urmă era Neagu Bolboacă, care se vede că încă nu uitase petrecerile trecute. Vătaful de curte se dase plăcerii biliardului cu o veselie nespusă ; el bătuse pe adversarul său în mai multe rînduri cînd, aruncîndu-și privirile spre ușa antrelei, vede pe Alexandru. Prezența lui Alexandru în cafenea îl spăimîntă, picioarele-i se-nmoaie și tacul era să-i cază din mîină dacă tînărul Dăngescu, obosit de o asemenea priveliște, nu ar fi plecat în acest moment să-și la bulionul.

„Ce să caute domnu Alexandru aici în cafenea ? cugeta el. Un fecior de boier într-o cafenea !... asta nu este lucru curat.”

— Dar nu joci ? îl întrebă companionul său de joc care aștepta de cîteva minute.

— Ai ?... Auz ?... **Ce** este ?... zise Bolboacă zăpăcit.

— Uite, frate, că nu mai știe ce face. **Ce** dracu de te-ai amețit astfel ?

— Ia ascultă, zise Bolboacă. Fă bine de taci și nu tot îndruga la nimicuri. Spune-mi cunoști pe tînărul acela ce veni la ușa să ne privească ? L-ai văzut în sala de mîncare ?

— L-am văzut în mai multe rînduri mîncînd aici, și noaptea, pe la douăsprezece ceasuri, vine mai totdeauna, dar nu-l cunosc cine este.

— Știi bine că pe acesta l-ai văzut mîncînd aici ? Nu te înșeli ?

— Tocmai aceasta, că doar nu am avut orbul găinilor.

— Oricum, cîteodată se înșeală cineva și la pe unul drept altul.

— Te-i fi înșelînd tu, iar nu eu. Acum lasă la păcatele pe acel necunoscut și începi de joacă, căci ne trec ceasurile degeaba.

— Iată că joc.

Și zicînd aceasta, Bolboacă reîncepe a juca biliard neînțelegînd cum un fiu de boier venea să mînînce la birt, de vreme ce acasă avea tot ce-i trebuia.

„Îmi pare bine că am mai făcut și această descoperire, cugetă Bolboacă. Cine știe la ce mi-o prinde bine odată !”

Alexandru mîncă sau mai bine ciugulește din bucatele ce i se aduce. După ce termină prînzul, soarbe de cîteva ori din cafeaua ce i se prezintase, aprinde o țigară de havana, plătește chelnerului, iese din birt și, fiindcă începuse a însera, se duce la Maria pe care o găsește singură împletind la ciorapi.

— Bună seara, Mariuțo, îi zise el cu bucurie.

— Bine ai venit, mulțumi tînără fată, sculîndu-se și lăsînd ciorapul. Te așteptam, Alexandre ; muma mea și toți din casă s-au culcat căci erau osteniți, și ieri noaptea nu s-au repauzat decît o oră sau două.

— Și dumneata nu ești ostenită, Mario ? Cum de nu te-ai culcat împreună cu ceilalți ?... o întrebă el așezîndu-se lîngă dînsa și sărutînd-o pe frunte.

— Mă gîndeam la dumneata, Alexandre, și cînd te aștept nu mă apucă somnul, nici simț osteneala.

— Buna mea Marie !... Și Alexandru apucă amîndouă mîinile amantei sale și le strînge cu amor.

— Ai fost la tatăl meu, Alexandre ? întrebă tînăra fată.

— Am fost, Mariuțo, și vă aduc nuvele bune.

— Vorbește, Alexandre ; am nerăbdare să aflu ce face sărmanul meu părinte.

— Să-ți spui, Mario ; el este mîhnit ca orice om onest ce suferă o arestare nedreaptă, dar l-am asigurat că va fi liber peste cincisprezece zile, și dacă nu voia să-mi arate că este satisfăcut, cel puțin citeam în ochii lui mulțumirea. Asemenea am fost și la vornicul temniței, care-mi este văr, l-am rugat în favorul părintelui dumitale, și a dat ordin îngrijitorului ca să-l trateze bine, să-i dea o locuință convenabilă, hrană bună, și să facă în fine tot ce-i va sta prin putință ca să-l mulțumească. Vezi bine că numai libertatea îi lipsește, pe care o va avea peste cîteva zile.

— Îți mulțumesc pentru bunătățile ce ai făcut tatălui meu. Muma mea, Tincuța și Stoian se vor simți deopotrivă fericiți cînd le voi comunica aceasta. Dar spune-mi, Alexandre, dacă în întreținerea ce ai avut cu bunul meu părinte ți-a dat să înțelegi că cunoaște amorul nostru ?

— Îl cunoaște foarte bine, Maria mea, și poci zice că despre dînsul ne-a fost mai toată întreținerea ; i-am comunicat în sinceritate intențiile mele și bătrînul părea mulțumit ascultîndu-mă ; cu toate acestea el se îndoia, ca oricare tată, ce nu poate crede, pînă nu vede. În fine, la plecare-mi, m-a strîns de mînă și mi-a mulțumit.

— Îmi pare bine, Alexandre, că amorul nostru nu mai este un mister nici pentru tatăl meu ; aceasta îmi ușurează sufletul pentru dumneata și pentru mine, căci acum nu voi fi silită a mai palpița la gîndirea că voi fi espusă curînd sau mai tîrziu a fi dojenită, de cel căruia îi sunt datorare viața.

— Această temere nu-și va mai avea locul, Maria mea, căci în curînd amorul nostru nu va mai fi un mister pentru lumea întreagă. Să treacă aceste cincisprezece zile și alte atîtea și-l vom curona pentru totdeauna.

— Numai de nu ar fi un vis fericirea la care mă faci să aspir, Alexandrul meu. Inima mea însă nu știu pentru ce este închisă, tristă ; sufletul meu se strînge de cîte ori mă gîndesc la un viitor plin de flori. Mi-e frică să nu fie o prevestire. Dar ce văz, Dumnezeuul meu ! strigă Maria care avea ochii ațîțați pe fereastă.

— Ce este, Maria mea ?... **Ce** te face să tremuri ?...

— Scumpul meu amic, zise Maria strîngînd pe amantul său de mînă ; văzui o fantomă neagră în formă de om care trecu ca o umbră pe perdeaua acelei ferește. Cine să fie în grădină ?... Dumnezeuul meu, mi-e frică !

Alexandru se scoală cu iuțea de lîngă amanta sa și se repede spre ușă strigînd :

— Mă duc să văz cine îndrăznește să ne turbure fericirea ; va plăti scump mizerabilul !

— Nu te espune, Alexandre, strigă Maria ieșind după amantul său. Poate să fie vreun hoț și să te omoare.

Alexandru se afla în grădină cu Maria și amândoi încep să privească cu curiozitate în toate părțile ca să se încredințeze dacă în adevăr pătrunsese cineva în acel loc izolat, dar ei nu zăresc pe nimeni deși ocolesc grădina în tot sensul.

— Nu văz nimic, Maria mea ; poate a fost o închipuire.

— O ! nu era o închipuire ; am deosebit foarte bine acea umbră.

— În toate cazurile, și dacă a fost cineva, a fugit negreșit. Dar mirarea mea este mare căci nu poci înțelege când avu timpul să se facă nevăzut așa de curînd.

— Se vede că a fugit în minutul cînd l-am zărit.

— Dar pe unde ?

— Neapărat că pe porțița grădinei pe unde intrai dumneata, Alexandre.

— Dar ce porțița nu este închisă cu lacăt ?

— Nu are lacăt, ci o verigă.

— Atunci rămîi aici, Mario ; mă duc să văz dacă veriga este pusă.

Alexandru își îndreptează pașii spre porțiță și Maria se la după dînsul la oarecare distanță. Cînd era să se apropie, un om care era ascuns în buruieni sare deodată peste porțiță și se face nevăzut ca o nălucă. Alexandru și Maria rămîn uimiți la această vedere. În întunecul nopții ei nu putuse deosebi dacă săritorul fusese un om sau un animal. Maria începe să vorbească după cîteva minute :

— Acum vezi, Alexandre, că nu m-am înșelat. Presupui două lucruri : sau că am fost spionați, sau că vreun tîlhar a voit să ne calce casa.

— Se poate și una și alta, Mario ; mă voi încredința însă dacă am fost spionați ; mîine voi ști negreșit.

— Dumnezeu meu, ce scumpă este fericirea și cît de spinos este misterul !

— Oricum, fericirea devine mai interesantă cînd ea este ocolită de curse. Rămîne ca să nu dăm într-însele și să le sfărîmăm cînd le vom vedea înaintea noastră.

Alexandru și amanta sa intru în casă unde găsesc pe Tincuța frecîndu-și ochii și căutînd pe Maria. Aceasta îi comunică întîmplarea nopturnă și cîte trei încep a se întreține pînă la o oră înaintată a nopții. Cînd Alexandru vede că a început să se lumineze de ziuă și că nimeni nu mai poate turbura liniștea Măriei, el își la adio de la tînerile fete și pleacă promițîndu-le că va veni seara să o petreacă cu dînsule. După aceasta, Alexandru iese pe porțița pe unde intrase și apucă spre locuința sa. Ajungînd acasă el se dezbracă, se pune în așternut și se culcă, dar nu poate adormi căci

gîndirea îi era pironită neîncetat la acel om misterios ce sărise pe porțița din grădina Sălcianului. Numai pe la șapte ore de dimineață abia putu să închiză ochii.

Să lăsăm pe Alexandru a gusta un minut de repaos și să căutăm pe acel om misterios care cauzase atîta spaimă Măriei și care sărise peste porțiță cu iuțeala unui iepure. Nu este îndoială că oricare trebuie să-l cunoască în persoana sau mai bine în individualitatea vestitului vătaf de curte al lui Stamate Dăngescu. Domnu Neagu Bolboacă, fidel îndatoririi ce i se pusese și ce-și impusese el însuși, reușise prin ajutorul iscusințelor sale ca să găsească o gaură pe unde să poată pătrunde în grădina Sălcianului ca să spioneze venirea lui Alexandru. Ajutat de întunecul nopții și de liniștea ce predomina acea uliță deșartă, Bolboacă avusese timpul ca să facă inspecția casei ocolind-o pînă toate părțile : cînd el băgase de seamă că porțița izolată din fundul grădinei avea o înălțime de un stîinjen, sărise pe deasupra, intrase în grădină, și ca o șopîrlă se tîrîse pînă burieni pînă ajunse la fereasta camerei care era iluminată. Acolo, el se ridicase puțin și putuse zări pîntre perdele, care nu erau destul de bine împreunate, tot ce se petrecea în cameră fără a fi observat de nimeni. El se pusese la pîndă numai de vreo cîteva minute cînd la marea mirare a sa văzuse pe Alexandru intrînd în casă și așezîndu-se lîngă Maria.

„Drace !... își zisese el ; avea dreptate stăpînul meu să presupui că domnu Alexandru trebuia să aibă un legămînt cu fata Sălcianului, căci degeaba nu voiește să-l scape de la osîndă.”

După aceste cugetări ce făcuse, Bolboacă nu pierduse din vedere nici una din mișcările lui Alexandru și ale Măriei, și el văzuse cum o sărutase pe frunte, cum o strînsese de mînă și, în fine, cum îi promisese că după liberarea Sălcianului o va lua de soție. El nu voise să știe mai mult căci în cîteva minute aflase tot, și găsind de cuviință a se întoarce acasă, în temerea de a nu fi descoperit, plecase de la pîndă și își îndreptase pașii spre porțița izolată. În acel minut, Maria zărise umbra lui fugind pe perdea ca o fantomă și ieșise afară cu Alexandru. Bolboacă, auzind zgomotul ce se făcuse la ieșirea lor, se ascunsese în burieni, și numai cînd se convinsese că fusese zărit și că-l căutau, atunci el sărise peste porțiță și venise în fuga mare acasă, unde se închisese în camera sa.

Erau unsprezece ore cînd Bolboacă, liniștit de tur- burările ce întîmpinase în pînda lui, se hotărîște a intra la Dăngescu spre a-i comunica descoperirile ce făcuse în vizitația sa nopturnă.

În această intenție, el iese din camera sa fără ca să facă zgomot, închide ușa cît putu de încet, și începu să suie scara pe vîrfurile degetelor ca să nu deștepe pe nici un om din casă. Ajungînd la camera stăpînului său, începe să bată ușor la ușă :

— Cine este ? strigă Dăngescu dinăuntru.

— Eu, cocoane, răspunse Bolboacă.

— Intră, Neagule, dacă ești tu.

Vătaful de curte intră în cameră și Dăngescu îi zice :

— Dar bine, nu ai de gînd să te duci unde ți-am zis ?

— Am fost, cocoane ; de acolo mă întorc.

— Ai fost ?... ce ai descoperit ?

— Am descoperit tot ce trebuia să aflăm.

— Bravo, Neagule ; ești un om neprețuit.

— Nu am făcut alt decît să-mi îndeplinesc datoria, cocoane. Astă-seară pe la nouă ceasuri am început a da la tîrcoale pîmprejurul casei cojocarului și nu am putu găsi o gaură măcar pe unde să mă poci strecura : vă- zînd că în zadar m-aș sili ca să caut a intra înăuntru, m-am hotărît să sar pe o portiță ce se afla în fundul grădinei, ceea ce am și făcut și nu am decît să mulțumesc acestei idei ce mi-a venit în minte, căci altfel nu puteam descoperi lucrurile pe care le-am aflat. Am zărit din grădină o odaie în care era lumină ; am înaintat pînă la fereastră, m-am uitat pîntre perdele, căci nu erau bine împreunate, și am văzut pe fata Sălcianului singură și împletind la ciorapi, dar drept să vă spui, cocoane, acea fată este de o frumusețe rară și care numai se visează. După cîteva minute, văz pe domnu Alexandru că intră la dînsa, o sărută pe mîină cu oarecare respect, îi spune că a fost la temniță la Sălcianu, că i-a făgăduit să-l scape peste cincisprezece zile, că a vorbit cu vornicul temniței care a scris îngrijitorului să-l mulțumească, și în sfîrșit, că după scăparea tatălui ei o va lua negreșit de soție, căci fără dînsa nu poate trăi. Nu am voit să aflu mai mult și am plecat ca să nu fiu descoperit : abia ajunsesem la portiță că domnu Alexandru și cu fata cojocarului ies afară și încep să caute în grădină ; i-am auzit încă vorbind că văzuse o umbră de om pe perdeă, și în- țelegînd că pe mine mă caută, mi-am făcut cruce și nici una, nici alta, am sărit peste portiță și am venit într-un suflet pînă aici acasă de frică că să nu mă prinză.

Dăngescu ascultase cu cea mai mare luare-aminte spusele vătafului său de curte și se vedea pe fizionomia lui o roșată grozavă, ceea ce anunța că tot sîngele i se urcase în cap și că era în culmea necazului. El zise după cîteva minute :

— Ticălosul !... nemernicul !... Și zici, Neagule, că i-a făgăduit să o la de soție ?... Nu te-ai înșelat ?

— Nu m-am înșelat, cocoane ; am auzit foarte deslușit cînd îi făgăduia că după alte cincisprezece zile de la scăparea Sălcianului va curona amorul lor.

— Drace !... este cu puțință !... mișelul, îl crez în stare să facă o asemenea rușine familiei mele. Acela este de cei cu romanțele în buzunar, de cei cu crucea în sîn și de cei ce fac paradă de onoare și de popularitate. Auzi, popularitate, fiul meu unic care trebuie să-mi moștenească numele, averea, și căruia mă gîndeam să-i dau o fată dintr-o familie strălucită !... Mizerabilul, el nu-mi seamănă în nimic, îmi vine să crez încă că nu este făcut de mine, ci de vreun țigan. Numai Grigore era fiul meu, acela mă iubea, acela nu ținea la femei, rîdea de dînsese, le înșela și le da cu piciorul. Ce nenorocire că l-am pierdut !... De nu era acel ticălos de ofițer care să ție la onoarea sorei sale și să-l omoare în duel, poate l-aș fi avut și astăzi. Tu nu ai cunoscut, Neagule, pe fiul meu Grigore ?...

Să-l fi văzut ce maniere nobile, ce ifose mari și ce cheltuitor sau mai bine galantom era cu toată lumea. Vezi. acela ar fi ajuns om mare !

— L-am cunoscut și eu, cocoane, și în adevăr era astfel precum îl descrieți. Dar să-i ușureze Dumnezeu țărîna, și dacă binevoiți ar fi bine să revenim la domnu Alexandru și să spuneți ce hotărîți în privința amorului dumnealui cu fata cojocarului. Lucrul îmi pare foarte serios !

— Cine-ți zice că nu este serios !... Această împrejurare mă pune într-o poziție foarte critică. Trebuie cu orice preț să-l desfac de acea fată de meseriaș și pentru aceasta am nevoie de gîndire ; la vezi nu ai putea tu să-mi dai vreo povață ?

— Eu, cocoane, și de aș voi să vorbesc și să-mi dau opinia, dar poate să nu vă placă și să vă supărați. Nu mă supăr, vorbește : dacă ideea ta nu va fi bună, vom căuta împreună o alta pînă cînd vom izbuti să găsim pe cea mai nemerită.

— Ei bine, cocoane ,iată care este ideea mea ; după ce m-am întors de la pîndă, m-am gîndit aproape un ceas în odaia mea și am socotit de cuviință că ar fi bine ca mîine să chemați pe fată aici,să-i vorbiți ceea ce veți găsi cu cale, adecă să-și la speranța că ea ar putea lua vreodată pe fiul unui boier, care dispune de viitorul lui și care nu-l va lăsa, cu nici un preț, să facă un asemenea pas. Să-i ziceți ca să-l mărginească de la dînsa. căci altfel Sălcianu va intra în ocnă și că în mîna dumitale stă ca să nu iasă niciodată dintr-însa. Dacă făgăduiește că va mărgini pe domnu Alexandru și că-l va face să nu o mai iubească, atunci tatăl ei va fi liber, și pe lîngă libertatea lui, o veți și înzestra și mărita cu un om cumsecade. Crez dar, cocoane, că orice ați voi să faceți afară de ceea ce vă spusei ,nu veți izbuti și lucrul se va complica și mai mult.

— Este bună povața ta, zise Dăngescu după o mică gîndire. Dar este anevoie de a o îndeplini, căci fata nu va veni la mine.

— Să încercăm, cocoane, și ca să nu amînăm mîine să-i trimiteți răspuns.

— Dacă nu vine ?

— Atunci urmează neapărat să vă duceți dumneavoastră la dînsa spre înțelegere.

— Ai dreptate. Ei bine, Neagule, mîine să pîndești plecarea lui Alexandru la curtea judecătorească și să te duci la fată să-i spui că doresc să o văz.

— Eu nu mă poci duce în persoană, căci sunt prea deochiat și cunoscut în casa Sălcianului. A face însumi un asemenea comision ar fi nu numai ca să stric totul, ba încă a mă compromite în fața domnului Alexandru și a fi bătut măr cum mi s-a mai întîmplat și altă dată.

— Atunci să trimitem pe un altul.

— Așa se poate. Mă însărcinez eu să caut pe omul ce ne trebuie, dar va trebui să adresezi dumneata două rînduri fetei, căci altfel nu va veni.

— Ce să-i scriu ? întrebă Dăngescu.

— Că doriți să o vedeți ca să-i vorbiți și că pentru aceasta o așteptați la ora cutare.

— Dar ea știe să citească ?

— Așa crez ; mi se pare că a fost și în pension.

— Ei bine, atunci voi face acel bilet.

Și Dăngescu se duce la masă și scrie un bilet Măriei Sălcienei în modul propus de Bolboacă. După ce-l termină, îl strânge și îl încredințează vătafului său de curte :

— Iată biletul ! Acum, Neagule, te las să faci ceea ce te va povățui dibăcia ta !

— Crez că voi face tot ce-mi va sta prin putință ca să vă slujesc.

Bolboacă iese de la Dăngescu și se duce în camera sa unde începu a se gândi profund, ceea ce făcu și stăpînul său pînă să se culce.

Știm că Alexandru venise despre ziuă și că prea tîrziu îl apucase somnul care nu dură decît pînă la unsprezece ore. Alexandru dormea puțin și nu-i prea plăcea să stea acasă. El era neîncetat în mișcare, ziua și noaptea, mai cu seamă că și profesia lui de avocat contribuia mult la aceasta. A fi avocat și amoretat va să zică a-și pierde cineva capul și a fi într-o mișcare perpetuă. Alexandru în adevăr nu mai știa ce face ; de aceea, îndată ce se deșteptă la unsprezece ore, se îmbracă numaidecît și ieși să-și la dulceața și cafeaua unde va putea. Bolboacă, care îl pîndea de departe, se la după dînsul îndată ce-l zărește ieșind, și se oprește la oarecare distanță cînd îl văzu că intră în grădina Otelului de Europa sau Brener.

„Se vede că acesta este otelul favorit al domnului Alexandru, cugetă Bolboacă. Dar ce idee pe dînsul ca să-l aleagă în atîta depărtare ?”

După aceste cugetări, Bolboacă se pune în sentinela umblînd împrejurul intrării grădinei și după o așteptare de trei cuarturi de oră văzu pe Alexandru de departe că iese cu țigara în gură apucînd pe din dos. pe

Ulița franceză. Vătaful de curte se la după dînsul și-l urmărește ca o vulpe pînă cînd Alexandru intră pe poarta curții judecătorești.

„Acum este timpul să încep operația, își zise Bolboacă înturnîndu-se : sunt sigur că el va sta pe la judecătorii cel puțin două sau trei ore. Aide, Neagule, înainte cu Dumnezeu sau mai bine cu dracu ; care din doi vor voi să mă ajute”.

Și zicîndu-și acestea, Bolboacă apucă pe diferite ulițe ce le crezu mai scurte pentru a ajunge mai în grabă la casa Sălciianului. Pe cînd umbla, își aduce aminte că în biletul Dăngescului către Maria nu era scris ora venirii ei și că trebuia să o însemneze el. Și fiindcă nu avea de nimeni a se teme, el scoate biletul și un condei de plumb din buzunar și însemnează pe bilet douăsprezece ore și jumătate. După aceasta, el strânge biletul și reîncepe a umbla cu aceeași iuțeală. Cînd fu mai aproape de casa Sălciianului și o zări de departe, Bolboacă se opri îndată și așteptă pe un muncitor ce era în urma lui și care trebuia să treacă pe lîngă dînsul. Muncitorul nu întîrziă de a se apropia de Bolboacă, care îl oprește și îi zice :

— Ia ascultă, creștine ; vrei să câștigi un icosar ?

— Cum să nu voi, domnișorule ? zise muncitorul scoțându-și căciula.

— Uite, nu ai decît să pierzi cîteva minute ; este vorba ca să duci acest bilet la casa aceea unde este salcîmul ăla plecat. Ia te uită, îl vezi bine ?

— Da, văz salcîmu și văz și casa, răspunse muncitorul arătînd eu degetul.

— Ei bine, cînd vei intra înăuntru să întreb de domnișoara Maria Sălcianca, și răspunzîdu-ți-se că este acasă, să dai acest bilet în mîna ei și să-i spui că i-l trimite coconu Stamate Dăngescu. Să stai acolo pînă îl va citi și să-i ceri răspuns. Nu uita să-i spui, întîmplîndu-se să te întrebe, că ești slugă în curtea coconului Stamate. Ai înțeles ?

— Am înțeles, domnule.

— Poftim acum doi sfanți, și du-te. Cînd te vei întoarce la locul acesta, unde te aștept cu răspunsul ce-ți va da, îmi vei înapoia acești doi sfanți și-ți voi da ico- sarul întreg.

— Am înțeles, domnule, zise muncitorul ducîndu-se iute să-și îndeplinească comisionul.

Bolboacă privește pe muncitor de departe și nu-l pierde din vedere decît numai după ce intră pe porțița ce era alături de prăvălia de jocărie. Zece minute trecu și muncitorul încă nu se întoarce la marea mirare a vătafului de curte care, în nerăbdarea sa, începe să înainteze și să observe cu mai multă băgare de seamă. În fine, după trecerea altor zece minute, muncitorul reapare pe pragul porțiței și vine repede spre Bolboacă. Acesta îl întreabă pînă a nu ajunge bine lîngă dînsul :

— Hei, ce ai făcut ?

— Am făcut treabă bună, domnule ; am găsit pe fată și i-am dat biletul ; după ce l-a citit, a început să vorbească încet cu două femei, una bătrînă și alta tînără, ce se aflau acolo, și după vorbă a făcut scrisoarea asta și mi-a zis să o dau lui, coconu Stamate Dăngescu. Poftim scrisoarea și doi sfanți.

— Îți mulțumesc, creștine ; acum poftim și dumitale icosarul.

— Să trăiești, coconașule. Dumnezeu să-ți dea tot ce dorești după sufletul dumitale.

Și, zicînd acestea, muncitorul se depărtează.

Bolboacă rămîne cu scrisoarea în mînă, zicîndu-și :

„Ce a dracului este vorba românească !... Și cînd mulțumește cineva pare că înjură. I-am dăruit ticălosului acela un icosar ca să ceară de la Dumnezeu să-mi dea după sufletul meu care este plin de păcate. Dar ce-mi pasă."

Bolboacă privește biletul ce avea în mînă și vede că este lipit cu un bulin. El avu curiozitatea să citească răspunsul tinerei fete și fiindcă bulinul era încă ud, îl dezlipește binișor fără ca să strice cîrtia, desface biletul și citește rîndurile următoare :

„Vă sărut mîna, cocoane Stamate. Nu știu ce împrejurare vă face ca să mă chemați la dumneavoastră. Ca să îndeplinesc însă dorința, sunt gata a veni la ora ce-mi fixați prin scrisoare, și voi fi însoțită de muma

A dumneavoastră supusă, *Maria Sălcianca*"

„Ha, ha, va veni în sfîrșit, își zise Bolboacă cu mulțumire. Dar zgriptorița de mumă-sa ce dracu caută cu dînsa !... Cu toate acestea, o voi băga în altă cameră pe timpul cînd fata sa va fi cu stăpînul meu."

Bolboacă strînge biletul, lipește bulinul la loc și pornește spre casă cu cea mai mare iuțea. Ajungînd peste cîteva minute, el intră drept în camera Dănges- cului.

Acesta era singur ca după obicei și aștepta pe confidentul său. Cînd îl văzu intrînd pe ușă, îl întrebă îndată :

— Ce răspuns îmi aduci, Neagule ?

— Socotesc că trebuie să fie bun, cocoane, zise Bolboacă prezentînd biletul Măriei.

Dăngescu desface biletul cu nerăbdare, îl citește și zice :

— Îmi scrie că vine cu muma sa la douăsprezece ore și jumătate. Acum sunt douăsprezece și cincisprezece minute. Peste un sfert va fi aici. Bravo, Neagule ! Dar cu mumă-sa ce să facem, căci nu-i voi putea vorbi de față cu dînsa ?

— Vom zice cui va să o invite în altă cameră și să-i spuie că voiți să vorbiți singur cu fata.

— Dar dacă nu va voi ?

— Cum să nu vrea ?... Cineva se pierde într-o casă tie boier și nu prea poate face la marafeturi.

— Ai dreptate, să zici feciorului să aștepte în sală venirea acestor femei ; pe cea bătrîină să o bage în salon ca să caște în voie, uitîndu-se la tablouri, iar pe Maria să o introducă la mine. Și curînd, Neagule, căci pot să sosească.

— Numaidecît, cocoane, zise Bolboacă ieșind.

Vătaful de curte cheamă pe un servitor și-i comunică ordinele stăpînului său. Servitorul se pune îndată la postul său și începe să aștepte în liniște venirea femeilor Sălcience. Acestea sosiră peste douăzeci minute. Ele intru în sală, unde găsesc pe servitor.

Elisaveta și Maria erau foarte curat îmbrăcate. Maria avea pe cap o pălărie de mătase verde închis care-i ședea cît se poate de bine, iar fizionomia ei era acoperită de un voal negru ca să nu fie observată de nimeni ; o rochie de mătase subțire, de o culoare închisă, era așa de bine tăiată, încît îi desina talia subțire în modul cel mai elegant ; adăogînd și o pelerină de mătase neagră ce avea lăsată pe spate și susținută mai mult pe mîini, vom completa toată toaleta tinerei fete. Elisaveta își acoperise capul de un bonet foarte simplu ; ea era îmbrăcată cu o rochie de bareș, culoare închisă, și

pe da- supra o boccea neagră cu fiori de mătase verde pe la colțuri. În fine, toaleta acestor dame era oarecum modestă în comparație cu a altor asemenea lor, care posedau un venit mult mai mic.

Cînd damele Sălcience intru în sală, încep a se uita pîn toate părțile, și zărind pe servitor înaintez spre dînsul :

— Aici este coconu Stamate Dăngescu ? îl întrebă Elisaveta.

— Da, este aici, răspunse servitorul.

— Te rog, domnule, spune-i că a venit Sălcianca cu fata sa după chemarea ce le-a făcut.

— Știu, doamna mea, zise servitorul. Coconu dorește să vorbească numai domnișoarei, fetei dumitale; se vede că are să-i spuie vreun secret. Dumneata, doamnă, dacă nu te superi, fii bună de poștește în salon, ca să stai acolo unde domnișoara, fata dumitale, va veni să te întâlnească după ce va isprăvi vorba ce are cu coconu.

Elisaveta privește pe Maria cu mirare și o întreabă :

— Ce zici despre aceasta, fata mea ?

— Zic, mamă, ca să faci dorința domnului Dăngescu. și să te duci să mă aștepți în salon.

— Prea bine, Mariuțo, dacă găsești tu de cuviință...

Servitorul deschide ușa salonului și invită pe Elisaveta înăuntru. Sălcianca nu așteaptă o a doua invitație și intră fără sfială. După aceasta, servitorul închide ușa salonului și se întoarce lîngă Maria :

— Pofțiți și dumneavoastră, domnișoară, îi zise el deschizînd ușa de la camera Dăngescului.

Maria intră și Dăngescu, care era întors, se prefăce a nu băga de seamă, dar el o privește în oglindă și rămîne uimit văzînd că este atît de frumoasă. Maria își ridicase voalul îndată ce intrase pe ușă.

— A ! cine este ? întreabă Dăngescu întorcîndu-se deodată.

— Maria, fata Sălcianului, pe care ați chemat-o dumneavoastră, răspunse tînără fată cu modestie.

— Dumneata ești fata Sălcianului ?... doream să-ți vorbesc.

— Și eu sunt gata a vă asculta, cocoane Stamate.

Dăngescu se așază pe un fotoliu, fără ca să invite pe Maria să se așeze și dînsa. Tînără fată este atînsă de această lipsă de convenență, ceea ce o face să plece capul cu întristare.

— Ascultă, fetico, reluă Dăngescu. Cum te cheamă ?

— Maria, domnule, răspunse tînără fată fără a-l mai coconi, supărată fiind de cuvîntul „fetico”, care se adresa numai la servitoare, precum se obicinuia atunci.

Dăngescu, ofensîndu-se la rîndul său de cuvîntul „domnule”, observă tinerei fete :

— Poate nu știi, fetico, că boierilor nu le zice cineva „domnule”, ci este mai cinstit să le zică „cocoane” : te rog să înveți această cuviință.

— Înțeleg aceasta, răspunse Maria, dar ar fi bine ca și boierii să nu nesocotească pe cei inferiori ca pe niște animale, pe cât timp și inferiorii își au onoarea lor în lume ; și unei fete de meseriaș, care trăiește cu averea sa proprie și care se bucură de oarecare independență socială, nu i se zice „fetico” ca unei servitoare, nici se ține în picioare pe cât timp nu vine să implore ajutorul nimăru. Văz cu destulă mîhnire că nu poci avea mulțumirea de a mă repauza puțin de drumul ce am făcut, și de aceea vă rog să-mi spuneți mai curînd pentru ce m-ați chemat ca vederea mea să nu vă supere mult timp.

Dăngescu rămase uimit de limbajul ce îi ținuse Maria și la care nu s-ar fi așteptat niciodată. Cu toate acestea, el îi zise :

— Dacă ți-am zis „fetico”, socotesc că nu am făcut nici un rău, și ca să-mi îndreptez greșala. Îți voi zice cocoană.

— Nu pretinz să fiu cocoană : mă numesc Maria, precum v-am spus, și zicîndu-mi pe nume fără domnie și fără coconie, voi fi destul de mulțumită.

— Bine, bine, îți voi zice cum îți va plăcea, reluă Dăngescu care încuviință că în adevăr făcuse o neghiobie. Poftim, Mario, șezi unde-ți va plăcea, și mă iartă dacă nu te-am invitat numaidecât, căci mă gîndeam la altceva.

Maria nu voi să șază și Dăngescu, care pînă atunci voise a-i impune boieria și a o ține în respect, se văzu silit a se scula și a o face însuși a se așeza pe un scaun.

— Trebuie să te repauzezi, îi zise el, căci altfel mă supăr.

— Vă sărut mîna, mulțumi Maria așezîndu-se. Vă rog să mă iertați de supărarea ce v-am făcut. Văz bine că am fost prea importună.

— Este greșala mea, Mario. Și îmi pare bine că ești o fată inteligentă căci altfel nu m-aș fi putut înțelege cum doresc.

— Aștept să-mi vorbiți, cocoane Stamate.

— Ascultă, Mario, cunoști pe fiul meu Alexandru ?

La această întrebare. Maria deveni roșie și nu știu ce să răspundă. În uimirea sa, ea murmură cu jumătate voce :

— Da, îl cunosc, cocoane Stamate.

— Și prin ce întîmplare cunoști pe fiul meu ?

— De la o seară de bal mascat, unde mă dusesem de curiozitate cu muma mea și cu vara mea ca să vedem ce este acea petrecere.

— Nu intru În cercetarea a-ți imputa că fetele nu trebuie a se duce într-un asemenea loc ; dorința mea este numai ca să aflu despre modul cum ai făcut cunoștința fiului meu și fiindcă aceasta îmi importă, te rog să-mi răspunzi.

— Aveți toată dreptatea ca să găsiți necuviincios ducerea noastră într-un loc ce trebuia din contra să evităm. Socotesc însă că și fete de boieri mari s-au dus să-l vadă din curiozitate sau poate și de plăcere, căci masca acoperă tot și depărtează orice comentarii. Noi însă care ne dusesem pentru întâia și ultima oară, mascate, ne-am așezat într-un loc unde am stat toată seara mulțumindu-ne numai ca să privim lumea și să ascultăm muzica. Pe timpul acesta, un domn, pe care nu-l cunoșteam, vine de ne supără, ba încă ne adresează niște vorbe care erau insulte. Domnu, fiul dumneavoastră, care se afla acolo, auzise tot, și găsind că conduita celui necunoscut era necuviincioasă, ne-a luat partida, a gonit pe insolent și ne-a invitat a ne duce acasă. Noi nu am voit să priimim ca să nu-l deranjăm, dar a stăruit atât că a trebuit să consimțim, mai cu seamă că-i eram recunoscătoare pentru binele ce ne făcuse. Iată, cocoane Stamate, de când datează cunoștința ce am făcut cu domnu Alexandru, fiul dumneavoastră.

— În adevăr, nu este de mirare ca să fie astfel precum îmi mărturisești, căci s-au văzut atâtea cunoștințe de ocazie !... Cu toate acestea, dacă nu mă înșel, mi se pare că Alexandru a mai venit în casa dumneavoastră și prea adesea încă : poci ști dar pentru ce găsește atîta plăcere ca să o frecventeze ?

— Nu vă înțeleg bine, cocoane Stamate, răspunse tînăra fată începînd a tremura. Și dacă v-aș putea da oarecare informații, mă văz în neputință de a vi le comunica.

— Atunci va trebui să apucăm pe drumul cel scurt și a-ți declara că cunosc în detaliu totul ce se petrece în casa dumneavoastră. Alexandru te iubește, Mario ; știu aceasta de la un izvor sigur. Ți-a făgăduit nu mai departe decît aseară că te va lua de soție și aceasta peste cîteva zile. Crez că nu poți tăgădui.

Maria pleacă capul cu rușine.

Dăngescu urmă

- Am crezut de datoria mea să te chem și să-ți arăt intențiile mele de părinte al lui Alexandru. Ascultă, Mario : o asemenea căsătorie nepotrivită înțelegi bine că nu se poate face nici într-un chip. Nu am decît un singur copil care trebuie să-mi moștenească numele și averea, și acesta este Alexandru. Oricît de fată bună, și de înțeleaptă ai fi, nu poți lua pe Alexandru căci din nenorocirea dumitale ești dintr-o familie... nu ca a mea, și săvîrșindu-se un asemenea maritagi, nimeni nu mi-ar mai călca în casă, mie care trăiesc cu toată lumea mare.. Pentru liniștea dumitale și a mea trebuie să te hotărâști a depărta pe Alexandru, din casa dumitale ; te invit și te rog, Mario, pentru binele dumitale. Socotesc că este rațional să facem lucrurile înțelepțește și fără zgomot, căci în mîna dumitale rămîne acum ca să fugi de un amor ce, nu poate exista. Îmi promiți că vei depărta pe Alexandru din casa dumitale dîndu-i să înțeleagă că nu-l mai iubești ?

Pentru tot răspunsul, Maria începe a plînge și lacrămile ei nu mișcă nicidecum pe împietritul Dăngescu care reluă :

— Nu trebuie să plîngi, Mario, și mai puțin încă pe un om care nu va fi niciodată pentru dumneata, afară numai dacă eu voi fi mort. Spune-mi, îmi promiți că-l vei depărta de la dumneata făcîndu-l să creadă că nu-l mai iubești ?

Maria își șterge lacrămile și răspunde :

— Îmi cereți un lucru pe care mă simț în neputință de a-l esecuta. Sunt o biată creatură slabă, care am devenit jocul unei soarte nenorocite. Nu voi fi în stare niciodată ca să spui domnului Alexandru o minciună. Dar sunteți părintele dumnealui, puteți esersa toată puterea asupra-i și nu aveți decît să-l mărginiți de a mai veni la mine ; din parte-mi, nu voi căuta să-l reîntorc, cum nu am căutat să-l amănesc. Aceasta este tot ce vă poci promite.

— Îmi pare rău, Mario, că nu mă poci înțelege cu dumneata sau mai bine că nu voiești să mă înțelegi.. Știu că am toată puterea asupra lui Alexandru, dar un tată, oricît s-ar sili, nu ar putea reuși niciodată ca să oprească pe fiul său de a merge la o femeie pe care o iubește. Ca să mă port aspru cu dînsul, aceasta iar nu o poci face căci noi boierii nu suntem ca oamenii ordi- nari să ne batem și să ne insultăm. Ca să-i arăt asemenea că îi cunosc amorul ce are pentru dumneata, ca tată, trebuie să fiu mîndru și să nu-i dau să priceapă că știu niște asemenea lucruri. Vezi bine că a trebuit să mă înțeleg cu dumneata, și crede, Mario, că de vei face ceea ce te rog, spre recunoștință, te voi înzestra și mărita cu vreunul din neguțătorii ce-ți va plăcea.

— Vă mulțumesc, cocoane Stamate, pentru interesul ce luați la viitorul meu. Eu nu mă voi mărita niciodată ; știu bine că nu sunt pentru domnu Alexandru și nici că am pretenția ca să mă la de soție, dorința mea însă este ca să mă călugăresc. Crez că aceasta va fi partida cea mai bună de luat și domnu Alexandru se va retrage negreșit.

— Toate intențiile dumitale, Mario, sunt foarte bune și le aprob din tot sufletul, dar cu destulă părere de rău îți mărturisesc că ele nu pot contribui în nimic pentru a sfărîma amorul ce vă leagă. Singurul remediu este a-l depărta dumneata însăși, arătîndu-i, precum ți-am zis, că nu-l mai iubești. În zadar aș căuta alte mijloace, ele nu ar folosi la nimic ; acesta este cel mai nemerit și prin urmare aștept răspunsul dumitale hotărîtor. Trebuie să te pronunți, Mario, și este de datoria dumitale ca să-mi redai liniștea pe care mi-ai răpit-o, ascultînd declarațiile și promisiile fiului meu.

— Eu nu v-am răpit liniștea, cocoane Stamate, zise Maria suspinînd. Dumnezeu este martor că eu nu m-am gîndit niciodată, nici nu mi-a trecut prin minte ca să aspir la mîna domnului Alexandru. Sunt gata a mă sacrifica pe mine, viața mea, totul în lume, mă simț însă fără curaj ca să spui o minciună sau mai bine să pronunț niște cuvinte carii mi-ar săgeta inima. Este lesne, cocoane Stamate, de a zice la cineva : să faci cutare lucru !... dar puindu-vă în locul meu, ați putea face aceasta ? sunt sigură că nu... Vă mărturisesc dar că nu vă poci îndeplini cererea.

Și zicînd aceste din urmă cuvinte, Maria se scoală după scaun și pleacă capul dînd să înțeleagă printr- aceasta că va fi nestrămutată în hotărîrea sa.

Dăngescu începe să se preumbe cu pași iuți în lungul camerei ținând mâinile în buzunarul halatului și cu ochii ațintați pe parchet. După câteva minute de gîndire, el se oprește deodată și ațintează pe Maria :

— Am socotit, Mario, zise el, că vei fi o fată înțeleaptă și de înțeleș, dar văz că m-am înșelat. Am crezut că vom regula lucrurile ca să fim mulțumiți cu toții, și iar m-am înșelat. Ei bine, dacă este așa, vei încerca multe nemulțumiri, căci îți jur pe viața și pe onoarea mea că nu voi lăsa cu nici un preț pe fiul meu să facă un maritagiul atît de înjositor pentru familia mea. Văz încă că foarte rău am făcut de am avut în gîndire să scap pe tatăl dumitale de la temniță și să promit aceasta lui Alexandru. Atunci, dar plată pentru plată : Sălcianu va sta în temniță mult și bine și dacă suferă această osîndă este din pricina fetei sale, care nu voiește să îndeplinească cererea voitorului său de bine. Așa, Mario, dacă nu consimți să faci ceea ce ți-am propus, să știi că, pe viul Dumnezeu, tatăl dumitale nu va scăpa de fiarele temniței, care-i sunt legate de picioare.

— Ce auz, Dumnezeul meu !... strigă Maria împovărată. Sărmanul meu tată este cu fiarele de picioare ?

— Așa, cu fiarele de picioare, și în mîna dumitale stă ca să-l scapi de rușine și de suferințe.

— Dumnezeul meu, este cu putință ! strigă sărmana copilă cu lacrimile în ochi. Vei fi destul de bun ca să-l scapi, nu este așa, cocoane Stamate, dumneata care trebuie să aibi o inimă atît de frumoasă, cît și nobilă ca a domnului Alexandru ?

— Da, am nenorocirea să posed o asemenea inimă, zise Dăngescu afectînd umanitatea. Cu toate acestea, cu cît este de bună, cu atît este și de împietrită pentru oamenii carii mă contrariez. Sunt gata să umblu și să fac totul ca să scap pe Sălcianu de la închisoare ; îți jur pe onoarea mea. Acum alegeți din două, una ; sau depărtezi pe Alexandru în modul propus, sau tatăl dumitale va rămînea cu lanțurile de picioare ?

Maria este rătăcită ; ea nu știe ce să mai răspundă căci se afla între tată și amant și răspunsul era anevoie de dat. În zăpăceala cea mai mare, puterile o părăsesc și ea cade leșinată pe un fotoliu. Dăngescu o face să respire odicolon și numai după câteva minute reușește a o face să-și revie în sine. Cînd el văzu tînără fată se dezmeticise din leșin, reîncepu să-i vorbească cu blîndețe :

— Pentru ce ai leșinat, Mario ? Pentru ce să-ți faci inimă rea pe cît timp înțelepciunea trebuie să predomină feblețele fizice ?... Înțeleg că iubești pe Alexandru, nu mai rămîi la îndoială ; dar poate iubi cineva fără a cere ceea ce nu se poate ; te-ai putea bucura de dînsul fără a-l lăsa să săvîrșească o faptă pe care nu i-o poți permite cu nici un chip. Ți s-ar ierta orice greșală și de Dumnezeu și de oameni, căci lumea este supusă la mii de feblețe, și asemenea lucruri se văd pe toată ziua.

— Vă înțeleg, cocoane Stamate, zise Maria, sculîndu-se și reîncepînd a plînge. **Ce** ea ce gîndiți nu va fi niciodată, și cu toate că nu sunt decît o biată fată de meseriaș, dar și meseriașii țin la onoarea lor și mai mult încă decît mulți alții mai mari decît dînșii.

— Se poate, zise Dăngescu strîmbînd din nas. Dar timpul trece și văz că încă nu te-ai hotărît să-mi dai un răspuns mulțmuitoare. Ți-am spus să alegi din două una : sau tatăl dumitale scăpat și Alexandru depărtat, sau nu te vei alege nici cu una, nici cu alta.

— Un asemenea răspuns nu sunt în stare să vi-l dau acum : vă cer un termen de douăzeci și patru de ore ca să-mi consult sufletul, după a cărui trecere veți avea răspunsul meu.

— Îți acord acest termen, Mario, dar pînă a nu ne despărți doresc să-ți arăt că datoriile dumitale sunt mai mari către părinte decît către amant. Gîndește-te bine că scăparea Sălcianului stă în mîinile fetei sale, care balansează asupra acestui punct. Tot deodată, te rog să-mi promiți că nu vei comunica la nimeni cele ce s-au petrecut între noi și mai cu seamă nici o vorbă lui Alexandru.

— Vă promit tăcerea cea mai absolută, zise Maria cu lacrămile în ochi și ieșind din cameră.

— La revedere, murmură Dăngescu închizînd ușa după dînsa.

Maria se duce să reunească pe muma sa pe care o găsește în salon așteptînd-o cu nerăbdare și, fără a-i spune nimic din cele ce se petrecuse între dînsa cu Dăngescu, o ia la braț și se întorc acasă fără să schimbe un cuvînt: cît țin drumul.

Elisaveta nu îndrăznise să facă Măriei întrebări căci observase că ea se supără și sărmana muma iubea pe fata sa atît de mult că nu voia să o contrarieze cu nimic.

CAPITUL II

O ÎNȚELEGERE NEÎNȚELEASĂ

Maria, ajungînd acasă prea amețită de cele ce se petrecuse, roagă pe toți să o lase singură, intră în camera ei, se pune în pat și începe a plînge :

„Sărmană mașină umană !... Își zise ea cu mintea rătăcită. Durerea la totdeauna locul ce se conservă numai bucuriei. Bucuria !... dar ce este ea alt decît avangarda unei nenorociri, prevestitoarea lacrimilor ! ?... Dumnezeu meu, ce greșală am făcut ca să fiu pedepsită cu atîta asprime ! ?... Tu ordoni să renunț la amantul meu ca să scap pe părintele meu ?... Ei bine, voi executa ordinele tale și-mi voi împlini datoria de o bună fiică. Voi suferi un abandon nedrept, mă voi lăsa în voia soartei, dar aș dori mai bine să mor și pentru aceasta nu văz trebuința pentru ce m-am născut. O ! iartă-mă, Dumnezeu meu dacă îndrăznesc a crede că providența ta este cîteodată sora întîmplărei și a fatalității. Este grozav de a profera niște asemenea rătăcirii, dar din nenorocire ele nu sunt cîteodată decît tristul adevăr."

Și Maria, înțeleapta fată, căzuse în ateism. Ochii ei erau turburi, tot sîngele i se urcase în cap și o durere din cele mai nesuferibile o apucă îndată. Ea nu voi să anunțe pe muma sa ca să-i dea vreun ajutor, ci își acoperi fruntea cu amîndouă mîinile, în care poziție rămase nemișcată o jumătate oră.

Alexandru, care își săvîrșise afacerile și care voise să vadă pe amanta sa, intră în cameră și rămîne în mirare văzînd-o așa de aprinsă.

— Dar ce ai, Mario ? o întrebă el. Ești bolnavă ?

— Da, Alexandre, sunt bolnavă, răspunse Maria sculîndu-se ca să-l priimească.

— Șezi, Mariuțo ; nu te deranja, îi zise Alexandru reținînd-o și așezîndu-se lîngă dînsa. Sunt prea trist că te găsesc în poziția aceasta. Dar ce te doare ?

— Capul mă doare grozav, Alexandre.

— Și de cînd ?

— De astăzi de dimineață.

— De ce te-ai lăsat astfel și nu te-ai udat cu oțet sau cu odicolon ?

— Nu mă durea așa tare ca acum.

Alexandru se scoală îndată după pat, destupă o sticlă cu odicolon ce se afla pe masă, o toarnă pe jumătate în batista sa și o aplică pe fruntea Măriei.

— Îți mulțumesc, Alexandre ; aceasta o puteam face și eu fără ea să-ți dai dumneata osteneala.

— Nu este nimic, Mario ; aş fi fiinţa cea mai păcătoasă când aş osteni pentru că ți-am pus pe frunte o batistă cu odicolon. Dar, spune-mi, din ce ți-a venit durerea de cap ? Nu mă îndoiesc că trebuie să fi avut vreo supărare mare. O poci afla și eu, Maria mea ?

— Mă gîndeam la suferințele tatălui meu, Alexandre, și la mîhnirea ce încearcă muma mea pentru dînsul. Aceasta crez că mi-a provocat durerea de cap.

— Văz că supărarea a reînceput să vă coprinză și rău faceți de nu aveți răbdare și curaj. Îți credeam o inimă mai mare, Mario ?

— Și nu te-ai înșelat, Alexandre, că ea este prea mare încă. Dar oricît de mare ar putea fi, suferințele au umplut-o cu desăvîrșire, astfel că au început să debordeze. Sărmanul meu cap nu știe unde se află, sîn- gele, care-mi este într-o mișcare continuă, nu se mai poate liniști ; dar ce zic ?... el se va liniști numai cînd voi fi în mormînt !... În viață nu va fi cu puțință căci viața mea în viitor va fi un lanț de dureri.

— Ce însemnează acest limbagiu, Maria mea ? De cînd o asemenea schimbare neașteptată ?

— Alexandre, sunt sinceră și trebuie să vorbim și să ne înțelegem odată pentru totdeauna. Îți cunosc inima și știu cît mă iubești ; amorul însă ce ai pentru mine, departe de a fi o fericire, este din contra nenorocirea cea mai mare. Ca să mă iei de soție — aceasta este cu neputință.

Alexandru voi să-i vorbească, Maria îl interumpse și urmă :

— Știu ce voiești să zici, Alexandre : aceleași cuvinte încredințătoare de mai-nainte. Ei bine, ele ar fi în van căci, oricît de frumoase și de solide sunt, nu pot produce nici un efect sau mai bine nici un bun rezultat. Te rog pentru fericirea dumitale viitoare și pentru onorile care te aștept, să uiți pe sărmana fată de meseriaș a cărei naștere este prea obscură pe lîngă a omului pe care iubește. Depărtează-te de dînsa și nu vei greși. Aceasta este partida cea mai bună de luat. Soarta mea este asigurată, este hotărîtă : mă duc la o monastire îndată după scăparea tatălui meu ; acolo mă voi călugări și voi ruga pe Dumnezeu pentru fericirea dumitale pe pămînt și în cer.

Alexandru rămase uimit cît ținuse declarația Măriei. El își șterge sudoarea ce-i curgea după frunte și abia putu vorbi după cîteva minute :

— Nu te mai înțeleg, Mario. Iartă-mă dacă îmi vine a crede că durerea de cap te face să vorbești altfel decît gîndești. **Ce** voiești a zice prin călugărie, prin fericirea mea viitoare ?... Oare tot asemenea îmi vorbeai ieri ? Pentru ce atîta prefacere de simțiminte ?... Nu cumva tatăl meu a fost încunoștințat despre amorul nostru și ți-a trimis vreun răspuns nemulțumitor ?

— Tatăl dumitale nu mi-a trimis nici un răspuns și nici nu crez ca să știe ceva despre noi.

— Atunci nu mă mai iubești, Mario, căci nu poci înțelege care altă împrejurare te-ar sili să te exprimi astfel.

— Așa este, nu te mai iubesc, răspunse Maria începînd a plînge.

— Nu te crez, Mario, strigă Alexandru ștergându-i lacrimile. Tu minți, aceasta este cu neputință.

— De ce să nu fie cu putință !... zise Maria începînd a plînge și mai tare.

Alexandru nu știe ce mai face. El se scoală după pat și rămîne în picioare ca un om amorțit.

— Dumnezeuul meu !... ce să fie scena aceasta !... Îmi vine să crez că visez sau că mi-am pierdut mințile. Dar aceasta nu este natural, Mario ; mîhnirea și limbagiul dumitale își iau izvorul din altă parte. Nu știu cum, dar sunt convins că tatăl meu trebuie să fie amestecat în toate acestea. Mă voi sili să mă informez.

— Te încredințez, Alexandre, că tatăl dumitale numi-a zis nimic, căci altfel ți-aș fi spus.

— Cu toate acestea preschimbarea ce găsesc în dumneata, Mario, trebuie să provie dintr-o împrejurare foarte gravă, și sunt prea mîhnit că nu mi-o comunicî. Se vede că ai pierdut toată încrederea ce aveai în mine ?

Maria nu zice nimic. Alexandru relă :

— Văz bine că prezența mea nu-ți mai face nici o plăcere. Te las, Mario, în liniștea pe care se vede că o dorești. Voi veni încă o dată la dumneata, și, dacă întîmpin o aceeași priimire din parte-ți, voi căuta a nu te mai deranja în viitor.

— Nu mă acuza, Alexandre. Se vede că nu cunoști puterea cuvintelor cu care-mi zdrobești sufletul. Gîndește-te la fericirea dumitale și lasă-mi mie nenorocirea fără a căuta să iei și dumneata parte la dînsa. Uită-mă, evită orice întîlnire ai putea avea cu mine și după puțin timp vei cunoaște eroarea în care ai căzut. Din parte-mi, mă voi sili să te uit și să te evit dacă voi putea. Nu voi întîrzia de a mă duce la călugărie.

După aceste cuvinte, Maria reîncepe a plînge, iar Alexandru, care se zăpăcise cu desăvîrșire, își la pălăria și iese din cameră fără a pronunța un singur cuvînt. Maria își acoperă fizionomia cu batista și, cînd nu mai auzi pașii amantului său, dete lacrimilor sale un curs liber și se lăsa predomina[tă] de toată nenorocirea căreia căzuse victimă.

Ieșind în uliță, Alexandru, în turburarea sa, se lovește piept în piept cu un om care trecea pe acolo. El nu-i zice nimic, căci își recunosc greșală și fiindcă nu avea unde să se ducă, găsi de cuviință a se întoarce acasă, unde, închizîndu-se în camera sa, să poată cugeta în liniște la misterul ce înconjura preschimbarea Măriei.

Locuința Dăngescului, precum știm, nu era departe de a Sălcianului. După ce străbătu trei strade scurte, Alexandru sosi acasă și, intrînd în sală, întîlni pe tatăl său care îl priimi zîmbind :

— Ce minune te face să vii pe acasă ? îl întrebă tatăl său. M-am luat de gînduri ; nu te mai văz nici ziua, nici noaptea, Alexandre. **Ce** , Domnu, de te-ai făcut așa de vagabond ?

— Nu m-am făcut nici un vagabond, tată. Dar treburile, profesia mea mă silesc să stau toată ziua în oraș.

— Nu voiesc să-ți iau nici o socoteală ; ești liber ca să faci tot ce vei voi. Astăzi sper că vei prinzi cu mine ?

— Nu mi-e foame, tată ; am dejunat adineaori.

— Atunci vom amîna prînzul fiindcă nici mie nu mi-e foame. Dar ce stăm în sală și nu intrăm ? Vino pînă la mine căci am să-ți vorbesc ceva prea interesant.

— Voi veni îndată ; mă duc mai întîi să-mi las pălăria și să schimb hainele.

— Bine, bine, dar numai schimbă-le mai curînd și nu uita că te aștept.

Și Dăngescu apucă spre camera sa, iar Alexandru, intrînd în a lui, își zise :

„Ce să aibă tatăl meu de interesant să-mi comunice și prin care dracu întîmplare îl găsesc astăzi așa de vesel și așa de blînd cu mine ?... Nu știu ce să crez, clar în fine voi vedea ce este.”

După aceste cugetări, Alexandru se dezbracă de haine și se acoperă cu altele comode de casă. Cum el nu găsea nici o plăcere în societatea tatălui său, își aprinse o țigară și se lungi pe pat reîncepînd a cugeta profund la scena ce se petrecuse între dînsul și -amanta sa.

Gîndirile îl năpădiser pe nesimțite și trecuse o oră aproape fără ca să-și mai aducă aminte de promisia ce dase tatălui său. Acesta, în nerăbdare, nemaiputînd să-l aștepte se hotărî a veni însuși la Alexandru, ceea ce și făcu ; dar înainte de a intra la fiul său, socotind că el poate să nu fie în stare convenabilă ca să-l priimească, dete cîteva lovituri la ușă.

— Cine este ? strigă Alexandru.

— Eu sunt, Alexandre, răspunse Dăngescu din afară. Poci intra ?

— Poftim, tată.

Dăngescu deschide ușa și intră în cameră zicînd :

— Dacă tu nu ai plăcere să vii la mine atunci trebuie să mă deranjez eu.

— Mă iartă, tată, clacă te-am făcut să aștepți. Am avut puțină treabă... citeam niște cîrtii interesante relative la un proces mare pe care-l voi pleda mîine.

— Curios lucru !... nu văz nici o cîrtie pe lîngă tine ?...

— Acum le închisei În biuroul meu.

— Și al cui este acel proces mare pe care-l vei pleda mîine ?

Alexandru nu găsi un nume așa în pripă și în distracția sa răspunse :

— Pricina Sălcianului, la curte.

— Se vede că aiurezi, Alexandre, zise Dăngescu apăsînd din sprinceană, ceea ce avea obicei a face de cîte ori auzea lucruri care nu-i aduceau plăcere.

— Auz ?... ce zici, tată ?

— Zic că aiurezi, fătul meu ; îmi spui că mîine vei pleda o pricină mare care este la curte și în urmă îmi zici că acea pricină este a Sălcianului, care s-a hotărît de tribunal numai de trei zile. Ce însemnează aceste distracții ?

— Eu am zis ceva de pricina Sălcianului ?... Te înșeli, tată.

— Aferim... atîta rămîne acum ca să mă faci să crez că eu m-am zăpăcit... la spune-mi ce ai de nu te mai poci recunoaște ?... Îmi vine a crede că ți-ai pierdut capul !...

— Nu e de mirare să fi zis vreo nerozie, căci astăzi sunt cam supărat și m-a apucat o durere de cap strașnică. De aceea, te rog să mă scuzi, tată. Și dumneata poate vei fi fost de multe ori în viață în poziția mea...

— Da, da, am trecut și eu pe aci, zise Dăngescu zîmbind căci el înțelese din supărarea lui că Maria se pronunțase și că-l concediasse ca să scape pe tatăl său de la închisoare.

— Poftim, șezi, tată, ca să șez și eu.

— Nu aștept invitația ta; zise Dăngescu puindu-se pe o canapea. **Ce** păcat de tine, Alexandre, că te învîrtesc afurisitele de femei și te fac să-ți pierzi echilibrul !

— Eu mi-am pierdut echilibrul din pricina femeilor ? !.. Să nu crezi aceasta, tată ; mai întîi, că pînă astăzi nu s-a găsit nici o femeie care să-mi întoarcă capul.

— Dacă este așa, îmi pare bine că te găsesc solid cu acest sex care ne face să comitem la dobitocii și te admir, Alexandre, căci eu, îți mărturisesc, eram prea slab în tinerețile mele. Poci zice încă că din această pricină m-am însurat cu muma ta. Și dacă astăzi trăim rău nu este vina mea, ci milioanele de capricii ce mi le aruncă în nas pe tot minutul. Cu toate acestea, nu este timpul pierdut și te-aș povățui ca să faci și tu ca mine, căci în fine ești om și prin urmare supus la diferite slăbiciuni. Te sfătuiesc să le întîmpini.

— Ce vrei să înțelegi prin întîmpinarea slăbiciunilor, tată ?

— Înțeleg că astăzi sunt într-o vîrstă destul de-na- intată și că nu am alt moștenitor al numelui și al ave- rei mele decît numai pe tine. Aș dori să te văz încă în viață-mi pe drumul de a înmulți numele de Dăngescu prin mai multe creature ce se cer de la tinerețea ta ; și crede că aceasta este și va fi singura mulțumire ce hrănesc în sufletul meu.

— Acum înțeleg ce voiești să-mi zici, tată... Dorința dumitale este ca să mă însor ?... ei bine, se va întîmpla și una ca aceasta, dar mai tîrziu ; am destul timp să aștept.... Sunt încă prea tînăr.

— Ce fel ești prea tînăr ?... Un om care apropie al treizecilea an mai poate fi tînăr ! ?... Nu cumva aștepți să te însori bătrîn ? Tocmai vîrsta ta este cea mai frumoasă pentru însurătoare și nu ar strica să iei o fată pe care am ochit-o și care este avută și de o familie prea nobilă. Cu chipul acesta nu te vei ruina în dreapta și în stînga cu femeile pierdute, precum mi se pare că faci, și vei fi mult mai mulțumit cu nevasta ce-ți propuseai căci ea este așa de tînără și frumoasă cît și binecrescută. Spune-mi ce zici ?

— Ce să zic, tată, decît că în adevăr propunerea ce-mi faci este minunată, dar plăcere nu am deocamdată pentru însurătoare. Mai tîrziu, vom vedea.

— Nu trebuie să întârziem, căci fata, care are o mulțime de adoratori, nu crez să aștepte. O asemenea partidă pe care o doresc și o ambiționez nu se prea găsește lesne. Știi ce frumoasă este !... nu-ți poți închipui.

— Am văzut-o și mie nu-mi place.

— Pe cine ai văzut și nu-ți place ?

— Pe fata ce-mi propui de nevastă.

— O cunoști ?

— Ba bine că nu.

— Curios lucru ca să o cunoști fără să-ți fi spus cine este ! Negreșit că ai confundat-o cu vreo alta ! Spune-mi, a-minune, care este familia fetei ?

— Nu vrei să zici de fata Topleanului ?

— Poftim, ce ți-am spus eu că ai confundat-o ! Cine-ți vorbește de schiloadă Topleanului ? Este cu totul alta și se numește Olga, fata Bănobeanului. Ai văzut-o vreodată ?

— Da, am văzut-o, dar ea nu poate fi pentru mine, căci este curtată de un general strein care voiește să o la de soție. *

— Acestea sunt numai vorbe, Alexandre. Este adevărat că generalul despre care vorbești frecventează casa Bănobeanului, dar el nu are nici o vedere de însurătoare și afară de aceasta este și bătrîn coclit.

— Eu am auzit în lume că este amorezat cu dînsa.

— Minciuni și calomnii. **Ce** afurisită este lumea noastră !... dacă vine cineva într-o casă trebuie să fie și amorezat, ca cum nu ar mai trebui acum să ne intre cineva în casă și să avem prieteni de frica lumii.

— Poate să fie și calomnii, tată, dar îți mărturisesc că acea fată nu-mi place. Am mai auzit că are o mulțime de defecte fizice : se zice că poartă un ochi de sticlă.

— Nu este adevărat, și spre încredințare doresc să te convingi de contrariu prin tine însuși.

— Am auzit iarăși că este prea cochetă.

— Și care femeie frumoasă nu este cochetă ?... Cochetăria este o calitate, iar nu un defect.

— Mie nu-mi plac femeile cochete căci din natură sunt jaluz.

— Aide-de, acum vrei să ceri de la o fată nobilă și trăită în saloanele cele mai strălucite ca să nu fie cochetă. Aceasta este o pretenție absurdă. Femeile modeste nu se găsesc în nobleță, ci numai în plebă.

— Se poate, tată, dar știi că este o vorbă că omul se îngrașă de ce-i place, și eu îți mărturisesc că nu poci suferi ca nevasta mea să fie cochetă.

— Asta este boală cu leac, Alexandre. După ce te vei însura, îți vei forma nevasta după placul tău. Un bărbat dezghețat face tot ce voiește din soția lui.

— Se vede că nu ai văzut-o bine, tată ; are gura prea mare, ochii ca de pisică, umblă ca nimenea după pământ, cu un cuvînt acea fată, orice ai zice, mie nu-mi place și prin urmare nu-mi convine ca să o iau de soție.

— Zi mai bine că nu voiești să te însori. Alexandre, și că, nevoind a face un asemenea pas, îi să găsești o mie de defecte acolo unde nu se află. Sunt încredințat încă că de ți-aș propune o zeiță picată din cer îi să-mi zici că are gura întoarsă la ceafă.

— Îmi pare rău că te refuz deocamdată, dar mă voi sili să-ți îndeplinesc plăcerea cînd îmi vei găsi o altă partidă mai convenabilă.

— Ce zici de sora Olgăi, de Eliza ? Socotesc că acesteia nu-i poți găsi nici un defect ?

— Seamănă întru toate una alteia. Eu nu văd cea mai mică deosebire între dînsule.

— Vezi, domnule, totul în negru, zise Dăngescu schimbînd tonul. Ești făcut ca să mă contrariezi în toate dorințele mele și să aibi o conduită cu mine ca cum ai avea cu un inamic. Acum înțeleg pentru ce dumneata fugi de însurătoare. Nu mai rămîi la îndoială că vreo mojiacă trebuie să-ți fi pus cîrligul de nas și să-i fi promis marea și sarea. **Ce** rușine, pentru dumneata, domnule ! Din norocire însă sunt aici și nu voi suferi niciodată vreo faptă înjositoare din partea fiului meu care îmi poartă numele.

Alexandru rămîne confuz de cuvintele tatălui său ; el crezu pentru un minut că Dăngescu dobîndise vreo știință despre amorul lui pentru Maria și, ca să-i înlătureze orice bănuială, se grăbi a-i răspunde :

— Ai avea toate dreptățile să-mi zici și să faci orice vei voi, cînd aceasta ar fi cauza neînsurătoarei mele. Crede însă, tată, că simț un dizgust mare pentru maritagiul ; acest dizgust se poate șterge cu timpul căci mai-nainte de toate suntem oameni și prin urmare espuși varietății. Așadar, astăzi zic că nu mă însor, mîine poate voi zice contrariul dacă îmi vei propune o fată care să-mi placă.

— Nu-ți va plăcea nici una, căci dumneata ai început să nu mai frecventezi societățile bune. Te înfundezi, Dumnezeu știe unde, și află, domnule, că fetele nobile și frumoase nu se găsesc în înfundături.

— Acestea sunt numai niște închipuiri, tată, și bag de seamă că pentru mine ai numai de cele rele.

— Și cu toate acestea, pentru a mă convinge, nu aș avea decît să-mi dau puțină osteneală ca să-ți dovedesc culcușurile. **Ce** ai zice într-un asemenea caz ?

— Ca om, nu e de mirare să am culcușuri în mai multe părți, dar nicăiri nu vei dovedi unul stabil.

— Noi nu vorbim de cele zburătoare, ci de cele stabile.

— Atunci sunt gata a mă supune orbește dorințelor dumitale.

— Aceasta ar fi și mulțumirea mea. Dă-mi parola de onoare că te vei ține de cuvânt ?

Alexandru ezită de a-și da parola de onoare, dar fiindcă el avea interes de tatăl său ca să scape pe Sălcianu și totdeodată să evite orice cercetări ar avea de gând să facă și să-i descopere amorul, socoti de cuviință a se sili să amăgească pe Dăngescu, care era o vulpe vicleană și care îl amăgise pe dînsul mai dinainte. În această intenție, el îi răspunse :

— Ce trebuință este ca să aibi parola mea de onoare ? Nu este o parolă destul de mare cînd un fiu își la un angajament în fața tatălui său ?

— Așa este, totuna face. Ei bine, Alexandre, mîine vom merge împreună la Bănobeanu ca să constatăm din vedere proprie dacă fetele lui au atîtea defecte cîte le atribui. Negăsindu-le nici unul, te sfătuiesc să alegi pe aceea ce-ți va plăcea. Trebuie să îndeplinești o dorință a tatălui tău.

— Nu merg nici la Bănobeanu, nici mă însor cu vreo fată a lui. Acesta este ultimul meu cuvînt.

— Dacă acesta este ultimul dumitale cuvînt, domnule, adevărat acela de a nu-mi face nimic pe voie, îți mulțumesc fiu nerecunoscător ; vei ști însă că nu voi suferi niciodată a mi se înjosi numele.

Aceste cuvinte ale Dăngescului fură pronunțate cu un ton aspru și amenințător și Alexandru văzu bine că nu știuse să păzească o politică fină, ci se lăsase tîrît de aplecările inimei sale.

Dăngescu se scoală și iese din cameră destul de necăjit și fără a arunca o singură privire asupra lui Alexandru. care, rămîind singur, își propuse a se duce noaptea tîrziu la Maria spre a se înțelege cu dînsa ca să ție cel mai mare mister în întîlnirile lor.

Ieșind în sală, Dăngescu întîlnește pe Bolboacă și îi face semn să-l urmeze.

— Fusei la Alexandru, Neagule, zise el după ce intră în cameră. Am ieșit prea supărat de la dînsul.

— Am observat aceasta, cocoane ; vă văz prea aprins.

— Nu voiește să se însoare cu fata Bănobeanului, cea mai frumoasă și cea mai nobilă din cîte sunt în București.

— Mă temeam că va refuza, și dumneata, cocoane, socotesc că nu așteptai un răspuns mai favorabil.

— Acest copil îmi va scurta zilele. Nimic nu voiește să facă din cîte zic. Pare că este un blestem.

— Fata cojocarului este pricina tuturor nemulțumirilor dumitale.

— Mi se pare că acea fată nu strică nimic ; din contra, am băgat de seamă că ea s-a purtat nu se poate mai bine și că, în contra așteptărilor mele, i-a dat pas- port.

— Dacă dumneata crezi aceasta, mă iartă, cocoane, că eu nu poci face asemenea.

— Cît pentru aceasta nu mai rămîi la îndoială. Alexandru era trist și pe gânduri încă de cînd intrase în curte ; și zăpăcit în punctul că eu îi vorbeam una și el îmi răspundea alta. Ce alta pricină să fie decît aceea că nu a fost bine priimit de fata cojocarului ?

— Din cele ce-mi spuneți, îmi vine și mie să crcz ca dumneata, și ar fi bine să-l lăsați ca să-i treacă supărarea. În urmă, aveți timpul să-i faceți propunerea pentru însurătoare.

— Îl voi lăsa. Doresc însă a ști dacă el mai frecuen- tează casa cojocarului și fiindcă tu ești singurul om care te poți vîrî și afla în amănunte cele ce se petrec între dînsul și Maria, să-i priveghezi, Neagule, noaptea mai cu seamă, cînd el trebuie să se ducă la dînsa. Și în urma cercetărilor ce vei face, ne vom consulta asupra măsurilor ce va trebui să luăm ca să sfărîmăm un legămînt ce prevăz că-mi va dezonora familia.

— Vorbiți ca un cancelarist, cocoane, văz din cuvintele dumitale că ai toată dreptatea ca să te temi. Din parte-mi, mă voi sili acum ca și altădată, ca și totdeauna, să corespunz dorințelor dumitale. Să nu vă îndoîți un minut că servitorul dumitale nu se va sacrifica trup și suflet ca să îndeplinească tot ce veți porunci. Sunt gata a mă arunca în foc și în apă, de veți găsi de cuviință.

— Numai apa să fie mică și focul stins, observă Dăngescu zîmbind.

— Vă îndoîți de mine, cocoane ? zise vătaful de curte plecînd ochii și făcînd o mină tristă ca cum ar fi fost adînc ofensat de cuvintele stăpînului său.

— Nu mă îndoiesc, Neagule, de tine. Dacă-ți zisei aceasta a fost numai ca să glumesc. Ascultă, tu n-ai priimit leafa pe mai multe luni ; ai trebuință de bani ?

— Da, am trebuință, cocoane, căci i-am cam isprăvit. Nu mi-am priimit leafa de la începutul anului și pe lîngă aceasta am mai făcut și cheltuieli pentru dumneavoastră care se ridic la optzeci și șapte galbeni. Voiți să vă arăt socoteala ?

— Nu este trebuință să-mi arăți socoteala. Am deplină încredere în tine. Vrea să zică optzeci și șapte galbeni și cu cincizeci, leafa ta pe cinci luni, fac o sută douăzeci și șapte.

— Ba o sută treizeci și șapte, cocoane, dacă nu mă înșel.

— Așa, ai dreptate, zise Dăngescu calculînd și scoțînd bani dintr-o mobilă. Vino, Neagule, de-ți priimește dreptul.

Neagu înaintează și, priimind în galbeni austriacești ferecați suma ce văzurăm că-i datorează Dăngescu, puse banii la buzunar și se dete la o parte.

Onorabilul vătaf de curte devenise prea econom și prea strîngător de monedă. Evenimentele trecute îl în- țelepțise și îl rafinase ca pe toți calicii ce știu a roade cînd le cade cîte un os în mînă. De aceea și el știu să profite cînd i se prezentă o ocazie atît de minunată. Să nu rămînem dar în mirare aflînd că domnu Neagu Bolboacă avea un capital de cinci mii galbeni ce realizase de cînd intrase în serviciul Dăngescului, pe care-l exploata, în cualitatea sa de vătaf de curte, din toate cheltuielile. Apoi prezente în bani și în bijuterii, precum și alte diferite hoții ce mai făcea și care se

iveau pe tot minutul înfățișau acestui mizerabil un capital mare la care și tindea. Domnu Bolboacă cugeta ca îndată bogat și ajuns la cifra de zece mii galbeni să se retragă din serviciul Dăngescului sub un pretext ce va găsi mai nemerit, să-și cumpere o proprietate, să se însoare cu o fată de familie nobilă și cu zestre și să ajungă în fine a trăi în societatea aleasă. Și câți asemenea lui nu vedem astăzi în saloanele noastre bine văzuți și bine priimiți, ba încă prea adesea lăsând în urma lor pe oamenii cei mai cumsecade !

După ce numără banii și închise sertarul de unde-i luase, Dăngescu zise vătafului său de curte :

— În seara aceasta să păzești pe Alexandru, și dacă va merge la Maria să vii să-mi dai de știre.

— Prea bine, cocoane ; mă voi conforma ordinului ce-mi dai și sper că vei fi mulțumit de mine precum ai fost totdeauna.

— Ieșind de aci, vei zice să aducă la masă dacă sunt bucatele gata și să cheme și pe Alexandru.

— Am înțeles, cocoane, zise Bolboacă plecându-se și ieșind din camera stăpînului său ca să-i esecute ordinul.

Masa era gata și bucatele asemenea. Alexandru nu voi să mănînce. Dăngescu prinzi singur ca după obicei, dar el nu luă mai nimic din bucate căci îi pierise apetitul din cauza multor supărări ce avusese peste zi. Numai Bolboacă făcu onoare prînzului ca un om ce nu avea altă grijă decît aceea de a-și face starea. El mîncă bine din toate bucatele, le udă cu o oca de vin vechi, și aprinzînd ciubucul se lungi în pat gîndindu-se la espe- diția de noapte.

Mai multe planuri îi trecu prin minte, dar nu găsi nici unul bun ca să privegheze fără a fi văzut. Alexandru trebuia să se ferească și de umbra de om, cugeta el, mai cu seamă din întreținerea ce avusese în acea zi cu tatăl său ; apoi descoperirea ce făcuse Maria în grădină cînd era cu dînsul ; toate acestea nestîmpărau pe Bolboacă și îl făceau să creadă că privegherea lui nu va avea succes. În fine, el se hotărî a pîndi de departe și a avea răbdare să stea nemișcat pînă cînd va vedea pe fiul stăpînului său intrînd la fata cojocarului.

Se făcuse noapte și Bolboacă se consulta încă dacă trebuia să se ducă îmbrăcat precum se afla sau deghizat căci era o lună ca ziua și ar fi putut fi lesne observat. Din întîmplare, el avea un costum țărănesc pe care-l păstra pentru împrejurări. Întrebuițarea lui nu putea fi mai nemerită decît cu această ocazie, de aceea, fără a se gîndi mai mult, el scoase dintr-un sertar o zeghe, o pereche cioareci, un brîu, o pereche de iminei și o pălărie de pîslă. După ce le scutură bine, se îmbrăcă cu dînsule, se privi în oglindă și ieși astfel deghizat ca să-și îndeplinească și această misie după a cărei esecutare urma să mai ciupească cîtiva gălbenași de la stăpînul său. Ieșind pe portița grădinei, ca să nu fie zărit de oamenii casei, își îndreptă pașii spre casa Sălcianului și umblînd pe

stradă începu a fluiera și a cânta întocmai ca un om de rînd, ca prin modul acesta să nu deștepte bănuielile, ci să corăspundă ca scrupulozitate costumului ce purta.

Era aproape de casa Sălcianului și Bolboacă nu încetase încă de a fluiera și de a privi luna cu nasul în sus, cînd un om îmbrăcat ca și dînsul îl oprește și îi zice :

— Ce, tu ești, mă Alexe ?

Bolboacă, care băgă bine de seamă că întrebarea ce făcea acel om era adresată lui, se făcu că nu-l aude și își urmă drumul. Necunoscutul reluă :

— Dar ce, mă, n-ai gură să răspunzi oamenilor cînd îți vorbesc, ori te gîndești la ocaua lui chir Vasile din colț ?

— Nu sunt eu Alexe, mă fîrtate, răspunse în fine Bolboacă cînd necunoscutul se apropie bine de dînsul.

— Hei, și dacă nu ești Alexe, îi fi altul ; ce a ieșit de acolo ? Tot de ai noștri ești. Nu cumva suntem co- conași ca să ne trebuiască o lună întreagă pînă să ne cunoaștem ? Bre, neiculiță, a început să se boierească și calicii ! Dar cine dracu să fii, mă vere ?

— Iaca sunt și eu un om ca toți oamenii, și ce mai vrei ?

— Hi, că miroși de departe a nu fi ca noi toți, sau poate că ai fost odată, dar acum îi fi dat de vreun noroc că prea umbli cu nasul spre lună.

Bolboacă rămase confuz și în mirare de soliditatea cu care țăranul sau mai bine vătășelul îl măsurase din- tr-un instinct cu totul natural. Dar ca om fin și care știa cu cine are a face, căci trecuse și el pe aici, îi răspunse îndată :

— Dar ce, mă, dacă mă uit la lună și nu voi să ascult trîncăniturile tale, crezi că m-am boierit ori că m-am procopsit ?... Iaca-na, cît ești de prost ; dar nu te gîndești tu că dacă mă uit la lună trebuie să fiu hamo- rezat ?

— Și adică în lună îți vezi tu ibovnica ? Apoi trebuie să fii un mare găgăuță sau un nebun de frunte.

— Nu, dragă vere, nu sunt nici găgăuță nici nebun, ci m-a înșelat afurisita de ibovnică.

— Ha, ha ! și tu îi descînți în lună ca s-o întorci !... Tot bine am zis eu că-ți lipsesc doage.

— Te înșeli, geaba ; sunt prea om cuminte, dar știi povestea ăluia că omul supărat nu știe ce face.

— Poate că numai tu nu știi ce să faci cînd ești supărat ; eu unul și o mulțime de tovarăși de ai mei știm ce să facem cînd ne apucă necazul de nas.

— Spune-mi și mie, că zău nu știu !

Și zicînd acestea. Neagu începu să sune cîțiva sfați.

— Mă... că al dracului ai mai fost, vericule. Vezi dumneata, mă întreabă pe mine ce face omul la necaz și el sună sfînțșori pînă buzunare. Brava, ai rîs de mine cumsecade. Geaba că sunt

vătășel și paznic pe toată Ba- tiștea, fiindcă tu m-ai întrecut. Apoi clacă ai râs de mine, trebuie să mă împaci căci altfel se face lucru dracului.

— Hain ?... ce zici ?... întrebă Neagu cu iușeală.

— Zic că dacă nu m-îi cinsti cu două ciocane de rachiu și cu o acadea, ne încercăm puterile care din amîndoi este mai vîrtos.

— Vrei să te cinstesc de frică ?

— Cine-ți vorbește de frică, ci de bunăvoie.

— Te cinstesc, dar să ne învoim !

— Vorbește și vei vedea că eu sunt băiat bun și că ne învoim lesne. Cînd este vorba de cinste nu sunt anevoie de înduplecat.

— Ia spune-mi cum te cheamă ?

— Dar ce nevoie ai să-mi afli numele ? ș-apoi la stăi să te văz bine... N-îi fi și dumneata vreun om de ai poliției, care ai venit îmbrăcat tiptil să mă cercetezi, cum și s-a întîmplat mai deunăzi ?

Bolboacă își arată mutra vătășelului și îi zise :

— Mă cunoști ?

Vătășelul se uită bine la dînsul și, după cîteva minute de observație, răspunse :

— Chipul dumitale mai-mai că l-am văzut de multe ori, fiindcă-mi este prea cunoscut, dar nu-mi aduc aminte unde... ba, stăi... uite, frate... unde șezi ?

— Sunt rîndaș într-o curte boierească.

— Din București ești ?

— Ba sunt de la țară. Am venit aici numai de două săptămîni.

— Atunci nu ești cine credeam... m-am înșelat.

— Ai început să mă plictisești cu întrebările zise Bolboacă cu nerăbdare. Ai de gînd să vorbim ce trebuie ș-apoi să mergem la cîrciumă să bem nițel rachiu ?

— Ba bine că nu ; dumneata te-ai întins la vorbă peste cîmp, iar nu eu.

— Te-am întrebat să-mi spui mai întîi cum te cheamă ?

— Ce, nu știi cine este Stănuță vătășelul și baș-paznic de noapte de la un capăt și pînă la celălalt al Ba- tiștei ?

— Acum știu, dar pînă aci habar nu aveam. la ascultă, Stănuță, zise el bătînd pe umărul vătășelului : vrei să cîștigi un sfanț afară de cinste ?

— Ba bine că n-oi vrea. Cui nu-i place să cîștige sfanți ? Dar degeaba, sunt sigur că nu mi-l dai. Spune-mi ce ceri pe dînsul ?

— Am nevoie să pîndesc pe cineva în noaptea aceasta ca să mă încredințez dacă el are obicei să vie la ibovnica mea.

— Hei, ș-apoi ?

— Apoi voi să te scutesc în seara aceasta de paza de noapte și să priveghez eu în locul dumitale.

— Priimesc bucuros, că tot sunt ostenit, numai vezi să nu faci istorii cu ibovnicul ibovnicei dumitale.

— Nu avea grijă de aceasta. Socotesc că n-oi fi așa de prost ca să mă dau singur în ghearele pușcăriei.

— Așa crez și eu... Ei, ne-am învoit ?... dă-mi sfațul.

— Poftim. Și Bolboacă scoase un sfaț pe care-l puse în mîna vătășelului.

— Acum la circiumă, strigă acesta.

— Să mergem și la circiumă, zise Bolboacă urmînd pe camaradul său de ocazie.

Era nouă ore și prăvăliile nu se închisese. Circiuma în care intrase vătășelul și Bolboacă era situată într-un colț care avea vedere spre casa Sălcianului și în depărtare de dînsa ca la douăzeci stînji. Bolboacă intră după vătășel și se uită cu curiozitate la mai mulți oameni ce se aflau în circiumă. Cum el se convinsese că toți, îi erau necunoscuți, se liniști și se așeză pe o bancă.

— He, băieți, strigă vătășelul : v-am adus un prieten bun pe care-l făcui în uliță.

— Cine este ? cum îl cheamă ?... strigară mai mulți.

— Este o slugă boierească, răspunse vătășelul ară- tînd pe Bolboacă, dar cum îl cheamă nu l-am întrebat. Ia spune, mă vere, cum te cheamă ?

— Stoica Grăsoiu, răspunse îndată vătăful de curte. Sunt tocmai din județul Ialomița, din satul Țăndărei.

— Uite, frate, și eu sunt din județul hăla, și de Țăndărei nu am auzit vorbind, observă un țigan care în acel minut băuse o oca de vin.

— Se poate, zise Bolboacă fără să se turbure. Dar se vede că nu cunoști bine județul ?

— Nu e de mirare, nene Grăsoiu, ori mai bine, nene Stoico... Sunt atîtea sate în Ialomița că nu le mai dai de căpățîi.

— He, jupîn Vasile, la fă-te a ne da o litră la două, dar să fie anason bun că mie nu-mi prea place fitece rachiu.

— Iar îi să te îmbeți, mă Stănuță, zise cîrciumarul turnînd rachiu în două pahare. Apoi paznic de noapte ești tu, ori ce dracu ești ? De cînd a înserat, ai băut pînă acum aproape o oca de rachiu.

— Așa beau oamenii cu prieteni și le este bine, măre jupîn Vasile. Eu unul sunt înțesat de prieteni, dar știi tot de cei chiaburi. Ș-apoi cine poate tăgădui că Stănuță vătășelul și baș-paznic de noapte al Batiștei nu este îndelicat ca toată lumea ?

— O să-ți dea îndelicatețea pînă pe piele, zise cîrciumarul puind două pahare cu rachiu dinaintea vătășelului și a lui Bolboacă. Bagă de seamă, mă Stănuță, că n-o să-ți fie a-bună dacă tot urmezi a te îndopa cu anason d-ăsta tarele ; o să se aprinză în tine, mă, și o să te trezești, într-o zi albă, mort în coșarca aceea de noapte.

— Nu avea grijă, chir Vasile, că burta mea nu se prea sperie de fitece lucru. În sănătatea dumitale, vere Grăsoiu, și în a dumneavoastră dragii mei sugători de țiță de Dealu cel mare.

Și după ce închină astfel, vătășelul puse paharul la gură și nu-l depărtă decît cînd văzu că numai rămăsese nici o picătură înăuntru.

În acest moment, un om înalt și gros ca de cincizeci ani, acoperit de o cămașă de pînă de casă și încins cu o curea lată de piele, intră în cîrciumă. El își scoase o căciulă de oaie ce purta și înaintă spre cîrciumar :

— Bine te-am găsit, chir Vasile ; ce mai faci ?

— Uite, frate, Negoită !... Bine ai venit, Negoită. **Ce** , ți-ai împlinit termenul ?

— Ba bine că nu l-oi fi împlinit !... zise Negoită cu un aer de triumf. Apoi eu nu sunt prost ca să stau închis ca păsările și vara. Iarna, de, ca orice om căruia îi lipsește multe...

— Vino să te sărut, Negoită, zise Stănuță sărind din locul unde ședea .Țop în brațele prietenului tău. Ha, ha, știam eu că oi să te văz ; tot cam în luna asta ai obicei să ieși de la umbră.

— Apoi în luna asta este soarele dulce, măre Stănuță, zise Negoită apropiindu-se de vătășel și începînd a se săruta ca două cunoștințe vechi ce băuse mult timp împreună.

— Dar ce, pe noi te faci că nu ne vezi, Negoită ? întrebă țiganul din Ialomița. Parcă vii cine știe de la ce loc cîstit de nu ne bagi în seamă ? Mai hăis încoaci și pe la noi că de, într-un rînd, am fost tovarăși și am trăit cinci luni în pușcărie.

— Mă iartă, mă Sandule, că nu te vedeam, zise Negoită lăsînd pe vătășel. Apoi de, nu am decît doi ochi și nu puteam să vă văz pe toți. Dar vino să te sărut.

Țiganul se apropie de Negoită și începu a-l săruta în mai multe rînduri.

— Ho, ho, strigă pușcăriașul. Mai slăbește-mă din dragoste că mi-ai astupat răsuflătoarea. He, chir Vasile, la dă-te jos în pivniță și scoate o vedrișoară de vin negru vîrtos.

— Să trăiască Negoită !... să nu-i mai putrezească osu, strigă Stănuță bătînd din palme și începînd a juca. Iată un om neprețuit, face toamna cîte o bazaconie, iernează în pușcărie, cîștigă la bani, și-i bea cu prietenii vara.

— Apoi voi sunteți niște proști, mă, strigă Negoită cu un aer vesel. Uite, cînd ați cunoaște ce este bun, ați face ca mine ; știi mă ce este iarna în pușcărie ?... Uite, este raiu pe pămînt ; îți dă stăpînirea Țoale bune, încălțăminte, lemne, lumina, mîncare și tot ce-ți trebuie. Apoi ce viață !... a întrecut și fteatru și lăutari și tot. Eu unul să vă spui drept, cînd n-aș ierna în pușcărie, aș muri fără îndoială... să plătiți mă ca să fiți acolo.

— Dacă este așa, în pușcărie mă duc de iarnă, zise țiganul din Ialomița.

— Așa să faci, Sandule ; am vorbit încă cu o mulțime de prieteni ca să fim cu toții. Vezi numai să nu te încurci în vreo dandana mare ca să te osîndească pe mai mulți ani și să te trimiță la ocnă, căci la ocnă nu prea este petrecere ci te dăulă ciocănitura sărei.

— Atunci ce să fac, vere Negoită, ca să ies din iarnă ?

— Ce este mai lesne, mă Sandule ; uite ce să faci : cum s-or culege viile, și după ce te-i sătura de cîrnați și de must de la Filaret, să furi vreo găină ori vreun curcan clin curtea vreunuia ; dar să faci astfel ca să te vază stăpînul și să reclame. Ori dacă vrei, altceva : în- șală pe vreo femeie cu vreun sfanț sau trage vreo palmă la un vătășel...

— He, mă Negoită, strigă Stănuță ofensat : mai încet cu palmele... vătășeii, hum... Eu unul aș face lucruri mari.

— Nu te furlandisi, bețivule, căci le-ai mai mîncat tu de multe ori. Nu știi că și eu ți-am dat vreo două în toamna trecută și te-am împăcat cu un pahar de rachiu ?

— Dar ce nu am dat jalbă pentru palmele ce mi-ai tras ?

— Ai dat, pentru că te-am rugat eu ca să intru în pușcărie, căci altfel habar n-ai fi avut. Și dacă începi să fii ursuz, apoi să știi că nu te cinstesc astă-seară.

— He, he, doar n-îi fi al dracului ; tu știi bine că te iubesc, dar de, mă, sunt vătășel și nu voi să se învețe și alții ca să-mi tragă la palme. Aide să ne împăcăm.

Și vătășelul vine de sărută pe Negoită.

— Stai să ne împăcăm cu vin și slăbiți-mă din sărutări. Uite că vine și chir Vasile. Aide, chir Vasile, mai mișcă-te puțin ; prea umbli ca o mireasă.

— Acu, acu ; nu vă pripiți.

Circiumarul aduce, ajutat de un servitor, un hîrdăiaș plin cu vin. Stănuță de bucurie îl sare pînă a nu-l depune jos, iar Bolboacă, care pînă aci ascultase în tăcere și își aruncase privirile în mai multe rînduri spre casa Sălcianului, văzînd beția ce urma să se facă, se apropie de vătășel și începe să-i șoptească :

— Ascultă, Stănuță ; eu mă duc să pîndesc unde am vorbit.

— Du-te sănătos, Stoico, dacă nu vrei să rămîi ca să bem împreună.

Și zicînd acestea, vătășelul îi întoarce spatele și reunește pe camarazii săi de beție.

Bolboacă plătește circiumarului, iese din cîrciumă pe nesimțite și ocolind strada în tot sensul, fără a pierde din vedere casa Sălcianului, începu să strige toată noaptea „cine este acolo”, dar pînda sa rămase fără nici un rezultat căci Alexandru, obosit de atîtea zmăcinări sufletești, se culcase devreme și dormise de un somn profund, astfel că nu se deșteptase decît a doua zi de dimineață.

CAPITUL III

ION BORHINĂ

După ce am văzut cele ce s-au petrecut între Dăngescu și fiul său, între acesta și amanta sa, să ne întoarcem încă odată în mizerabilul locaș unde se afla Sălcianu și să vedem ce se întâmplă tot în această zi cu acel sărman bătrîn.

Știm că Alexandru rugase pe îngrijitorul temniței și pe vornicul în favorul nenorocitului cojocar, și că reușise oarecum a-i îmbunătăți soarta prin sfărîmarea lanțurilor ce-i se pusese de picioare, prin scoaterea lui din despărțirea omorîtorilor și printr-un tratament mai convenabil ca să nu rămîie cu totul victimă unei osînde atît de ilegale.

Sălcianu, de cînd intrase în temniță, nu mai văzuse nici pe Elisaveta, nici pe Maria, ci numai pe Stoian, care venea la dînsul de două ori pe zi. Sărmanul om slăbise în aceste puține zile ca cum ar fi zăcut de o boală primejdioasă și își pierduse curajul în punctul că abia deschidea gura ca să răspundă cîteva cuvinte întretăiate și pierdute dacă îi făcea cineva vreo întrebare. Și ce suferințe sunt mai grele și mai omorîtoare decît acelea pe care le suferim pe nedrept ?... Cum să nu se topească un om cînd îi este onoarea atacată pe care a conservat-o intactă în toată viața lui !

Sălcianu dar era neconsolat deși în promisiile lui Alexandru prevedea că va scăpa de osîndă peste puțin timp. El se gîndea neîncetat la rușinea sa viitoare și că nu va mai avea curajul a ieși în lume fără ca să nu roșască.

„Lumea este făcută ca să critice, cugeta el ; în zadar m-aș sili să o dezminț, ea nu va crede nimic, căci credința ei este totdeauna pornită spre rău. Dacă o dată guvernul a pus gheara pe un om, rănile se vindec, dar urmele lor rămîn neșterse pentru totdeauna.”

În acea zi, îngrijitorul priimise ordin de la șeful său ca să reguleze arestanții pe la despărțirile respective și temnița să fie în bună stare căci domnitorul țării hotărîse a veni să o viziteze.

Îngrijitorul, îndată ce priimise acest ordin, avusese grija de a prescrie mai multe liste de arestanții ce se aflau în temniță și a-i trimite pe toți la despărțirile cari indicau în parte gradul crimelor săvîrșite. De astă dată, Sălcianu nu putu fi ocrotit ; îngrijitorul ordonă să-i se puie provizoriu lanțurile de picioare și să-l trimiță în despărțirea omorîtorilor, ceea ce se și execută îndată.

Nenorocitul cojocar cînd se văzu pentru a doua oară în această stare deplorabilă, tot sîngele-i se ridică în cap, din care cauză căzu victimă unui atac de apoplexie. Medicul din împlinare se afla în temniță, și prin luare de sînge precum și prin ajutorul altor remedii, îi scăpă viața. Sălcianu,

dezmeticindu-se, simți că mîna și piciorul din partea dreaptă îi erau paralizate. Fără însă ca această infirmitate să-i fi făcut vreo impresie tristă, el se așeză ajutat de alții în colțul cel mai retras din sala omorîtorilor și rămase în această „poziție toată ziua. Domnitorul amînase vizitația ce voia să facă pentru a doua zi prea de dimineață și îngrijitorul nu găsi de cuviință a scoate pe Sălcianu pentru așa puțin timp fiindcă nu știa minutul sosirii domnitorului. Pe la șapte ore seara, se închise temnița și camerile vinovaților cu lacăte și îndată sentinelele se răspîndiră pînă toate curțile despărțirilor. Sălcianu rămase pentru acea noapte în mijlocul omorîtorilor și prin urmare espus a asculta mulțimea mizeriilor despre care ei se întrețineau în toate nopțile.

Pe la o oră înaintată a nopții, tîlharii începură mai întîi a se întreba despre pricinile în care căzuse cei de curînd intrați în temniță. Aceștia se arătară în număr de trei și îndată un bandit, care fusese de mai multe ori implicat în pricini de omor, se scoală de unde ședea și strigă cu o voce tunătoare :

— Tăcere, oameni ai iadului ; așezați-vă toți în regulă ca să începem seanța.

Acest bandit căruia îi zicea Ion Borhină, transilvănean de nație, era în vîrstă de cincizeci și cinci ani, statura lui se putea compara cu a unui uriaș, părul îi era negru țepos și creț, astfel că capul lui părea a fi în grosimea unei tobe ; adăogînd la acest cap o frunte îngustă, niște sprincene tare pronunțate și apăsate pe niște ochi mici negri și sîngeratici, a căror căutătură părea că provoacă totdeauna disputa, mai adăogînd un nas lung, cu osul ieșit afară și niște mustăți lăsate pe o gură așa de mare cît și buzată, vom completa fizionomia acelui bandit care era profesorul și dictatorul tutor omorîtorilor din acea despărțire.

După ce se impuse tăcere și după ce se așeză fiecare la locul ce i se destinase, banditul Ion Borhină reluă :

— Pînă a nu începe a vă învăța ce trebuie să răspundeți cînd veți avea înfățișare la judecătorie ca să înfunțați pe judecători și să scăpați de osîndă, căci eu, precum v-am mai spus, cunosc Legea criminală sau Condica penală din scoarță pînă în scoarță, ascultați istoria celei din urmă călcări ce am făcut și cum s-a întîmplat să fiu descoperit și osîndit.

Toți își luară diferite poziții ce credeau mai comode, și cînd fură dispuși ca să asculte pe Ion Borhină, acesta începu a nara istoria tîlhăriei ce făcuse ;

„După ce am săvîrșit cele patru omoruri din Transilvania, zise el; după ce am scăpat de cel din urmă, care fusese cel mai încornorat, fugind în țara aceasta ; și după ce și aici am scăpat din altele două, tot prin fugă, m-am înfundat la Slatina, unde credeam cu bună seamă că n-oi să fiu descoperit. Am stat acolo aproape un an fără ca să fac nimic, cînd văzui într-o ziulică că nu-mi mai rămîne chioară lescaie în buzunar. Știți bine, fraților, că omul nu poate trăi fără parale și dacă Dumnezeu nu se milostivește să-ți dea, atunci trebuie să te rogi de dracu ca să-ți ajute să le găsești. Tocmai aceasta am făcut și eu ; era un neguțător în Slatina, care ave_a obicei să cumpere la scule și la

pietre scumpe, astfel că strînsese o mulțime de la cea mai mare parte din locuitorii de acolo. Să vă spui drept, îi cam pusesem gînd rău de multă vreme, dar cît am avut parale nu socotisem de cuviință să-l jefuiesc. Îndată ce văzui că nu-mi mai rămăsese în buzunar decît vreo cîțiva sfînțisori, începui a mirosi casa celui neguțător sau mai bine a-i ridica planul inginereste. Casa era cu fiare la ferește și împrejmuită cu uluci înalte, dar vechi și putrede ; ușile îmi păreau cam șubrede și în casă nu se afla decît neguțătorul, nevasta lui, un rîndaș și o femeie care era și bucătăreasă și slujnică. Vedeți dar, că aveam a face cu doi bărbați și două muieri. Cu toate acestea, singur nu mă puteam duce, căci dacă mă bizuiam să-i culc pe toți la pămînt, oricum putea să se deștepte vecinii și în urmă poliția să puie gheara pe mine. Am avut obicei de cînd eram mic să-mi fac treburile cu meșteșug mare. Îmi trebuia dar în întreprinderea aceasta ca să am un om cu mine care să pîndească și să-mi dea de veste dacă s-ar întîmpla să fiu descoperit. Pusesem ochii pe un băiețandru, care avea începuturi bune de hoție și care viind într-o zi la mine, îmi furase într-o clipeală de ochi o basma din buzunar și o tabachere de tutun după masă, astfel că nu am putut prinde de veste decît tîrziu de tot. Eu nu numai că nu m-am supărat de aceasta, ba încă am prins atîta dragoste pentru acel băiat că l-am sărutat îndată ce l-am văzut și l-am împrietenit cu mine așa de mult încît bietu băiețel nici nu se mai dezlipea de nenea Borhinuță, așa îmi zicca el. În ziua cînd aveam de gînd să fac călcarea, chemai pe băiat și îl întrebai clacă voiește să o facem împreună. Dracu de pici priimi bucuros, ba încă simți o plăcere cum nu avusese în via- ța-i pentru această trebușoară. Apoi știți, fraților, că Dumnezeu cînd face pe om îi scrie pe frunte : ca ăla să fie cîrciumar, ălălalt cizmar, altul pungaș, și de ce se mărește, de aceea îl trage așa la ce-i este scris. Asemenea și băiatul meu căruia îi zicea Vlăduță.

— Dar spune odată, cum ai făcut călcarea ? interumpse un omorîtor. Te-ai apucat să îndrugi la șerte-mărgărite.

— Ho, ho, spurcatule, strigă Borhină cu o voce îngrozitoare. Avem destul timp ca să venim la călcare. Vezi mă, al ciracului hoț ce este afurisitu de tutunar !... Îi place să asculte numai la jafuri și la omoruri !... Dar căutînd bine, are dreptate diavolu de tutunar, și vă mărturisesc că și eu sunt ca dînsul.

— Haide, haide, urmează ,repetă tutunaru.

— Iac-acu, zise Borhină. Și cum vă spuneam, dragii, mei tovarăși : vorbesc cu Vlăduță și noaptea tîrziu, cînd dormeau lemnele și pietrele, apuc spre casa chiaburului. Cînd ajung aproape, las pe băiat la poartă ca să dea la tîrcoale de colo pînă colo împrejurul casei și să-mi dea de știre cînd va mirosi vreun ghiorlan de ai stăpînirei, cu toate că nu prea-mi era teamă nici de ăștia căci îi îndulcisem și pe dînșii de multe ori, ba încă, ce este drept, li sunt foarte recunoscător fiindcă printr-înșii am scăpat în două rînduri. Am fost norocos și aceasta se întîmplă cam rar. Așadar, după ce las pe băiat, îmi fac cruce, zic Doamne ajută ! și sar peste uluci ca o pisică. Mai întîi, trag cu urechea și mă uit într-o odăiță lipită de cuhnie unde era lumină de candelă și perdelele ridicate, și văz pe rîndaș

dormind pe sforăite cu slujnica în brațe. Mă încredințai dintr-aceasta că neguțătorul era singur în casă cu nevasta lui și prin urmare izbind a o aveam sigură. Mă apropii pe vârful degetelor de ușa sălei, apăs clanța și văz că nu merge ; afurisita de ușă era închisă. Aveam obicei să port la mine o mulțime de chei pe care le furasem de la un lăcătuș. Încercai mai multe fără ca să fac zgomot pînă brodii pe una care se lovi. Deschiz ușa, intru în sală și nu știam pe unde să apuc căci era întunec beznă. După ce pipăi pe ziduri, dedei peste o ușă, pusei mîna pe clanță și o deschisei, înăuntru nu era pui dă om și băgai de seamă aceasta cînd intrai în odaie căci perdelele erau de tulpan și se vedea ca afară. Mă uitai în toate părțile în odaie și văzui un scrin cu o mulțime de cești, de pahare, chisele cu dulceață, lingurițe și feluri de drăcii. Scosei cheile din buzunar și începui a încerca mai multe pînă nemerii pe una de deschisei un sertar ; acolo nu găsii mai nimic decît niște trențe de rufe și două boccele. Luai o boccea și băgai într-însa lingurițele și vreo patru cutii ; după aceasta, deschisei un alt sertar și găsii o mulțime de cărții și o besacta mare ; pusei și besacteaua în boccea, fără să caut a vedea ce este într-însa. Mai deschisei și al treilea sertar și al patrulea și găsii două pungi înțesate cu bani ; le regulai și pe acelea în boccea. Umplusem bocceaua cu tot ce era mai bun și cînd băgai de seamă că nu mai aveam nimic de punguit, o legai în colțuri și ieșii în sală. Afurisitul de neguțător se deșteptase și socotesc că auzise ceva căci îl găsii în sală. Fără vorbă multă, las bocceaua jos, pui mîna pe dînsul, și nelăsîndu-i vreme ca să strige, îl strîng de gît ca pe un pui de găină și îl culc jos fără să zică pis. După ce-l las, încep a-l pipăi și găsesc un pistol cu două țevi lîngă dînsul și cu cocoșurile ridicate, mă grăbii a lăsa cocoșurile binișor ca să nu se descarce umpluturile și băgai pistolul în boccea.

— Ei bine, cum s-a întîmplat să nu-l descarce cînd te-a văzut ? întrebă tutunarul.

— Ce prost ești, tutunarele, observă Borhină. Apoi asta este în mintea omului : neguțătorul, mă, era bogat, și bogații sunt cei mai fricoși. Negreșit că și dînsul, cînd m-a văzut cît muntele, s-a zăpăcit astfel încît și-a pierdut cumpătul și i s-a muiat toate vinele. Eu iar, care nu i-am lăsat vreme să se dezmeticească, m-am repezit ca fulgerul și l-am sugrumat, ceea ce mi se pare că nu era lucru mare de făcut. Așadar, după ce mă încredințai că sufletul neguțătorului pornise spre lumea cealaltă și că nevasta lui rămăsese singură, deschiz încă o ușă ce se mai vedea în sală și intru în odaia lor de culcare. Acolo muierea neguțătorului dormea într-un pat frumos și zgomotul ce făcui la intrarea mea o deșteptă numai decît și o făcu să se ridice în sus.

— Cine ești, strigă ea frecîndu-și ochii.

— Om bun, răspunsei îndată.

— Cum te cheamă ? mai întrebă ea zăpăcită de somn.

— Cum să mă cheme decît cum m-o fi botezat nașă-mea, drăguța neichii, îi zisei apropiindu-mă de dînsa și luînd-o de bărbie, căci în adevăr era curățică negu- țătoreasa.

— Fugi d-aci, nu te cunosc ; unde este bărbatul meu ? adăogă ea, întorcîndu-se și uitîndu-se pîn toate părțile.

— Dar ce ai cu bărbatul dumitale ? Nu ești tot cu dînsul în veci de vecie ?... Iacă, îl văzui adineaori ieșind pe poartă și eu venii să-ți spui că te iubesc de mi se rupe băierile inimei. Și zicîndu-i acestea, o apucaii de mijloc și o sărutai pe frunte ca pe o cîănăriță.

— Nu te apropia, nelegiuitule ; depărtează-te, fugi de aici căci voi fi silită să strig ajutor.

— Ba să nu strigi, găinușa neichii, c-apoi ne certăm și nu e bine. Uite, vezi pistolul ăsta cu două țevi !... Află că o umplutură se descarcă în mine și alta în mătăluță. Mai bine să fim de treabă.

Neguțătoreasa, cum văzu pistolul, începu să tremure și ascunzîndu-și chipul în mîini, nu mai zise nici bleau. Eu, care nu aveam vreme de pierdut, mă repezii c_a un balaur ,culesei din odaie tot ce găsii mai bun și ieșii de acolo cu bocceaua ca un om de treabă, apoi pe ușa sălei și în urmă pe poarta cea mare unde găsii pe Vlăduță așteptîndu-mă.

Viu cu dînsul acasă, opresc ctieva parale de cheltuială și îngrop toți banii și toate lucrurile ce luasem de la neguțător, hotărît a nu le dezgropa decît după ce va trece vreme multă și după ce se va uita totul ; în urmă, să plec la București ca să prefac lucrurile în bani și de aci să o tulesc la sănătoasa unde mă va lumina Sarsailă. Cum am venit acasă, m-am spălat bine pe ochi de negreala de care mă spoisem și m-am ras ca să nu mă mai cunoască nici dracu a doua zi. Apoi că nici mai rămase îndoială ca să mă mai dovedească cineva. Îndată ce se făcu ziuă, tot orașul află de călcarea acelui neguțător și oamenii poliției sfîrșiau pîn toate părțile. Pe de o parte, rîndașul și slujnica fură arestați, socotind că și dînșii au fost învoiți cu jefuitorul și că au luat parte ca gazdă de hoți ; iar pe de altă parte, se strînse la poliție o mulțime de oameni bănuți, între carii mă prenumărară și pe mine afurisiții. Neguțătoreasa era la poliție și se aducea dinaintea ei toți bănuții cîte unul-unul ca să vază dacă cunoștea pe cineva dintre dînșii. Cînd îmi veni rîndul și mie, mă dusei înaintea neguțătoresei care începu să mă privească cu o curiozitate nespusă. Se vede că mă cam mirosise îndrăcită căci, pe loc ce mă văzu, se întoarse către polițai și îi zise :

— Domnule polițai, tîlharul care a omorît pe bărbat-meu și care ne-a jefuit era așa de nalt ca și acest om, dar fizionomia lui era mai neagră și purta barbă.

— Ce spui, doamna mea ?... zise polițaiul începînd a mă privi și dînsul. Acesta să fie ?... și crez în adevăr, căci barba nu e de mirare ca să o fi ras astăzi și fizionomia să și-o fi negrit cînd a făcut călcarea.

Văzui bine că dacă nu eram cu desăvîrșire descoperit. cel puțin eram pe jumătate. Cu toate acestea ca vulpe bătrînă, ce eram, și ferindu-mă totdeauna de asemenea împrejurări, avusesem grijă să vorbesc suptire cu neguțătoreasa și să-mi schimb glasul și poci zice că aceasta fu singura mea scăpare. Iată ce le răspunsei cu glasul meu curat :

— Cicoană privește-mă bine și vezi să nu te înșeli și să bagi în foc un om nevinovat care în viață-i n-a omorât nici măcar un pui de găină. Eu încă astă-noapte, vai de sufletul meu, mă durea inima de socoteam că m-a prins, holera, căci această boală afurisită a început să cam secere la lume. Abia mi-am văzut de păcatele mele și uite, cât mă vedeți de voinic, dacă nu aveam puțin rachiu în casă ca să beau să-mi anine durerea, era să dau pînă astăzi ortul popii. Așa, cicoană, adu-ți aminte bine și încredințindu-te va fi încă de datoria dumatăle ca să arăți pe hoț stăpînirei ca să-și priimească pedeapsa.

După ce vorbii astfel, neguțătoreasa mă mai privi încă și zise polițaiului :

— Nu este de mirare ca să mă fi înșelat, și nu crez să fie acesta, căci glasul tîlharului era mai moale, iar nu gros ca al lui.

— Atunci pleacă, îmi zise polițaiul, și să vie un altul, porunci el unui epistat.

Astfel, fraților, ieșii afară și scăpai scurt și nevătămat. Vlăduță mă aștepta acasă și, îndată ce mă văzu în- torcîndu-mă, bietul băiat începu să sară de bucurie.

Am mai șezut în Slatina după aceasta încă vreo douăzeci zile și fiindcă nu mai aveam ce face acolo, hotărîi să plec în București : cerui pe Vlăduță de la părinți ca să mă însoțească și să-l pui să învețe carte, și după ce mi-l încredință fără osteneală multă, căci nu prea îl iubeau, unde le făcuse multe bazaconii, într-o ziulică prea de dimineață cumpărai o mîrtoagă de cal și după ce înșirai banii și sculele într-un chimir și pe fundul desagilor, ieșii din oraș cu bilet de drum în regulă iscălit de însuși polițaiul și apucarăm pe drumul Bucureștilor. Umblarăm mai toată ziua, și seara poposirăm într-o pădure unde mai întîi îmbucarăm ceva și în urmă ne culcarăm. În sfîrșit a doua zi, tîrziu, intrarăm în București unde ajungînd, deterăm drumul calului în voia întîmplărei și ne așezarăm la un han. Cînd mă văzui așezat, cel dintîi lucru ce făcui fu de a mă duce pe la mai mulți zarafi de prefăcui argintul ce aveam în aur. Îmi mai rămăsese afurisitele de scule și voiam să le prefac și pe dînsule în bani. Mă duc la un giuvaergiu cu o brățară de aur și cu pietre de briliante și-l rugai să o cumpere, și ce este drept luai un preț bun pe dînsa. Mai lăsai să treacă cîteva zile și mă dusei la un alt giuvaergiu cu o pereche de cercei tot de aur și cu briliante, și cu două inele. Acolo găsii pe un om care, îndată ce le văzu și se încredință că sunt de vînzare, îmi dete un preț mai burr decît giuvaergiul și mă rugă să-l aștept în prăvălie pînă se va duce acasă ca să aducă parale. Eu primii propunerea ce-mi făcu și mușteriu plecă. După o jumătate de ceas mă pomenesc cu dînsul și cu doi dorobanți de ai poliției că mă înhață. Eu chip strigai, mă smucii, zisei dorobanților să mă lase în pace, dar degeaba căci ei păreau a fi surzi, și a trebuit cu voie, fără voie să-i urmez la poliție unde mă arestară. Acolo fusei înfățișat la aga, lîngă care se afla și afurisitul de mușteriu și mă întrebă de unde am sculele. Eu răspunsei că le-am găsit pe pod și mușteriu arată că le-am furat de la vară-sa din Slatina și că am omorât pe bărbatul ei. Vă puteți închipui, dragii mei, cât de mare fu mirarea mea cînd văzui că aveam a face cu vărul neguțătoresei. Cu toate acestea, cum am inima mare și nu mă

prea pălesc de orice fel de întâmplare, mai îndrugai eu agii verzi și uscate, dar nu-mi se trecu palavrele. Fusei dat în judecată, neguțătoreasa fu chemată de la Slatina, veni la înfățișare, își recunoscuse sculele și eu stăruii într-o tagă. Diavolu de Vlăduță îndată ce a văzut că nu viu două zile de-a rîndul și, auzind negreșit că sunt la umbră, a fugit cu tot ce aveam și nu-i mai știu de căpătîi nici pînă astăzi. Apoi nenorocirile se ținură lanț, căci îndată ce venii aici în temniță, mă căutară pînă la piele și banii ce găsiră asupra-mi mi-i înhățară și se împărțiră între... nu mai știu cine, și aveau toată dreptatea căci așa aș fi făcut și eu în locul lor și asemenea chilipiruri nu le prea cad în mîna totdeauna. Cînd mă văzui închis ca într-o colivie și cu hoția dată pe față, începui a căuta mijloacele de scăpare. După ce mă gîndii cîtăva vreme, găsii un plan minunat și, unindu-mă cu toți osîndiții din această despărțire, începurăm a săpa noaptea sub pat ca să facem o gaură care să răspundă pe sub temelie la uliță și să ieșim unul cîte unul. După ce lucrarăm cîteva nopți de-a-rîndul, isprăvirăm gaura, dar nu puteam ieși lesne căci erau o mulțime de santinele care se preumblau de colo pînă colo, în tot lungul zidului. În sfîrșit, dete Dumnezeu de începu într-o noapte să plouă cu bășici și fiind sigur că santinelele trebuia să se adăpostească în gherete, ieșii eu întîi, după ce-mi înfășurai lanțurile cu niște cîrpe ca să nu zdrăngănească, și după mine unul cîte unul. Dar afurisitele de santinele prinseră de veste și se luară în goana noastră împreună cu toți dorobanții temniței. Ei ajunseră și înhățară pe mai mulți, eu însă avui noroc de scăpai ca printr-o minune și, înfundîndu-mă pe maidanul Icoanei, făcui ce putui ca să sfăram lanțurile de la picioare și după multă osteneală izbutind le aruncai într-o groapă. Mă sculasem în sus și mă hotărîsem să plec, cînd, uitîndu-mă împrejur, văz doi dorobanți înaintea mea că mă privesc galeș și cu mîinile în șolduri. Eu credeam că scăpasem și cînd colo oamenii stăpînirii mă țineau în gheare. **Ce** să fac ? Ca să mă lupt cu dînșii, nu era ,cu puțință, căci nu aveam nici o armă și ei ghiorlanii aveau puști cu spăngi. Văzui bine că trebuia să mă supui sau altfel era să mă cotonogescă și pe drum și în temniță. Iar, ca să fug, nu făceam nici o procopseală, căci ei nu aveau decît să tragă cocoșul de la pușcă și să mă culce cu un glonț. Vedeți dar, fraților, că trebui să mă supui căci după altele toate apoi nu aveam cel puțin un sfanț ca să-i cinstesc.

— Ce mai faci, vere Borhină ? mă întrebă unul din dorobanți.

— **Ce** să mai fac, vere dorobanțule, îi răspunsei, decît că sunteți niște mehengi mari și că m-ați prins cu ocaua mică. Drept să vă spui cînd ar ști stăpînirea cît vă plătește pielea, v-ar plăti mai mult decît îngrijitorul care nu este bun de nimic și care nu știu unde dracu vîră zaraflîcu care-l face din hrana arestanților și din tot ce ei aduc la temniță.

— Îți foarte mulțumesc de laudă, îmi zise dorobanțul, dar la spune-mi, mă întrebă el, ce ai aruncat colo în groapă ?

— Auz ?... vrei să zici de afurisitele acelea de lanțuri ?... răspunsei îndată : apoi ce să mai fac cu ele căci acum sunt sfărîmate ; mi-ți pune altele noi cînd vom fi la temniță.

— Atunci ia-le în mână și urmează-ne, mai zise el cu un ton poruncitor și aspru.

Nu mai vorbii nimic și pe cînd mă plecasem ca să iau lanțurile, mă pomenii cu unul înaintea mea cu pușca în mână și cu celălalt la spatele meu cu spanga întinsă. Le înțelesei pe loc planul și începui să umblu soldățește după cel de al doilea. Astfel, dragii mei, venii cu cinste pînă la temniță, unde ajungînd mă băgară în cazarma dorobanților ca să stau acolo pînă la ziuă, căci temnița era închisă de mult. Îngrijitorul află de prinderea mea dar nu mă chemă în acea noapte căci era tîrziu și îmi păstra sîmbetile pentru a doua zi de dimineață. Eu mă culcai în rînd cu dorobanții, mă făcui că adormii și începui a sufla greu și a mă uita cu coada ochiului la dorobanțul de jurnă. Pe cînd nu se mai auzea decît sforăiturile dorobanților și ale mele, văzui că intră efreiteru, se apropie de dorobanțul de jurnă și îi șopti la ureche „nasture”. Cînd auzii lozinca, trecu prin mine ca un fior rece de bucurie și începui să sforăi și mai tare. După trecere de un ceas, mă pomenii cu dorobanțul de jurnă că începe să picoteze și în puține minute adormi așa de greu încît sforăia mai tare decît toți. Atunci, eu nu pierz vremea, mă scol binișor, mă dezbrac de hainele mele și mă îmbrac cu ale unui dorobanț ; după aceea, ies îndată din. cazarmă și ajungînd la poartă fusei oprit de santinelă care strigă cît putu : „Cine e ?” Eu răspunsei : „Nasture” și mă lasă să trec. Scăpasem de santinelă și tocmai o croisem la sănătoasa ; dar am fost un om nenorocos, căci se vede că dorobanțul de jurnă se deșteptase cînd auzise pe santinelă strigînd și văzînd că nu mai sunt acolo, sculă pe mai mulți tovarăși, se luară în goana mea și mă prinseră tocmai cînd îmi era lumea mai dragă. Mă aduseră înapoi și mi se sfișie sufletul cînd mă văzui iar în cazarmă. De astă dată mă legară cot la cot și de mîini și de picioare și puseră o santinelă să mă păzească numai pe mine singur. **C**e să mai fac alt decît să mă hotărăsc la tot știam bine că nu mă așteptau dulcețuri și prăjituri ! A doua zi, priimii o sută de nuiete pe spinare și vreo cincisprezece palme de la îngrijitor. Nu a voit ariciu să mă ajute și pace. Îmi puseră lanțuri de picioare, mîinile în butuc și douăzeci și patru de ceasuri la gherlă ; le răbdai pe toate și bogdaproste că am fost sănătos. Pentru prinderea mea și a celorlalți tovarăși ai mei a luat îngrijitorul o sută galbeni gratificație în loc să o la dorobanții carii ne-au prins, și drept să vă spui, îmi era necaz lucru mare cînd am văzut că soldatul ieșise viteaz la război și că căpitanul luase răsplata ; dar așa este lumea, mă, și cînd s-ar schimba, mic unuia mi-ar părea rău !

Iată băieți, istoria călcărei ce am făcut neguțătorului de la Slatina și cu toată dibăcia mea am fost dovedit și osîndit la ocnă pe viață de două instanții judecătorești. Acum rămîne să lumineze Dumnezeu pe judecătorii de la Înalta Curte ca să-mi ușureze osînda !

Cînd Borhină termină istoria călcărei ce făcuse, toți își exprimară mirarea și se făcu zgomot prin scularea după la locurile lor.

— Acum să deschidem seanța, strigă tutunaru. Este tîrziu și avem trei pricini de hotărît. Tăcere, domnilor hoți ; așezați-vă în liniște.

— Avem patru pricini de hotărît, iar nu trei, strigă un alt bandit. Nu știți că a venit între noi și cojocarul Sălcianu ?

— Că bine zici, observă Ion Borhină, prezidentul hoților. Ia hăis incoaci, vere cojocarule ; ce mi te-ai vîrît în colț de pare că ești o mireasă ? **Ce** așa devreme, ți s-a făcut somn, ori poate nu-ți plac poveștile noastre unde se vede că ești un omorîtor cinstit ?

Sălcianu era lungit în colțul unde se așezase, și Borhină, nepriimind nici un răspuns la întrebările ce-i făcuse, urmă a zice :

— Ia vezi, tutunarule, ce face cojocarul de nu cabu- lipsește să ne asculte și să vorbească cu noi ; la vîră-i un ac în cojoacă de-l deșteaptă și fă-l să înțeleagă cele de cuviință.

Tutunarul se apropie de Sălcianu, îl mișcă, îl zguduie, îi strigă la ureche, dar toate le face în van.

— Veniți încoaci, mă băieți, strigă el. Cojocarul a adormit ca iepurii cu ochii deschiși și cu gura căscată, și dacă nu mă înșel i-a răcit și vîrful nasului.

Toți omorîtorii se grăbesc a înconjura pe Sălcianu și, după ce-l pipăie, Borhină se pronunță :

— A murit bietul cojocar ; se vede că sărmanul om nu era greșit. Dați-vă la o parte, băieți ; lăsați-l să se odihnească în brațele lui Hristos și puneți-i o lumînare la cap ca să-l vază mai bine.

Un alt omorîtor, căruia îi rămăsese și lui o *scînteie* de umanitate, pune o luminare de seu la capul Sălcianului, îi închide ochii, îl leagă pe subt barbă ca să-i în- chiză și gura, și reunește pe ceilalți omorîtori ca să asiste la seanțele celor trei împricinați de curînd.

Nenorocitul Sălcianu îndată ce se văzuse închis cu omorîtorii la un loc, îi venise un al doilea atac, dar de astă dată cu îndoită furie. El rămăsese nemișcat astfel că moartea îi învăluisese toată ființa. Nici un ajutor nu i se dete de nelegiuîți carii se ocupau a se învăța unii pe alții ce mijloace să întrebuițeze și ce minciuni să spuie judecătorilor ca să scape de osîndă.

A doua zi de dimineață se deschise temnița de către tistul dorobanților și acesta rămase uimit cînd văzu pe Sălcianu înghețat și țeapăn. Nu mai rămînea îndoială că el murise și îngrijitorul, fiind anunțat, ordonă să scoată cadaverul afară și să-i se facă cele cuvenite pentru înmormîntare. Stoian nu întîrzie de a veni în acea dimineață cu provizii de ale mîncărei precum făcea totdeauna. Dar care fu durerea sărmanului băiat cînd găsi pe stăpînul său întins pe masă ! El începu a plînge, a se tîngui și a întreba pe îngrijitor din ce întîmplare i s-a cauzat moartea. I se spuse toată împrejurarea pe care Stoian o ascultă cu lacrimile în ochi.

— Acum, trebuie să-l transportăm acasă la dînsul, zise el ; socotesc că moartea desface pe om de toate gre- șalele precum și de închisoare.

— Așa este, domnule Stoiane, îi zise îngrijitorul. Îl poți ridica, dar mai-nainte trebuie să am autorizația vornicului, fără care nu-l puteți mișca de aici. **Ce** să facem legeri și formelor ?... bune, rele, trebuie să le păzesc, căci de aceea sunt aici.

Stoian nu mai zise nimic decît întrebă de locuința vornicului. Îndată ce i se arătă, el ieși, se puse într-o birjă, plecă la vornic și ajungînd comunică unui servitor împrejurarea și—l rugă să grăbească a dobîndi o înscrisă voie de la stăpînul său. Servitorul, care era uman, compătîmind de nenorocirea ce se întîmplase familiei cojocarului, intră în camera stăpînului său, căruia arătînd cererea lui Stoian, dobîndi îndată autorizația către îngrijitor. Servitorul o aduse lui Stoian, acesta îi mulțumi pentru binefacere, luă autorizația, se puse în trăsură și se întoarse în goana calului la localul temniței.

Îngrijitorul îndată ce văzu autorizația vornicului declară lui Stoian că cadaverul Sălcianului este în dispoziția lui ca să-l transporte oriunde va voi.

Sărmanul Stoian văzu bine că o asemenea nenorocire nu o putea ține ascunsă de Elisaveta, de Maria și de Tincuța și că trebuia să ducă cadaverul acasă ca să i se pregătească cele trebuincioase pentru o înmormîntare cuviincioasă. Ajutat de doi dorobanți, el transportă cadaverul în trăsură, se așează lîngă dînsul ca să-l ție, porni și după cîteva minute trăsura se opri dinaintea casei lor.

Elisaveta, Maria și Tincuța ies îndată ce aud zgomotul trăsuri și sărmanele femei încep să țipe și să-și smulgă părul cînd văzură pe capul familiei lor întins și țeapăn.

— Nu vă speriați, mamă Elisaveto, zise Stoian, chir Tudor nu este mort, ci i-a venit adineaori un atac de apoplexie. Am cerut voie să-l aduc acasă ca să-l căutăm, și am dobîndit-o foarte lesne căci acum este liber, s-a dezvinovătit.

Stoian zisese acestea ca să nu izbească deodată pe femei prin cuvîntul de moarte. El dă jos pe Sălcianu cu mare anevoință dar cu destul curaj și putere, și după ce îl depune pe pat, toți din casă încep să-i frece corpul cu flanele ca printr-aceasta să se dea curs sîngelui. Stoian pe de altă parte se duce să cheme un bărbier și un preot. Aceștia vin îndată. Bărbierul dă cu lanțeta în mai multe rînduri și sînge nu fu cu putință ca să iasă.

Cu toate acestea, Sălcianu nu murise încă și dacă rămăsese ca un cadaver, atacul fusese atît de teribil încît îi paralizase tot corpul. De multe fricțiuni ce priimise, el deschise ochii și începu a-și preumbla privirile împrejurul a tot ce-l înconjură. Cîteva lacrimi începură a-i curge la vederea Elisavetei și a Măriei mult iubite, și zărind pe preot lîngă dînsele începu să-l privească cu aviditate, ca cum i-ar fi cerut ceva. Preotul îl înțelese și-l întrebă :

— Voiești să te spovedești și să te grijești, chir Tudore ?

Sălcianu, care nu putea să miște nici o parte a corpului său, închise ochii pe jumătate, ceea ce arăta printr-aceasta un semn de aprobăție.

Preotul ieși din cameră, alergă acasă la dînsul care era prea în apropiere, și luîndu-și cărțile și obiectele necesare, se întoarse îndată. Sălcianu nu expirase încă. El fu confesat și comuniat ca un bun creștin și ca printr-o minune își dete sufletul îndată după îndeplinirea acestor formalități divine în brațele familiei sale mult iubite.

Elisaveta, Maria, Stoian și Tincuța plîng moartea scumpului lor părinte și toți împreună îngrijesc de cele trebuincioase pentru înmormîntare. Stoian face toate umbletele, toate tîrguielile, și cînd totul fu gata, cadaverul Sălcianului fu transportat la Biserica Icoanei și îngropat în lacrămile iubitei sale familii.

Nici Dăngescu, nici Alexandru, nici Bolboacă nu știau încă nimic despre moartea Sălcianului.

Familia acestuia era toată în doliu.

CAPITUL IV

SUPRINDEREA, DISPUTA. NELEGIUIREA

Dăngescu aștepta a doua zi răspunsul hotărîtor al Măriei ,dar așteptarea sa fu în van căci în această zi se efectua înmormîntarea Sălcianului. El crezu mai întîi că tînăra fată se găsea în neputință de a renunța la amantul său și că prefera să vază pe tatăl său închis și nenorocit decît să piarză pe Alexandru. Cu toate acestea el nu-și pierdu speranța și aștepta pînă seara. Văzînd însă că nici seara ea nu vine, cheamă pe Bolboacă și-l trimite să vază dacă Alexandru, care lipsea în acel moment, se afla la dînsa, și în acest caz să vie să-l vestească. Bolboacă pleacă să-i esecute ordinul și, ajungînd la casa Sălcianului, văzu pe toată familia lui în doliu așezată pe prispa ce avea fațadă în grădină. Închipuindu-și pentru un minut că Sălcianu poate să fi murit în temniță, dar neînțelegînd cum o asemenea împrejurare survenise într-un timp așa de scurt și fără ca el să fi aflat, se adresa către un vecin ce se afla la fereastă :

— Domnule, zise el vecinului. Ești destul de bun ca să-mi spui pentru ce este în doliu familia Sălcianului ?

— Cum să nu fie în doliu ? răspunse vecinul. Astăzi s-a îngropat nenorocitul cojocar căruia i-a căzut apoplexie în temniță.

— Este cu neputință !... murmură Bolboacă.

— Așa, sărmanul om a murit victimă unei osînde ce suferea pe nedrept și care a fost cauzată de un vâtaf de curte al Dăngescului.

— Să nu crezi aceasta, zise Bolboacă. Știi că moarte fără bănuială nu se poate. N-a mai avut zile și de aceea a murit. Dar mă grăbesc ; cu plecăciune, domnule ; mă iertați că v-am deranjat.

Și Bolboacă se întoarse pe pașii săi la marea surprindere a vecinului.

Ajungînd acasă el spune Dăngescului ceea ce aflase.

— Iată încă o victimă, zise Dăngescu pe gînduri. Acest om a murit tot din pricina noastră.

— A murit fiindcă n-a mai avut zile, cocoane. Nimeni nu i-a dat cu parul în cap.

— Așa este ; în sfîrșit, Dumnezeu să-l ierte. Doream însă ca să nu-l fi iertat înainte de a fi priimit răspunsul Măriei. Acum totul s-a stricat. Nenorocirea morței cojocarului va mișca pe Alexandru în punctul că se va atașa și mai mult de fata lui. Afurisită împlinire !... de cîtva timp îmi merg treburile foarte rău. Nu mai rămîi la îndoială că Maria va comunica lui Alexandru tot ce s-a petrecut între mine cu dînsa.

— Cît pentru aceasta, să fii sigur, cocoane. Mai întîi că ea nu v-a dat nici un răspuns, și al doilea că acum nimic nu o mai poate reține de a da pe față secretul.

— Ce rușine pentru mine ca să afle Alexandru că tatăl său a jucat un rol atât de înjositor ! Cu toate acestea va trebui să sfăram legământul lor cu orice preț ; mă înțelegi tu, Neagule ?

— Vă înțeleg și prea înțeleg, cocoane. Negreșit că trebuie sfărîmat, și în mîna dumneavoastră stă, căci, în sfîrșit, sunteți boier cu putere și în cele din urmă, tată.

— Și cu toate acestea, nu-mi vine nimic în minte. Nu știu ce dracu am că de la o seamă de vreme am în- ceput să mă prostesc. Ia vezi tu, Neagule, nu ți-o veni ție vreo idee?... am ajuns să am trebuință mare de povețile tale.

— Vi se pare, cocoane, dar o zici aceasta unde am avut fericirea să mă cîntești cu încrederea dumitale. Spui și eu ce mă pricep, rămîne însă ca dumneata să vezi dacă mă pricep bine sau mă pricep rău.

— Lasă vorbele de prisos la o parte, Neagule, și spune-mi ce trebuie să fac în împrejurarea de față ?

— Părerea mea o am în cap încă de cînd s-a deschis vorba.

— Comunică-mi-o să vedem dacă este bună și dacă o poci încuviința.

— Pare că-mi spuneai, cocoane, că ai avut o înțelegere cu domnu Alexandru pentru înșurătoare și că v-ar fi refuzat ?

— Așa este ; ți-am spus.

— Și că la întrebarea ce i-ați adresat că ce veți face întîmplîndu-se să dovediți vreun amor înjositor care-l oprește de a se înșura, v-a făgăduit că în acest caz se va supune orbește la orice-i veți zice ?

— Mi-a făgăduit aceasta.

— Atunci este boală cu leac, precum bine vezi, cocoane. Domnu Alexandru trebuie să se ducă în toate serile ca să vază pe fata cojocarului. Nu aveți decît să-l surprindeți, ceea ce este foarte lesne, și să-i impuneți înșurătoarea proiectată.

— La aceasta m-am gîndit și eu, Neagule. Dar cine te încredințează că el nu va lua drept pretext ca să mă refuze, că Maria este o femeie întreținută sau mai bine una din cele publice ce frecventează fără ca să aibă nici o afecție pentru dînsa ?

— Aveți dreptate ; dar dumneata trebuie să fii mai fin ; cînd îi vei surprinde, să nu lași lucrurile încurcate ci să faci a se descurca în fața amîndurora. Sunt sigur că domnu Alexandru nu va zice că Maria este o femeie publică sau o întreținută, ci va declara că ea este onestă, îndată ce veți primi un asemenea răspuns, este totul ce se cere.

— În adevăr, este bună povața ta, Neagule, și o adopt cu toată încrederea. Acum însă nu o poci pune în lu- crare căci nu este timpul. Să lăsăm să treacă vreo cîteva zile pînă va începe să se uite moartea Sălcianului și tu, atunci, să pîndești cînd Alexandru se va duce noaptea la Maria și să vii să-mi dai de știre ca să-i surprinz.

— Voi face privegherea la timp și sunt sigur că-i veți surprinde. Despre aceasta am mai vorbit și în urma întreținerii ce ați avut cu fiul dumneavoastră, și prin urmare planul nu este tocmai nou.

— Se poate, îmi aduc aminte ; dacă uitasem, am avut toată dreptatea căci sunt neîncetat frământat de atâtea supărări !

După această întreținere care se sfârși aci, Neagu iese din camera stăpînului său și intră în a sa spre a se putea gândi în liniște la ceea ce va trebui să facă ca să-și îndeplinească misia fără a se compromite.

Să revenim acum și la Alexandru și să vedem ce se întîmplă și cu dînsul.

Știm că el fusese oarecum concediat de amanta sa la ultima întîlnire ce avusese cu dînsa ; știm asemenea că pe lîngă această nemulțumire se adăogase și aceea ce rezultase din întreținerea ce avusese cu tatăl său în urma întîlnirii. Toate acestea mîhnise pe Alexandru așa de mult încît sărmanul tînăr căzuse într-o melancolie grozavă. El nu ieșise din casă patruzeci și opt ore, neștiind unde să se ducă și ce să facă. Și în acest timp își consultase gîndirile fără ca ele să-i fi arătat un drum care să-l conducă la fericire. El nu știa nimic ele moartea Sălcianului, cu atît mai puțin de îngroparea lui. Sufletul său însă era împovărat mai mult decît totdeauna și inima îi era închisă ca niciodată. Diferite gîndiri sinistre îi întunecau mintea. El avea presimțirea că trebuia să se fi întîmplat vreo nenorocire. Maria era singurul obiect care se prezenta neîncetat gîndirei sale și el începu a crede că amanta sa trebuia să sufere ca și dînsul. Nemaiputînd sta închis și avînd trebuință de aer, se îmbracă îndată ce prinzi și, ieșind apucă pe strada favorită. Ajun- gînd în fața camerei amantei sale, bătu la ușă ,dar o găsi închisă și pe nimeni înăuntru. Neputînd înțelege prin ce întîmplare se pustiasse locuința cojocarului, se adresă la niște vecini de la carii află că Elisaveta, Maria, Stoian și

Tincuța plecase după cortegiul funebru al Sălcianului care se îngropa la Biserica Icoanei. Această veste neașteptată produse un efect teribil asupra lui Alexandru. Un fior arzător trecu cu repeziciune în tot corpul său și fu cuprins de o amețală așa de mare că neapărat ar fi căzut pe pietre dacă nu se rezima de un zid de care se apropia cu iuțeală.

Cînd fu mai liniștit, își rechemă toate simțirile și, aducîndu-și aminte de trista veste ce priimise, lacrămile începură a-i curge șiroaie ceea ce contribui mult la ușurarea lui.

„Sărmanul Sălcianu a murit în temniță, cugetă el, și aceasta din cauza tatălui meu și a mizerabilului de Bolboacă. Nenorocita Elisaveta și scumpa mea Maria trebuie să fie neconsolate. Dumnezeu meu, pentru ce atîta asprime cu o familie care nu respiră decît onoarea și blîndețea !"

Alexandru voi să plece ca să reunească cortegiul și să console pe familia nenorocitului cojocar, dar se gîndi că prezența lui nu numai că nu și-ar fi avut locul, ba încă ar fi fost privită poate cu nemulțumire. Găsi dar de cuviință a căuta să se distreze, să depărteze mulțimea supărările ce-l

năpădise și totdeodată să nu calce în casa familiei Sălcianului decît după zece sau cincisprezece zile. În această intenție el se duce pe la amici, se preumblă cu dînșii pînă la locuri publice, încearcă să se distreze, dar negăsindu-și mulțumirea în nimic, vine la muma sa pe care nu o văzuse de trei zile. El rămîne cu dînsa pînă noaptea prea tîrziu conversînd cu dînsa despre diferite nemulțumiri ce resimțea deopotrivă din partea brutalului Dăngescu. Cînd pendula suna o oră după miezul nopții. Alexandru își luă noapte bună de la Elena care îl sărută în mai multe rînduri rugîndu-l să vie mai adesea pe la dînsa. După ce promise mumei sale că o va vizita de cîte ori va avea timp liber, tînărul Dăngescu pleacă de la dînsa și ieșind din curte apucă spre ulița Sălcianului. El se oprește cînd se apropie de casa favorită și începe a o privi pînă la toate părțile. Camera amantei sale, deși tîrziu, era încă luminată și cu perdelele ridicate. El zări pe Maria așezată între muma sa și Tincuța toate triste și în doliu. În cameră se aflau încă două ve- cine care neapărat rămăsese cu dînsele ca să le console. Inima lui Alexandru se strînse la vederea hainelor negre de care era acoperită amanta sa și care corespundea cu întristarea ce se desina pe toată fizionomia ei. El rămase nemișcat și în aceeași poziție o oră întreagă fără să-și schimbe privirile de deasupra Măriei. În fine luminările se stinse și el se dispuse a reîntra să se culce.

Mai multe zile trec fără ca Alexandru să vie pe la Maria ; cu toate acestea, el o zărea totdeauna noaptea și aceasta îl satisfăcea oarecum căci o știa sănătoasă, că curînd sau mai tîrziu o va revedea și că se va despăgubi de lunga lipsire.

După trecerea celor zece zile, cari pentru Alexandru fuseser un secol, se hotărî în fine a se duce la dînsa. El uitase promisia ce dase tatălui său la întreținerea ce avusese cu dînsul și, fără să se gîndească că poate să fie privegheat, vine la Maria seara pe la nouă ore după a unsprezecilea zi de la moartea Sălcianului. Maria era singură în camera sa, căci Elisaveta și Tincuța se dusese pînă la vecinătate. Îndată ce tînăra fată văzu pe Alexandru intrînd în cameră, se sculă palpitînd de bucurie.

— Bună seara, Mario, îi zise Alexandru puindu-și pălăria pe masă.

— Bine ai venit, Alexandre, mulțumi tînăra fată privindu-l cu aviditate.

— Vezi că sunt importun, Mario ; m-ai gonit și eu, cu toate acestea, tot nu am putut să mai rabd și iată că reviu.

— Nu te-am gonit, Alexandre. Plînge-mă și nu mă acuza. Dumnezeu știe cît m-a costat acea din urmă întreținere ce am avut și cît am fost de nenorocită cu moartea sărmanului meu tată.

— Și eu am fost prea mîhnit, Maria mea, de această întîmplare neașteptată. Dar consolă-te, Mario ; curînd sau mai tîrziu trebuia să moară căci era om bătrîn și cam infirm și afară de aceasta este în legea naturei ca părinții să moară înaintea copiilor. Dar ai fost sănătoasă, Mario ? Nu ți s-a întîmplat nimic nemulțumitor ?

— Am fost bine și m-am luptat cu curaj, Alexandre ; aveam trebuință de curaj ca să susțiu pe muma mea care este neconsolată.

— Unde este mama Elisaveta și Tincuța ?

— S-au dus pînă vecinătate ca să mai uite supărările. Eu nu le-am însoțit căci nu găsesc distracție nicăieri. Am preferat să rămîi singură și să mă gîndesc în liniște.

— Și la ce te gîndeai, Mario ?

— La dumneata, Alexandre. Doream să te văz ; îmi era frică că m-ai uitat.

— Eu să te uit ?... Era cu puțință, Dumnezeuul meu !

— De ce să nu fi fost cu puțință, Alexandre, de vreme ce te rugasem ca să eviți orice întâlnire cu mine ?

— Astăzi mai ai aceeași dorință ?

— Lucrurile au luat o altă turnură. Moartea tatălui meu a sfărîmat o hotărîre care trebuia să-mi cauzeze moartea.

— Mi se pare că încep a înțelege și văz că bănuielile mele au fost drepte. Așa este că tatăl meu a aflat despre noi ?

— Nu știu bine, Alexandre, zise Maria cu oarecare temere. Dar crez că poate să aibă cunoștință de amorul nostru.

— Ce te face să crezi aceasta, Mariuțo ?

— Nimic alt decît o presimțire. A !

Maria nu putu vorbi mai mult căci în acel moment ușa se deschise cu repeziciune și Dăngescu apără pe prag.

Alexandru și amanta sa rămîn încremeniți ; ei se scol îndată și Dăngescu înaintează spre dîinșii.

— Ce faci aici, domnule ? întreabă Dăngescu privind pe Alexandru cu asprime.

— Eu... am venit să... găsesc... pe cineva.

Și Alexandru se încurcă astfel încît nu știu ce să răspundă.

Maria pusese o mîină pe masă neputîndu-se susține în picioare și astfel rezemată ascultă cu capul plecat și cu privirile ațintate pe parchet.

— Pe cine ai venit să găsești, domnule ? Și spune-mi unde mă aflu aici ?

— Trebuie să știi, fără îndoială, de vreme ce ai venit. Cu toate acestea află, tată, că te găsești la o familie onorabilă și demnă de tot respectul.

— Demnă de respect, pentru dumneata, domnule, iar nu și pentru mine, și crez că este o mare înjosire pentru un membru din familia mea ca să calce într-o casă în care se adăpostește viciul și corupția.

— Tată, nu arunca insulte în fața unor oameni slabi carii nu le merit și carii nu le-au provocat niciodată. Socotesc mai bine că niște asemenea insulte ar trebui să se aplice nouă sau mai

bine mie care m-am introdus într-un loc unde am fost izgonit și unde cu toate acestea vezi că am revenit.

— Destulă rușine pentru dumneata, domnule, care-mi porți numele și care te vei bucura de toată averea agonisită cu sudoarea frunței mele.

— Averea o poți împărți la streini, dacă vei voi ; eu nu am trebuință de dînsa.

— Dar numele meu, domnule ?

— Numele dumitale îl poți conserva astfel precum îl ai, și eu îl voi nobila sau înjosi după conduita mea. Vezi bine că acest titlu se înobilează de om și prin el însuși, iar nu se moștenește.

— Și dumneata îl illustrezi, domnule, sau îl înjosești, cînd societatea dumitale, lumea dumitale, este într-o casă de cojocar ?

— Aceasta este mulțumirea mea, și nu știu cu ce drept ai venit să mă oprești de a mă duce unde-mi place. Crez că nu poți avea pretenția de a-mi zice : „colo să te duci, dincolo să nu te duci ; cutare lucru să faci, cutare lucru să nu faci.” Asemenea povețe și ordine se întrebuințează cu copiii și eu, mi se pare, am trecut de vîrstă copilăriei.

— Nu te opresc, domnule, de a face tot ce voiești, ci te previu că nu voi suferi niciodată ca să înnegrești numele familiei.

— Și în ce vezi că-l înnegresc ?

— Voind să faci un pas rușinos care nu-mi convine și care nu s-ar efectua chiar cu pericolul vieții mele.

— Ce pas găsești că fac prin venirea mea aici ? Îmi place să frecventez această casă mai mult decît oricare alta și iată totul.

— Așa, cocoane Stamate, zise Maria ridicînd capul la ultimele cuvinte ale amantului său : domnu Alexandru găsește distracție în casa noastră și vine să petreacă ca orice fiu de boier în casa unei familii de rînd.

— Atunci nău mai am nimic a zice, strigă Dăngescu satisfăcut. Dacă fiul meu a găsit o amantă așa de gentilă, îi fac complimentul meu și-l aplaud pentru izbîndă.

— Te înșeli, tată, strigă Alexandru care cunoscuse îndată greșala ce făcuse. Domnișoara Maria nu este amanta mea, ci amata sau mai bine fidanțata mea. Dacă dînsa caută să-și compromită onoarea ca să mă susție pe mine și să satisfacă orgoliul dumitale, eu nu fac asemenea. Maria este un înger de onoare și de blîndeță ; ea nu poate fi amanta nimăru, ci îți repet că este fidanțata mea, precum i-am jurat înaintea lui Dumnezeu.

— Ce îndrăznești a zice, mișelule ?... strigă Dăngescu cu o furie nespusă. Ai pierdut tot respectul ce-mi datorezi, toată buna cuviință !... Ieși afară din această casă sau pe viul Dumnezeu, te voi trata după conduita ta.

La aceste amenințări ale Dăngescului, Maria scoate un țipăt și cade leșinată.

— Domnule, aceasta este prea mult, zise Alexandru cu o căutătură care exprima turbarea. Află că astăzi sunt independent și liber pe acțiunile mele. Dacă conduita mea îți displace și găsești că nu sunt demn de a fi fiul dumitale, nu ai decît să mă dezmoștenești și să-mi ridici titlurile ce mi-ai dat. Nu ești însă în drept a veni să, insulti pe această nenorocită copilă căreia i-ai răpit un tată iubit printr-o osîndire ce urma să se aplice adevăratului culpabil. Te previu dar la rîndul meu că nu-ți mai sunt fiu și prin urmare că orice insulte nu le mai poci îndura de la nimeni.

— Mizerabile ! mă ameninți ?... te voi aduce la rezon.

Și zicînd acestea, Dăngescu iese urlînd ca un tigr, iar Alexandru rămîind singur se grăbește a da ajutor Măriei ca să o dezmeticească din leșinul în care căzuse.

Tînăra fată își venise în sine cînd Elisaveta și Tincuța, care se înturnau din vecinătate, intru în casă.

Alexandru și Maria nu le comunică nimic din oribila scenă ce se petrecuse, ci începură a se întreține de subiecte fără nici un șir aproape o oră și jumătate. Pendula suna unsprezece ore cînd se auzi hurelul unei trăsură ce se oprește la porțiță. Toți se scol să vadă ce este, dar pînă a nu apuca să iasă, casa fusese înconjurată de gendarmi și Alexandru ridicat la marea surprindere și la nedescriptibila dezolație a Măriei. Alexandru este esilat.

Elena Dăngescă nu știa nimic din toate acestea. Absența din casa bărbatului ei îi scutise mîhnirea de a fi prezentă la atîtea evenimente ce se petrecuse într-un mic interval, și care, la delicat, ei constituție, i-ar fi scurtat viața pe jumătate. Mirarea sa fu mare cînd după trecere de patru zile văzu că Alexandru nu venise să o viziteze. Presupunînd că poate să fie bolnav, trimise să se informeze de dînsul și află că fiul său lipsea de mai multe zile fără altă deslușire și fără să știe nimeni unde plecase. Sărmana mamă care-și iubea copilul cu tandreță devenise tristă și gînditoare și simțea în sufletul său o durere ce o consuma pe nesimțite, neștiind la ce să atribuie indiferența conduită a fiului său.

Într-o seară pe la zece ore, o femeie vine să-i anunțe că Anton, servitorul lui Alexandru, dorește să-i vorbească despre stăpînul său.

— Să intre îndată, strigă Elena, sculîndu-se din locul unde se afla ca să se așeze pe un fotoliu.

Anton, servitorul lui Alexandru, care era brun și cam de vîrstă stăpînului său, nu întîrziă de a intra în camera Elenei. Aceasta simți o mare ușurare văzîndu-l și îl întrebă îndată :

— Ce ai să-mi spui, Antoane ? Unde este Alexandru ?

— Tocmai de coconașu venisem să vă vorbesc, co- coniață. Ieri am ieșit din casa dumneavoastră, și fiindcă am iubit pe stăpînul meu și că poate nu știți încă nimic din cîte s-au întîmplat în lipsa dumitale, am venit să-mi îndeplinesc cea din urmă datorie de o slugă credincioasă.

— Vorbește Antoane ; am nerăbdare să aflu tot ce s-a întîmplat în lipsa mea.

— Să vedeți, coconiță : de o lună de cînd am intrat la coconașu, nu am avut fericirea să mă bucur de încrederea dumnealui, căci mă întrebuița prea puțin și nu mă trimitea cu slujbă mai nicăiri. Poate se temea de mine, unde eram în curtea coconului mare, sau de altceva, nu poci să știu ; cu toate acestea, fiindcă-l iubeam, m-am silit să văz de ce era totdeauna trist și pe unde se ducea. Din cîte am înțeles, dumnealui iubește pe o fată de cojocar care este frumoasă ca un înger și se vede că coconu mare a aflat de aceasta căci mai cealaltă ieri l-a prins acolo, l-a certat și după ce a ieșit, s-a dus la stăpînire să ceară să-l pedepsească. Stăpînirea, după cererea coconului mare, a trimis o cărucioară de poștă cu trei dorobanți la casa cojocarului de unde a ridicat pe coconu Alexandru ca să-l ducă, Dumnezeu știe unde.

— Ce-mi spui, Antoane ? strigă Elena ridicîndu-se deodată și începînd a plînge. Alexandrul meu luat de dorobanți și dus în cărucior de poștă ?... De unde ai aflat tu aceasta ?

— Am aflat, coconiță, de la domnișoara Tincuța, vara fetei cojocarului.

— Și ce-ți mai spunea acea fată ? întrebă Elena ridicîndu-se după fotoliu și începînd să se preumbe cu pași iuți căci tot sîngele ei ardea ca într-un foc.

— Domnișoara Tincuța nu mi-a spus nimic căci vara sa era cam bolnavă și nu voia să o lase un minut singură, dar mătușa ei zicea că vătaful dumneavoastră de curte omorîse în odaie la dînsul pe fata unui croitor și că coconu mare trecuse pe bărbatul său de vinovat și că-l închisese în temniță, unde a și murit acum două săptămîni.

— Dumnezeu meu, este cu puțință !... Afîtea nelegiuiri !... Dar le voi afla pe toate și voi ști unde a trimis pe Alexandrul meu, pe bunul meu copil ! Antoane, te rog să mai vii pe aici, te voi răsplăti, băiete, pentru îndatorirea ce mi-ai făcut.

— Îți sărut mîna, coconiță; am fost destul de răsplătit, căci coconașu îmi plătise simbria pe trei luni înainte și am venit să v-o înapoiez.

— Păstrează pentru tine totul, nu ești dator nimic. Dar nu uita să mai vii pe la mine căci poate să am tre- buință de tine.

— Voi veni, coconiță ; numai te rog să nu afle coconu mare că v-am spus eu ceva ; poate la necazul dumnealui să mă bage și pe mine în pușcărie și să-mi putrezească oasele pe acolo.

— Fii pe pace, Antoane, nu avea grijă. Bine de voi putea să-ți fac, iar nu rău !

Anton iese și Elena se îmbracă cu iuțeală, se suie într-o trăsură ,de birjă, ce ordonase să i se aducă, și pornește spre casa bărbatului său. Acesta era singur și ca întotdeauna se întreținea cu Bolboacă, cînd se pomeni cu Elena că intră neanunțată în camera sa.

Dăngescu o privește cu destulă mirare și Bolboacă iese îndată.

— Ce minune, doamnă, te aduce pe la mine ?... Credeam că mă uitaseși ?

— Aceasta și fac, domnule, și crez că peste puțin voi reuși să te șterg cu desăvîrșire din locul ce ocupai odinioară.

— Prea bine faci, doamnă ; sunt încă încântat de conduita dumitale, căci cu aceasta m-am ocupat și eu, și dacă nu mă înșel am reușit înaintea dumitale.

— O știu aceasta, domnule, dar nu am venit să vorbesc cu dumneata de simțiminte, ci să te întreb unde ai trimis pe Alexandru în cărucior de poștă și escortat de gendarmi ?

— Aceasta nu te importă pe dumneata, doamnă, răspunse Dăngescu cu indiferență. Mi se pare să sunt liber, în calitate mea de tată, să fac tot ce voi voi cu fiul meu fără ca să dau socoteală la nimeni.

— Dar acest fiu este și al meu ; el este singura fericire ce mi-a rămas în lume ; l-am crescut în pîntecile mele, l-am scăldat în lacrămile mele !... sunt mumă, domnule, și ești dator să răspunzi unei mume ce ai făcut cu fiul său ?

— Nu voi să mă amețești mult, căci cu dumneata, prevăz că nu o poci scoate la căpătîi. Iată ce este : Alexandru se amoretase de o fată de cojocar și voia ca în zilele acestea să o la de soție.

— Calomnii !

— Ai îngăduială, mă rog. Îți arăt curatul adevăr pe care l-am aflat prin mine însumi și din gura lui chiar. Cînd am auzit că voiește să facă un asemenea pas care era să dezonozeze familia, am voit să-l întîmpin prin mijloace indirecte, dar neputînd reuși i-am surprins cînd erau împreună. Domnul, fiul meu, însă, în loc să se umilească, mi-a declarat în față cu cea mai mare nepăsare că acea fată de cojocar îi era fidențată și ce e mai de însemnat este că insolentul își pierduse respectul în punctul că a avut nesocotința să mă și amenințe. Ce ai fi făcut, doamnă, în locul meu ?... L-ai fi sărutat și îmbrățișat, sau l-ai fi pedepsit după cum merita ?

— Domnule, cunosc destul pe Alexandru și blîndul lui caracter și mai bine încă pe al dumitale ; și nu poți tăgădui că ești un brutal pe cît timp m-ai făcut să-mi năpustesc casa la o vîrstă înaintată și să jenez pe rudele mele. Nu este dar de mirare ca prin reaua dumitale conduită să fi scos pe Alexandru din toate răbdările. Mai întîi, dumneata nu erai în drept să te amesteci în intrigile amoroase ale fiului meu, cu atît mai puțin să intri într-un loc necunoscut și să insulti oamenii în casele lor.

— Eleno, măsoară-ți cuvintele. Știi că morala și observațiile dumitale nu le priimesc. Caracterul meu, oricum ar fi, este bun pentru că este al meu, și ca să-l schimb pentru gustul dumitale, nu aș face-o niciodată. Te invit dar să mă lași în pace. Văz cu dizgust că iar ai venit să-mi turburi creierii și ca să rotunjim scurt, află că domnu, fiul dumitale, este esilat la o monastire de unde nu va ieși decît numai cînd își va reveni în dreapta judecată. Acum, oricît te-ai sili să mă descînți, te vestesc că va fi de prisos.

— Nu am cea mai mică mulțumire ca să conversez cu dumneata. Am venit cu intenția să redai libertatea lui Alexandru, căci i-ai compromis viitorul.

— Să se învețe minte mișelul de a mai amenința pe părintele său. Nu-i dau nici o libertate, și îți jur pe Dumnezeu că hotărîrea mea este nestrămutată.

— Ai devenit un tiran, domnule ; ai apucat niște drumuri mîrșave ; îți nenorocеști copilul, unicul ce ai, omori oameni nevinovați pînă temnițe, susții și scapi omorîtori. Stamate, nu te gîndești că Atotputernicul nu doarme Nu socotești că sîngele acestor nenorociți va cere odată răzbunare ?...

La aceste imputări, Dăngescu se ridică din locul unde ședea, și, în furia cea mai mare, se apropie de soția sa :

— Ce îndrăznești să zici, femeie ticăloasă ? strigă el cu o voce tunătoare. Ieri, fiul, astăzi, muma vin și mă insult în față. O să vă la dracu ! Mă lepăd și de unul și de altul. Să ne despărțim.

— Mîine, dacă voiești. Doresc încă să scap de un criminal care mi-a scurtat viața și care mi-aduce dezonoare de a fi soțul meu.

— Eleno, taci, căci m-ai scos din răbdări și te fac să...

Elena se scoală, începe a plînge și îi zice cu sîngele în cap :

— Blestemat să fii om mizerabil, nelegiuit, omorîtor de oameni !

— Asta este prea mult, strigă Dăngescu cu turbare. Ieși, nebuno, ieși curînd.

Și el apucă de mîină pe nenorocita sa soție și o îmbrîncește spre ușă. Elena cade leșinată și după cîteva minute începe să verse sînge, Dăngescu, speriat, bate clopoțelul cu repeziciune la al cărui sunet mai mulți servitori intru în cameră.

— Aduceți curînd un doctor și din rudele noastre care șed mai în apropiere, strigă el cu o rătăcire vizibilă. Mișcați iute și să vie slujnicile să îngrijească de nevasta mea.

Servitorii ies să-i esecute ordinele și Dăngescu, împreună cu două servitoare ce intrară în cameră, ridică pe Elena de jos, o transportă în pat și încep să-i dea ajutorul ce se pricepură.

După un cuart de oră doi medici intru în cameră și încep să privească pe Elena care devenise palidă ca o moartă și care era încă leșinată.

— Din ce i-a provenit această vărsare de sînge ? întrebă unul din medici. A mai fost bolnavă ?

— Nu a mai fost, domnule doctor, răspunse Dăngescu. Dar a fost coprinsă de o mîhnire grozavă și, după ce a leșinat, a început deodată să verse sînge.

— Curios lucru ! observă medicul. Este prea bolnavă ; cu toate acestea poate să scape și, fiindcă suntem în vară, nu ar strica să o trimiți la muntele Pentel e u pentru două luni ca să respire un aer curat și să facă cură de zer.Voi face tot ce prescrieți, domnule doctor. Numai vă rog să depuneți toate silințele ca să o scăpați și veți fi mulțumiți de mine.

— Fiți siguri că vom face tot ce ne va lumina arta ca să o aducem în stare bună.

Medicii reîncep a observa pe bolnavă și, după esa- minarea ce-i fac, prescriu o ordonanță și modul tratamentului.

Un servitor este trimis la farmacie pentru cumpărarea medicamentelor și pînă la aducerea lor, unul dintre medici scoase o sticlură din buzunar, o destupă și o apropie de nasul Elenei. Tarele miros al spirtului ce se afla în sticlură făcu pe bolnavă să strănute și să se dezmeticească, dar Elena era așa de slabă încît abia putu să deschiză ochii pe jumătate și să-i preumbe împrejurul ei.

Medicii plec cînd văd că prezența lor nu mai era necesară și rudele începură să vie una după alta astfel că într-o jumătate de oră camera era plină.

Cînd Elena fu în stare să vorbească, comunică rudelor mîhnirea ce resimțea prin esilarea lui Alexandru fără însă să se plîngă de maltratările și de brutalitatea soțului său. Rudele fac imputări Dăngescului și acesta se justifică cum poate, nelipsind de a arăta că fiul său îl amenințase și că-și pierduse respectul pentru că nu-l lăsase să la de soție pe o fată de cojocar. Trebuința însă ceru ca să promită la toți că va reda libertatea lui Alexandru, și, ca să liniștească pe Elena, se angajă a pleca însuși să-l aducă de la monastirea unde-l esilase.

Elena rămase mulțumită pe această promisie a soțului său. Vărsarea ei de sînge încetase prin ajutorul medicamentelor ce luă.

Zece zile trecură pînă să fie în stare a se ridica din pat și după ce se simți mai bine începu să-și facă pregătirile necesarii pentru ducerea sa la muntele Penteleu.

Dăngescu, care era destul de fin, menajă pe Elena și se purtă cu dînsa așa de bine încît blinda femeie rămase mulțumită și nu-i mai făcu nici o imputare. Înainte de a porni, ea reînnoi rugăciunea de a libera pe Alexandru, și Dăngescu o încredință că îndată după plecarea ei se va duce să-l aducă și că vor veni împreună la munte ca să o vază și să rămîie acolo două săptămîni.

Cînd lucrurile fură astfel aranjate, Elena își luă adio de la rude, de la soțul său și de la toate cunoștințele, și plecă într-o dimineață pe la revărsatul zorilor însoțită de un servitor și de două femei.

Dăngescu rămase dar singur și prin urmare liber a se gîndi la ceea ce trebuia să facă în niște împrejurări atît de delicate. Cum însă el se obicnuise a consulta pe vătaful său de curte, care găsea totdeauna planuri bune, nu lipsi de a-l chema și de astă dată.

Bolboacă, care de la intrarea Elenei în casă se făcuse invizibil, respiră mai liber după plecarea ei și veni la stăpînul său îndată ce fu chemat de dînsul.

— Dar ce dracu te-ai făcut, Neagule ? îl întrebă Dăngescu. Este un secol de cînd nu te-am văzut.

— Am fost tot acasă, cocoane, și dacă nu m-ați văzut, pricina este că nu m-ați chemat.

— Am scăpat de Elena ; s-a dus la Penteleu.

— Știu aceasta.

— Și i-am făgăduit să aduc însumi pe Alexandru.

— Sunteți stăpîn, cocoane, să faceți tot ce veți voi.

— Așa este, dar nu știu dacă am făcut bine sau rău.

— Dacă socotiți că ați făcut bine, apoi bine ați făcut, cocoane.

— N-am făcut bine, Neagule, dar eram silit să urmez astfel. Cu toate acestea trebuie să ne gândim bine în împrejurările de față. Elena a vărsat sânge din pricina mea și nu s-a plîns la nimeni. Vezi bine că trebuie să-mi îndeplinesc făgăduiala și să iert pe Alexandru. Dorința mea însă ar fi ca la întoarcerea lui să nu mai aibă legămînt cu fata cojocarului.

— Voiești să o trimitem pe lumea cealaltă, cocoane ?

— Hain !... ce zici ? întrebă Dăngescu care nu auzise bine. Pare că găsiși cu cale să o...

— Nu am găsit nimic cu cale, cocoane, dar am voit să vă arăt că alt mijloc nu poate fi pentru sfârșirea acestui legămînt.

— Nu este de mirare să aibi dreptate, dar aș dori să nu mai săvîrșim omor, căci s-a făcut două pînă acum la vezi, nu găsești tu vreun alt plan ?

— Ba găsesc, cocoane, numai să căutăm.

— Aide, scofelește în memoria ta infernală căci eu drept să-ți spui nu mă taie capul cînt te taie pe tine.

— Voiești să glumești, cocoane, sau poate să rîzi de mine ?

— Nu am plăcere nici de rîs, nici de glume, Neagule. Din contra, țin mult ca să se pedepsească acea fată de cojocar după cum merită, căci din pricina ei am avut atîtea supărări.

— Negreșit că trebuie muștruluită, și părerea mea este ca să-și piarză onoarea la care se preface către domnu Alexandru că ține așa de mult. Odată pierdută, singură va căuta să fugă și să-și piarză urma.

— Bravo, Neagule, strigă Dăngescu cu un aer satisfăcut. Ai fi bun de prezident într-un cabinet. Planurile tale sunt unice. Mă unesc dar cu părerea ta. Dar cum vom face ca să reușim fără a ne compromite ?

— Aici este ceva cam greu, cocoane. Sunt sigur că nu vom găsi o femeie ca moașa și o fată simplă ca Fru- sina. Maria trebuie să fie fină și să se teamă de dumneata. Iar ca să o mintă cineva și să o scoată din casă, crez că nu se va înșela lesne. Ar fi bine să o chemi iarăși dumneata prin cîteva rînduri scrise cu multă blîndețe făgăduindu-i ce pe apă nu curge. Venind la dumneata, să o tratezi bine, să-i arăți că pentru dragostea fiului dumitale consimți ca să o la de soție și altele asemenea. După aceasta, îi vom da dulceață cu puțin opium și odată amețită...

— Înțeleg, înțeleg..., zise Dăngescu. Și această idee nu este tocmai rea, dar îmi pare cam anevoie de ese- cutat, și prevăz că va fi cu neputință ca să nu mă compromit.

— Altă idee nu-mi mai vine în minte, cocoane, căci aceasta este cea mai bună și cea mai sigură de izbîndă. Cu toate acestea, gândiți-vă bine și faceți cum marea înțelepciune a dumneavoastră vă va povățui.

— Este prea adevărat, zise Dăngescu distrat fără ca să fi auzit ultimile cuvinte ale confidentului său. Odată amețită, nu va ști nimic, se va deștepta la același loc, va crede că i-a venit leșin, și în sfârșit împlinesc-se: orice, trebuie să-mi răzbun cu orice preț și să stric acest legământ care mă preocupă zi și noapte.

Și fără a mai aștepta sau a se mai gândi, Dăngescu la cârtie și scrie Măriei într-un mod astfel ca scrierea să nu semene cu a sa proprie când biletul ar cădea în vreo mână streină.

Iată ce scrise nelegiuitul sărmanei copile :

„Măriuțo. Am fost prea nedrept și prea barbar către dumneata și către fiul meu. Astăzi mi-am recunoscut greșala, și fiindcă mai-nainte de toate sunt tată și-mi iubesc copilul, știind că și dumneata ești așa de înțeleaptă cât și frumoasă, mă văz silit să fac ceea ce nu voiam în zilele trecute. Dacă ai plăcere să vii ca să ne întreținem despre multe pînă a întoarcerea fiului meu, ești liberă, fiica mea. Te voi primi totdeauna cu mulțumire."

După ce termină. Dăngescu strînse biletul și dîndu-l lui Bolboacă, îi zise :

— Iată biletul către Maria : ia-l, Neagule, și încre- dințează-l unui servitor să i-l ducă.

— Prea bine. cocoane, răspunse Bolboacă luînd biletul.

— Nu uita să zici ca să ceară răspuns, pentru că voi să știu dacă vine sau nu.

— Negreșit că va cere răspuns, căci răspunsul este totul.

Bolboacă iese de la stăpînul său și însărcinează pe un rîndaș să ducă biletul Măriei. Rîndașul, după ce se încunoștiință bine despre locuința ei, plecă îndată și ajungînd întrebă cine era domnișoara Maria Sălcianu.

— Eu sunt, zise tînără fată înaintînd spre servitor. **Ce** voiești ?

— V-am adus, coconiță, un răvășel din partea coconului Stamate.

— Adu-l încoaci, zise ea cu iuțeală.

Servitorul dă biletul Măriei și aceasta începe să-l citească și să-l recitească. Fizionomia ei se înveseli văzînd frumoasa coprire a biletului, și fără a aștepta să dea vreun răspuns, ea rugă pe servitor să o aștepte ca să meargă împreună.

Tînăra fată care era sinceră și care nu se putea gândi la infamia ce se proiectase în contra ei, se îmbracă îndată și veni însoțită de servitor la tatăl amantului său. Dăngescu o zări pe fereastră și ieși îndată să o întîm- pine. Maria, suind scara, se împiedică și căzu, dar fără să cugete că această cădere era de o urîță augură, se sculă numaidecît, urcă cele din urmă trepte și găsi pe Dăngescu în sală.

— Bine ai venit, scumpa mea copilă, zise el văzînd-o. Crede că nu te așteptam și nici socoteam să vii așa curînd.

— Mi-ai scris niște lucruri atît de frumoase încît m-am grăbit să viu.

— Bine ai făcut, Mario, dar să intrăm în camera mea ca să mai vorbim cîte ceva.

Și Dăngescu intră în cameră și Maria după dînsul. El o invită să se așeze pe un fotoliu și el se așează pe un altul. Cînd amîndoi fură instalați, Dăngescu îi zise :

— Trebuie să fii prea mîhnită pe mine, Mario. Din pricina mea ai avut atîtea nemușumiri încît nu mă îndoiesc că m-ai privit ca pe un zbir sau ca pe [un] gîde.

— Nu v-am privit nicidecum, precum socotiți. Este adevărat că am suferit multe, dar o manieră frumoasă șterge tot răul trecut ; toate supărările devin fericiri. Și dumneata, cocoane Stamate, ai știut să depărtezi durerea din sufletul meu și să o înlocuiești cu o speranță la care nu mă așteptam.

— Și această speranță va fi o realitate, Mario. Mi-am recunoscut greșala îndată și după cugetările ce am făcut, m-am hotărît să o repar. Mă gîndeam : fiul meu este destul de bogat, destul de nobil ; și-a ales o fată de meseriaș : ce va pierde luînd-o de soție pe cît timp o iubește, o adoră și dînsa, în loc de nobleță, de bogăție, posedă o inimă frumoasă care-i nobilează sufletul și care va face fericirea soțului său ? Dacă a fost o fată de meseriaș, a fost bine crescută și se poate prezenta într-o societate aleasă fără să roșască și fără să fie ridicolă. Așa, Mario, m-am gîndit la toate acestea, și am hotărît să curonez amorul vostru. Crez că vei fi mulțumită și că mă vei scuza de brutalitățile mele trecute ?

Pentru tot răspunsul, Maria cade în genunchi, la mîna Dăngescului și după ce o sărută în mai multe rînduri, îi zise :

— Să fii binecuvîntat, dumneata, care redai viața unei creature ce se credea pierdută. Această viață va servi numai ca să arate recunoștința făcătorului său de bine pînă la ultimul suspin.

— Scoală-te, Mario, zise Dăngescu ridicînd-o și în- torcîndu-și privirile. Nu merit poate atîtea mulțumiri, și...

Ușa se deschide și Bolboacă se prezentă cu o tavă pe care erau așezate două farfurii cu dulceață și două pahare cu apă. El vine la Dăngescu și acesta simți un fior rece că-i trece în tot corpul. Mustrea de cuget îi coprinde pentru un moment, dar Bolboacă îl privește și-i arată farfurioara destinată pentru Maria. Aceasta se așezase la locul său și aștepta în tăcere și cu ochii plecați.

Dăngescu, care nu avea timp de gîndire, la farfurioara ce-i arăta Bolboacă și o prezintă tinerei fete :

— Vino de la dulceață, Mario. Poate ai trebuință să te răcorești.

Maria se scoală și vine lîngă Dăngescu. Tînră fată la dulceață, bea apă și se întoarce la locul său așteptînd să rămîie singură cu tatăl amantului său.

Vătaful de curte nu lipsi de a se întoarce pe pașii săi și de a reintra în camera de unde ieșise. Îndată după plecarea lui, Maria începu să simță o turburare și o amețeală carii fură vizibile

Dăngescului. În dulceață se pusese o prea mică doză de opium și prin urmare primejdia nu era mare precum se întâmplase cu sărmana Frusina.

Maria, care băgă de seamă că va fi coprinsă de un leșin, nu lipsi de a zice Dăngescului cu jumătate vocea :

— Este greu de îndurat fericirea ca și supărarea. Emoția mi-a slăbit simțul și iată că pentru a doua... oară...

Ea nu putu zice mai mult că căzu amorțită pe fotoliul ce ocupa. Dăngescu se repede la dînsa și vede că doarme de un somn profund. După cîteva minute Bolboacă reappare în cameră.

— Ia-o, îi zise Dăngescu tremurînd, și nu întîrzia căci nu este timp de pierdut.

Bolboacă nu-l face repeta ordinul ; el la pe Maria pe brațe și o transportă în altă cameră, unde mizerabilul comite cea mai detestabilă crimă fără cea mai mică muștrare de cuget. După cîteva minute, el o readuce în camera stăpînului său și o depune pe același fotoliu pe care căzuse leșinată.

— Socotesc, cocoane, că de acum înainte toate îngrijirile și toate supărările dumitale au luat sfîrșit. Socotesc iarăși că domnu Alexandru va renunța de a lua de soție sau de a mai iubi pe o femeie pierdută.

— Atunci să ne curățăm de dînsa mai curînd. Fă-o să respire cloroform ca să se dezmeticească și să plece.

Bolboacă scoate o sticlă din buzunar și o pune la nasul Măriei. Aceasta începe să strănute în mai multe rînduri și se deșteaptă de tăria acestui lichid. Bolboacă iese din cameră îndată ce vede că Maria se dezmeticește și Dăngescu rămîne singur cu dînsa.

— Pentru ce ai leșinat. Mario ? o întrebă el cînd o văzu că deschide ochii.

— Unde sunt?... ce mi s-a întîmplat?... întrebă nenorocita fată amețită și cu privirile rătăcite.

— Ce, ai uitat că ești la mine, Mario ? zise Dăngescu apropiindu-se de dînsa.

Maria privește pe Dăngescu cu băgare de seamă și, după ce-și rechemă toată memoria, răspunse cu o voce stînsă :

— A ! Îmi aduc aminte ; mi-a venit leșin de bucurie. Mă iartă, cocoane Stamate, dacă pentru a doua oară mi s-a întîmplat aceasta în casa dumitale.

— Nu este nimic, Mario ; asemenea lucruri se în- tîmplă la toată lumea și prin urmare sunt scuzabile. Și eu, că sunt bărbat, am fost învins adesea de aceste slăbiciuni omenești.

— Dar nu știu ce am !... capul îmi este greu, pieptul mi se bate, oasele pare că-mi sunt sfărîmate.

— Nu este nimic. Mario ; îți vor trece toate acestea îndată ce vei ieși la aer. Du-te, fata mea, și dacă nu-ți va fi bine, să te așezi în pat și să te repauzezi.

Maria se scoală cu multă anevoință și susținută de Dăngescu fu condusă de dînsul pînă în curte unde se despărțiră. Sărmana fată se pune într-o trăsură de birjă ce trecea din întîmplare tocmai cînd ieșise pe poartă, și după ce se așeză într-însa, informă pe birjar despre locuința ei unde ajunse peste cîteva minute.

CAPITUL V

ESILIUL

Era cinci ore de dimineață. Soarele apăruse de câteva minute și razele lui se răsfrîngeau pe turnurile unei biserici ocolită de mai multe zidiri ruinate și antice. Natura era toată liniștită și semăna că înconjură un loc retras și lipsit de o populație numeroasă. Sunetul lamentabil a două clopote fu singurul zgomot ce se auzi în acel loc izolat. Acest sunet anunța rugăciunea de dimineață a câtorva ființe care își consacrase viața pentru a servi pe Dumnezeu departe de toate tentațiile la care este supusă omenimea. Înțelegem că ne aflăm într-o monastire și într-una din cele mai frumoase ale României. Această monastire era situată pe o muchie de munte, ocolită de toate părțile de alți munți înalți. La mijlocul acelei muchii de munte se prezenta o cascadă din care izbură o apă așa de rece cât și limpede și care cădea cu repeziciune într-o gîrlă ce șerpuia pe poalele munților în tot lungul lor. Și cine nu cunoaște admirabila poziție a monastirei X **** ?... Cine s-a dus să o viziteze fără ca să nu se fi întors încîntat de acele locuri poetice pe care natura le împodobise cu tot ce avea mai sublim ! O fereastră din chiliile așezate pe muchia de munte era deschisă. Acolo se vedea un om care sta pe gânduri privind munții în toată întinderea lor. Acel om era Alexandru pe care tatăl său îl trimisese în acel loc ales de esil. Depărtarea de București era foarte mare ; adăo- gîndu-se la aceasta și o pază strictă, fuga era imposibilă. Alexandru se afla la monastire de mai multe zile ; trei gendarmi îl supravegheau și îl urmau- de aproape ori pe unde se ducea. Ordinile guvernului erau aspre căci Dăngescu se temuse de furia fiului său. Alexandru, ajungînd la monastire, nu simțise cea mai mică mulțumire la vederea a tot ce-l înconjura, ci, din contra, natura îi păru posomorită și munții îi privi ca pe groaznicele ziduri ale unei temnițe. Tînărul Dăngescu era dezolat ; el pierduse pe Maria și nu știa ce putea să devie ; i se pătase onoarea, reputația ; era un om pierdut în societate. Ce să facă ?... În mai multe rînduri, voi să fugă dar aceasta era cu neputință căci gendarmii nu-l pierdeau un minut din vedere. Ca să se strecoare și să dispară pînă în pădurile munților îi era teamă să nu fie sfîșiat de urși sau de lupi fără cel mai mic ajutor, căci nu avea nici arme, și mai întîi nu știa pe unde să apuce. Se hotărîse dar a avea răbdare și a aștepta în tăcere evenimentele. Dar, într-un loc atît de trist, avea trebuință de o companie, de un amic cu care să se între- ție, care să-l console. Trecuse mai multe zile și nimeni nu venise încă să-l vază. În acea dimineață însă după săvîrșirea serviciului divin, un tînăr călugăr intră la dînsul. Alexandru nu-l văzuse încă între ceilalți.

Acest călugăr, care avea o statură de mijloc și o talie potrivită, era diaconul monastirei și se numea Igna-tie. El era prea tînăr și să fi fost cel mult de douăzeci și șapte de ani ; el avea un păr

lung, castaniu, răsucit la spate și acoperit de unpotcapiu de plisă neagră, bine tăiat. Ochii îi erau verzi, plini de vioiciune și de sinceritate ; gura și nasul potrivite, fața albă și prea curată, iar barba și mustățile puțin pronunțate. Adăogînd la toate acestea o îmbrăcămintă curată și un aer vesel, în care nu se întrevedea nici o ipocrizie, ne vom convinge că Alexandru simți o mulțumire nespusă văzîndu-l că intră în camera ce ocupa.

— Bună dimineața, domnul meu, zise călugărul Ig- natie cu un aer de compătimire.

— Cu plecăciune, tată, îi mulțumi Alexandru sculîndu-se și prezentîndu-i un scaun.

Diaconul se așeză îndată zicînd :

— Nu vă deranjez, domnule Dăngescu, cu venirea mea la dumneavoastră ?

— Cîtuși de puțin, părintele meu, răspunse Alexandru cu grabă. Din contra, simț o mulțumire nespusă că ai avut bunătate a veni să-mi ții companie. De cînd sunt aici, nu am văzut pe nimeni la mine. Mă iartă dacă-mi vine a crede că călugării pe aici nu par a fi oameni, ci niște sălbatici ce fug de lume.

— Ai toată dreptatea, domnule Dăngescu. Dar ce să pretinză cineva de la niște oameni carii nu cunosc lumea și societatea, cu atît mai puțin conveniențele ce trebuie să aibă către un strein ? Eu am lipsit în oraș mai multe zile și nu este decît o oră de cînd m-am întors la monastire. Am aflat că sunteți aici și m-am grăbit a veni să vă ofer amicitia mea pe timpul cît veți avea nemulțumirea de a sta în aceste locuri.

— Și o priimesc cu plăcere, bunul meu părinte, zise Alexandru strîngînd mîna diaconului. Sunt încă încîntat că am găsit în cuvioșia-ta o persoană jună și cu un aer care-mi convine foarte mult. Sunt sigur că mă vei iubi după ce mă vei cunoaște mai bine.

— Te stimez și te iubesc încă de acum, domnule Dăngescu, deși conștiința noastră datează din ziua aceasta. Sunt lipsit de amici și fericirea mea cea mai mare este cînd găsesc vreunul. Aici se găsesc *foarte rar amici*, și din nenorocire nu am putut forma pe nici unul din semenii mei, căci aici toți călugării sunt streini, pînă și egumenul.

— Și poate, părintele meu, că nu ești nici mulțumit de cariera ce ai îmbrățișat ?

— Nu știu ce să răspunz la aceasta, domnule Dăngescu, decît că dacă astăzi mă aflu acoperit de această rasă, este că m-am pomenit cu dînsa din frageta-mi copilărie. Nu am părinți, nu am rude, nu am amici, nu am nimic în lume. Născut de nu știu cine, am fost az- vîrlit pe drumuri, luat și adăpostit de întîmplare. Am deschis ochii, ca să zic așa, în această monastire la vîrstă de zece ani. Carte nu știam; dar am învățat neîncetat, și din lectura diferitelor scrieri ce din norocire am găsit pe aici, am început a cugeta și a mă lumina de ceea ce este lumea. Atunci am început să simț și lipsa familiei mele și am blestemat pe acei oameni carii mi-au dat viața și carii nu au știut să mi-o conserve. Victimă vre- unei crime, iată-mă redus a-i suferi și consecințele. Sunt puțini oameni, domnule Dăngescu, carii să sufere ca mine !

— Nu zice aceasta, părintele meu. Te înșeli și prea mult încă. Sunt alții mult mai nenorociți decît cuvioșia-ta. Eu te crez fericit pe lingă mine. Cuvioșia-ta ai nemulțumirea de a fi fără părinți, fără rude și fără amici, dar eu, care am de toate, mă văz depărtat de dînșii și esilat de tatăl meu la această monastire. **Ce** vei zice, părinte, aflînd că sunt dintr-o familie mare, avută, voiajat pîn țări streine, cu poziția cea mai strălucită în societate, cu specialitatea cea mai bănoasă și obicinuit a-mi îndeplini toate plăcerile pînă la cele mai mici ca- priciuri !... și din mijlocul atîtor bunuri să mă văz deodată smuls, înconjurat de trei gendarmi și adus pînă aci în cărucior de poștă ; spune-mi, părintele meu, poate fi o nenorocire mai mare decît aceasta ?

— În adevăr, suferințele dumitale sunt destul de grele, zise diaconul pierind capul. Dacă binevoiești a-mi ierta indiscreția, poci cunoaște, domnule Dăngescu, ce lucru a ocazionat esiliul dumitale ?

— De ce nu, părintele meu ? Nu am comis vreo crimă ca să o ții secretă și să roșesc mărturisind-o : singura mea greșală, dacă aceasta poate fi o greșală, este că am iubit și iubesc pe o fată de meseriaș care este un înger de virtute, și de frumusețe. I-am promis să o iau de soție, căci în adevăr nu aș putea niciodată să trăiesc fără dînsa ; tatăl meu s-a informat de aceasta, m-a surprins în casă cu fata, m-a dojenit și m-a insultat și pe mine și pe dînsa. La aceasta m-am revoltat, i-am răspuns fără moderație, și tatăl meu, mîndru și aspru, fără să asculte decît furia sa, a alergat la sprijinul guvernului, a cerut în secret esiliul meu, și pe cînd mă aflu încă cu amanta mea. m-am pomenit fără veste cu gendarmii că mă ridic, mă pun în căruciorul de poștă prin forță și mă aduc aci unde mă aflu de două săptămîni trecute. **Ce** s-a întîmplat în urmă nu știu nimic. Aștept, părintele meu. fără speranță, și aș dori să am răbdare căci îmi trebuie multă.

— Din cele ce-mi spui, domnule Dăngescu, încuviințez că trebuie să suferi foarte mult. Cu toate acestea să nu vă mîhniți mai mult decît trebuie. Crede-mă că nu va trece încă o săptămînă, că o să vi se redea libertatea. Dumneata ai rude, ai părinți, și cu toată supărarea ce le-ai cauzat, o asemenea supărare nu poate fi durabilă. Ai făcut prea rău să răspunzi tatălui dumitale ; trebuia să fii moderat, iar nu să-l întăriți tocmai cînd furia sa era în culme.

— În adevăr, aceasta este singura mea greșală, dar să-mi dai dreptate, părintele meu, căci omul nu este stăpîn pe sine în asemenea momente.

— Ca copil, urma să te supui părintelui dumitale ; aceasta este o lege a naturei, domnule Dăngescu. Vezi bine ce urmări triste a avut un moment de iuțeală! Dacă aceasta este toată greșala dumitale, atunci fii sigur că tatăl dumitale se căiește de ceea ce a făcut. Furtuna a trecut cu desăvîrșire și așteaptă liberarea dumitale din moment în moment, căci nu va întîrzia să sosească.

— Îți mulțumesc, părintele meu, pentru speranțele ce-mi dai. Ele contribuiesc mult la ușurarea supărărilor mele. Te rog să fim totdeauna împreună, să trăim ca frații și, dacă ai plăcere, să te lepezi de călugărie și să mă însoțești în București. Mă însărcinez cu viitorul cu- vioșiei-tale.

— Ești prea bun, domnule Dăngescu, și vă sunt foarte recunoscător pentru binele ce voiți să-mi faceți. Dar sunt silit să vă refuz căci o voce misterioasă mă oprește de a face un asemenea pas. Este adevărat că parte din călugării din această monastire sunt dominați de febleți și că nu corespund pe cât s-ar cuveni santei misii la care sunt chemați, dar tocmai pentru aceasta și pentru susținerea religiei trebuie să se găsească între dinșii oameni cumsecade ca să nu-i lase în abisul în care sunt căzuți. Viețuirea mea pe acest pământ o neconsider și nu pizmuiesc nicidecum pe a oamenilor fericiți, nici o râvnesc, căci neobicinuit cu fericiri, nu s-a deșteptat încă în mine vreo dorință pe care să nu o poci birui. Mă las dar în voia soartei și nu fac alt decît a ruga pe Dumnezeu ,ca să ierte greșalele părinților mei și să-i fie milă de sufletul meu.

— Te admir, părinte, și respect frumoasele simți- minte ale cuvioșiei-tale. Nu mai am curajul a vă propune o viețuire la care poci lua plăcere numai eu și alții ca mine. Ești prea fericit că nimic din vanitățile lumii nu te tentează și că nu ai apucat să guști din veninul lor, căci altfel ca om, supus feblețelor, ai fi căzut fără îndoială.

— Și mai rău decît mulți alții poate. Este prea adevărat, domnule Dăngescu. Sunt dar hotărît a-mi termina zilele cu onoare și cu demnitate într-o monastire, însă nu aci, fiindcă nu-mi place, ci într-o monastire română unde am și pus la cale să mă strămut. Aștept numai încuviințarea episcopului ce sper că va sosi în curînd.

— Și prea bine vei face, părintele meu.

— Am și nevoie, domnule Dăngescu, căci în aceste locuri nici viața nu-mi este în siguranță. Acum două luni s-a omorît un nenorocit ecliziarh care trecea într-o noapte pînă pădurea aceea, ce se vede dinaintea noastră, pe cînd se ducea la schitulețul situat pe acel vîrf de munte.

— Ce spui, părintele meu ! zise Alexandru uimit.

— Așa, domnule Dăngescu ; acest omor s-a comis, în adevăr ; nu știu cine sunt asasinii, dar vorbe și bănuieli sunt destule.

— Te rog, părintele meu, fii așa de bun de mă întreține despre aceasta.

— Cu plăcere, domnule Dăngescu. Iată cum decurge împrejurarea omorului. Sunt mai mulți ani de cînd un călugăr, Partenie ecliziarhul, era rînduit îngrijitor al schitului din față de către egumenul acestei monastiri. Acest Partenie era foarte bătrîn și, din economiile ce făcuse, strînsese mai multe sute galbeni pe carii îi îngropase într-un loc oarecare dimprejurul schitului. Paracliserul monastirei împreună cu portarul, carii aveau cunoștință de aceasta, se asociară ca să jefuiască pe acel Partenie, și căutară a dovedi unde ascunsese banii. Dar toate silințele lor rămase nefructuoase căci după mai multe luni de pîndă nu putură să descopere nimic. Nemaivoid să aștepte și lacomi de a poseda acei bani, hotărîră să-l pîndească noaptea în pădure cînd va trece de la monastire la schit, precum făcea adesea bătrînul, și, prinzîndu-l noaptea singur și fără ajutor, să-l amenințe și să-l tortureze pînă le va mărturisi unde sunt îngropați banii. Planul era destul de infernal și prin urmare

destul de sigur ca să se esecute cu siguranță mîrșavul lor proiect. Dar este cunoscut că oamenii trăiți în monastire sunt fricoși și că le place să prinză șarpele cu mîna altuia. Ei ochise pe un țigan servitor al monastirei, care avea aplecări spre rele și cugetară că acesta era omul ce le trebuia și care ar fi în stare să se espuie la tot. În această intenție, ei se adresară către servitorul țigan, îi comunică proiectul și dobîndiră îndată consimțămîntul lui, care le promise a fi gata și în picioare oricînd va fi chemat. Portarul și paracliserul rămase mulțumiți pe acest răspuns și nu așteptau decît timpul favorabil ca să esecute mîrșevia proiectată. Ocazia nu le lipsi mizerabililor : bătrînul Partenie rămăsese odată în monastire pînă la o oră înaintată a nopții, și ei, împreună cu țiganul, voind să profite de această *ocazie*, mai cu seamă că era tîrziu și întuneric de nu se vedea la doi pași, ieșiră pe furiș din monastire, apucară pînă niște locuri unde erau siguri că nu vor întîlni pe nimeni, și, ajungînd în păduricea de pe muchia muntelui, se puseră la pîndă lîngă drumul care conducea la schit. Bătrînul Partenie nu întîrzie de a veni ; zgomotul pașilor săi se auzi de departe prin călcarea frunzelor uscate căzute după arbori, și tîlharii, fără a pierde timpul, îl ocoliră din toate părțile și-l puseră la mijloc. Paracliserul îl întrebă cu o voce schimbată unde a îngropat banii. Bătrînul călugăr, care nu se aștepta la aceasta, rămase uimit, începu să tremure și răspunse cu o voce tremurîndă :

— Nu am bani îngropați, oameni buni. Și de unde voiți să am eu bogăție, cînd Dumnezeu mă știe cum trăiesc de astăzi pînă mîine ?

— Spune, hoțule, că nu scapi, strigă paracliserul apucînd pe bătrînul Partenie de gît și lovindu-l în cap cu pumnul.

— Nu am bani, săracul de mine ; nu mă chinuiți degeaba, căci sunt om bătrîn și vă trăsnește sfîntul Ni- codin. Nu mă faceți să vă blestem căci se alege praful de voi.

— Ba se alege de tine, iezuitule, strigă paracliserul luîndu-l de păr și dîndu-i mai multe lovituri cu atîta putere, încît nenorocitul Partenie căzu amețit.

— Vai ! săracul de mine, strigă el zvîrcolindu-se. Nu mă chinuiți că nu v-am stricat nimic și ar fi păcat de Dumnezeu ca să omorîți pe un om bun și nevinovat.

— Aș... că de astea nu se trec la noi, strigă portarul strîngîndu-l de mîna cu putere. Și dacă nu spui de voie, te fac eu să vorbești de nevoie.

Și zicînd acestea, tîlharul îl lasă de mîna, scoate un cuțit din buzunar și începe să-l înțepe în mai multe locuri ale corpului. Partenie voi să scoată țipetele cele mai grozave de durere și să strige ajutor, dar paracliserul îi puse mîna la gură, îi astupă vocea și îi zise :

— Ai de gînd să ne spui unde ai îngropat banii sau te ciocîrtim numaidecît și te lăsăm aici de te mănîncă cîinii și lupii ?

Bătrînul se îngrozi de aceste amenințări, dar se vede că-i era milă de bani, căci el mai avu un ultim recurs la tagă :

— Ce să fac eu cu banii ?... zise el. Sunt un biet bătrîn neputincios, de-abia mă tîrăsc pe picioare și-mi aștept ceasul din zi în zi. Dacă sunteți creștini, nu vă gîndiți că, după caznele ce m-ați făcut să sufăr, v-aș fi mărturisit numaidecît ? Ce ați înțeles și ce veți cîștiga omorîndu-mă, decît să vă încărcăți cu un păcat de moarte care nu vi se va ierta niciodată de Dumnezeu care vă vede ?

— Ei, văz eu că nu înțelegeți de vorbă bună și singur vei fi de vină dacă-ți scoți un ochi.

Și paracliserul aduce cuțitul la ochiul drept și se dispune a face operația, cînd Partenie, băgînd de seamă că era să rămîie fără ochi și că era în primejdie de a pierde și pe celălalt, strigă îndată :

— Oprește-te, nu mă nenorociți ; sunt gata să vă mărturisesc totul.

— Dacă este așa; nu-ți mai facem nimic, zise paracliserul retrăgînd cuțitul.

— Este adevărat că am strîns în viața mea cîteva părăluțe, murmură bătrînul Partenie cu o voce stinsă, dar le păstram ca să le las schitului după moartea mea și să mi se caute și sufletul cu dîinsele. Văz însă că nu am avut parte să-mi îndeplinesc scopul și că trebuie să pierz într-un ceas tot ce am agonisit în șasezeci ani. Ei bine am... dar...

— Spune, că te omorîm..., strigă paracliserul. Unde ai îngropat banii ?... asta cerem de la tine și te lăsăm în pace, sau de nu spui, nu mai avem răbdare să te așteptăm, ci te omorîm ca pe un cîine.

— Vă spui, vă spui, se grăbi a zice bătrînul Partenie îngrozit. Numai lăsați-mi si mie pe jumătate ca să rămîie schitului și pentru sufletul meu.

— Îți lăsăm pe jumătate, numai mărturisește îndată.

— Îi am îngropați în scorbora bradului celui gros de lîngă groapa de la spatele schitului, zise bătrînul. Duceți-mă acolo să vă arăt.

— Ba vei rămînea aici. strigă paracliserul. Nu mi-ai spus că ești priceput, tată Partenie ? Vrei să te vezi lîngă schit, să strigi ajutor și noi în loc să luăm banii să o croim de-a fuga ?

— Ba nu m-am gîndit la aceasta cîtuși de puțin, ci v-am spus curatul adevăr.

— Vom vedea îndată dacă ai mărturisit adevărul, zise portarul. Cunosc bradul și scorbora lui, mă duc să mă încredințez. Așteptați-mă aici.

La această propunere, care fu încuviințată ele ceilalți tîlhari, portarul pleacă și se întoarce peste o jumătate oră cu o pungă de piele plină cu galbeni. Bătrînul Partenie scoase o oftare cinci văzu că bănișorii săi, strînși para cu para, deveniră într-un moment prada acelor nelegiuîți.

— În acea pungă sunt opt sute galbeni, zise el ; mi-ați făgăduit că nu mi-i luați pe toți. Dați-mi-i dar pe jumătate.

— Da, da, îți vom da, tată bărbosule. Gătește numai o dășagă mare ca să-i priimești, zise servitorul țigan cu ironie.

Paracliserul se apropie de portar și, după ce schimbă câteva cuvinte cu dînsul, veni spre țigan și îi șopti ceva la ureche ; după aceea se apropie de bătrînul călugăr :

— Ei, tată Partenie ; acum să ne așezăm ca frații, să numărăm, toți banii și să ți-i dăm pe jumătate.

— Cum veți voi, zise Partenie tremurînd de frică.

— Aide, mă, vin' încoaci cu punga căci nu avem vreme de pierdut.

Portarul se apropie, desface punga și începe să numere banii. Cînd toți fură cu privirile ațintate pe galbeni, țiganul se apropie pe nesimțite de Partenie și-l lovește cu toporul cu afîta cruzime încît despică în două capul sărmanului bătrîn care rămîne în loc fără mișcare și fără ca să poată scoate o singură tînguire.

După aceasta, tîlharii își împart banii frățește, și se întorc la monastire fără ca să fi fost văzuți, nici auziți de nimeni.

A doua zi, cadaverul bătrînului Partenie fu văzut de niște țărani carii se duceau la schit. Egumenul și autoritățile administrative fură încunoștințate. Se făcu anchetă la fața locului dar nu se putură dovedi omorîtorii, sau mai bine, deși se bănuiră, se făcu lucrurile tăcute, căci o asemenea crimă ar fi compromis multă lume.

— S-au petrecut niște lucruri oribile pe aici, părintele meu, zise Alexandru cînd diaconul termină istoria omorului. Dar prin ce întîmplare cunoști împrejurarea omorului așa precum s-a petrecut ?

— Să vă spui, domnule Dăngescu. Știți că păcatul se descoperă curînd sau mai tîrziu : țiganul servitor a murit de un an trecut și în ultimile lui momente a mărturisit totul confesorului său, care, se zice, că s-ar fi destăinuit către preoteasa sa, aceasta către un om, amantul ei, și așa mai încolo.

Și zicînd acestea, diaconul se scoală ca să iasă.

— Dar ce, pleci așa curînd de la mine, părintele meu ?

— Da, domnule Dăngescu, căci am să vorbesc ceva cu egumenul.

— Atunci nu te rețiu ; te rog numai să mă iubești și să mă vizitezi adesea. t

— Cu toate mulțumirea mea. La revedere, domnule Dăngescu.

— La revedere, părintele meu.

Diaconul iese și Alexandru se pune iarăși la fereastă ca să privească munții și să se gîndească la Maria și la nenorocirile lor.

CAPITUL VI

O VIZITĂ

Să lăsăm monastirea în care intrarăm ca să vedem ce făcea Alexandru și să ne înturnăm în București ca să asistăm la cele ce se petrecu în urma esiliului.

Dăngescu nu fixase încă ziua plecării sale. Crima ce săvîrșise prin pierderea Măriei îl preocupa în punctul că singura sa gândire era pironită numai la dînsa și la cele ce s-ar întîmpla în urmă. Bolboacă îl încuraja neîncetat, dar nu avea destule argumente ca să-i răspîndească frica ca într-o zi Alexandru, descoperind infamia lor ar fi capabil să comită lucruri mari. Hotărîrea dar era anevoie de luat și a trebuit ca o întîmplare extraordinară să dea împrejurărilor trecute un curs neașteptat.

Într-o dimineață, pe la unsprezece ore, un servitor intră în camera Dăngescului și-i anunță că o caretă intrase în curte. Dăngescu se uitai pe fereastră și, după ce văzu cine era în caretă, strigă îndată către servitor :

— Du-te în grabă de primește pe acel boier la capul scării și invită-l în salon.

Servitorul iese și Dăngescu se îmbracă cu o haină neagră ca să primească cu toată cuviința pe cel ce se vede că-i făcea onoare mare ca să-i viziteze.

„Ce caută la mine logofătul Dreptăței ? cugetă el. Negreșit că a aflat ceva despre trecutul meu, sau poate a. venit ca să-l împrumut cu bani. În sfîrșit, voi vedea... Atîta prevăz numai că nejumulit nu scap.”

Personagiul care venise la Dăngescu se numea domnu Gorniceanu și ocupa, precum văzurăm, funcția de mini- stru al Justiției. El era în vîrstă de șasezeci ani aproape, cu stare, cu influență și de familie mare. Statura sa era de mijloc și lipsa de înălțime i se suplinea printr-o gro- sime puțin comună. Părul îi era cărunt, fizionomia neînsemnătoare și prin urmare nu avea nimic pe dînsa ca să se distingă dintr-a unui om ordinar.

Acest personagiu fu introdus în salon de servitorul însărcinat cu priimirea lui, și cînd intră pe ușă, nu lipsi de a-l întreba :

— Dar ce, stăpînul tău nu este gata ?

— Nu se îmbrăcase încă ; dar poftiți, coconașule căci va veni îndată.

— Ba sunt gata, strigă Dăngescu care auzise ultimile cuvinte și care în acest moment ieșea din camera sa. Cu toată plecăciunea, cocoane Dumitrache, adăogă el fă- cîndu-i un compliment plin de respect.

— Cu plecăciune, cocoane Stamate, îi mulțumi ministrul Justiției.

Amîndoi intru în salon, se așed pe cîte un fotoliu și, după cîteva minute de tăcere, Gorniceanu zise :

— Este o zi minunată cea de astăzi și îmi pare rău că sunt reținut de funcție, căci altfel aș fi petrecut-o afară. Cum de nu te-ai dus pe la vreo moșie a dumitale, cocoane Stamate ?

— Am fost reținut în București de o mulțime de treburi, cocoane Dumitrache. Aceasta este pricina care m-a făcut să-mi neglijez interesele și să fiu lipsit de mulțumirea de a respira un aer curat.

— Tot interesele și iar interesele ne opresc totdeauna de a face ceea ce ne place. Eu unul le-am neglijat cu totul de cînd sunt în funcție, care funcție a devenit o povară mare pentru mine. Și crede-mă, cocoane Stamate, că, dacă ar fi pentru mine, mi-aș da demisia din minutul acesta, dar voi să fac plăcerea măriei-sale lui vodă, care dorește cu orice preț să dau un curs bun ramurei judecătorești.

— Și prea bine face măria-sa vodă de nu vă lasă să vă dați demisia. Sunteți o persoană neprețuită în mini-steriul Justiției, și vă mărturisesc că, de nu ai fi dumneata, s-ar alege praful de partea judecătorească și de dreptățile oamenilor. Eu unul nu am decît a vă lăuda.

căci, de cînd sunteți ministru ,am cîștigat mai toate procesele ce le aveam pe la tribunale și pe la curți.

— Îi țiiu pe toți în frîu, strigă Gorniceanu mîndru de laudele ce i se făcea. Am *hotărît* să stîrlesc abuzurile cu desăvîrșire și să fac schimbări radicale În toate curțile și în toate tribunalele din țară.

— Dacă nu mă înșel, ați mai făcut vreo șasezeci în zilele trecute ?

— Este prea adevărat, dar încă nu am sfîrșit. Am de gînd să curăț și să mătur cu sutele. **Ce** zici de aceasta ? Așa este că sunt activ și energic ?

— Mai încapă îndoială. Sunteți numai de un an la ministeriu și ați făcut minuni ; ați lucrat cît altul nu ar fi putut nici în zece ani.

— Ș-apoi unde pui că m-am curățit de toată datoria care se urca la vreo șasezeci mii galbeni și mi-am dezrobit toate moșioarele ? Ia spune-mi, ce zici ?

— Ce să zic alt, cocoane Dumitrache, decît că vă admir capacitatea. Este cunoscut că omul mare este tot mare și că orice ar zice cineva ar fi de prisos.

— Și unde mai pui iarăși, că am mai cumpărat moșia Pîrlita pe nimic, care are aproape la o mie de clăcași ?

— Nu mă îndoiesc de aceasta. Dumneavoastră, cocoane Dumitrache, sunteți singura persoană de capacitate în țara noastră ; păcat numai că nu mai sunt și alții ca dumneata. Avem lipsă mare de capacități.

— Aşa, cocoane Stamate : ai ghicit tocmai, bată-te sănătatea. Mă crezi, frăţioare, că am obosit de tot ?... Toată politica ţării a rămas pe spinarea mea şi uite din pricina aceasta voiesc să-mi dau demisia căci sunt singur şi nu mă poci lupta cu atâtea greutăţi.

— Aveţi dreptate, aveţi toată dreptatea. Dar bine, dumneavoastră vă ocupaţi şi cu politica ţării ? ce face atunci postelnicu ?

— Pofitim vorbă ! postelnicu, frate, este numai o mobilă, nu face nimic ; ba face ceva : dă mese, joacă cărţi, toacă la parale şi întreţine toate straienele care vin în Bucureşti. Într-o zi, m-am dus la palat şi m-am certat furcă cu domnitorul ; i-am zis curat : Nu mai poci să mă lupt, măria-ta, am obosit ele tot ; nu mai ştiu unde-mi este capul. Ştii ce mi-a răspuns măria-sa ? Habar nu ai ?

— În adevăr, nu ştiu nimic, cocoane Dumitrache afară numai dacă veţi avea plăcere să-mi spuneţi.

— Cum de nu ştii şi dumneata ? Mă prinde mirarea, căci am spus la o mulţime de lume. Unde trăieşti, cocoane Stamate ?

— Unde să trăiesc alt decît în Bucureşti, cocoane Dumitrache ; dar uite, nu ştiu nimic.

— Ei bine, clacă nu ştii, să-ţi spun eu : mi-a zis măria-sa cu cea mai mare delicateţă : Să nu faci una ca aceasta, arhon logofete, căci dacă-ţi dai demisia, se va încurca toată politica ţării şi voi fi silit să mă lepăd şi eu de domnie. Fără dumneata, nu sunt bun de nimic.

— Ce spuneţi, cocoane Dumitrache ! Aşa v-a vorbit măria-sa ?

— Tocmai aşa, cocoane Stamate ; nu am scos, nici nu am adăogat cel puţin o iotă. Uite iubesc pe domnitorul ţării şi nu voi să-i stric hatîrul pentru lumea toată. Am hotărît să lucrez şi să fiu ministru pînă voi muri ca să nu fie silită măria-sa să se lepede de domnie.

— Şi prea bine veţi face, foarte bine, cocoane Dumitrache. Se cunoaşte că sunteţi un adevărat român şi veţi face fericirea ţării.

— Negreşit că sunt român, deşi tată-meu se zice că ar fi fost grec şi că ar fi adăogat un „ceanu" la numele său ; eu însă nu crez, şi pentru aceasta iubesc pe români.

— Cum bunăoară unii zic şi de mine că sunt de viţă sîrb şi că mă numeam odată Dangovici.

— Aşa e lumea făcută ca să critice. Dar la spune-mi, cocoane Stamate, unde este Alexandru de nu-l mai văz pe nicăiri ?

— Alexandru ?... fiul meu ?... întrebă Dăngescu confuz şi cu jumătate vocea.

— Da, Alexandru, fiul dumitale ; aş dori să-l văz.

— Nu este în Bucureşti ; fiul meu a ieşit afară să se preumbe.

— A avut dreptate, căci timpul este prea frumos. Cocoana Elenca tot afară este ?

— Nevasta mea s-a dus la munte să facă băi şi să la aer curat.

— Ce, nu este sănătoasă ?

— Nu prea este sănătoasă, cocoane Dumitrache. De cîtva timp cam suferă de splină și de ficat.

— Și pe mine mi se pare că mă cam supără splina, unde poate lucrez prea mult ! Și drept să-ți spui, aș avea mare trebuință ca să fac ceva băi, dar ministeriul nu mă lasă să fac nimic. Ce l puțin, de aveam un director bun care să poată să-mi ție locul !... Apropo, cocoane Stamate, m-am gîndit la Alexandru ; știu că are studii bune și aș dori să-l fac director.

— Pe fiul meu director !?... zise Dăngescu surprins și sculîndu-se deodată ca să se încline cu respect.

— Ce, te prinde mirarea ?

— Negreșit, cocoane Dumitrache. Nu pentru că fiul meu nu ar fi în stare să ocupe postul de director, dar fiindcă este prea tînăr și nu a fost în nici o funcție pînă acum.

— Să nu te prinză mirarea nicidecum după ce vei afla intențiile mele și crez că, comunicîndu-le, le vei priimi cu o plăcere nespusă.

— Nu știu cum să vă mulțumesc, cocoane Dumitrache. Îmi aduceți în casă o mulțime de nuvele plăcute.

— Să scurtăm vorba, căci am o mulțime de treburi și mă grăbesc a mă duce la vodă care trebuie să fie prea neastîmpărat de nevenirea mea. Îl fac să mă aștepte prea mult mititelu. Iată despre ce am venit să-ți vorbesc : știi, cocoane Stamate, că am un singur copil, numai pe Aristița mea, care este așa de frumoasă cît și tînără. Ieri după-prînz, m-am pomenit cu dînsa că intră în camera mea, unde mă trîntisem puțin ca să mă odihnesc, și mă roagă să-i dau pe Alexandru dumitale de bărbat. Crede-mă că am rămas încremenit la această propunere și am început să rîz crezînd că era o glumă. Dar Aristița a început să plîngă și să-mi mărturisească că-l iubește și că nu poate trăi fără dînsul. Cînd băgai de seamă că vorbește serios, începui și eu să mă gîndesc serios și îi zisei că răspunsul i-l voi da astăzi. Aceasta m-a adus la dumneata ca să-ți fac propunerea de voiești să ne încuscrim.

— Auzi dacă voiesc !... priimesc încă cu bucurie cocoane Dumitrache. Printr-aceasta îmi faceți o onoare la care nu mă așteptam.

— Așa socotesc că partida nu este de lepădat. Deocamdată îi dau Aristiții mele de zestre moșia Pîrlita pe care am cumpărat-o de curînd și Gorniceștii care-mi dau arendă două mii galbeni, afară de o casă cu două etaje pe Podul Mogoșoaiei, o vie în Dealul cel Mare, bez garderobă, scule și altele.

— Sunt prea destule, cocoane Dumitrache, și mai mult încă decît trebuie ; aceasta este o zestre din cele mai brilante.

— Negreșit că este briliantă, dar, ce e drept, îmi dă mîna să înzestrez bine pe unica mea copilă, care va fi și unica moștenitoare a averii mele întregi, căci numai pe dînsa o am.

— Nu știu cum să vă mulțumesc, cocoane Dumitrache. Sunteți un înger pentru mine și pentru fiul meu, care se va flata foarte mult când va afla că l-ați ales de ginere.

— Vezi numai să afle cât mai curînd, căci Aristița mea este iute și nu-i place să aștepte.

— Îl voi încunoaște în îndată, și mâine, nu mai departe, mă voi duce însumi să-l găsesc.

— Așa să faci, cocoane Stamate. Spune-i să grăbească să se întoarcă în București și să înceapă să viziteze și să-și curteze mireasa, căci peste o lună cel mult vom regula totul și-i vom cununa.

— Cît pentru aceasta să nu mai rămîneți la îndoială ; este vorba pentru fericirea fiului meu și el îmi este unic ca și Aristița dumitale.

— Atunci la revedere, căci, precum ți-am spus, mă grăbesc, zise Gorniceanu sculîndu-se și dispunîndu-se ca să plece.

— Cu toată plecăciunea, răspunse Dăngescu înclinîndu-se și conducînd pe Gorniceanu pînă în capul scării.

Ministrul pleacă și Dăngescu în culmea bucuriei se întoarce suind scara cu o ușurință care nu era de vîrsta lui. În sală întîlnește pe Bolboacă și îi zice îndată ce-l vede :

— Vino după mine, Neagule. Am să-ți vorbesc de o bucurie mare.

Și Dăngescu intră în camera sa. Bolboacă intră după dînsul.

— Ce bucurie aveți, cocoane ? întrebă vătaful de curte. Sunt în nerăbdare ca să aflu.

— Știi tu cine era boierul acela care pleacă acum de la mine ?

— Nu-l cunosc, cocoane, fiindcă nu l-am văzut bine în față.

— Este Gorniceanu, logofătul Dreptăței, care este bogat, nobil și care are o singură fată frumoasă ca un îngerăș. Ei bine, Neagule, a venit să-mi ceară pe Alexandru ca să-l facă ginere și director la logofeția lui. Fetei îi dă o zestre însemnată cum n-a mai dat nimeni în țara noastră. Dumnezeu să fie lăudat ; iată și pentru mine o bucurie mare care n-a intrat de multă vreme în casa mea.

— În adevăr, este o mare fericire și o partidă minunată, și s-ar realiza negreșit dacă ați dobîndi și consimțămîntul domnului Alexandru.

— Sunt sigur că-l voi dobîndi. Ce , te mai îndoiești, Neagule ?

— Mă cam îndoiesc, cocoane, căci, după cele ce s-au întîmplat, îmi este frică că nu va priimi.

— Iar ai început cu prevestirile tale păcătoase. Ce dracu, Neagule, de te-ai făcut așa de ursuz ?

— Nu sunt ursuz, cocoane, și dă-mi voie să-ți spui că te înșeli prea mult.

— Atunci esplică-te ca să mă conving.

— Explicația este scurtă : mă tem prea mult că fata cojocarului va fi înțeleasă că noi am pierdut-o și că se va destăinui către domnu Alexandru îndată ce se va întoarce.

— Poftim vorbă !... în veci trebuie să te temi de câte ceva, Neagule. Sunt sigur că Maria nu are cea mai mică bănuială că i se trage pierderea de la mine. I-am dat niște făgăduieli așa de plăcute și am priimit-o așa de bine încât nu se poate opri un minut la gândirea că eu să-i fi făcut acest rău.

— Nu zice aceasta, cocoane : ea trebuie să fi băgat de seamă îndată ce se va fi întors acasă, știind că nu mai fusese nicăiri decât la dumneavoastră. Și afară de aceasta nu este o probă destul de învederată nevenirea ei de două săptămâni pe la dumneavoastră, pe cât timp v-a făgăduit că va mai veni să vă vadă. Gândiți-vă bine, cocoane ; știți cât o iubește domnu Alexandru ? de ce a fost capabil pentru amorul ei, și de ce ar mai putea fi în viitor aflând că ea a fost pierdută prin... Înțelegerea ce am avut împreună ?

— Crez că a uitat-o și că nu se va mai gândi la dînsa, cînd va afla că se va numi director la Departamentul Dreptății și că va deveni soțul unei fete frumoase și avute.

— Domnu Alexandru nu prea ține la atîtea bunuri. Socotesc încă că le disprețuiește ; dumneata o știi aceasta așa de bine ca și mine. Bănuiesc foarte că în esiliul său dacă se mîhnește mai mult că și-a pierdut libertatea, este că nu mai poate vedea pe fata cojocarului.

— Mi se pare că ai început să aibi dreptate, Neagule, și dacă nu am cugetat cu maturitate, pricina este că bucuria mă amețise. Acea fată de cojocar este geniul meu cel rău care-mi stă stavilă la toți pașii mei. În adevăr, Alexandru ar fi în stare să mă refuze și să dau de rușine în fața unui om mare și puternic. Trebuie să ne curățăm de dînsa.

— Vezi așa, cocoane : nu ai putea să-ți redobîndești liniștea și fericirea decât numai cînd ne vom curăța de fata cojocarului. Odată fără dînsa, toate ne merg bine.

— Ai mai văzut-o de la întîmplarea opiumului ?

— Nu am mai văzut-o.

— Ce dracu ! nu ai trecut niciodată pe acolo ?

— Și dacă am trecut, dar nu am zărit-o nici în prăvălia de cojocărie, nici în grădină.

— Nu cumva o fi plecat după Alexandru ?

— Aceasta nu crez, căci nu știe unde se află.

— Atunci trebuie să fie acasă la dînsa ; să te duci să te informezi, Neagule.

— Chiar astăzi, cocoane. Și ce porunciți să mai fac ?

— Ce să faci alt decât să o trimiți pe lumea cealaltă.

— Trebuie să vă fiu prea devotat ca să mă însărcinez cu săvîrșirea acestui omor. Dar vă iubesc atît că sunt gata a mă espune să fac totul.

— Te voi susține, Neagule, și nu vei putea să cazi decât cînd voi cădea și eu. Dacă mă scapi de dînsa, fără vîlvă și fără zgomot, îți voi număra îndată o mie de galbeni.

— Știu că sunteți totdeauna bun pentru mine, dar aceasta nu o voi face numai pentru interesul meu, ci pentru fericirea dumatăle.

— Îți mulțumesc, Neagule. Scăpându-mă de Maria cu o mie de galbeni, voi câștiga o sută de mii și voi avea în sfârșit satisfacția de a vedea pe Alexandru la locul ce doresc.

— Și-l veți vedea, cocoane ; am presimțirea că lucrurile ne vor merge bine. Mi-am și făcut planul.

— Aș !... ce spui !... Comunică-mi-l, Neagule, sunt curios să aflu.

— Să vedeți, cocoane : m-am gândit că pentru a mai pune mâna pe Maria, va fi prea anevoie și chiar peste putință : ca să mă introduc în casa ei în calitate de bărbat, și să o sugrum, voi face zgomot și voi fi târît la cinstita pușcărie ; am găsit dar de cuviință să-mi raz barba și mustățile, să mă deghizez în femeie și să-mi pun toate silințele ca să nu fiu cunoscut. Voi intra în casa lor sub pretextul că m-a apucat colica pe drum, și ei mă vor primi negreșit ca să mă adăpostească pînă îmi va trece răul. Odată în casă cu dînșii, mă voi preface neîncetat că durerile nu mă las și, în sfârșit, voi avea timpul ca să arunc într-un pahar cu apă sau în altceva un prăfuleț ce voi lua de la un spițer, prieten al meu, și după ce va bea, colica îmi va trece și pe ici îmi va fi drumul.

— Înțeleg, înțeleg, zise Dăngescu apăsînd din sprinceană. Te pricepi foarte bine la drăcii. Ești un om plin de iscusință.

— Trebuie să o caut ca să te slujesc, cocoane.

— Și cînd îți vei esecuta proiectul ?

— Chiar în seara aceasta, căci mi se pare că nu este timp de pierdut.

— Atunci du-te de-ți fă pregătirile.

— La aceasta mă și gîndeam, zise mizerabilul ieșind din cameră pentru a se duce să se rază și să se deghizeze.

CAPITUL VII

PROPUNEREA

Este timpul de a reveni la Maria și de a vedea, în fine, ce se întâmplă cu această nenorocită fată.

După plecarea ei din casa Dăngescului, se întoarse acasă amețită și cu oasele sfărâmate de tăria opiumului. Maria, intrând în camera ei, se așază pe pat și rămase în nemișcare câteva minute. Elisaveta și Tincuța erau lângă dînsa și presupunînd negreșit că ea întîmpinase noi nemulțumiri în întreținerea ce avusese cu Dăngescu, începu să o stropească cu odicolon și să o frece pe tîmple și pe mîini fără a-i face vreo întrebare.

Maria era palidă, defigurată, și cînd Elisaveta băgă bine de seamă ,temîndu-se să nu fie avangarda unei boale primejdioase, și să piarză pe unica sa copilă cum pierduse și pe soțul ei, începu să se tînguie :

— Vai de mine ! ce ți s-a întîmplat, Mariuța mea ?

La zgomotul ce făcu muma sa, Maria, care se dezmeticise puțin, își ridică capul după pernă și răspunse :

— Ce să mi se întîmple, draga mea mumă, decît o bucurie din cele mai mari și la care nu mă așteptam. Vă rog numai să mă lăsați puțin singură ca să mă liniștesc, și peste o oră să veniți la mine ca să vă spui totul. Vă încredințez că bucuria m-a redus în starea aceasta, și știți că bucuria este așa de anevoie de îndurat ca și întristarea.

Elisaveta și Tincuța ies din cameră și Maria, rămîind singură, la o batistă ce avea lângă dînsa și începe să o agite dinaintea sa ca să se răcorească. Opiul ce luase fusese într-o mică doză și prin urmare răul nu putea să aibă efecte grele. Maria se dezmeticește bine după câteva minute și, cînd ea fu cu desăvîrșire liniștită și în stare de a cugeta, își rechemă toată memoria și începu să se gîndească la leșinul de care fusese coprinsă în casa Dăngescului :

„Curios leșin ! cugetă tînăra copilă. Mi se pare că am rămas mai mult moartă decît leșinată, căci nu am simțit nimic. Și cu toate acestea leșinasem încă o dată în casa tatălui lui Alexandru, dar în toată amortîrea mea simțeam încă și auzeam puțin. Ce fel de dulceață iau acești boieri de nu seamănă cu aceea ce facem noi !... Nu avea nici un gust, ba încă mi s-a părut sălcie, căci îndată ce am luat-o am fost coprinsă de somn ; așa, de somn, îmi aduc bine aminte ; mai întîi am început să casc și în urmă nu știu ce mi s-a întîmplat. Ce rușine, Dumnezeuul meu, dacă voi fi căzut dinaintea părintelui amantului meu ,care a fost atît de bun cu mine și care mi-a promis tot ce doresc în lume !

Cînd toate acestea ar fi adevărate !... mi-este frică să sper la atîta fericire. O ! de-ar veni Alexandru mai curînd !"

Și zicînd acestea, sārmana copilă începu să suspine.

„Dar nu știu ce am, adăogă ea rezemîndu-și capul de mînă și ațintind parchetul. În loc să mă bucur, simț din contra o nemulțumire mare în sufletul meu. Să fie o prevestire, Dumnezeuul meu ! Nu cumva Alexandru este bolnav sau i s-a întîmplat vreo nenorocire ? Dar ce văz ! strigă ea privind cu băgare de seamă hainele de care era acoperită. Rochia mea este ruptă, și... o ! Dumnezeuul meu ! nu cumva ?... așa, așa ; nu mai rămîne îndoială... sunt o creatură pierdută, pierdută pentru eternitate !"

Și sārmana copilă își acoperi fizionomia cu mîinile și lacrămile începură a-i curge cu îmbilșugare.

Ea își cunoscuse nenorocirea.

Elisaveta intră în cameră și Maria văzînd-o se sculă repede după pat și se aruncă în brațele mumei sale începînd a plînge cu hohot și dînd un curs repede lacră- milor ce o înecau.

— Dar ce ai, scumpa mea copilă ? Aceasta este bucuria ce aveai să-mi comunică ?... Dar eu nu m-am înșelat ; știam bine că omul nu se îmbolnăvește de bucurie. Lacrămile sunt partea noastră pe acest pămînt.

— Maica mea, buna mea maică !... sunt fata cea mai nenorocită, dar așa de nenorocită că în viață-mi nu-mi va mai fi permis de a mai trăi în lume... Astăzi a venit timpul ca să rog pe Dumnezeu să-mi deschiză mormîn- tul, singurul loc unde poate să găsesc vreo fericire.

— Liniștește-te, fata mea, și vorbește. Gîndește-te că omul trebuie să lupte cu toate nenorocirile și să le în- vîngă pe cît îi stă prin putință. Spune-mi, ce ai ? ce ți s-a întîmplat ?

— Îți voi spune, maică, numai dumitale, căci ești muma mea care mă iubești și care singură ești în stare să mă povățuiești și să mă consoli.

— Așază-te dar, fata mea, și vorbește.

Maria se puse pe pat și Elisaveta lîngă dînsa țîind-o de mînă și mîngîind-o pe frunte.

— Buna mea mumă, zise în fine Maria întărîndu-se și ștergîndu-și lacrămile știi că mă întorc de la domnu Dăngescu, tatăl lui Alexandru.

— Știu, fetița mea, că ai fost acolo după chemarea ce ți-a făcut.

— Așa, buna mea mumă ; m-am dus la domnu Dăngescu și am fost priimită cît se poate de bine. M-a invitat să șez lîngă dînsul, mi-a vorbit cu blîndețe și cu cea mai mare delicateță ; m-a lăduat că sunt înțeleaptă și frumoasă, și în sfîrșit mi-a făgăduit că va face fericirea mea și a lui Alexandru, unindu-ne pentru totdeauna ! I-am mulțumit cît am știut mai bine și îți poți închipui, buna mea mumă, cît eram de fericită. În timpul acesta, un servitor intră în casă și aduce dulceață. Tatăl lui Alexandru îmi prezintă o farfuriuță și un pahar cu apă ; iau dulceața, beau apa, și după

cîteva minute mă simț cu mintea turburată și că mă apucă un somn atît de grozav, încît nu putui rezista cu toate silințele ce mi-am dat. Am rămas ca o moartă și neapărat că a trecut multă vreme pînă să mă deștept. Ei bine, sărmana mea mumă, adăogă Maria cu lacrămile în ochi : atît chemarea mea la domnu Dăngescu cît și frumoasa manieră ce a avut cu mine au fost numai o viclenie din parte-i ca să mă amețească, să mă piarză și să nu mai poci aspira vreodată de a fi soția lui Alexandru.

— Este cu puțință, Dumnezeuul meu ! strigă Elisaveta frîngîndu-și mîinile. Poate să te fi înșelat, Maria mea ! Nu poci crede ca un om ce are un suflet sa fie capabil de asemenea nelegiuire !

— Să crezi, sărmană mumă ; să nu mai rămîi la îndoială. Și de astăzi înainte să nu mă mai privești ca pe Maria de ieri, ci ca pe o femeie pierdută... pierdută în fața lui Alexandru, pierdută pentru eternitate !

La aceste cuvinte, nenorocita Maria reîncepu a plînge acoperindu-și fizionomia cu amîndouă mîinile.

— O ! aceasta este grozav ! o crimă neauzită ! Să reclamăm, copila mea ; dacă nenorocirea este fără reparație, să nu lăsăm cel puțin pe acel nelegiuit fără ca să-și la pedeapsa meritată.

— Să reclamăm, zici ? dar la ce te gîndești, maică ? Nu e destul rușinea pe care o cunoaștem numai noi, dar să devie și publică !... Și ce vom cîștiga reclamînd ?... **Ce** influență am putea avea noi în fața unui om atît de bogat și atît de puternic ?... Și cu ce scop să facem aceasta ?... Nu, buna mea mumă ; să suferim nenorocirea în toată oroarea ei, căci acesta este destinul nostru.

— Ești prea bună, Maria mea, dar eu nu mai poci fi ca tine. Tu ești a treia victimă a celui nelegiuit ; cea dintîi a fost sărmana Frusina, cea de a doua, soțul meu și părintele tău, și cea de a treia ești tu, nenorocită copilă. Nu mai sunt în stare să stau liniștită. Ei bine, nu vom reclama, căci în adevăr nu vom folosi nimic, dar voi spune totul domnului Alexandru îndată ce se va întoarce de unde l-a azvîrlit ticălosul său de tată, și să știi că nu-i voi ascunde nimic ; jur pe Dumnezeuul la care mă închin.

— Nu, maică, să nu facem nimic din toate acestea. Spuind lui Alexandru, îi vei face cel mai mare rău, căci îndată ce va auzi că fidențata sa a fost pierdută de însuși tatăl său, în furia sa s-ar duce la dînsul, l-ar insulta, l-ar amenința, s-ar întîmpla în fine niște scene grozave și tot dînsul va cădea victimă. Nu, maică, să nu avem recurs la răzbunare, nici să ne mai gîndim la vreo fericire din lumea aceasta. Să părăsim Bucureștii luînd puținii bani ce ne-a lăsat bunul meu părinte și să ne închidem într-o monastire. Acolo, în retragere, ne vom devota Atotputernicului și vom aștepta în tăcere trecerea nenorocitei și povăroasei noastre viețe după acest pămînt.

— Să ne retragem în monastire ?... În adevăr, pentru mine nu ar fi nimic, dar pentru tine, Mariuța mea, pentru tinerețea ta... Nu este un păcat mare ca o floare din cele mai frumoase ce a zidit Dumnezeu să se vestejească într-un loc izolat și întunecos ?

— Aceasta este voința lui Dumnezeu, maică ; trebuie să mergem și să ne supunem lui. Ești liberă să rămii; maică ; nenorocirea mea nu trebuie să o suferi și dumneata. Mă voi duce singură.

— Să pleci fără mine, fără muma ta !... Dar nu te-ai gândit Mario ?! Tu nu știi că nu poci trăi fără tine și că tu ești singura mea consolație ?... Ei bine, vom merge împreună la monastire și acolo voi fi fericită văzîndu-te și strîngîndu-te în brațele mele.

La aceste cuvinte, Elisaveta la pe Maria în brațele sale și o sărută în mai multe rînduri. Amîndouă își confundă lacrămile și rămîn îmbrățișate mai multă vreme. Maria reîncepu să vorbească :

— Plecarea noastră este indispensabilă, maică, căci ea este singura scăpare a rușinei mele. Astăzi și mîine ne vom pregăti de drum, iar poimîine vom pleca negreșit.

— Consimț la toate, fetița mea ; ești liberă și stăpîină ca să faci tot ce vei voi.

— Îți mulțumesc, maică. Dumnezeu va ține cont de bunătățile ce-mi faci. Și fiindcă eu am fost nenorocită, voiesc, înainte de a părăsi Bucureștii, să fac fericirea a două creature ce se iubesc cu tandrețe.

— Da, Mariuța mea : să lăsăm fericiți în urma noastră și să facem tot binele ce ne stă prin putință.

Ușa camerei se deschide. Tincuța intră și Stoian după dînsa. Maria se scoală și se duce să îmbrățișeze pe scumpa sa verișoară și aceasta, care o iubea deopotrivă, o îmbrățișă asemenea și o sărută în mai multe rînduri.

— Ești mai bine, dragă Mario ? o întrebă Tincuța.

— Da, Tincuțo, sunt mai liniștită și ați făcut prea bine de ați venit să mă vedeți. Aveam să vă vorbesc.

— Și despre ce să ne vorbești, Mariuțo ? Negreșit ca să ne comunici acea bucurie despre care îmi vorbeai adineaori !

— Așa, Tincuțo, voiam să vă comunic o bucurie a dumneavoastră care este și a mea.

— A noastră ... adică și a dumatile ? zise Tincuța ne- înțelegînd pe cine avea de tovarăș.

— Ascultă, Tincuțo. Mama și cu mine vom pleca negreșit peste două zile, și dumneata vei rămîine cu Stoian. Și fiindcă lipsirea noastră va fi lungă și că poate să nu ne mai întoarcem niciodată, am hotărît să te mărit și să-ți dau de bărbat pe omul pe care-l iubești.

— Ce voiești să zici, Mario ? nu te înțeleg. Dacă pleci, voi pleca și eu căci numai pe dumneata și pe mama Elisaveta vă iubesc.

— Tu nu ne poți însoți, Tincuțo, acolo unde ne ducem ; trebuie să rămii și, dacă în adevăr mă iubești, caută să-mi îndeplinești dorințele. Eu nu mai am trebuință de zestre, nici de prăvălie. Casa noastră va fi a dumatile de zeste, marfa din prăvălie a lui Stoian ca să-și poată urma comerțul, și fiindcă mîine este duminică să vă cununați negreșit.

Stoian, care pînă aci nu pronunțase un singur cuvînt, se apropie de Maria. Îi sărută mîna și-i zice :

— Domnișoară Marie, sacrificiul ce voiești să faci în favorul meu și în al domnișoarei Tincuței, cu toată stima și recunoștința ce am pentru dumneata, mă văz silit să-ți declar că nu-l priimesc. Dorința mea este ca să fim împreună și să mă bucur în toată viața mea de plăcerea de a vă vedea.

— Aceasta ar fi și dorința mea, Stoiane, dar nu se poate, zise Maria. Trebuie să plecăm negreșit căci este de cea mai mare trebuință. Dacă ai cunoaște misterul ce ne impune plecarea, ne-ai da toată dreptatea și nu ai încerca să-l afli nici să mă mîhnești refuzîndu-mă. Prii- mește dar, bunul meu Stoian, ca să mă bucur în locul retragerii mele știindu-vă fericiți. Vă rog și vă conjur în memoria tatălui meu ca să îndepliniți această ultimă dorință a mea și să vă gîndiți adesea la scumpa voastră Marie, care, deși departe de voi, nu va înceta niciodată de a vă iubi.

Pentru tot răspunsul, Stoian pleacă capul și Tincuța începe să plîngă. Maria se apropie de dînsa și o strînge în brațele sale. Elisaveta nu mai putea să-și reție lacrămile.

— Scumpă Tincuță ! Tu plîngi, dar liniștește-te și consimte la dorințele mele dacă voiești să nu fii îndoit nenorocită. Îmi este destulă durerea care mă consumă. Nu încerca dar să o mărești tocmai dumneata.

— Dacă este vorba ca să-ți fac mulțumirea, priimesc, Mariuțo ; numai fii veselă ca să mă bucur, zise Tincuța ștergîndu-și lacrămile.

— Vezi, așa te voi ; acum sunt în adevăr fericită. Ați ținut secret de mine un lucru pe care trebuia să mi-l comunicați. Dar eu am înțeles ,știam că vă iubiți și mîine să vă cununați.

Tincuța pleacă capul și zice cu jumătate vocea :

— Așa curînd, Mariuțo ? Pentru ce atîta grabă ? Nu poți amîna plecarea mai tîrziu ?

— Nu poci, Tincuțo. Aș fi amînat-o pentru totdeauna dacă niște împrejurări grave pe care trebuie să le-nă- bușesc în sufletul meu și să intru cu dînsele în mormînt nu m-ar fi silit să părăsesc îndată Bucureștii. Dar acum să nu ne mai ocupăm de mine, ci de dumneavoastră Tincuțo, de fericirea și de viitorul dumitale și al lui Stoian, singura mulțumire ce mi-a mai rămas de îndeplinit.

— Sunt mai mult nenorocită decît fericită, zise Tincuța cu lacrămile în ochi. A mă despărți de dumneata pentru totdeauna, aceasta va fi pentru mine o lovitură din cele mai grozave ! Dar dumneata, buna mea mamă Elisaveto, nu zici nimic ?

— Ce să zic, Tincuțo, decît a încuviința cu plăcere tot ce dorește copila mea. Din parte-mi voi contribui la fericirea voastră ducîndu-mă la sora mea și la cumnatul meu ca să-i rog să vie mîine să vă cunune.

— Dar nu suntem pregătiți, mamă Elisaveto, zise Stoian ; domnișoara Tincuța nu are rochie de nuntă, mie îmi lipsesc altele, apoi târguielile trebuincioase ; toate acestea nu se pot săvârși într-o singură zi.

— Cum poți vorbi astfel, Stoiane ? Pentru a fi cineva fericit, crezi că trebuie zgomot mult și cheltuieli vane ? Am o rochie albă nouă și flori frumoase din carii să fac o cunună Tincuței și mi se pare că este tot ce trebuie pentru o mireasă. Dumneata asemenea, nu ai decît să te duci îndată în târg să-ți cumperi haine gata de ginere și după cîteva ore totul va fi sfîrșit. Aide, pleacă Stoiane, pleacă îndată și nu întîrzia. Pe timpul lipsirei dumatăle mă voi ocupa de trebuincioasele Tincuței.

Stoian vede bine că nu mai avea nimic a răspunde. Binefacerile Măriei și frumoasele ei sentimente îl amuțise cu osebite. El pleacă dar să-și cumpere haine de ginere și Maria, rămîind singură cu Tincuța și Elisaveta, se întări astfel și prefăcu atîta bucurie încît încuragia pe muma sa în punctul ca să nu o mai poată recunoaște.

Toate pregătirile cununiei se săvîrșesc în acea zi. Sora Elisavetei și cumnatul ei fură încunoștiințați. Ei priimiră cu mulțumire a fi nuni mari și a doua zi, după săvîrșirea sîntei liturgii, cununia se făcu în biserica Bătiștei, cu cea mai mare liniște. După înturnarea de la biserică, la casa de zestre a Tincuței, în care se aflau mai mulți invitați, Maria dănuți, păru veselă și fericită, glumi cu toate amicele sale, astfel că făcuse pe toți să nu o mai poată aprofunda. Stoian și Tincuța nici ei nu mai înțelegeau nimic și, în bucuria lor de a se vedea uniți printr-o întîmplare neprevăzută, se lăsară predominăți de toată fericirea ce resimțeau.

În fine, cununia și petrecerea luară sfîrșit ca toate în lume și ziua fixată pentru plecare sosi îndată. Elisaveta și Maria erau pregătite de drum. Trăsura de birjă le aștepta la scară. Ele puse înăuntru bagajele de care aveau trebuință, își luară ziua bună de la Stoian și de la Tincuța și plecară să se călugărească.

Cînd Bolboacă veni deghezizat ca să omoare pe Maria, după înțelegerea ce avusese cu stăpînul său, era prea tîrziu, căci ea plecase de mai multe zile fără ca nimeni să știe unde apucase. Vătaful de curte rămase dezolat căci pierdea o mie de galbeni și pentru că, după priimirea banilor, era hotărît a se retrage din casa Dăngescului. El căută să se informeze de la vecini, dar nu află nimic și, fiindcă orice umblete ar fi fost nefolositoare, se întoarce acasă și arată stăpînului său că proiectul lor căzuse. Dăngescu nu păru încîntat de această veste, și închipuindu-și că fata cojocarului fugise din București ca să-și as- cunză dezonoarea, nu găsi de cuviință a se mai ocupa de dînsa, ci plecă chiar în acea zi la monastirea unde se afla Alexandru, ducînd cu sine și ordinul de liberarea lui pe care-l luase în ziua trecută. Timpul era frumos și nopțile senine. El umblă neîncetat zi și noapte și a doua zi, după plecarea sa, ajunse la monastire, pe la două oare după-amiază. Alexandru, care se preumbla în curte, îl priimi cu răceală și nu păru mulțumit de a revedea pe tatăl său. Acesta, înțelegîndu-l, îi zise îndată :

— Nu trebuie să fii supărat pe mine, Alexandre, ci pe nesocotința ta ,care te-a făcut să-ți pierzi respectul ce erai dator părintelui tău.

— Pentru orice în lume, nu se cuvenea să-mi strici reputația azvîrlindu-mă în locul cel mai retras al țării și ocolindu-mă de gendarmi ca pe criminalii de temniță.

— Este adevărat, fiul meu, că m-am purtat cam aspru și aceasta m-a și făcut a veni însumi să-ți redau libertatea. Cît despre esiliul tău, nimeni în București nu știe afară de vornicul, care-mi este prieten, și care mi-a promis că nu va spune nici fratelui său.

— Sunt sigur că știe toată lumea. Dumitale numai ți se pare că s-a ținut secret fiindcă nu te-a întrebat nimeni. Este cunoscut că omul interesat află în urma tuturor sau nu află niciodată. Dar să nu mai vorbim de aceasta, ci să lăsăm ca să ne judece Dumnezeu. Îți mulțumesc că te-ai gîndit la mine și că ai venit să-mi redai libertatea. Ce face muma mea ? Este bine, este sănătoasă?

— Nu prea este sănătoasă, Alexandre ; cam suferă de splină și de ficat.

— Ai văzut-o ? Ai întrebat-o ?

— M-am împăcat cu dînsa și suntem foarte bine. În zilele trecute a plecat la munte ca să respire un aer curat și să facă ceva băi după prescrierea medicilor.

— Ce, a fost bolnavă rău ?

— Rău nu, dar, cum îți spusei, suferea de splină și de ficat.

— Mă voi duce să o văz îndată după sosirea mea în București. Dar la ce munte s-a dus ? În ce județ ?

— La Penteleu, în județul Buzăului.

— La Penteleu ! zise Alexandru surprins. Dar acolo am auzit că se trimit numai ofticoșii ca să facă cură de zer.

— Este prea adevărat, dar se duc și altfel de pătimiși. Și ca să te convingi, poți întreba și pe alții.

— Se poate ; nu e de mirare. Am grabă însă a mă duce să o văz. Cînd plecăm ?

— Chiar acum ; am ordonat să nu dehame.

— Nu ești ostenit ? Nu voiești să mănînci ceva ?

— Am mîncat pe drum și mă voi repauza în București. Gătește-te, Alexandre, ca să nu înnoptăm pînă aceste locuri.

— Eu sunt gata ; bagaje nu am, nici chiar primenele, căci, mulțumită dumitale, m-ai esilat fără să îngrijești a-mi trimite trebuincioasele.

— Aceasta să-ți serve de învățătură, ca să știi în viitor cum să respectezi pe tatăl tău, care te are numai pe tine și care te iubește cu tandreță.

Alexandru nu mai zice nimic, căci avea grabă a se întoarce în București, ca să revază pe scumpa sa Maria. El se pregătește de drum în cîteva minute și, cînd amîndoi fură gata de plecare, se

puseră în trăsură și porniră spre București. Pe drum, ei se întreținură despre mai multe lucruri neînsemnătoare ce se petrecuse în București în lipsa lui Alexandru, care părea mulțumit că scăpase de esil. Când Dăngescu văzu că fiul său uitase nemulțumirile trecute și că era cu desăvîrșire liniștit, crezu de cuviință a deschide vorba despre însurătoarea ce proiectase. În această intenție el începu a-i zice :

— Alexandre, te rog să-mi spui în sinceritate dacă te mai gîndești la acea fată de cojocar care mi-a cauzat și mie și dumitale atîtea supărări ?

— Ce întrebare este aceasta tată ? Și cu ce scop mi-o faci, căci nu te înțeleg.

— Cu scopul ca să știu dacă ai de gînd a reînnoi acel legămînt înjositor, care mă blesează și care, la ambiția mea, mi-ar cauza fără îndoială un atac de apoplexie.

— Liniștește-te tată, căci nu voi mai încerca a mă duce pe la acea sărmană fată, care nu strica nimic și care s-a silit totdeauna a mă face să fug de dînsa pentru fericirea mea.

— Acestea erau niște mijloace fine prin carii căuta să te apropie și mai mult de dînsa, dar să fii bărbat, să învingi totul și să-ți illustrezi numele cum l-am ilustrat și eu.

— Mă voi sili, tată, să corăspunz dorințelor dumitale.

Cînd Dăngescu auzi aceste cuvinte ieșite din gura fiului său, îl îmbrățișă în mai multe rînduri și îi zise :

— Vezi acum te recunosc de fiul meu și te iubesc, Alexandre, mai presus de totul în lume. Așadar, poci să-ți comunic fericirea care te așteaptă în București ?

— Ce vrei să zici, tată ? întrebă Alexandru surprins și nu prea vesel.

— Zic, fiul meu, că te așteaptă o poziție frumoasă. Vei fi numai director la Ministeriul Justiției și vei fi soțul fetei ministrului Gorniceanu, care a venit la mine în persoană să te ceară și să-mi spuie că unica lui copilă i-a declarat că te iubește. Afară de aceasta, să lăsăm că fata este cea mai frumoasă și cea mai bine educată din București, dar are și o zestre cum nu s-a mai dat la nimeni altul pînă în tine.

Alexandru rămase încremenit la această nuvelă neașteptată și, neștiind ce să răspundă, își plecă capul cu întristare. Dăngescu, care observă îndată mina ce făcuse Alexandru, se prefăcu a nu înțelege și urmă :

— O asemenea partidă nu era de lepădat și, în culmea bucuriei, m-am grăbit a arăta Gorniceanului că sunt foarte flatat de onoarea ce-mi făcea printr-o asemenea propunere. Am consimțit dar cu mulțumire și i-am promis totul.

— Dar bine, tată, pentru a promite totul, urma să fiu consultat și eu ? O chestie de maritagiul este o legătură pentru viață, și mi se pare că eu nu sunt fată ca să mă promiți oricui m-ar cere. Ca bărbat, îmi place să crez că mă bucur de oarecare independență.

— Nu-mi vorbi astfel, Alexandre. Mă faci să crez că acea fată de cojocar este încă obiectul preocupărilor tale ?

— Nu, tată, dar ce atîta grabă ca să mă însori, cînd am destul timp să aştept. Crezi că ocaziile îmi vor lipsi ? Nu sunt destul de bogat şi de nobil pentru aceasta ?

— Dar poate eu să nu am viaţă ca să mă bucur de tine şi să te văz astfel precum doresc. Ca unicul meu copil eşti dator să-mi faci mulţumirea şi crez că această mulţumire este şi a dumitale.

— Vom mai vorbi despre aceasta, tată. Prea mă iei repede. Avem destul timp să ne întreţinem despre maritagiul meu. Nu-ţi poci răspunde deocamdată altceva de- cît că am grabă să mă duc la Penteleu ca să văz pe sărmana mea mumă, care trebuie să mă aştepte cu nerăbdare. Peste cîteva zile mă voi întoarce şi vom regula lucrurile cît s-ar putea mai bine.

Dăngescu nu mai zice nimic, dar el se gîndi că-şi va da multă osteneală ca să-l înduplece.

Pe drum, nu se mai vorbi nimic despre maritagiul. Ei umblară şi noaptea neîntreruptă şi a doua zi pe la douăsprezece ore erau în Bucureşti.

Dăngescu îndată ce sosi în capitală se duse la Gorniceanu să-l viziteze şi totodată să-i ceară scuze că dacă Alexandru nu venise încă să-i prezenteze omagiile, cauza nu era alta decît că nu-l găsisese la moşie unde pretextase că se afla, şi că de mai multe zile el plecase la Penteleu ca să vază pe muma sa. Gorniceanu păru satisfăcut pe acest răspuns şi dete destul crezămînt spuselor Dăngescului, care se întoarse acasă să se consulte cu Bolboacă despre ceea ce trebuia să facă în această împrejurare delicată.

Alexandru, din parte-i, îndată ce se revăzu în Bucureşti, îşi schimbă toaleta şi se orientă pe stradele capitalei. Aceasta o făcu în intenţia ca să-şi piarză urma. El avea grabă să revază pe scumpa sa Maria şi, ca să nu fie descoperit de vreun confident al tatălui său, nu găsi de cuviinţă a veni la dînsa pe strada din faţa prăvăliei, ci intră pe porţiţa din fundul grădinei, locul pe unde el îşi avusese odată întîlnirile amoroase. Porţiţa era deschisă ; el intră fără zgomot şi tăcerea ce predomina grădina îl făcu să scoată un suspin ca cum ar fi avut un presimţimînt de urîta augură. El înaintă spre casă, bătu la uşa camerei Măriei, şi Tincuţa ieşi să vază cine este.

Tînără femeie scoase un ţipăt la vederea lui şi strigă îndată :

— Domnu Alexandru !... Dumnezeuul meu, ce plăcere de a te revedea, domnule Alexandre !

— Şi eu împart deopotrivă această mulţumire a dumitale, Tincuţo. Dar Maria unde este ?

La această întrebare, Tincuţa plecă capul cu întristare şi răspunse :

— A plecat din Bucureşti, domnule Alexandre.

— Ce zici ? A plecat Maria mea ? Şi unde s-a dus ?

— Nu ne-a spus, domnule Alexandre. În zilele trecute m-am pomenit cu dînsa şi cu mama Elisaveta că-şi încarcă bagajele, îşi iau adio de la mine şi de la Stoian, se pun în trăsură şi pleacă amîndouă Dumnezeu ştie unde.

— Nu este cu putință, Tincuțo. Îmi ascunzi un mister pe care trebuie să-l aflu. Negreșit că s-au petrecut în lipsa mea niște lucruri pe care te temi a mi le comunica.

— Să nu crezi aceasta, domnule Alexandre. Știi că sunt sinceră ; singur mi-ai spus-o. Iată cum decurge împrejurarea și te rog să mă crezi căci este tot curatul adevăr.

— Vorbește, Tincuțo ; am grabă și frică să te ascult.

— Sunt mai multe zile, de când sârmana mea verișoară, întorcându-se de nu știu unde, m-a chemat pe mine și pe Stoian în casă și ne-a declarat că trebuie să părăsească Bucureștii pentru totdeauna. Mai întâi, am crezut că ne vorbea astfel, unde era coprinsă de mîhnirea celor petrecute între dumneata cu tatăl dumitale. Am rugat-o să se liniștească și să aibă curaj, dar sârmana mea verișoară ne-a mărturisit că orice i-am zice ar fi de prisos și că trebuie cu orice preț să părăsească Bucureștii... Am întrebat-o unde se duce și mi-a răspuns că nu poate să-mi spuie și că secretul care o face să plece îl va ști numai dînsa și mormîntul. Nu am stăruit să aflu mai mult căci aceasta ar fi mîhnit pe Maria. Cu două zile înainte de plecare, m-a măritat după Stoian, zicînd că aceasta era ultima ei dorință și mi-a dat de zestre această casă cu toată marfa din prăvălie. Nu eram dispusă să mă mărit, domnule Alexandre, tocmai cînd sârmana mea verișoară suferea atît de mult, și cu toate că am stăruit într-un refuz, dar a trebuit cu voie, fără voie să-i împlinesc dorința. Aceasta este tot ce știu, și te rog să nu mai rămîi un minut la îndoială. Alexandru ascultase pe Tincuța într-o desăvîrșită uimire. Mintea lui se rătăcise și nu știa ce să răspundă spuselor ei. În fine, el reîncepu să vorbească după o lungă tăcere :

— Nu cumva tatăl meu i-a trimis vreun răspuns nemulțumitor și a fugit împreună cu mama Elisaveta ca să scape de persecuțiile lui ?

— Nu știu nimic din toate acestea, domnule Alexandre. Afară numai de cele ce vă arătai. Știi că eu nu ascunz nimic.

— Te crez, Tincuțo, și îți mulțumesc. Sunt sigur că Maria s-a dus la vreo monastire și voi pleca să o găsesc.

— De astă părere sunt și eu, domnule Alexandre.

— Voi vizita dar toate monastirile și toată țara pînă o voi găsi, și odată găsită, suferințele ei și ale mele vor înceta pentru totdeauna. La revedere, Tincuțo.

— Să te întorci sănătos, domnule Alexandre. Vă urez toate fericirile din lume.

— Și dumitale asemenea, bună Tincuță.

Alexandru se întoarce acasă și, fără a pierde timpul, se gătește de drum, închiriază o trăsură de birjă și pleacă mai întâi la Penteleu ca să vadă pe muma sa.

CAPITUL VIII

O RUDĂ

Știm că Elena Dăngeasca din maltratarea nelegiuitului său soț căzuse bolnavă cu vărsare de sânge. Această din urmă suferință, care întrecuse pe toate celelalte, fusese de ajuns ca să-i ruineze cu desăvârșire sănătatea, mai cu seamă că sărmana femeie avea din natură o constituție prea debilă. Ajungînd la munte, ea închiriasă o casă țărănească și conform ordonanței medicilor, începuse cura de zer chiar de a doua zi. Dar ce remediu poate aduce fiziei cura de zer decît o mică prelungire de viață, care, curînd sau mai tîrziu, trebuie să se stingă cu știrea bolnavului ? Ce ușurare poate ea aduce suferințelor unui nenorocit decît nemulțumirea de a le încerca mai mult timp și de a aștepta o moarte sigură, care stă neîncetat dinaintea sa ? Elena știa toate acestea și dacă priimise a-și căuta sănătatea, nu că sărmana femeie dorea să-și conserve viața, care-i era nesuferită, ci ca să se bucure de mulțumirea de a revedea pe fiul său, singura afec- ție ce-i mai rămăsese pe pămînt. Este adevărat că medicii nu-i mărturisise de care boală era coprinsă, dar Elena avea deplină cunoștință de dînsa ; vărsarea de sânge îi dovedise totul.

La venirea ei la munte avusese îngrijirea de a ocupa o locuință aproape de o stîină, unde să poată avea zer cu abundență, fără a fi silită să trimită pe servitori în depărtare. Sărmana Elena era așa de bună încît nu voia să cauzeze cea mai mică nemulțumire unor servitori carii o servise totdeauna cu cel mai mare devotament.

Era o plăcere și o milă de a vedea cineva pe sărmana Elena, suferind în liniște, fără să blesteme pe autorul durerilor ei și fără cel puțin să se plîngă către cineva în contra lui. Viața ei la munte semăna cu a unei penitente. Se scula de dimineață, ieșea din casă însoțită de o servitoare, se preumbla puțin pe verdeață, susținută de dînsa, și cînd ajungea la stîină bea porția cuvenită de zer proaspăt și lua cu sine un urcior plin ca să-i serve pînă a doua zi. După întoarcerea ei de la stîină, venea regulat să se așeze la umbra unui tufan stufos, așezat pe o muchie de munte la poziția cea mai minunată, de unde putea să privească frumusețile naturei în tot plăcutul lor. La umbra tufanului, ea sta mai mult de două ore, unde, cu servitoarea sa, pe care o făcea să șază lîngă dînsa, se întreținea despre Alexandru, despre sănătatea ei, despre lamentațiile oilor și ale mieilor, ce se vedeau înșiruiți pe toată suprafața munților și despre diferite alte lucruri prin carii se silea să gonească urîtul. De acolo, ea se întorcea acasă ca să-și la dejunul, ce se compunea de un ou proaspăt și de o bucată de pui fript, și după dejun se așeza la o fereastă și citea neînterupt pînă la timpul prînzului. După ce prînzea, se repauza puțin, fără însă să doarmă, și pînă la ivirea nopței se preumbla cu servitoarea sa sau se așeza pe un scaun dinaintea căsuței ce ocupa, pînă la aprinsul luminărilor. La opt ore și

jumătate, Elena era culcată, dar ea nu putea să adoarmă decît foarte tîrziu, căci noaptea diferite gîndiri o apucau pe nesimțite du- cînd-o de la o cugetare la alta și făcînd-o prea adesea să tresară cînd nenorocirile veneau să-i tulbure liniștea. Ea căuta să le respingă, să gonească din mintea sa niște vizii, carii o opreau de a se repauza, dar nu putea reuși altfel decît deșteptînd pe servitoarea sa care se culca în aceeași cameră și cu care se întreținea pînă cînd somnul o apuca pe nesimțite.

Aceasta era viețuirea sărmanei Elene de la sosirea ei la munte. Ea se gîndea la Alexandru și nu știa încă dacă tatăl său, după promisia ce-i dase, îl liberase din esiliu. Sărmana mumă aștepta pe copilul său iubit în tot minutul, și această așteptare fusese de o lungă durată, căci trecuse mai multe zile fără ca ea să fi priimit cel puțin o epistolă din București. Elena începuse să piarză răbdarea și era hotărîtă să trimiță un om plătit în București ca să-i aducă nuvele, cînd într-o după-prînz, pe cînd se afla așezată pe un scaun dinaintea casei, auzi la o mică distanță cuvintele următoare :

— Pe aici, coconașule ; uite casa în care șade coconița.

— Îmi pare bine, îmi pare bine. Iată că am ajuns în sfîrșit. Era și timpul, căci am ostenit cu osebire.

La aceasta din urmă voce care era a lui Alexandru, Elena, în culmea bucuriei, sare deodată după scaunul ce ocupa și pornește să întîmpine pe scumpul său copil.

Muma și fiul nu întîrziară de a se reuni și ei se îmbrățișară cu tandreță. Sărmana Elena începu să-i curgă lacrimile de bucurie și acoperi pe Alexandru de o mie de sărutări.

— Scumpul meu copil ! zise ea. Te revăz în sfîrșit. Îți mulțumesc, Dumnezeuul meu, pentru o asemenea fericire ce-mi procuri într-un loc atît de singuratec !

Alexandru sărută și dînsul pe muma sa în mai multe rînduri și o întrebă :

— Am auzit că ești bolnavă, scumpa mea mumă ; cum te afli acum ? Ești mai bine ?

— O, da, Alexandre ; sunt mult mai bine de cinci am început cura ordonată de medici, dar sufeream mult de absența ta.

— Și eu te doream, scumpa mea mumă. Vezi bine că am avut grabă a veni să te văz îndată ce am sosit în București.

— Îți mulțumesc, Alexandre. Îmi place să crez că muma ta a fost primul obiect la care te-ai gîndit. Acum vino de vezi locuința mea cîmpeană unde mă adăpostesc și unde petrec de mai multe zile.

Alexandru la brațul mumei sale și astfel susținută de dînsul înaintez spre căsuța țărănească.

— Dar tu trebuie să fii ostenit, Alexandre. Despre osteneală te auzeam vorbind cînd ți-am recunoscut vocea și cînd am alergat să te întîmpin.

— Este adevărat că am cam ostenit urcînd muntele, dar crez că aceasta provine mai mult din neobicinuință, iar nu din osteneală.

— Atunci mă voi lăsa mai ușoară. Cu ce ai venit, Alexandre ? Unde ți-ai lăsat trăsura ?

— Am venit cu birja și am lăsat-o la poalele muntelui, căci caii erau osteniți și nu puteau să urce. Acolo am găsit pe un cioban care m-a adus pînă aici. Uite, frate, că uitasem pe cioban.

— Mă băiete, strigă el întorcîndu-se și adresîndu-se către cioban ; la vin'încoaci să te mulțumesc pentru binefacere.

Ciobanul, care se afla la o mică distanță, înaintează îndată la chemarea ce i se face și, priimind doi sfați ce-i prezentă Alexandru, îi mulțumi și se întoarse pe pașii săi.

Elena și Alexandru ajung acasă și servitorii văzîndu-l îi exprimă mulțumirea ce resimțeau. Alexandru vizitează cu muma sa locuința acesteia ; după aceea, examinează poziția locului și o găsește foarte încîntătoare.

Elena ordonă să-i aducă să mănînce și Alexandru, care avea destul apetit, precum se întîmplă la toți voiajorii, mîncă din tot ce-i se servi la masă. Muma sa îl privea cu plăcere și nu se putea îndestula de marea mulțumire ce simțea de a-l vedea la dînsa în acel loc singuratec. De aceea sărmana femeie căuta să citească în ochii fiului său tot ce-i putea procura plăcere ca să i-o îndeplinească. Alexandru observă aceasta și nu se putu opri de a înăbuși un suspin la gîndirea că cu o asemenea mumă și cu o soție ca Maria era tot ce sufletul lui ar fi dorit pe pămînt. Elena din parte-i avea, în acel moment, o altă cugetare semănătoare cu a lui Alexandru, căci și dînsa se gîrdea că dacă ar fi fost așa de fericită cu soțul său, pe cît era de mulțumită de a avea un copil ca Alexandru, oare ea ar mai fi avut să îndure atîtea dureri și să fie silită a-și căuta o sănătate zdrobită de un om pe care-l luase, ca să o facă fericită ! ?

Pînă a nu sosi la munte, Alexandru își propusese a nu vorbi nimic mumei sale despre amorul lui pentru Maria în temerea de a nu împărtăși și dînsa ideile tatălui său, dar el se înșela foarte mult, căci buna Elena, departe de a cugeta să-l contrarieze în mulțumirile lui, își propusese a-l întreține despre aceasta și spre acest sfîrșit voia să aleagă timpul oportun.

Alexandru, după ce prînzea, se întreținu cu muma sa despre diferite lucruri pînă seara cînd declară că este ostenit și că voiește să se culce. Elena îi făcu singură toate pregătirile pentru culcare ; ea îi procură o saltea moale și un așternut curat care să tanteze somnul. Alexandru se culcă într-o cameră cu muma sa căci nu era alta mai curată și Elena făcu asemenea, dar amîndoi adormiră tîrziu căci Alexandru avea gîndirea pironită la Maria, iar Elena avea nevoie să-și liniștească emoția cauzată de mulțumirea de a revedea pe fiul său. Numai la o oră prea înaintată a nopții, cînd spiritul lor obosit cu desăvîrșire, cedînd naturei somnului, putură să guste puțin repaos.

A doua zi, pe la revărsatul zorilor, Elena, care adormise înaintea fiului său, se deșteaptă înaintea lui ; ea se scoală din pat, se îmbracă fără să facă zgomot, deschide ușa și iese afară ca să se spele. Alexandru se deșteaptă și dînsul și, nevăzînd pe muma sa în cameră, se îmbracă cît putu mai iute. El își terminase toaleta cînd Elena reîntră în cameră :

— Bună dimineața, Alexandre, îi zise ea zîmbind. Uite, frate, te-ai și îmbrăcat ? Mi se pare că eu ți-am întrerupt repaosul prin zgomotul ce voi fi făcut la deșteptarea mea ?

— Nu ai făcut nici un zgomot, buna mea mumă ; m-am deșteptat căci am dormit prea mult.

— Vrei să te preumbli puțin, Alexandre ? Timpul este frumos și aerul de munte este o adevărată sănătate.

— De ce nu ? Aceasta este și mulțumirea mea.

— Atunci mă vei însoți la stîna unde am obicei a mă duce în toate diminețile ca să beau zer.

— Te voi însoți cu plăcere, mamă. Dar spune-mi, te rog, ce trebuință ai ca să bei zer ?

Elena voi să ascunză adevărata boală de care era co- prinsă ca să nu mîhnească pe fiul său, ceea ce o făcu a-i răspunde :

— Zerul este bun pentru toți pătimișii, Alexandre ; căci el întărește puterile tuturor oamenilor șubrezi și știi că eu am o constituție destul de slabă. Totul însă ce-mi priește și care mi-a întărit puterile, crez că este curatul aer al muntelui, căci în adevăr simț că mi-a adus un mare folos de la venirea mea la munte.

— Cine te-a povățuit ca să vii la munții aceștia ?

— Prietenii și medicii.

— Ai fost bolnavă ?

— Puțin, și aceasta din multele supărări pe care le cunoști așa de bine ca și mine.

Alexandru nu păru satisfăcut pe acest răspuns. El înțelese bine că muma sa îi ascundea adevărata ei boală, și, dorind să se încredințeze bine, avu recurs la întrebarea ce-i făcu :

— Mi se pare, buna mea mumă, că înaintea plecă- rei duminică la munte te-ai împăcat cu tatăl meu și dă-mi voie să-ți arăt că nu poci înțelege cum s-a întîmplat aceasta pe cît timp trebuia să fii și mai întărită cînd ai aflat despre esiliul meu ?

— Da, sunt împăcată cu dînsul, pentru tine, fiul meu ; căci altfel nu ai fi scăpat nici pînă astăzi din esiliu.

— În acest caz trebuie să fi avut o armă prea puternică ca să îndupleci pe tatăl meu, care este o ființă tare ca o stîncă.

— Așa, o armă... zise Elena suspinînd... dar care s-a întors asupra-mi și m-a lovit în locu-i.

— Ce zici, sărmana mea mumă ?... suferi spuindu-mi aceste lucruri ; te conjur, arată-mi adevărul în toată sinceritatea.

— Nu mă mai întreba, Alexandre, căci bă găsesc în neputință de a te întreține despre o împrejurare care rămîne ca Dumnezeu odată să judece și să pedepsească pe autorul durerilor mele și al dezonoarei ce însuși a făcut fiului său prin trimiterea lui în esiliu. Să lăsăm dar în voia cerului să-și dea sentința și noi să ne silim să fim veseli și să ne bucurăm în liniște de fericirea ce simțim revăzîndu-ne.

Alexandru nu găsi de cuviință a mai prelungi vorbirea despre un subiect care mîhnea atît de mult pe muma sa. El însoți pe Elena la stîină, unde sărmana femeie bău porția obicinuită de zer. De la stîină, ei veniră la tu- fanul stufos și dejurară împreună. De astă dată, servitoarea ce însoțea pe Elena se depărtă îndată după ce ei dejunară, întorcîndu-se acasă cu serviciul mesei și cu urciorul cu zer.

Cînd rămase singuri, Elena, care căuta să afle în detaliu împrejurările ce înconjură amorul fiului său pentru fata Sălcianului, găsi că timpul sosise ca să-i vorbească despre aceasta.

— Este mult timp, Alexandre, zise ea, de cînd am dorința de a cunoaște o împrejurare pe care ai ținut-o secretă de mine pînă astăzi. Știi că te iubesc și că-ți voi binele. Te rog dar să nu-mi ascunzi nimic.

— Vorbește, maică ; tocmai pe dumneata nu aș fi în stare să te înșel și să ocolesc adevărul.

— Ei bine, Alexandre, îți voi vorbi și te voi povățui. Spune-mi mai întîi dacă mai iubești pe fata Sălcianului precum mi s-a spus ?

— Îți voi răspunde, maică, în toată sinceritatea. Nu știu dacă întîmplarea fericită, ca^re m-a făcut să iubesc pe fata Sălcianului, îți aduce plăcere sau dezgust ; în tot cazul sunt dator să-ți mărturisesc că o iubesc ca luminile ochilor și mai mult poate, căci fără dînsa m-aș simți în neputință de a trăi. Nu-ți poți închipui, maică, cît este de frumoasă și de înțeleaptă ! Tot ce se poate numi calitate și simț, Dumnezeu a întrunit în sufletul acelei tinere fete. Ca să se încredințeze cineva despre toate acestea, va trebui să o vază, să o asculte, și va vedea că florile cele frumoase nu cresc numai în grădinile nobililor și avuților, ci unde naturei îi place să le planteze. Ei bine, maică, fata Sălcianului este floarea cea mai frumoasă și cea mai dulce din cîte pot esista pe glob ; cînd am văzut-o, m-am oprit fără voie-mi, am admirat-o, am iubit-o, și astăzi o idolatrez.

Elena ascultase pe Alexandru cu cea mai mare băgare de seamă. Ea nu se putu opri de a lăcrăma la descrierea făcută asupra fetei Sălcianului, și fiindcă era departe de a dezaproba un amor atît de inocent, cît și. rar în lumea în care trăim, se grăbi a-i răspunde :

— Îți dau toată dreptatea, copilul meu, ca să idola- trezi pe o fată care posedă atîtea calități. Aprob întru toate amorul tău pentru dînsa și vă binecuvîntez pe amîndoi de acum. Din parte-mi ești liber să o iei dacă nu poți altfel și sunt sigură că vei fi fericit cu dînsa.

— Îți mulțumesc, maică, zise Alexandru sărutînd în mai multe rînduri mîna Elenei. Te recunosc de buna mea mumă, căci ai o inimă nobilă și frumoasă. Dar tatăl meu !... tatăl meu, ce are el cu mine de mă face să fiu atît de nenorocit ?!

Și Alexandru nu-și putu reține la aceste din urmă cuvinte cîteva lacrimi, carii părură deodată în ochii săi-

— Dar ce ai, copilul meu ? întrebă Elena îmbrățișîndu-l și sărutîndu-l pe frunte.

— El nu este tatăl meu și nici că-l voi mai recunoaște în viață-mi ; a căutat să-mi păteze onoarea, și mi-a pătat-o ; a voit să sfărâme înaintea mea orice fericiri, și le-a sfărâmat. În fine, la întoarcerea mea în București din esiliul unde fusesem aruncat de dînsul, am alergat să văz și să întîlnesc pe Maria, și nu am găsit-o.

— Nu ai aflat unde este ?

— Nu, maică ; ba încă nu am nici o știință, dar vor umbla, o voi căuta pînă la locurile unde nu poate străbate persecutările tatălui meu, și sper în Atotputernicul că-mi va ajuta în căutările mele.

— Și o vei găsi, Alexandre. Ce l puțin i-ai luat urma ?

— Tot ce știu de sigur este că împreună cu muma sa au plecat din București, după ce mai întîi au dat de zestre casa și marfa ce aveau unei tinere copile, rudă a lor, pe care-a a măritat-o după un băiat minunat, pe care-l iubea.

— Sărmanele femei ! zise Elena cu compătimire. Tată un act din cele mai nobile și de care nu sunt capabili avuții și nobilii noștri. Și au făcut toate acestea, Alexandre ?

— Da, maică, și au plecat fără ca să spuie cel puțin acelei rude protegiate unde se duc și pentru care cauză.

— Nu e de mirare ca tatăl tău să le fi amenințat și să le fi gonit din București ca să nu-ți mai găsești amanta la întoarcere.

— Este prea cu puțință, ba încă sunt încredințat din propunerea ce mi-a făcut ca să iau pe fata Gorniceanului.

— Pe fata Gorniceanulu ?... Nu te înșeli, Alexandre ? strigă Elena cu mirare.

— Da, maică ; tocmai pe dînsa, și cu toate că este nobilă și avută, poate și virtuoasă, dar mie nu-mi place și fiindcă nu-mi place, nu o poci lua de soție.

— Nu este de plăcut, Alexandre ; mai întîi că acea fată, departe de a fi virtuoasă, se zice că-și are onoarea compromisă. Dar spune-mi ce ai răspuns tatălui tău ? Datu-i-ai vreo promisie ?

— Din norocire nu i-am promis nimic, maică, adecă, nici că priimesc, nici că nu priimesc. I-am arătat numai că mai întîi am grabă a veni să te văz și să mă consult cu dumneata, și că după întoarcerea mea îi voi da răspunsul definitiv.

— Prea bine ai făcut și nici că puteai urma mai în- țelepțește. Dar el ce ți-a zis cînd i-ai dat un asemenea răspuns ?

— Nu a zis nimic, dar nu părea mulțumit ; cu toate acestea a avut cu mine ca niciodată o conduită foarte frumoasă și destul de blîndă pentru caracterul lui.

Alexandrii nu putu vorbi mai mult căci în acest moment auzi un zgomot de pași. El se întoarce ca să vază ce este și își îndreaptă privirile spre locul de unde ieșea. Elena, care auzise ca și Alexandru, făcu asemenea.

Ei zăriră la o mică distanță două femei ce veneau spre dînșii, dintre carii una se recunoscă după îmbrăcăminte că era servitoarea lor iar cealaltă care era acoperită de haine negre nu se putu deosebi cine să fie. La vederea acelei necunoscute, Alexandru simți o mișcare grabnică, căci el crezu un minut că poate să fie Maria, dar această mișcare pieri deodată cînd fizionomia necunoscutei fu mai vizibilă.

— Cine să fie acea necunoscută îmbrăcată în haine negre ? întrebă Alexandru pe muma sa.

— Nu o cunosc, răspuse Elena, dar crez că trebuie să fie vreo pătimășă care a venit să se caute la munte.

— Aceasta crez și eu căci sărmana femeie abia umblă și atitudinea corpului său dovedește destul că nu se bucură de o bună sănătate.

— Dar ce văz ! strigă Elena cînd voiajoarea se apropie la cîtiva pași de dînșii. Este o rudă a noastră... este Virginia Nodreanca.

— Așa, eu sunt, iubită verișoară, răspuse Virginia, căci ea era. Am simțit o bucurie nespūsă cînd am aflat că ești aici. Vom fi împreună dacă aceasta nu te supără.

— Mai încape îndoială, zise Elena care nu se gîndi a lăsa să se strecoare nici o umbră de nemulțumire pentru trecutul Nodreanchii. Vin' să te sărut, Virginio. Compania dumitale îmi va procura o plăcere nespūsă.

— Și mie nu mai puțină, verișoară, zise Virginia, lăsîndu-se îmbrățișată. Dar dumneata, Alexandre, ce mai faci ?

— Îți mulțumesc, mătușică, răspuse Alexandru sărutîndu-i mîna.

— Șezi, verișoară, zise Elena. Trebuie să fii ostenită ; te văz palidă... suferi ?

— Prea mult, zise Virginia năbușind o oftare și ocu- pînd un loc între Alexandru și Elena. Sunt prea bolnavă și prea slabă. Am venit să mă caut la munte ca să respir un aer mai curat și să încerc cura de zer.

— Și crez că-ți vor folosi prea mult, căci de la venirea mea aici am simțit o prefacere mare în sănătatea mea.

— Dar ce ai, verișoară ?

— Nu prea sunt bine... pătimesc de mici lucruri, murmură Elena, făcînd un semn pe furiș Virginiei. Afară de aceasta, știi că vara nu poate trăi cineva în București din pricina prafului și a căldurei.

— Este prea adevărat, zise Virginia căutînd a schimba conversația. Dar am uitat cu desăvîrșire Bucureștii. Este mult timp de cînd i-am părăsit și abia dacă-mi mai adue aminte de dînșii. De cînd m-am călugărit sau mai bine de cînd am părăsit lumea ca să mă îngrop de vie într-o monastire, nu m-am mai gîndit decît la sufletul meu, ca prin rugăciuni să-l limpezesc de toate greșalele trecute. Acele greșale pe carii le cunoști, verișoară, și de carii roșesc totdeauna, mă

urmăresc neîncetat pînă chiar și în locul retragerii mele. Ele m-au redus în această poziție deplorabilă. Pieptul meu, nemaismîndu-se în stare ca să se lupte în contra palpitațiilor, în contra insomniilor și în contra muștrărilor de cuget, carii mă turment în tot momentul, a căzut sub aceste întreite lovituri și-mi anunță că suferințele mele vor înceta în curînd. Îmi ră- mîne dar puține zile de trăit și mulțumesc lui Dumnezeu că printr-aceasta mă scapă de o viață a cărei durată este pentru mine un supliciu.

Pe timpul cînd călugărița se tînguia astfel de mîhnirile ce încerca, Elena simțea că suspinele îi năbușesc respirația. Cîteva lacrimi, ce apărură în ochii ei și carii fură vizibile sărmaneii Virginii, dovediră acesteia că Elena era mișcată de povestirea ei. Alexandru compătimea deopotrivă cu muma sa de soarta acelei sărmane femei, și, ca să o console, veni în ajutoru-i.

— Nu trebuie să te mîhnești atît de mult, mătușică, îi zise el. Socotești că numai dumneata singură suferi și că ești nenorocită ? Te-ai înșela prea mult ; mă dau de exemplu pe mine și te întreb : crezi că sunt fericit sau nu ?

— Totul mă face să presupui că trebuie să fii fericit, Alexandre, se grăbi a răspunde Virginia. Nimic nu-ți lipsește : juneță, bogăția, nobleță, afară numai de nu vei fi sănătos.

— Iată că te înșeli, mătușică. Este adevărat că nimic din cîte arătași nu-mi lipsește, dar să nu crezi să numai aceste bunătăți poate face pe un om fericit. Sunt alte împrejurări, carii îmi sapă sufletul și carii mă fac mult mai nenorocit decît dumneata.

— Se poate, Alexandre ; nimic nu este cu neputință în lume. Dar la vîrsta dumitale, ce alte supărări ai putea avea decît aceea a vreunui amor nenorocit

Alexandru nu găsi un cuvînt a răspunde Virginiei și aceasta înțelese îndată din tăcerea lui că ceea ce zisese era adevărat. Elena, care pînă aci nu proferase un singur cuvînt despre aceasta, se adresă către călugăriță :

— Trebuie să ne consolăm deopotrivă, dragă Virginio, căci nimeni dintre noi nu este mai fericit unul decît altul. Toți trandafirii au ghimpi și ai celor frumoși sunt cei mai mari și cei mai înțepători.

— Așa este, verișoară, dar dă-mi voie să-ți spui că clacă dumneavoastră vă consolați mai lesne decît mine, cauza este că suferiți fără drept sau cu speranța de a vi se îmbunătăți soarta. Cu mine este cu totul altfel, căci sufer fără speranță și sunt turmentată de muștrările de cuget ale unei nenorociri pe carea mi-am cauzat-o însumi.

— Eu nu te găsesc vinovată, Virginio. Este adevărat că ai comis o greșală, clar spune-mi carii alții nu comit mult mai grele ? Dumneata ai fost înșelată sau mai mult destinul ți-a fost nenorocit. Omenirea este amăgită de tot felul de feblețe și de tentații, și o femeie este supusă la toate acestea mai cu seamă cînd în menagiul său nu a fost poate destul de fericită.

— Îți mulțumesc, verișoară, de atîta bunătate și indulgență. Ele caracterizează numai inimile nobile și frumoase ca a dumitale. Sper că voi uita cea mai mare parte din supărările mele trecute aflîndu-mă lîngă dumneata. Voi închiria și eu o casă în apropiere de a dumitale și ne vom vedea în toate zilele.

— Aceasta este și dorința mea, dragă Virginio. Alexandru a venit numai să mă vadă și nu crez că va rămînea mult timp lîngă mine.

— După împrejurări, buna mea mumă. Voi sta să mă încredințez dacă în adevăr ești mai sănătoasă, precum mi-ai arătat, în urmă voi pleca, dar mă voi reîntoarce o dată și de două ori poate ; aceasta va atîrna iarăși de împrejurări. Te poci însă asigura că vei pleca de aici însoțită de mine.

— Nu cer atîtea sacrificii de la tine, bunul meu copil, zise Elena îmbrățișîndu-l. Vei veni dacă vei fi liber și clacă nimic nu te va împiedeca. Eu sunt mulțumită că te-am văzut și că ești sănătos.

La aceste demonstrări de amor matern și filial, Virginia nu se putu opri de a lăcrăma zicînd :

— Văz că ești fericită, verișoară, căci ai un copil care te iubește și care te face să uiți orice supărări ai putea avea. Rîvnesc la această fericire, căci clacă Dumne- zeu mi-ar fi dăruit un copil care să mă console și care să mă iubească, cum Alexandru te iubește pe dumneata, atunci nu aș mai fi avut curajul să zic că sunt nenorocită ; zidurile monastirei, pe carii le-am ales de refugiu, nu mi s-ar fi părut triste și întunecoase ; sunetul clopotelor nu mi-ar fi prevestit moartea și supliciul la care cuget ; un copil ar fi întrunit toate gîndirile mele, toate dorințele și toate speranțele în amorul ce aș fi avut pentru dînsul ; și chiar de aș fi fost espusă a nu-l vedea decît foarte rar, totuși întristarea nu mi-ar fi cîștigat toată ființa, nici ar fi putut vreodată să mă reducă în această stare deplorabilă.

— Ai dreptate, Virginio, zise Elena compătîmind. Un copil pentru o mumă este legătura inimei cea mai sublimă ,o adevărată și simțibilă fericire ; și aceasta nimeni nu o poate cunoaște sau înțelege ca mine. Dacă dumitale, Virginio, nu ți-a dăruit Dumnezeu un copil, este în adevăr o lipsă mare în existența dumitale. Cu toate acestea omul este făcut să se atașeze, să înlocuiască această lipsă ,alegînd de obiectul afecției sale pe un copil străin adoptat, pe o amică, și este de mirare cum dumneata nu ai făcut aceasta.

— Am căutat, buna mea verișoară, dar nu am avut parte să găsesc vreo ființă pe care să o poci iubi, în care să contez și cu care să poci uita urîtul.

— Ei bine, nici o călugăriță nu a putut să-ți cîștige inima, să-ți merite dragostea ?

— Nici una, căci mai toate sunt fără simț și nepăsă- toare. Ele trăiesc ca animalele, ca să mănînce și ca să doarmă, și se cred cele mai nenorocite cînd clopotele vin să turbure trîndăvia care joacă rolul cel mai mare în monastire. Iată de ce ființe sunt înconjurată și judecă, verișoară, dacă aș fi putut face o bună alegere. Cu toate acestea, acum în urmă, găsisem pe aceea ce-mi trebuia, dar nu știu dacă mă voi mai întoarce la monastire. Cu cîteva zile înainte de a porni de acolo, am văzut două

femei care aveau aerul prea nenorocit. Una dintr-însele, cea mai tânără, avea o fizionomie așa de frumoasă, așa de blîndă și de îngerească, încît nu m-am putut opri de a o admira. Am întrebato, am conjurat-o să-mi spuie cauza care le-a făcut a veni în monastire și pentru tot răspunsul mi-au zis că vor să se călugărească și că secretul care le-au silit să facă acest pas îl va înghiți mormîntul deodată cu dînsele.

Alexandru ascultase aceste clin urmă cuvinte ale călugăriței cu o băgare de seamă nedescriptibilă, căci înțelese îndată că acea tânără femeie frumoasă ca un înger și care avea aerul atît de nenorocit nu putea să fie alta decît Maria. Pe de o parte, el nu se mai simți de bucurie că întîmplarea venise să descopere locul refugiului amantei sale, iar pe de alta, inima i se strînse la cugetarea că ele plecase să se călugărească din cauza unei împrejurări înconjurată de mister. De aceea, îndată ce Virginia sfîrși de a vorbi, se grăbi a-i face întrebările de care avu trebuință spre a se lumina cu desăvîrșire.

— Scumpă mătușică, îi zise el. Din cele ce-mi spu- seși, nu-ți poci esprima cît compătinesc la soarta dumatle și cît aș dori să se schimbe spre bine. Vei fi însă destul de bună ca să-mi faci descrierea fizionomiilor acelor două femei carii au venit să se călugărească la monastire, precum și cine sunt ?

— De ce nu, Alexandre ? zise îndată Virginia. Iată ce știu în privința lor : În ziua cînd mă găteam de plecare, aflu de la călugărițele din monastire că sosise două femei să se călugărească și că simțeau destulă nemulțumire despre aceasta, căci măreau numărul personalului și că printr-aceasta se împovărau cheltuielile monastirei. Fără a voi să ascult tînguirile acelor călugărițe, cu carii eram obicinuită, avui curiozitate să le văz, crezînd că poate să fie vreuna din cunoștințele mele. Fusei condusă la dînsele și le găsii triste și împovărate. Una dintr-însele era bătrînă, dar bine făcută și încă frumoasă. Ea purta o haină neagră și de această coloare îi era și rochia. Ce alaltă era așa de tânără încît să fi avut cel mult șaptesprezece ani. Fizionomia acelei copile este una din cele ce-se pot compara fără greșală cu a unui înger de amor și de virtute. Niște ochi mari, albaștri și melancolici erau înconjurați de niște sprincene atît de bine împreunate încît nici pensula celui mai bun pictor nu ar fi fost capabilă să reproducă cu credință originalul. Un păr galben, lung și moale, ca mătasea, cădea în negligență pe niște umeri albi ca laptele. Mai adăogînd la toate acestea o peliță albă, curată, o gură rumenă, potrivită și o talie din cele mai elegante, voi sfîrși o mică parte din descrierea frumuseței acelei tinere copile, a cărei înfățișare cauzase admirația tutulor.

— Dar care era numele acelor femei ? întrebă Alexandru sculîndu-se și scoțînd batista ca să șteargă sudorile ce-i curgeau pe frunte.

— Se vede că le cunoști, Alexandre, căci iei un interes mare ascultîndu-mă ?

— Grăbește, verișoară, căci m-ai face să sufer prea mult.

— O ! Dumnezeuul meu ! de vreme ce este așa, *mă voi grăbi*, Alexandre. Dacă nu mă înșel, mi se pare că bă- trîna era muma acelei copile, căci îi zicea Marioara mamei, copilița mea. Iar pe bătrîna nu știu cum o cheamă.

— Destul, strigă Alexandru care devenise roșu ca focul. Numai rămîne îndoială că ele sunt. Îți mulțumesc, verișoară. Dumnezeu te-a trimis aici pentru fericirea mea. Mi-ai făcut o îndatorire pe care nu știu dacă ți-aș putea-o recunoaște în viață-mi pe cît merită.

— Dar ce găsești îndatoritor în spusele mele ? întrebă Virginia cu mirare. **Ce** interes poți lua la descrierea ce făcui asupra acelor două femei ?

— Iau interesul cel mai mare, mătușică, căci acea tînră fată este obiectul care mă făcuse pînă la venirea dumitale cel mai nenorocit. Dar acum voi fi fericit, mă- tușică. Știu unde se află, mulțumită lui Dumnezeu și fericitei întîmplări care te-a adus aici.

Virginia nu mai zise nimic căci ea înțelese mai mult decît voia să știe. Ea privi pe Elena, care îi făcu un semn pe furiș. Iar Alexandru, în culmea nerăbdărei și zăpăcit de nuvela ce aflase, începu a se preumbla de colo pînă colo fără a ști ce face.

Elena îl privea neîncetat și suspină la gîndirea că Alexandru va trebui să plece și că va fi lipsită de copilul său pe care ar fi voit să-l reție lîngă dînsa cel puțin o săptămînă. Cu toate acestea, ea se sili a contraface bucuria și să arate tot într-o vreme că și dînsa împărtășește aceeași fericire ca și dînsul.

Virginia dorea să facă întrebări Elenei asupra acestei împrejurări, dar ea nu găsi timp, căci Alexandru veni deodată în mijlocul lor :

— Uitasem să te întreb, mătușică, despre ceea ce era mai interesant. Nu mi-ai spus de la care monastire ai venit sau la care ai lăsat pe acele femei ?

— Monastirea Dintr-un lemn este locul refugiului meu.

— Departe este de aici acea monastire ? întrebă Alexandru cu grabă.

— Cam departe, răspunse Virginia. Este peste Olt, și cu birja crez că de aici pînă acolo poate să umbli vreo două zile neînterupt.

— Eu crez că-mi vor fi destule douăzeci și patru ore, zise Alexandru reîncepînd a se preumbla, voind prin- tr-aceasta a-și liniști emoțiile sufletului.

— Așadar vei pleca, Alexandre ? îl întrebă Elena surîzînd.

— Vezi bine că trebuie, buna mea mumă, răspunse el apropiindu-se. Mîine pînă-n ziuă, voi fi pe drum.

CAPITUL IX

DOI AMANȚI

Monastirea Dintr-un lemn este una din monastirile cele mai vechi ale României. Această monastire, care este situată pe o muchie de deal în partea despre nord-vest a Râmnicului-Vâlcei, sub numirea Dintr-un lemn, datează de la al patrusprezecelea secol, de când adecă s-a făcut descoperirea următoare.

Se asigură că într-o noapte de vară, mai mulți ciobani se aflau cu oile în partea locului, care nu era alt decît o pădure, culcîndu-se lîngă un stejar gros și nalt, în lipsă de orice fel de colibă sub carea să se adăpostească, unul dintre dînșii văzuse în vis, pe la o oră foarte înaintată a nopții, o icoană a sîntei Marie, care se afla înîntrul acelu stejar. Această vedere îl făcu să se deștepte. El se sculă îndată, privi stejarul la lumina lunei și însemnă cu vîrfu cuțitului partea locului unde i se prezentase icoana. După aceasta strigă pe toți tovarășii săi, carii dormeau profund și carii, la un asemenea apel, se deșteptară spăimîntați în temerea că li s-a întîmplat vreo nenorocire. Fiecare se grăbi a face întrebări ciobanului și acesta le comunică în detaliu visul ce făcuse. Mirarea fu generală și respectul către religie îi coprinse pe nesimțite. Ei se consultară dacă trebuie să facă operația noaptea sau să o amîne la ivirea aurorei, iar ciobanul care avusese fericitul vis propusese a o începe îndată căci luna era luminoasă și stejarul destul de vizibil. După ce el arătă la toți locul unde văzuse icoana, fiecare începu a tăia și a scobi stejarul cu cuțite și cu tesle cu cea mai mare băgare de seamă. Cînd ei înaintase cu lucrarea scobitului la o palmă înîntrul stejarului, aurora începu a se ivi și ciobanul care visase fu cel dintîi care zări un colț al icoanei. Visul fusese o realitate, căci după ce se tăie copaciul și după ce icoana întreagă rămase vizibilă, ciobanul căzu în genunchi și încredință pe tovarășii săi că era astfel precum i se arătase în vis.

Religioșii ciobani formară după aceasta, numai din crăcile și din lemnul stejarului, o mică biserică în mijlocul căreia se afla icoana.

După o trecere de mai mulți ani, cînd acea biserică de lemn începuse să putrezească și să nu mai fie în stare să reziste puterii vînturilor și umezelei, proprietarul 1 acelu loc clădi o altă biserică de zid și transportă-acolo icoana minunată unde există și pînă astăzi și unde de la 1700 încoaci se fondă ca monastire de maici și se înzes- tră de principele C. Brîncoveanu.

După ce aruncarăm o privire asupra originii acestei monastiri, să ne introducem și într-însa ca să găsim pe Maria și pe Elisaveta unde se aflau de mai multe zile.

1 Din familia Brîncovenilor.

Această monastire, care, precum văzurăm, este situată în mijlocul unei păduri ce există și pînă astăzi, nu înfățișază voiajorului la prima vedere decît niște ziduri lungi și nalte, mai mult ruinate, în mijlocul cărora este poarta principală a intrării, făcută în zid în formă de boltă. Dăsupra acelei porți boltită se ridică un turn sau clopotniță, ceea ce se vede mai la toate monastirile din țară, carii nu au luat încă o prefacere după o arhitectură mai modernă.

Intrînd cineva pe acea poartă, se va găsi într-o curte spațioasă și va vedea o încăpere lîngă poartă destinată pentru iconomul monastirei și pentru voiajori, și altele diferite, precum grajduri, șoproane și coșare pentru animale. În fundul acestei curți se prezintă spectatorului o altă poartă de mărimea și în forma acesteialte care are intrare în monastire în mijlocul căreia este situată biserica, ocolită din toate părțile de chiliile călugărițelor, carii cad în ruină. Numai biserica este solidă, mare și frumoasă, căci s-a reparat în mai multe rînduri.

În urma acestei scurte descrieri este de crezut că lectorul a putut dobîndi o mică idee despre istoricul și despre poziția monastirei Dintr-un lemn, în care nu se găsește nimic de admirat, căci pe lîngă clădirile ei ordinare, se află încă și izolată în mijlocul pădurei, unde pare a fi mai totdeauna tristă.

Elisaveta și Maria găsise de cuviință a se înfunda în acea monastire depărtată de București ca să se ascundă cît s-ar putea mai mult de Alexandru pentru care Maria și suvenirea ei nu mai trebuia să existe.

Găsindu-se în monastire, unde își propusese să petreacă restul zilelor sale, sărmana copilă simți că inima-i se strînge și că tot urîtul vine să-i umple sufletul. Pentru nenorocita Maria, zidurile monastirei semănau cu ale unei temnițe eterne, și mai mult încă, căci acele ziduri pentru dînsa erau acelea ale mormîntului. Elisaveta suferea mai puțin, căci buna bătrînă nu regreta lumea pe care o părăsise ; pentru dînsa, lume, fericire și consolație era numai scumpa sa copilă, pe care nu o pierdea un minut din vedere.

Călugărițele din monastire le făcuse mai întîi o prii- mire foarte rea pentru că Maria era frumoasă și pentru că prevedeau o jenă în cheltuielile monastirei. Dar cînd Elisaveta le încredință că ele venise să trăiască eu al lor fără ca să împovăreze monastirea, și cînd buna Maria făcu mici prezente în obiecte și în bani, la cea mai mare parte dintre călugărițe, acestea începură a schimba urîtele maniere ce-și propusese a avea cu dînsele.

În primele zile, Elisaveta însoțită de o călugăriță bătrînă se siliră a face pe Maria să uite mîhnirea de care era coprinsă, și în această intenție o preumblară pîn toate locurile învecinate, îi arătară tot ce era mai demn de văzut, și în fine, prin consolații, prin exemple și prin povestiri de suferințele sfinților martiri căutară să-i întărească inima și să o hotărască a îmbrățișa cu mulțumire o viață consacrată sufletului și divinităței.

Maria se consola câteodată, dar aceasta se întâmpla numai când era în companie cu muma sa și cu acea călugăriță, care părea a fi cea mai cumsecade din toate tovarășile ei. Iar când rămânea singură, suvenirile trecutului se prezentau dinaintea ei și o făceau să suspine neîncetat.

Într-o după-prînz, pe când muma sa se afla în biserică, ca să asculte serviciul divin, și ei nu voia să o însoțească, urîtul și multele gânduri o turmentară atît de mult, încît cu tot curagiul de care se întări spre a le depărta din memoria sa, îi fu cu neputință. Ea avu trebuință de aer, ceea ce o făcu să iasă din chilia ce ocupa. Când se văzu în curtea monastirei, apucă spre poartă, intră în curtea economiei, și neștiind ce face, nici unde se duce, ieși la drum și se așeză în nesimțire pe o laviță de scînduri de brad ce se afla la poarta principală a în- trărei. Acolo, ea respiră mai liber și când băgă de seamă că este singură și inespusă privirilor, dete curs lacrărilor ce o înecau și carii erau singura ușurare a suferințelor ei. După ce vărsă atîtea lacrimi cîte poate scoate amorul dintr-o inimă jună și inocentă, se liniști un moment și își îndreptă privirile spre pădure în fața căreia se găsea. Ea ascultă ciripiturile și vesele cîntece ale pasărilor ce zburau pe arbori, și rîvnind la fericirea lor, nu se putu opri de a îneca în sînul său cîteva suspine și de a ruga pe Dumnezeu ca să-i deschiză un mormînt și să o scape de o viață torturoasă, care-i zdrobea sufletul.

Trecuse aproape un cuart de oră de când Maria se afla în această poziție și era dispusă să se scoale ca să reîntre în monastire, cînd aude deodată sunetul clopotelor a opt cai de poștă ce se zăreau în depărtare și carii luase direcția spre monastire. Cuvîința, cerea ca să se depărteze de acolo, dar un presimțimînt o țintui pe lavița unde se găsea. O trăsură se apropie, se oprește la o mică distanță, și Alexandru, căci el era, care o zărise și o recunoscuse, sare din trăsură, vine ca fulgerul și nu se oprește decît în brațele amantei sale.

Își poate cineva închipui fericirea ce resimțeau în acest moment Alexandru și Maria după o lipsire atît de lungă. Un cuart de oră ei rămaseră îmbrățișați fără ca să poată profera un singur cuvînt. Emoția le astupase vocea și aveau nevoie să-și reție palpitațiile inimii.

Alexandru nu se putea sătura de a privi pe scumpa sa Maria și aceasta nu putea crede la o asemenea fericire neașteptată. A vedea pe Alexandru în acel loc înfundat, oare nu era un vis pentru sărmana copilă !?

— În sfîrșit, te-am găsit, Maria mea, zise Alexandru după cîteva minute. Dar unde te găsesc, Dumnezeuul meu !

— Nu-mi face întrebări, Alexandre, căci nu aș fi niciodată în stare a-ți răspunde. Lasă-mă să mă bucur de fericirea de a te revedea.

— Scumpă Marie ! zise Alexandru îmbrățișînd-o pe frunte. Așa este că nu mă așteptai, sau cel puțin că nu credeai că aș putea pătrunde în acest loc misterios ?

— Mărturisesc că nu poci înțelege de unde ai aflat că sunt aici. Plecarea mea din București a fost așa de secretă că nici Tincuța nu știe încotro mi-am îndreptat pașii.

— Și cu toate acestea, o fericită întâmplare m-a făcut să-ți iau urma. Te-am căutat pe acasă, am întrebat pe Tincuța și în adevăr de la dînsa nu am putut afla nimic. Dumnezeu însă mi-a venit în ajutor, căci ducîndu-mă la Penteleu să văz pe muma mea, unde se află pentru căutarea sănătății, am întîlnit pe o călugăriță din această monastire, rudă a noastră, care venise și dînsa să-și caute sănătatea. Între alte întrețineri ce am avut cu dînsa, mi-a vorbit de dumneata și de mama Elisaveta, și că, sosiserăți în monastire cînd ea era gata de plecare. Din descrierea ce mi-a făcut, nu am mai rămas la îndoială că ești dumneata, Mario, și am zburat să te văz, să te îmbrățișez și să ne unim pentru eternitate. Vezi bine, scumpă Mario, că Dumnezeu ne iubește pentru că și noi îl adorăm, și că dorința lui este ca să întrunească două suflete carii nu pot respira unul fără altul.

— Sunt fericită ascultîndu-te, Alexandru meu, zise Maria înecînd un suspin. Sunt consolată că te-am văzut ; dar pentru mine nu mai există fericire, nu-mi mai este permis a-ți spune că te iubesc, căci Maria nu e demnă ,de a mai fi consoarta lui Alexandru, ba încă nu mai poate pronunța nici chiar numele lui. Sărmana mea inimă este zdrobită, sfîșiată, de acum înainte totul pentru dumneata, Alexandre ; pentru mine izolația, monastirea și mormîntul. Nu suntem liberi a ne uni pe acest pămînt. Dacă în adevăr există o altă lume, unde respiră egalitatea și dreptatea, cînd sufletele noastre se vor introduce vreodată, numai acolo ele vor fi nedespărțite pentru eternitate.

— Ce zici, Mario ? strigă Alexandru făcînd un pas înapoi. Îmi ții un limbagiu care mă face să tremur. Cuvintele dumitale îmi rătăcesc mintea. Explică-te, căci altfel aș înnebuni.

— Te rog să nu ceri explicații, zise Maria cu lacrămile în ochi. În inima mea zace un secret pe care-l va înghiți mormîntul deodată cu mine. Alexandre, te conjur, nu căuta să-l afli. căci aceasta este cu neputință. Stăruința dumitale ar fi atîtea lovituri cîte nu le poate îndura o ființă umană. Fugi de mine, căci nu mai sunt demnă de dumneata ; viața mea va fi scurtă, și odată în mormînt, vei uita pe sărmana fată care ți-a cauzat prin amorul ei atîtea nenorociri !

La aceste din urmă cuvinte, suspinele înec cu desă- vîrșire pe nefericita Maria și lacrămile încep a-i curge în șiroaie. În această stare ea se aruncă la gîtul lui Alexandru, își pleacă capul pe pieptul lui, și cu vocea în-terumptă de suspine, zise în desperarea cea mai mare :

— Dumnezeuul meu ! De ce nu poci espi ra ! **C**e altă fericire mai mare ar fi pentru mine decît aceea ca să mor în brațele aceluia pentru care mi-a plăcut să trăiesc !

Alexandru își pierduse capul și, văzînd pe Maria în atîta desperare, suspinele îl înec deopotrivă și lacrămile lui se confundară cu ale ei. Nemaiputîndu-și susține echilibrul, el se așază pe laviță ducînd în brațe pe Maria pe care o lipește de pieptul său.

Călugărițele ieșise de la biserică și Elisaveta negăsind pe Maria în camera unde o lăsase, se informase de dînsa și aflase că apucase pe poarta economiei. Ea alergă în căutarea ei și, ajungînd la poarta principală a intrării, se opri deodată cînd auzi și recunoscu vocea lui Alexandru. Buna

bătrână nu voise să turbure fericirea ce Alexandru și Maria resimțeau prin întrevăderea lor și găsisese de cuviință a-i asculta fără să se arate decît cînd prezența ei ar fi trebuincioasă.

Astfel dar, ea auzise totul ce se petrecuse între Alexandru și Maria și cînd se făcu tăcere, înaintă spre dîșii. Aceștia, îndată ce o văzură, se sculară după laviță, și tînărul Dăngescu alergă să-i sărute mîna.

— Bine te-am găsit, buna mea mamă Elisaveto, îi zise el. Mă bucuram cînd am aflat unde sunteți, dar mă simt cel mai nenorocit după ce v-am găsit. Maria este tristă și ascunde de mine ceea ce ar trebui să-mi spuie.

— Poate are dreptate, domnule Alexandre. Aflînd ceea ce voiești să știi, sunt sigură că ai fi așa de nenorocit ca și dînsa.

— Dar acest secret trebuie să fie teribil, strigă Alexandru rătăcit. Dumnezeuul meu, crez că încep a-l înțelege... mi-e frică... nu știu ce am... sufer... ajutor !

Și Alexandru cade în nesimțire.

— Alexandre, ce faci ? strigă Maria speriată. Mamă... Alexandru moare... a murit... și eu...

Maria nu putu sfîrși că căzu la rîndul său lîngă Alexandru.

Elisaveta începu să-și frîngă mîinile și să strige ajutor. Ea era singură, căci servitorii lui Alexandru intrase de mult timp cu trăsura în curtea economiei. La o asemenea îndoită nenorocire, sărmana bătrînă, la vîrsta ei, trebuia să cază subt lovitura unui atac de apoplexie, dar Dumnezeu o întări de curagiu ca să dea ajutorul putincios acelor doi amanți nenorociți. Printr-o fericită întîmplare, o țărancă trecea pe acolo cu două doniți cu apă atîrnate de o cobiliță ca să le ducă la locuința ei ce se afla în pădure. Elisaveta, care o zărește, o cheamă la dînsa, și țăranca, văzînd nenorocirea ce se întîmplase, se grăbi a alerga la chemarea ce i se face.

Elisaveta și țăranca începură a stropi cu apă rece pe Alexandru și pe Maria și a-i freca pe mîini și pe frunte cu toată graba și puterea ce se cer în asemenea împrejurări. Tinerii amanți nu întîrziară de a deschide ochii și de a se scula cînd leșinul de care fusese coprinși fu înlăturat prin ajutorul acelor două brave femei.

Maria fu cea dintîi care se ridică de jos, ceea ce făcu ca Alexandru să nu știe că a leșinat deodată cu dînsul. **Ce l** dintîi lucru ce făcu tînără fată fu a privi pe amantul său :

— Ești bine, Alexandre ? îl întrebă ea cu grabă. Cum te simți ?

— Ceva mai ușurat, răspunse Alexandru sculîndu-se ajutat de Elisaveta. Dar nu m-a văzut nimeni cînd am căzut în nesimțire ? adăogă el uitîndu-se pîmprejur.

— Nimeni, domnule Alexandre, răspunse Elisaveta. Afară numai de această bună femeie care trecea pe aici și care a binevoit a veni în ajutorul nostru.

— Îți mulțumesc, draga mea, zise Alexandru întor- cîndu-se spre țarancă. Te rog să nu spui la nimeni despre ceea ce ai văzut. Osteneala drumului îmi făcuse rău și din nenorocire sunt cam slab. Te rog, priimește aceasta.

Și Alexandru scoate din buzunar un galben pe care-l înaintează țarancei. Dar aceasta nu-l priimește și se depărtează zicînd :

— Păstrează banii, domnule, căci nu mi se cuvine atîta plată pentru că m-am oprit cîteva minute ca să-ți dau un mic ajutor.

— Sărmană femeie ! zise Alexandru după ce se de- părăia țaranca. **Ce** să crează cineva de neinteresarea acestor oameni săraci, onești și îndatoritori !

— Că sunt prea puțini în lume, observă Maria. Inimile oamenilor simpli nu sunt corupte ca ale celor din capitală.

— Este adevărat aceasta, zise Elisaveta. Și iar bine că se mai găsesc în lume asemenea ființe. Dar să in-trăm în monastire, domnule Alexandre ; ești ostenit de drum, ești slab ; poate ai trebuință să mănînci ceva, să bei puțină apă rece. Crez că aerul îmi va face bine, mamă Elisaveto. Și după ceea ce mi se întîmplă, am trebuință să mă răcoresc, căci capul îmi este greu și arde ca un vulcan. Cu toate acestea, vom intra în monastire dacă aceasta este plăcerea dumneavoastră.

— Vom intra cînd vei găsi dumneata de cuviință. Alexandre, și cînd te vei simți liniștit și răcorit, se grăbi a zice Maria. Timpul este frumos și această laviță este destul de lungă ca să putem șede cîte trei pe dînsa.

— Îți mulțumesc, Mario. Să ședem pe această laviță unde te găsi la venirea mea și care nu se va șterge niciodată din memoria mea. Dar ce ai ? Dumnezeuul meu ! te văz palidă, buzele-ți sunt albe. Ești bolnavă, Mario ?

— Nu sunt bolnavă, Alexandre, nu am nimic ; în- tîmplarea leșinului dumitale m-a speriat, dar acum mă simț bine.

Cîte trei vin să se așeze pe lavița de lîngă poartă, triști și cu capul plecat. Alexandru la mîna Măriei în ale sale și o privește cu tandrețe :

— Pentru ce să fim atît de mîhnîți, scumpă Mario ? îi zise el. Pentru ce un secret fatal să fie piedica feri- cirei noastre ? Ei bine, Mario, oricare ar fi acel secret teribil, oricare ar fi acea nenorocire ce crezi că te oprește de a fi consoarta mea, eu le neconsider, căci le atribui fatalității ; le condamn, de vor fi fost țesute de infamie ; îmi este destulă convicția că Maria mea a căzut victimă fără ca să fie culpabilă.

— Așa, domnule Alexandre, zise Elisaveta suspinînd. Sărmana mea copilă a fost victima unei infamii grozave, de necrezut. I s-a răpit onoarea în modul cel mai criminal...

— Mamă, ce voiești să zici ? strigă Maria interum- pînd-o și ascunzîndu-și capul în amîndouă mîinile. Dumnezeuul meu, nu mai sunt în stare să sufer rușinea după dezonoare !

Și Maria începu a plînge.

— Și eu nu mai sunt în stare să tac și să fiu liniștită, strigă Elisaveta aprinsă și sculîndu-se deodată după bancă. Este destul timp de cînd rabd loviturile atîtor nenorociri. Unii fac rele și alții le trag pe nedrept. Am jurat că nu voi mai tăcea : am pierdut onoarea numelui bărbatului meu pe care-l purtam amîndouă, nu am zis nimic ; l-am pierdut și pe dînsul, și iarăși am tăcut. Acum ți se răpește onoarea din care pricină te consumi, te chinuiești și poate să și mori, și vrei să mai păstrez, tăcerea ?... Nu, copila mea, aceasta îmi este cu neputință ; nu mai poci năbuși în sufletul meu și această din urmă lovitură căci sunt înecată și însuși Dumnezeu nu crez: ca să fie liniștit.

La această auzire, Alexandru era în momentul de a cădea pentru a doua oară, dar el se reazimă de zid și se întărește cît poate ca să console pe Maria, care se găsea în starea cea mai periculoasă și care avea cea mai imperioasă trebuință de încurajare.

— Mario, scumpă Marie, îi zise el zdrobit de durere și cu o voce slabă. Această nenorocire mă privește mai mult pe mine. Dar consolă-te și privește-o ca una din grelele lovituri ale soartei noastre. Pentru mine ești tot acea Marie, tot acea floare care-mi nutrește sufletul. Te rog, iartă-mă căci acum, ca și totdeauna, am fost cauza atîtor nenorociri.

— O nu, Alexandre ; dumneata nu strici nimic, zise sărmana copilă înecînd un suspin. Din contra, eu am a-mi imputa că ai avut nenorocirea să mă iubești.

— Dar cum s-a întîmplat Dumnezeuul meu ? spuneți, care este autorul acestei ultragiu ?

— Nu trebuie să-l afli, domnule Alexandre, îi răspunse Elisaveta. Să-l lăsăm în plata cerului ca să-și la osînda meritată după ce va intra în fundul infernului.

— Da, infernul, tortura, vor fi partea acelu nelegiuit, dar el nu trebuie ca pînă atunci să rămîie liniștit. Îi voi întoarce la rîndul meu loviturile ce ne-a dat. Trebuie să le simțā mizerabilul, strigă Alexandru cu un aer teribil și sculîndu-se deodată după bancă. Îl cunosc, mamă Elisaveto, și îl crez capabil de orice crimă. Eu am fost fiul acelu criminal, dar de astăzi înainte voi fi inamicul lui, demonul care-l va tortura, supliciul în viață și după moarte.

Sîngele lui Alexandru era așa de revoltat încît îi ieșise în albul ochilor. La această vedere, Elisaveta se sperie și se grăbește a-i zice :

— Te înșeli, domnule Alexandre, căci adevăratul culpabil nu este tatăl dumitale.

— Nu căuta să-l mai acoperi, mamă Elisaveto, căci acum înțeleg totul. A profitat de absența mea în esiliu, și în timpul acesta a machinat proiectul de a nenoroci pe Maria ca să nu o mai poci lua de soție la întoarcerea mea. Vătaful de curte trebuie să fi fost complicele, în- demnătorul și esecutorul infamiei. O ! dacă-l voi întîlni vreodată, îi voi face capul doage, îl voi zdrobi, îl voi spinteca.

Elisaveta și Maria nu găsesc un cuvînt a răspunde lui Alexandru, căci văzură bine că fără a-i da multe explicații, el înțelesese totul. Sărmana copilă plîngea neîncetat și, în urma descoperirii, nu

mai avea curagiu să privească în față pe Alexandru, ceea ce o făcu să-și ție încă fizionomia acoperită.

Alexandru, care se convinsese și mai mult din tăcerea lor că bănuielile lui erau adevărate, simțind că mînia ce-l domina va avea rezultate triste, făcu o a doua încercare ca să se liniștească, dar nu putu, deși de liniște Maria avea trebuință deopotrivă cu dînsul. El se întoarce dar lîngă amanta sa și se reazăză pe laviță lîngă dînsa.

— Văz că răul este făcut în toată oroarea lui și fără reparație, zise el aprinzîndu-se. Răzbunarea mea va fi teribilă, precum îți poți închipui, Mario, căci răpindu-ți onoarea, a răpit pe a mea. Ești inocentă, ești victimă ; caută dar să fii răzbunată de acela pentru el cărui amor ai fost răsplătită printr-un șir de suferințe și de dureri. Această nenorocire, însă, precum te mai încredințai, nu mă oprește de a-mi lega soarta de a dumitale ; din contra, mai mult decît totdeauna trebuie să ne susținem. Cununia noastră se va săvîrși peste puțin timp ; zic puțin, pentru că mai întîi îmi trebuie cîteva zile ca să calc pe cadaverul celui ce mi-a dezonorat fidența.

Maria tresare și strigă :

— Peste al cărui cadaver, voiești să calci, Alexandre ?

— Peste al aceluia care a aruncat o pată în onoarea și în fericirea mea.

— Ce te gîndești să faci ? O ! Dumnezeuul meu ! Iată că un nou drum de nenorociri se deschide înaintea mea !

Nu vei comite un omor, Alexandre, căci tot răul se va întoarce asupra dumitale și asupra mea.

— Poate crezi că voi să mă fac patricid ?... Nu, Mario ; intenția mea nu este de a comite o asemenea crimă, căci nu aş avea niciodată curagiul să omor pe acela care din nenorocire mi-a dat viața. Vorbesc de vătaful de curte ; spune-mi, nu a fost el esecutorul infamiei ?... ori...

— Liniștește-te, domnule Alexandre, interumpse Elisaveta. Ai trebuință să te conservi. Văz că pe negîndite am ajuns prea departe și că trebuie să afli împrejurarea astfel precum a fost. Dar mai-nainte de toate, încredințează-mă că nu vei comite omor, nici că te vei espune la o răzbunare care se va întoarce asupra dumitale și asupra copilei mele.

— Să nu te temi de aceasta, mamă Elisaveto. Voi face lucrurile astfel ca să nu se mai puie în joc soarta mea și a Măriei. Dar am nerăbdare să te ascult. Te rog nu mă face să sufer atît !

— Iată cum s-a întîmplat, domnule Alexandre, zise Elisaveta. Răul s-a săvîrșit prin chemarea Măriei la tatăl dumitale. Sărmana mea copilă s-a supus, și ducîndu-se acolo, unde a fost foarte bine priimită, pe cînd domnu Dăngescu îi da niște speranțe la carii nu visa, un servitor, care avea o fizionomie neagră și posomorîță, intră în casă aducînd o tavă cu două farfurii cu dulceață și cu două pahare cu apă. După invitația ce-i face, Maria la dulceață din farfurioara ce i se prezintă și după cîteva minute cade în nesimțire, dar într-o nesimțire așa de grozavă încît după deșteptarea

ei nu și-a putut cunoaște nenorocirea decît foarte tîrziu, cînd adecă a ajuns acasă. Într-o asemenea poziție deplorabilă, sărmana mea copilă nemaiavînd ce face într-o lume în care nu mai putea trăi, s-a retras împreună cu mine la această monastire unde suntem hotărîte a ne sfîrși viața. Acum, domnule Alexandre, după ce ai aflat tot, te conjur să nu faci nici un pas care nu ți-ar folosi la nimic și care va fi spre pieirea dumitale și a Măriei. Dă-mi voie să-ți arăt tot într-o vreme că aceasta este dorința mea de mamă a Măriei și pe care îndeplinind-o, aș primi orice propunere mi-ați face cu toată mulțumirea mea și cu binecuvîntările cerești.

Elisaveta termină aci, și Maria, nemaismîndu-se în stare ca să asculte niște lucruri carii se atribuiu la nenorocirea ei, se scoală după laviță și se dispune a intra în monastire. Alexandru se repede spre dînsa.

— Ce voiești să faci, Maria mea ? îi zise el reținînd-o. Unde te duci ?

— Mă duc în monastire, Alexandre, zise Maria sus- pinînd. După cele ce ai auzit, nu mă mai simț în stare a sta cu dumneata. Rămîi cu muma mea ; ne vom revedea mai pe urmă.

— Aceasta nu se poate, Maria mea. Din acest moment nu te mai părăsesc. Pentru amorul nostru dar te conjur să nu te mai gîndești la nenorocirea trecută, nici să roșești de dînsa. Oricare ar fi esecutorul nelegiuirei, își va lua pedeapsa meritată cînd va fi timpul, și, ca să fac mulțumirea mamei Elisavetei, voi urma astfel ca să nu ne compromitem liniștea și fericirea. Dacă încă nu este destul, spune-mi, Maria mea, ce voiești să mai faci, și pentru amorul nostru sunt gata să te ascult și să te satisfac întru toate. De acum înainte să fii veselă, să fii mulțumită, iubește pe Alexandrul tău ca totdeauna, și el va fi totul pentru aceea ce s-a sacrificat pentru dînsul.

După aceste cuvinte, Maria se simți mai ușurată și întorcînd tandrele sale priviri către acela a cărui voce răsuna cu atîta putere în sufletul său, lacrămile de recunoștință începură să-i umple ochii.

— Îți mulțumesc, Alexandrul meu, îi zise ea. Acu voiești să te sacrifici pentru o femeie care nu mai este demnă de a fi consoarta dumitale. Dar eu nu voi abuza de atîtea sacrificii. Nu-ți pretinz numele, Alexandre, nici inima chiar, căci precum ți-am spus, nu mai sunt demnă de dînsa. Suvenirea dumitale și mulțumirea de a te revedea din vreme în vreme vor fi singura consolație, carii vor vindeca ranele sufletului meu.

— Acestea sunt intențiile tale, scumpă copilă ? zise Alexandru pătruns pînă în adîncul sufletului de atîta mărime de suflet. Ei bine, Mario, aceste sentimente sublime le voi ridica la mărimea lor, și amorul nostru va fi curonat și binecuvîntat de toată lumea. Vom pleca de aici împreună și, odată în București, mă voi ocupa de pregătirile unirei noastre pe pămînt și în cer. Orice ai mai objecta de acum înainte, va fi de prisos, Maria mea, căci hotărîrea mea este nestrămutată și o voi împlini în contra voinței dumitale chiar.

La aceste din urmă cuvinte, pe care Alexandru le pronunță cu un ton solemn, fără a mai lăsa Măriei timpul de a răspunde, el apucă brațul Elisavetei și în urmă pe al scumpei sale fidențate și cîte trei intru în curtea monastirei.

Elisaveta, sărmana mumă, se simțea fericită și mulțumea lui Dumnezeu că lucrurile luase o turnură la care nu aspira niciodată. Maria, sublima fată, avea nevoie să reție emoțiile care-i înecau sufletul de fericire. Iar Alexandru, deși împărți aceeași fericire ca și Maria, ca și Elisaveta, sufletul său însă era zdrobit de cele ce auzise, căci răzbunarea îl preocupa și avea nevoie să o ascundă de amanta sa și de Elisaveta, ca să nu lase cea mai mică umbră de bănuială.

Cînd ei intrară în monastire, toate privirile se îndreptară spre dîșii și fiecare călugăriță avu curiozitatea să caute a cunoaște pe acela care era însoțit de noile lor tovarășe.

Arhondăreasa se grăbi a veni înaintea lui Alexandru ca să-l priimească și să-i ofere ospitalitate, dar Alexan- daru îi mulțumi și, arătîndu-i pe Elisaveta și pe Maria, îi exprimă dorința că voia să rămîie în locuința acestor două dame, carii erau din familia sa și cu carii va pleca a doua zi.

Alexandru fu dar introdus într-o cameră modestă dar prea curată și Elisaveta cu Maria se ocupară a-i aduce dulceață, cafea și a pregăti cele trebuincioase pentru masă.

Era o plăcere de a vedea pe Maria cu cîtă grabă și cu cîtă prevenență se silea să mulțumească pe amantul său și acesta, care o ruga neîncetat să nu-și dea multă osteneală pentru dînsul, nu se putea sătura de a o admira, de a lua cu plăcere orice-i prezenta și de a suspina profund, cînd ea ieșea pe afară, la gîndirea infamiei tatălui său și a vătafului de curte.

Cînd umbrele nopții învăluiseră orizontul, masa era gata. Alexandru, Maria și Elisaveta se pun să prînzească sau mai bine să cîneze. Bucatele erau modeste, dar gustoase și prea curate. Ei mîncară puțin căci nici unul nu avea apetit, afară de Alexandru care luă din toate și care [se] prefăcu a mîncă mult și cu plăcere ca să îndatoreze pe Maria și să-i dovedească printr-aceasta că nu se mai gîndea la nemulțumirile trecute.

După ce se ridică masa, ei încep a se întreține de diferite lucruri pînă la o oră foarte înaintată a nopții fără a strecura în convorbirea lor nici pe Dăngescu, nici pe vătaful de curte, nici vreun cuvînt de răzbunare viitoare.

Alexandru, văzînd că trebuia să se retragă în camera ce i se pregătise ca să le lase să se repauzeze, își luă noapte bună de la dînselle și le invită să se gătească pentru plecare.

Elisaveta și Maria nemaigăsind de cuvîință a reveni asupra refuzului și nemaivoidî printr-aceasta a mîhni pe Alexandru, care le arătase că hotărîrea lui era nestrămutată, priimiră cu mulțumire a face totul și în urma ieșirii lui începură a se pregăti pentru drum.

Nici Alexandru, nici Maria nu putură închide ochiul toată noaptea, gîndindu-se unul la altul, astfel că-i surprinse lumina zilei fără ca să fi gustat un moment de repaos.

În revărsatul zorilor, toți erau în picioare. Elisaveta și Maria își luară ziua bună de la călugărițe și la cinci ore de dimineață trăsura cu care venise Alexandru era pe drumul Bucureștilor.

CAPITUL X

REÎNTURNAREA

— Ce zici tu, Neagule, despre istoria Măriei ? Întrebă Dăngescu pe vătaful său de curte într-o dimineață când acesta se afla în camera lui.

— Ce să zic, cocoane, decît că am nerăbdare să-i văz odată sfîrșitul la un fel.

— Unde dracu să se fi înfundat acea fată de cojocar și ce va fi cugetînd să facă în urma celor ce i s-a întîmplat ?

— Aceasta m-ar interesa și pe mine să știu, dar din nenorocire nu mi-a dăruit Dumnezeu înțelepciunea lui Solomon ca să ghicesc în gîndurile oamenilor, sau cel puțin mirosul cîinelui prin care i-aș fi putut lua urma.

— Nu este vorba de urma ei, căci tu nu i-ai fi putut-o lua niciodată. Mă gîndesc la Alexandru, care trebuie să o găsească, și odată găsită, ce-i va spune ea ?

— Sau mai bine, ce va face domnu Alexandru dacă va afla, adăogă vătaful de curte. Aici este rădăcina ne- astîmpărului meu care mă face să nu mai poci închide ochiul ziua și noaptea și vă mărturisesc, cocoane, că-mi este frică de nu mă țin picioarele.

— De ce să-ți fie frică, nerodule ? Și chiar cînd Alexandru ar afla ceva de la Maria, de unde va ști el că tu ai fost esecutorul nenorocirei ei pe cît timp acea fată nici nu te cunoaște, nici nu este bine încredințată de ceea ce i s-a întîmplat și în ce loc.

— Mă iartă, cocoane, și te rog să-mi dai voie a-ți spune că acestea sunt parigorii de om bolnav, cum zice proverbul. Curînd sau mai tîrziu se dovedesc drăciile, oricît de ascunse s-ar ține, și cu toate că eu sunt acela care am adoptat ideea de a nenoroci pe acea fată ca să scăpăm pe domnu Alexandru de dînsa, dar acum îmi pare rău și mi-e frică că toate acestea se vor sparge odată în capul meu.

— Nu te neastîmpăra de aceasta, Neagule. Te voi susține eu oricum s-ar învîrți împrejurările ; de atîta lucru crez că voi avea puterea să te apăr precum am făcut și altă dată.

— Așa este, cocoane, și speranța mea este în Dumnezeu și în dumneata, zise Bolboacă prefăcînd încrederea. Cu toate acestea, este o vorbă că „paza bună întîmpină primejdia rea", și eu m-am gîndit că ar fi bine să mă fac teacă de pămînt îndată ce se va întoarce domnu Alexandru în București și pînă va voi Dumnezeu să se însoare cu fata lui coconu Gorniceanu. Vezi, acesta este neastîmpărul meu cel mai mare. Gîndirea mea este neîncetat pironită la această înșurătoare, de la care atîrnă toată gloria și toată fericirea familiei mele. Am grabă de a revedea pe Alexandru, care trebuia să se fi întors pînă acum. Ce va fi făcînd el de atîtea zile la Penteleu ?

— Și eu îmi fac această întrebare, cocoane, și-mi *zic* : peste ce mulțumire va fi dat domnu Alexandru la munte de a rămas acolo atâtea zile ? Să nu să fi dus la vreun alt Penteleu, cocoane ?

— Nu voi să crez altceva, Neagule, decît că muma l-a oprit lîngă dînsa, interumpse Dăngescu, căutînd să se liniștească. Elena este o femeie curioasă ; ea esa- gerează totdeauna afecția ce are pentru fiul său și dacă Alexandru a luat o prefacere în manierele sale către părinți, aceasta trebuie să o imput nevestei mele. Este cunoscut că multa dragoste strică totdeauna pe copii.

— Vorbiți ca un înger, cocoane. Nu mai departe mă dau de exemplu pe mine și încredințez că dacă părinții mei mă iubeau mai puțin, fără îndoială că nu aș fi săvîrșit atîtea greșale în trecut. Ca să mă înțelepțesc și ca să mă întorc la dreapta judecată, a trebuit să sufer multe și să-mi sparg capul de toate zidurile.

— Ai fost și tu iubit de părinți ? întrebă Dăngescu -cu mirare. Curios lucru ! Dacă nu mă înșel, mi se pare a fi auzit din gura ta că ai fost aruncat în lume sau mai bine lepădat de părinți fără ca să știi cine au fost, nici să-i fi apucat vreodată.

— Este prea adevărat că v-am spus aceasta, zise Bolboacă mușcîndu-și buzele. Și astăzi nu *zic* altfel. Dar voi să arăt că în copilăria mea se vede că am fost rîz- gîiat și iubit și de aceea am făcut la nerozii.

— Am început a nu te prea înțelege, Neagule, și îți mărturisesc că trebuie să fie un mister infernal în nașterea ta, căci ce alt te-ar face să-mi ascunzi origina ?

— Să nu credeți aceasta, cocoane, căci, și dacă aș știi ceva, tocmai dumitale să nu-ți spui ? A fost numai o neînțel...

Și Bolboacă nu apucă să sfîrșească că rămîne stîlpit, cu ochi ațintați pe fereastă.

— Dar ce ai ? îl întrebă Dăngescu, privindu-l cu mirare.

— Domnu Alexandru a intrat în curte, zise Bolboacă cu jumătate vocea. Dumnealui este, îl recunosc !

La aceste cuvinte, el își întoarce privirile de la fereastă și, fără să piarză timpul, iese fuga din cameră.

— Ce spui ? murmură Dăngescu venind la fereastă și uitîndu-se. În adevăr, el este, dar care să fie pricina de vine pe jos !

Pe cînd Dăngescu făcea aceste reflecții, Alexandru era în mijlocul curții, și dacă Bolboacă îl zărise, aceasta fusese o fericire pentru dînsul, căci la vederea acestui mizerabil, Alexandru, în furia sa, nu ar fi putut fără îndoială să se stăpînească, precum își propusese.

Alexandru nu voise să-și mai aducă bagajele în casa părintească pentru că nu conta să mai intre niciodată într-însa. El sosise în ziua trecută și, în interesul de a nu mai compromite liniștea Măriei, trăsese împreună cu dînsa și cu Elisaveta la Otelul de Europa, unde avea cunoștințe și unde fusese totdeauna mulțumit. Această hotărîre a lor era luată după drum ca să rămîie la acest otel pînă

cînd Alexandru va face pregătirile trebuincioase pentru maritagiul. Maria și Elisaveta se supuneau cu mulțumire la toate dorințele lui Alexandru. Ele îl rugase numai să înștiințeze pe Tincuța despre sosirea lor ca să vie să le vadă. Această dorință Alexandru le-o îndeplinise prin trimiterea unui servitor al otelului la casa Tincuței, care, auzind că scumpa sa verișoară și că buna sa mătușică erau în București, nu știuse cum să se îmbrace mai în grabă ca să vie să le îmbrățișeze.

A doua zi de dimineată, după sosirea lor, Alexandru fusese la Ministeriul Justiției, unde îndeplinise oarecarii formalități ce credea necesarii pentru liniștea sa viitoare. Rezultatul îl dobîndise foarte lesne, căci se înțeleșese cu directorul, care din întîmplare era un om cumsecade.

Cînd el nu avea pentru moment altceva mai interesant de făcut decît de a ridica, din camera ce ocupa la tatăl său, vreo opt sute galbeni, ce cîștigase din procese pledate de dînsul, și alte mici obiecte și cîrtii de carii avea trebuință, veni pe jos, ca să nu facă zgomot, și, fiindcă avea cheia asupra-i, intră de-a dreptul în camera sa fără ca să dea de știre la nimeni.

Dăngescu nu putea înțelege această manieră a fiului său de a se întoarce dintr-un voiaj. El voi să iasă în sală ca să-l întîmpine, dar fu reținut de cugetarea că poate Alexandru va fi găsit pe Maria și că aceasta în desperarea ei va fi mărturisit totul. El rămase dar în camera sa și lăsă lui Alexandru alegerea de a veni să-l vadă cînd va fi dispus pentru aceasta.

Vătaful de curte, îndată ce ieșise de la stăpînul său, coborîse în cîteva sărituri scărița de din dos, și în zăpăceala sa neștiind ce face, intră în grădină, se uită rătăcit în tot lungul ei, și văzînd o tocitoare în care se conserva apă pentru udatul florilor, sări într-însa în nesimțire și intră în apă cu jumătate corpul.

„Din norocire apa este caldă și timpul frumos, își zise el, cînd simți că umiditatea pătrunsese pînă la piele. Voi zice că am făcut o baie rece ca să mă răcoresc, și iată totul. Ce l puțin mă voi alege cu atîta și voi scăpa de o bătaie sigură căci afurisitul de ciocoi trebuie să fi aflat totul”.

Acestea fură reflecțiile ce făcu vătaful de curte cînd se găsea în tocitoare, de unde era hotărît să nu iasă decît după ce se va încredința că furtuna a trecut.

Alexandru găsește banii, obiectele și cîrțiile la locul unde le pusese. El la banii, îi împarte în mai multe suluri și îi pune în toate buzunarele ce avea ca să nu le simță greutatea. După aceea, împachetează cîrțiile și micile obiecte și bijuterii și le pune în două buzunare ale hainei, ce purta pe deasupra celorlalte. După ce termină totul, iese în sală, și rămîne cîteva momente a se consulta dacă trebuia să vadă atunci pe tatăl său și să-i anunțe că-i părăsește casa pentru totdeauna, sau să amîne această întrevvedere pentru altă dată. El nu luase încă nici o partidă, cînd Dăngescu, care își pierduse răbdarea și care era turmentat de curiozitatea de a întîlni pe fiul său, ieși în sală ca să trimiță pe un servitor să-l cheme. Dar care fu mirarea sa și a lui Alexandru cînd se întîlniră față în față ! Alexandru era pe gînduri și, la vederea tatălui său, ridică capul și necazul începu să apară în ochii

lui. Dăngescu, din parte-i, care nu se aștepta să-l găsească în sală, rămase uimit când îl văzu într-o asemenea poziție. Cu toate acestea, el nu-și pierdu cumpătul și înaintă spre Alexandru :

— Mă prinde mare mirare, Alexandre, de a te vedea întorcându-te dintr-un voiaj, pe jos și fără bagaje, întocmai ca un om care și-a pierdut mințile. Intrași în casă fără să anunți pe nimeni. Te gălesc în sală și nu-mi zici cel puțin bună ziua. **Ce** sunt manierele acestea și unde ți-ai priimit creșterea ca să te porți atât de urât cu tatăl tău ?

— Titlul de tată al meu nu-l mai ai, domnule, de acum înainte, zise Alexandru cu dispreț. Ai comis niște fapte carii îți ridic pentru totdeauna dreptul de a mai avea un fiu și o familie. Nu mai ești părintele meu, domnule. M-am lepădat formal și de numele dumitale și de bunurile dumitale părintești. Nu mai am nici o afecție pentru dumneata, și aceasta am venit să-ți spui. ca să nu-ți mai dai osteneala să afli.

Alexandru era palid și pronunțase aceste cuvinte cu o voce seacă și interuptă de necazul ce se desina pe toată fizionomia lui. Ochii lui se roșise și exprimau turbarea. Dăngescu era spăimântat și la rîndul său necazul îl apucă deodată.

— Văz că ești nebun și că nebunia te-a făcut insolent, strigă el cu asprime. Ai merita palme, lovituri, dar te disprețuiesc ca pe un ticălos.

— Disprețul dumitale îmi face onoare, domnule, zise Alexandru cu un zîmbet satanic. A fi disprețuit de crimă, va să zică a fi stimat de virtute și de onoare.

— Ce îndrăznești să zici, mizerabile ! strigă Dăngescu ridicînd mîna ca să lovească pe Alexandru.

— Ho, ho... nu te aprinde, domnule ; zise Alexandru parînd lovitura cu bastonul. Un om ca dumneata nu este în drept a avea momente de aprindere. Nu mă îndoiesc că erai de un mare sînge rece cînd Maria, fidențata mea, căzuse victima dumitale. Și ce a putut mișca o inimă atât de împietrită și nesățioasă de nelegiuri ca a dumitale Ai omorît pe Frusina, ca să-ți satisfaci o dorință ce-ți aducea dezonoare. Ai acuzat pe Sălcianu în locul dumitale, ceea ce a cauzat moartea sărmanului bătrîn, și în loc să fii mustrat de conștiință, să pleci să te po- căiești și să rogi pe Dumnezeu ca să te ierte, vii pentru a treia oară și dezonorezi pe fidențata fiului dumitale ? Și îndrăznești a-ți mai permite momente de aprindere și un aer impunător de părinte ?... Pîna aci, domnule ! Respectul ce-ți eram dator s-a șters de mult ; titlul de fiul dumitale se șterge pentru eternitate. Astăzi nu mai sunt pentru dumneata decît un particular și unul din acei particulari carii nu te pot suferi. Ne vom mai în- tîlni poate vreodată, dar nu într-o casă sau în vreun loc public, ci în pretoriul unui tribunal, unde vei fi chemat a da cont de toate nelegiurile dumitale.

Dăngescu era teribil, ochii lui erau muiți în sînge. Cuvintele lui Alexandru îl înfuriase în gradul cel mai mare și, nemaiașcultînd decît turbarea sa, se repede spre fiul său și pentru a doua oară încearcă să-l lovească, dar nu reușăste nici de astă dată căci Alexandru îl oprește, zicîndu-i :

— Nu căuta să mă lovești, căci pe Dumnezeuul meu care ne vede nu aş putea să rămîi liniştit. Adio, pentru totdeauna şi gîndeşte-te că de astăzi nu mai ai un fiu, căci m-am lepădat formal de numele dumitale şi ți-am ridicat tot pe această cale orice fel de drept de asprime ai mai încerca să esersi asupra-mi.

— Vom vedea, vom vedea, mizerabile ! strigă Dăngescu tremurînd de necaz. La luptă dar, şi de astă dată nu vei mai scăpa din monastire, unde-ţi vor putrezi oasele. Te voi aduce iarăşi la dreaptă judecată.

Alexandru nu-i mai răspunde şi se depărtează, iar Dăngescu, voind să intre în camera sa, în zăpăceala în care se afla, nu nemereşte uşa, ci îşi loveşte capul de zid. Această lovitură contribui şi mai mult ca să-l turbeze cu desăvîrşire, ceea ce îl făcu să forţeze uşa camerei sale printr-o izbitură de picior şi astfel îşi făcu intrarea.

Ar fi cu neputinţă ca să descrie cineva starea în carea se găsea Dăngescu în urma disputei ce avusese cu Alexandru. El hîrîia ca un tigrul, spărgea tot ce se prezenta dinaintea sa şi, în fierberea sîngelui, sfărîmă mai multe scaune izbindu-le de oglinzi şi de tablouri, astfel că în cîteva minute toată mobila din acea cameră era redusă în bucăţi şi în ţandări.

Dacă în aceste momente Bolboacă s-ar fi găsit dinaintea lui Dăngescu, fără îndoială că creierii săi ar fiu luat loc lîngă ţandările de mobile resfirate pe parchet. Dar pentru fericirea lui, se afla în tocitoare unde de multă, umezeală începuse să tremure şi să [se] încredinţeze că apa nu era aşa de caldă pe cît o găsisese mai-nainte.

Dăngescu se linişteşte prea tîrziu, dar liniştea îi veni cu o durere de cap grozavă, precum se întîmplă totdeauna după o iritaţie nervoasă. Inima lui nu mai palpita decît în mici intervale ; el simţi într-însa un gol uscat şi setea ce avu îl făcu să bea două pahare mari cu apă. Numai cu modul acesta reuşi oarecum să se răcorească puţin :

„Alexandru m-a ameninţat ! zice el posomorît şi pe gînduri. Fiul meu cugetă ruşinea mea pentru un amor nesocotit şi înjositor. Am nevoie să dau crezămînt ziselor lui. Un fiu nesupus, un fiu ingrât, un fiu care ameninţă, pe părintele său, care vrea să-l lovească, să-l denunţe guvernului, să se bucure de nenorocirea celui care i-a dat viaţa, celui care l-a crescut şi l-a nutrit !... Aceasta este grozav ! El merită moartea, merită ocna, merită a fi spînzurat !... Capul îmi este greu, nu poci să mă liniştesc; nu mă simţ în stare a cugeta... Unde să fie Neagu ?"

— He, cineva ! strigă el sunînd clopoţelul.

Un servitor intră în cameră.

— Cheamă îndată pe Neagu, îi ordonă el. Spune-i că sunt singur şi că a plecat cine ştie bine.

Servitorul se înclină şi iese. El coboară scăriţa de din dos, bate la uşa camerei lui Bolboacă, îl cheamă, şi nu primeşte nici un răspuns. După aceea, se duce să-l caute în toată casa şi negăsindu-l nicăiri, intră în grădină, singurul loc unde nu fusese. În grădină se uită în toate părţile şi nu văzu

pe nimeni. Era dispus să se întoarcă, lîngă stăpînul său ca să-l încunoștiințeze despre aceasta, dar ca să se convingă de adevăr, pînă a nu pleca, începu să strige :

— Domnule Neagu, în grădină ești?!

La această chemare, vătaful de curte tresări deodată și, cunoscînd vocea servitorului, ridică capul din tocitoare și răspunse încet :

— Aici sunt, Antoane, ce mă vrei ?

— Auz ! Ce zici ?... Dar unde ești ? reluă servitorul preumblîndu-și privirile cu mirare.

— Aici sunt, în tocitoare, zise Bolboacă scoțînd capul mai mult și făcîndu-i semn să tacă și să se apropie.

La această încunoștiințare, servitorul zărește capul vătafului de curte și se apropie de dînsul, făcîndu-și cruce.

— Dar ce cauți în tocitoare, domnule Neagu ?

— Nu vorbi tare, Antoane, zise Bolboacă cu frică. Am o durere de cap grozavă, și temîndu-mă să nu-mi cază vreo dambla, m-am aruncat în tocitoarea asta cu apă ca să mă răcoresc.

— Dar bine, nu puteai să zici la cineva ca să-ți toarne în cap cîteva doniți cu apă de puț sau să te duci la gîrlă să te scalzi ?

— Ar fi fost prea tîrziu. Vezi bine că am avut așa mare grabă, încît m-am aruncat îmbrăcat. Dar să lăsăm aceasta. Spune-mi ce mă vrei ?

— M-a trimis coconu să te chem și să-ți spui că este singur și că a plecat cine știi bine.

— Așa ți-a zis ? Îți aduci bine aminte, Antoane ? Nu te înșeli ?

— Cîtuși de puțin, zise Anton. Acestea sunt curatele cuvinte ale coconului.

— Dacă este așa, fă bine, dragă Antoane, de-mi ajută să ies din tocitoare.

— Cu plăcere, domnule Neagu, zise servitorul su- mețîndu-și mînicile și pregătindu-se a da ajutorul ce i se cerea.

Bolboacă apucă mîna lui Anton cu mîna dreaptă și cu cea stîngă se proptește de marginea tocitoarei. În această stare, el se ridică, dar cu mare anevoință, căci apa intrase pe dedesubtul hainelor și a trebuit mai întîi să stea puțin să se scurgă și în urmă să sară afară.

— Doamne, în ce stare te găsesc, domnule Neagu ! observă servitorul scuturîndu-se de apa de care fusese stropit la ieșirea lui Bolboacă. Ar crede cineva că te-ai vîrît în tocitoare ca să te ascunzi de tătari și de zavragii ?

— Crează cine ce o vrea murmură vătaful de curte tremurînd. Pleacă de spune coconului că viu îndată ; eu mă duc să-mi schimb hainele. Dar vezi, Antoane dragă, să nu-i spui unde m-ai găsit.

— Nu avea grijă, domnule Neagu, căci aceasta nu este treaba mea.

Servitorul se depărtează și Bolboacă intră repede în camera sa. Umiditatea îi intrase în pori, răceala îl co- prinsese și vinețeala, ce se vedea pe fizionomia lui, anunța că va cădea bolnav. Fără

dar a pierde timpul, el se dezbracă cu iuțeală, se șterge cu o pîslă groasă ca să-și înfərbinte sîngele, și după aceea îmbracă rufe și haine curate.

Trecuse aproape o jumătate oră în această afacere, cînd gîndindu-se că stăpînul său trebuia să-l aștepte cu nerăbdare, avînd totdeodată și marele interes de a afla ce se întîmplase cu Alexandru, iese din camera sa, închide ușa după dînsul, suie scărița și, ajungînd la camera stăpînului său, bate ușor la ușă, ceea ce avea obicei să facă totdeauna.

— Intră, strigă Dăngescu dinăuntru cu o voce care făcu pe Bolboacă să sară înapoi.

„Ce să aibă stăpînul meu ! cugetă el puind mîna pe clanță. Hm... hm... se vede că furtuna a fost cam zgomotoasă.”

— Dar vin' odată, strigă Dăngescu și mai tare cînd recunosc lovitura vătafului său de curte.

— Iată-mă, cocoane, zise Bolboacă deschizînd ușa și intrînd în cameră.

— Ce dracu faci de ai întîrziat așa de mult ? Este un secol de cînd am trimis să te cheme.

— Am stat ascuns, precum bine știi, cocoane, și într-un loc de unde ieșind, a trebuit să întîrziez puțin pînă să-mi schimb hainele.

— Aveam grabă să te întîlnesc ca să-ți spui lucruri mari.

— Și eu am nerăbdare să le aflu, cocoane.

— Am văzut pe Alexandru, pe acel fiu ticălos. El știe tot ce s-a întîmplat cu Maria și a venit să-mi declare că s-a lepădat de numele meu și de titlul de fiu.

— Ce rușine pentru un om ca dumnealui ca să facă afît zgomot pentru o fată de cojocar !

— Așa, mizerabilul, ba încă m-a insultat, a amenințat să mă lovească ; mi-a zis că ne vom revedea în preto- riul unui tribunal, unce îmi va cere cont de toate cele... O ! dar îl voi învăța eu minte ; îi voi arăta ce drepturi are un părinte asupra unui fiu.

— Aceasta este grozav, murmură vătaful de curte, plecînd capul și simțînd un fior rece că-i trece pîn toate încheieturile corpului. Să vă amenințe pe dumneavoastră !... Să vă insulte în față !... Să cugete a vă pîrî guvernului și a vă face rău !... acesta este un lucru neuzit, nepomenit !

— Dar îl voi pedepsi, îl voi nenoroci, și de astă dată îl voi înfunda într-o monastire de unde nu va ieși decît poate după ce-i vor putrezi oasele.

— Aceasta crez, cocoane, că-l va îndîrji și mai mult, și nu e de mirare ca chiar din esiliu să facă arătare guvernului. Apoi coconița se va duce să-l vază, va afla totul, se va revolta... vei avea doi inemici în loc de unul, și, în sfîrșit, cine te încredințează pe dumneata că cei mai putea să-l esilezi, cînd s-a lepădat de numele dumitale și de titlul de fiu ?... Dați-mi voie a vă spune, cocoane, că domnu Alexandru cunoaște legile și formele mai bine decît oricare. Întîi l-ați putut esila căci a fost ridicat, fără veste, dar acum nu rămîi la îndoială că și-a făcut toate pregătirile și toate formele ca să nu mai aveți nici o putere asupra-i. Căci în adevăr, ce alt l-ar fi silit să se lepede de titlul de fiu și de numele părintelui său ?

— Ai dreptate, zise Dăngescu pe gânduri. Și la aceasta m-aș fi gândit și eu, dar în starea în care mă găsesc, mă simț în neputință de a raționa cum trebuie. Acel ticălos m-a revoltat atât de mult încît puțin a trebuit ca adineaori să-mi fi pierdut viața.

— Vi s-a întîmplat ceva supărător ? întrebă vătaful de curte cu iuțeală, prefăcînd interesul ce lua la viața stăpînului său.

— Am avut o amețală grozavă, lucru ce nu mi s-a întîmplat în viață. Și neapărat că aș fi căzut sub lovitura unei apoplexii dacă nu mă răcoream cu două pahare cu apă. Acest fiu, precum am prevăzut, îmi va scurta viața și fără îndoială că mă va face să nu mai scoț capul în lume. Fiecare va ști, și crez că a și început să afle, pricina pentru care el s-a lepădat de numele meu. Criticile trebuie să circule diin gură în gură ; omorul Frusinei, acuzarea și moartea Sălcianului, boala nevastei mele, dezonoarea Măriei ; toate acestea se vor cunoaște în curînd de toată lumea, de la însuși fiul meu !... Tremur numai gîndindu-mă. Vezi tu, Neagule, cînd s-ar afla, aș fi în stare să mă sinucid.

— Să te sinucizi !... dar nu te gîndești, cocoane. Dumneata să te lepezi de o viață atît de prețioasă pentru o lume întreagă !... să cugeți o asemenea grozăvie, pe cît timp ești în drept a face totul fără a păcătui cîtuși de puțin înaintea lui Dumnezeu.

— Nu te înțeleg, Neagule ; vorbește mai deslușit.

— Voi să zic, cocoane că ești prea bun, prea indulgent, și rău faci. Eu îmi mărturisesc păcatul că nu poci îi ca dumneata. Înțeleg să iert fiului meu o greșală de copilărie, o nerozie și chiar o nebunie. Dar să mă insulte, să amenințe să mă lovească și să cugete a mă denunța guvernului ca să mă nenorocească. O ! .. o !... pînă aci ! Lucrurile s-ar schimba cu totul. Chiar legea bisericească :nu îngăduie astfel de necuviințe. Ea zice că dacă un fiu ridică mîna asupra părintelui său, să i se taie acea mînă. Se înțelege dar că dacă insultă, gura trebuie să i se închiză pentru totdeauna. Asemenea și cînd gîndirea îi este pornită a face rău părintelui său, acea gîndire trebuie iarăși să înceteze de a mai funcționa.

— Ce zici tu, Neagule ? murmură Dăngescu cu o căutătură posomorîtă. Găsești de cuviință să... nu mai existe Alexandru ?

— Eu nu am zis nimic, cocoane, ci legea bisericească prescrie asemenea pedepse pentru copiii rău cugetători ai părinților lor.

— Legea bisericească !... se poate. Este adevărat că eu nu o prea cunosc, dar crez că așa trebuie să fie. Ei bine, clacă Dumnezeu o voiește, facă-se voința lui și moară dar acel fiu nelegiuit care cugetă dezonoarea și nenorocirea celui ce i-a dat viața !

Bolboacă plecă capul și nu proferă un singur cuvînt. Dăngescu se uită la dînsul ca să-l consulte, dar neîntîl- nindu-i privirile, urmă a zice după o mică tăcere :

— Ce părere îți dai tu, Neagule, despre această ho- tărîre ?

— Eu, cocoane, ce părere voiești să-mi dau în privința domnului Alexandru decît că este un fiu rău. Cît însă în ceea ce privește hotărîrea dumneavoastră de a-l om... pentru relele dumnealui purtări, mie nu-mi este permis nici a o aproba, nici a o dezaproba. Nu sunt decît un servitor gata a îndeplini orice poruncă mi-ați da.

Vătaful de curte, după ce propusese stăpînului său drumul sau mai bine mijlocul prin care ar putea să scape de persecuțiile lui Alexandru și de răzbunarea ce neapărat se prepara și în contra lui, ca unul ce era dovedit de complice, se dete la o parte ca să nu i se impute niciodată săvîrșirea unei crime ce singur o provocase.

Dăngescu însă era atît de orb și atît de încrezător în acest servitor, încît departe de a pătrunde în intențiile lui, le privea totdeauna într-un înțeles contrariu, ceea ce-l făcu a-i zice :

— Te înțeleg, Neagule. Nu voiești să-mi arăți aprobarea ta pentru o simplă chestie de bună-cuviință, și îți dau toată dreptatea. Este în adevăr trist lucru ca un tată să omoare pe fiul său, dar în asemenea împrejurări este cu neputință de a lua o altă partidă. Ei bine, Neagule, tu care mi-ai fost totdeauna devotat, te însărcinez să-l cureți îndată după această lume, oricum te va povățui mai bine iscusința ta.

— Te-ai gîndit bine, cocoane ? întrebă vătaful de curte prefăcînd o mină posomorîță. Hotărîrea dumitale este nestrămutată ?!

— Așa de nestrămutată, cum sunt nestrămutat în toate hotărîrile mele, zise Dăngescu.

— Atunci îmi plec capul și mă supui voinței stăpînului meu.

CAPITUL XI

DEZOLAȚIA

Alexandru se întoarce la otel foarte supărat de cele ce se petrecuse între dînsul și tatăl său. El nu găsește nici pe Elisaveta, nici pe Maria, căci ele se duseseră cu

Tincuța ca s-o petreacă acasă și să rămîie acolo pînă seara. Văzîndu-se singur și prin urmare liber a se gîndi în liniște, tînărul Dăngescu începu să cugete profund asupra direcției ce va trebui să dea unor împrejurări atît de grave.

Trecuse aproape două ore de cînd el se consulta cu gîndirile sale și din toate nu rezultase alt decît de a se cununa îndată, ca să nu mai întîmpine noi nemulțumiri din partea tatălui său. Hotărîrea dar era luată și ca să o eșecute așa de curînd pe cît dorea, își propuse a săvîrși totul chiar în acea zi. Astfel dar, el lasă mai întîi cîr- tiile și obiectele ce luase închizîndu-le într-o cutie de masă, opri asupra-i parte din banii de carii avea trebuință, ieși din otel, se puse într-o birjă și întrebuiță toată ziua în căutarea unei case ca să o închirieze ; dar el nu putu găsi nici una disponibilă și care să-i placă, fiindcă mai toate erau ocupate. Văzînd că acea zi era pierdută și propuindu-și a reîncepe căutările sale a doua zi, se întoarce la otel, intră în camera amantei sale, dar nu o găsi nici pe dînsa, nici pe Elisaveta, căci ele nu se înturnaseră încă de la Tincuța. **Ce** să facă ? îi era urît, dorea să vadă și să se întreție cu Maria despre unirea lor viitoare ; singur nu mai putea să rămîie căci spiritul lui avea trebuință de distracție. Cum el nu mîncase nimic de dimineața și pînă la șapte ore seara, cu toate că încă nu avea nicidecum apetit, dar ca să poată aștepta cu răbdare întoarcerea Măriei, intră în sala de mîncare a otelului, se așeză la o masă care era mai retrasă, luă o cartă de bucate și începu să o consulte.

În sala de mîncare se afla lume multă, astfel că toate mesele erau înconjurare de cîte doi-trei oameni, ceea ce făcu ca chelnerul să nu bage de seamă intrarea și așezarea lui la masa retrasă.

Alexandru citise și recitise în mai multe rînduri cartă de bucate și nu găsise încă nimic care să-i ațîțe apetitul, și fără îndoială că ar mai fi citit-o mult timp dacă în acel minut nu i-ar fi fost atrasă curiozitatea de intrarea unui bătrîn ce veni la masa unde se afla.

Bătrînul, îndată ce văzu pe Alexandru, îl complimentă printr-o ușoară plecare de cap, se așeză pe un scaun fără să pronunțe un singur cuvînt, și luă după masă cartă de bucate. După ce aruncă o privire grabnică asupra-i o depune la locul de unde o luase, la un cuțit și lovește cu tăișul un pahar gol ce se afla dinaintea sa.

L_a acest zgomot, chelnerul apărură îndată :

— Să-mi aduci un bulion, ordonă bătrînul cu o voce ce abia se putut auzi.

— Numaidecît, zise chelnerul întorcîndu-se.

— Și mie o friptură, un compot și un pahar cu vin de Bordeaux, ordonă Alexandru.

La vocea acestuia, chelnerul se întoarce uimit și-l privește :

— Domnu Alexandru ! strigă el, după ce recunosc pe tînărul Dăngescu. Sunteți aici de mult ? Mă iertați dacă nu v-am văzut, căci este lume multă și sunt singur în birt.

— Nu e nimic, nu e nimic. Vezi numai să-mi aduci un jurnal ca să mă ocup cu ceva pînă mă vei servi.

Chelnerul se făcu îndată nevăzut. După cîteva minute, el aduce un jurnal francez, îl pune dinaintea lui Alexandru și pleacă să se ocupe de serviciul său.

Alexandru la jurnalul și începe să citească, iar bătrînul, în așteptarea pînă să fie servit, învîrtește cuțitul în mînă ca să se distreze.

În fine, după un cuart de oră, chelnerul aduce bătrînului bulionul ce ceruse, și lui Alexandru o prepeliță friptă, un compot de pere și un pahar cu vin de Bordeaux.

Alexandru lăasă jurnalul și începe să despice pasărea, iar bătrînul, care se vede că nu era dispus să mănînce. vîntura bulionul cu lingura ca să-l răcească. În timpul acesta, se aude la o masă o dispută între doi streini, carii aveau capul amețit de bere. Alexandru se întoarce ca să vadă ce este și bătrînul cu o iuțeală nespusă toarnă în paharul cu vin de Bordeaux cîteva picături dintr-o sticlură pe care o ținuse ascunsă în mînă.

Nimeni nu putu să vadă acest fapt al bătrînului căci fiecare își avea auzul și privirile ațintite asupra acelor streini, carii, cu sîngele revoltat de băutură, erau aproape să se bată, fără să știe pentru ce, dacă cîțiva domni de la o masă vecină nu interveneau să-i împace.

Disputa se precurmă așa de iute, pe cît începuse, prin așezarea între acei sugători de bere a unui al treilea strein, amic al lor, și toți curioșii din birt se întorseră la locurile lor. Cînd Alexandru se întorseră și el ca să continue cu tăierea pasărei, bătrînul nu mai vîntura bulionul, cum făcuse la început, ci îl sorbea cu o iuțeală așa de mare, încît se înecase în două rînduri.

Alexandru îl privea cu curiozitate și nu putea înțelege pentru ce acel domn își lua bulionul cu atîta lăcomie. Dar fiindcă aceasta nu-l privea pe dînsul, căci fiecare era în drept, într-un loc public, să mănînce oricum i-ar plăcea, găsi de cuviință a nu se mai uita la acel bătrîn, ci a se ocupa numai de dînsul. El începu dar să mănînce din prepelița friptă cu prea puțină plăcere, și ca să provoace apetitul care-i pierise cu desăvîrșire, și totdeodată ca să-și întărească stomacul căruia îi simțea golul, luă paharul, îl aduse la gură, și bău tot vinul ce era înăuntru. Puind paharul pe masă, simți că gura i se încrețește și că gustul vinului diferea mult de al celui ce lua obișnuit în acel birt. Nemulțumit că poate i se schimbaseră vinul, lovește furculița de o farfurie și chelnerul se prezintă îndată dinaintea lui :

— Ce poruncește domnu Alexandru ? îl întrebă chelnerul cu oarecare respect.

— Te-am chemat să-ți spui că vinul ce mi-ai adus a fost nu se poate mai rău, căci mi-a încrețit gura și mi-a amărît-o astfel încît și pînă acum îmi simț amărăciunea.

— Cum se poate ? zise chelnerul cu mirare. Este tot de acela de care vă aduc totdeauna.

— Nu este tot de acela ; înțelege-mă odată. Să-mi aduci încă un pahar, dar vezi să fie dintr-o altă sticlă.

— Prea bine, domnule Alexandre. Voi fi cu mai multă băgare de seamă în viitor.

Și chelnerul se dispune să plece, dar bătrînul îl oprește zicîndu-i :

— Fă-mi socoteala.

— Ce, domnu nu mai pofteste nimic ?

— Nimic, răspunse bătrînul deschizînd o pungă ce scosese din buzunar.

— Doi lei și treizeci parale bulionul și pînea, zise chelnerul după ce făcu socoteala.

Bătrînul plătește, își la pălăria și bastonul și pleacă cu cea mai mare grabă din birt la marea mirare a lui Alexandru, care nu putea înțelege cum un om care-și lua bulionul cu lăcomie, se mulțumise numai cu atît.

„Cu toate acestea, lumea este așa de curioasă și așa de misterioasă că nu-i mai poate da cineva de căpătîi", cugetă Alexandru, reîncepînd a mînca din prepelița friptă și întorcîndu-și gîndirile către împrejurările ce-l preocupau

Acum trebuie să introducem pe lector în casa bătrînului Dăngescu ca să găsească pe acel bătrîn pe care trebuie să-l fi cunoscut.

Pe la ora cînd Alexandru se afla în birt, Dăngescu era singur în camera lui lungit pe pat și gîndindu-se profund. Din vreme în vreme, el tresărea și se speria ca cum ar fi fost în prada unui atac nervos. Capul îi era greu, ochii tulburi și fizionomia așa de schimbată, încît nu se mai putea deosebi într-însa cea mai mică trăsură de ființă umană. Într-o asemenea poziție, el rămăsese cîteva minute cînd nesimțindu-se în stare de a mai sta pe pat, se scoală deodată și începe să se preumbe cu iuțeală în tot lungul camerei, ceea ce avea obicei să facă de cîte ori gîndirile îi erau restrînse în cercul vreunei nelegiuri. De astă dată, însă, el era atît de zăpăcit că nu se mai putea recunoaște, astfel că vederile i se împăiejinau din ce în ce mai mult, pînă cînd, în fine, nu mai fu în stare să vadă lumina.

„Nu știu ce am, își zise el, căzînd în nesimțire pe un fotoliu. Inima mi se strînge și vederea mi se întunecă. Ah !"

Și această fiară căzu amorțită căci o săgetătură electrică îi petrecuse inima. El rămase nemișcat aproape o jumătate oră, după a cărei trecere ușa se deschide și Bolboacă apare deodată. Acest bandit își făcu intrarea tremurînd ; el avea ochii roșii, toată fizionomia îi era palidă și neagră și semăna ca o fantomă de care s-ar fi speriat el însuși dacă s-ar fi pus în fața vreunei oglinde.

Îndată ce intră în cameră, Bolboacă își ațintă privirile asupra Dăngescului, și văzînd că acesta nu-i adresează nici un cuvînt, își pleacă capul, începe să tremure și mai mult și nu îndrăznește

nici să înainteze, nici să se miște, ca să nu facă zgomot. El așteptă cu răbdare pînă cînd va fi chemat ca să vorbească, dar așteptarea îi fu lungă, căci nici după un cuart de oră Dăngescu nu făcuse cea mai mică schimbare în poziția sa primitivă. În acest interval, Bolboacă avusese timpul să-și revie în sine și să înțeleagă că tăcerea Dăngescului de la intrarea lui și pînă în acel minut nu putea să fie naturală. Ca să se convingă că nu se înșelase, ridică capul încet și își ațintă privirile asupra Dăngescului. Acesta se dezmeticește tocmai în acest minut ; el deschide niște ochi mari, turburi, și sperioși, îi preumblă împrejurul său și-i ațintă asupra vătafului de curte :

— Tu ești, Neagule ? întrebă el cu o voce pierdută.

— Eu sunt, cocoane.

— De mult ești aici ?

— Cam de mult ; poate să fie douăzeci minute.

— Ce vrei ?

— Am venit să vă... văz.

— Sunt bolnav ; mi-e rău.

— Văz în adevăr că nu sunteți bine.

— De unde vîi ?

— Viu de la un birt.

— Ce te-ai dus să cauți pe la birturi ? Acasă nu ai ce mânca ?

— Ba am prea mult încă, cocoane. Dar la birt nu am fost ca să mănînc, ci ca să...

— Hain ? ce zici ? întrebă Dăngescu cu oarecare asprime.

— Voi veni mai tîrziu să vă spui ce am făcut la birt. Acum nu vă găsiți în stare bună să mă ascultați și poate aveți trebuință de liniște.

— Nu am trebuință de nimic, și liniștit nu voi putea fi decît după ce-mi vei fi spus ce vei fi făcut la birt. Spune-mi dar, curînd, căci mor de nerăbdare.

La această schimbare neașteptată a stăpînului său, Bolboacă se pierde cu desăvîrșire. El nu mai știa ce să facă ; ca să arate adevărul, îi era teamă ; ca să-l ascunză, îi era frică. Cu toate acestea, simți bine. ca trebuia să se hotărască la un fel, căci Dăngescu îi făcea niște întrebări la carii era constrîns a răspunde.

— Dar nu ai de gînd să vorbești odată ? reluă Dăngescu răstindu-se.

— Cum să nu vorbesc, cocoane ? zise Bolboacă tremurînd. Pentru aceasta am și venit la dumneavoastră. Dar pentru ce atîta grabă, cînd aveți destul timp să aflați un lucru la care trebuia să vă așteptați, căci singur mi-ați dat ordinul.

— Înțeleg... o ! înțeleg ! Alexandru trebuie să fie mort... Aveam presimțire.

Și Dăngescu aduce mîna la frunte ca să oprească focul ce-i se urca în creieri. Bolboacă pleacă capul și murmură.

— Am îndeplinit ordinul dumneavoastră, cocoane, și nimic mai mult.

— Mort ! din ordinul meu !... O ! iartă-mă, Dumnezeuul meu ! Am fost un nesocotit ! strigă Dăngescu căzînd în genunchi.

— Nu crez să fi murit încă, zise Bolboacă spăimîntat de căința stăpînului său. Dar peste două ore cel mult...

— Este otrăvit ?

— Din nenorocire da, cocoane. Și mi-a trebuit un curagiu supranatural ca să mă hotărăsc a șăvîrși această... faptă. Vă sunt atît de devotat încît...

— Taci, taci ! Spune-mi unde este locuința fiului meu ?

— La Otelul de Europa.

— Zi să puie cai îndată, sau mai bine adu-mi o birjă ; dar grăbește.

— Peste două minute va fi la scară.

Bolboacă iese, iar Dăngescu rămîind singur cade din nou amorțit în fotoliu.

Puțin în urma plecării bătrînului, care nu fusese altul decît Bolboacă, Alexandru, care nu mîncase mai nimic și care din lipsa apetitului nu putuse să-și continue prînzul, se scoală de la masă și iese din birt. Intrînd în curtea otelului, își aruncă ochii la ferestrele de la camerele ce ocupa, și văzu lumină. El înțelese că Maria și Elisaveta se întorsese de la Tincuța și mulțumit de aceasta se grăbi a urca scara în cîteva sărituri. Cînd voi să pășască pragul ușei principale ca să intre în sală, simți în inimă niște tăieturi atît de grozave încît îi fu cu neputință ca să facă mai mult decît un pas. Mai întîi, căută să se întărească și să-și facă curagiu, dar durerea îl ținu în loc, îi întunecă vederea și simțul, și căzu deodată în lungul corpului. Puterea otravei ce băuse în vinul de Bordeaux fusese provocată de grabnica mișcare ce făcuse cînd suise scara.

Nenorocitul Alexandru îndată după căderea lui, începu să se încovoiaie, să geamă și să se tîrască rupîndu-și hainele și frămîntîndu-și inima. La zgomotul ce face, Elisaveta și Maria ies speriate, privesc pe Alexandru și recunoscîndu-l, începură să-și smulgă părul și să strige ajutor. Mai toți cîți se aflau în sala de mîncare și în grădina otelului vin să vază pe Alexandru pe care găsindu-l în delir, unii se grăbiră a-l transporta în patul din camera lui, iar alții alergară și se răspîndiră pe toate stradele ca să aducă medici.

Maria era rătăcită ; sărmana copilă plîngea, țipa, și nu apuca să se dezmeticească dintr-un leșin că cădea în-tr-altul.

Bătrîna Elisaveta își pierduse capul și puterea alergînd de la Alexandru la Maria și de la Maria la Alexandru ca să le dea niște ajutoare slabe ce nu le era de nici un folos.

Iar nenorocitul Alexandru era lungit pe pat într-o nesimțire completă. El nu mai putea nici să cunoască, nici să înțeleagă, nici chiar să se tînguie, căci delirul era în culme.

Într-o asemenea stare, el se afla de douăzeci minute, cînd un medic intră în cameră.

La vederea medicului. Elisaveta tresare deodată căci o scînteie de speranță se strecură în sufletul ei. Ea se grăbi a se duce spre medic, îl informă cum știu mai bine despre decurgerea boalei lui Alexandru și-l rugă în genunchi ca să-l scape de dureri. Medicul o ascultă cu compătimire și după ce-i promise că va face tot ce-l va ajuta știința, se apropie de patul bolnavului, îl observă, îi pipăie pulsul și se încredințează că era în cel mai mare pericol. În urmă, după alte încercări ce mai face, ridică plapoma și apasă ușor pe inima lui Alexandru. La această mișcare, nenorocitul scoase un țipăt de durere. Maria, în nesimțirea în care se afla, nu-l putu auzi, dar sărmana Elisaveta, care se găsea, între doi copii și care vedea și auzea totul, înaintează speriată și privește pe medic cu un aer rugător.

— Cum găsești pe bolnav, domnule doctor ? îl întrebă ea cu neastâmpăr.

— Nenorocitul este otrăvit, răspunse medicul cu jumătate vocea. Nu mai este nici o speranță ca să scape căci gangrena s-a declarat.

— Otrăvit ! murmură Elisaveta, frîngîndu-și mîinile. Dumnezeu meu, să fie cu putință !

— Așa de cu putință încît să nu mai rămîi un minut la îndoială. Cu toate acestea, singurul ajutor ce-i poci da este ca să-i alin durerile pentru o oră și jumătate, mult două.

Și medicul scoate o sticluță dintr-o casetă și o pune în mîna Elisavetei.

— Ce să fac cu doctoria aceasta ? întrebă ea luînd sticluța în nesimțire.

— Să dai bolnavului ca să bea toată licoarea ce este înăuntru. Acest medicament îl va liniști, îi va potoli durerile, și-l va aduce în stare să vă cunoască și să vă vorbească. Acum, doamna mea, vă recomand curagiu, căci dezolația ar putea să vă facă cel mai mare rău.

Și la aceste cuvinte medicul iese gînditor și nemulțumit.

Elisaveta rămase lîngă patul bolnavului uimită și pierdută. Ea se uită cu desperare, cînd la dînsul, cînd la Maria, cînd la sticluță. Declarația medicului că Alexandru era otrăvit și că nu mai era speranță ca să scape îi cauzase o lovitură mortală. Pierzînd pe Alexandru, sărmana mumă prevedea că ar putea să piarză și pe Maria, unica ei copilă, unica-i speranță, unica consolație ce-i mai rămăsese pe pămînt. Zdrobită de atîtea lovituri grele și grabnice, nenorocita femeie, cu tot curagiul de care avea trebuință și de care voi să se întărească, se simți biruită de atîtea fatalități și puterile o abandonară cu desăvîrșire.

În acest moment, Maria care-și revenise în sine, se scoală după canapeaua pe care fusese lungită și începu să umble.

La vederea copilei sale, buna Elisaveta făcu o ultimă încercare să se întărească și fiindcă nu mai avea putere să se ție pe picioare, se lăsă pe un fotoliu ce se afla lîngă patul bolnavului și afectă o veselie în care se întrevedea mai mult amărăciunea.

Maria, care înainta încet cu ochii turburi, palidă și cletenîndu-se, căci nu mai era în stare nici dînsa să-și ție echilibrul, îndată ce sosește lîngă Elisaveta, se lasă [a] cădea la picioarele ei și își

aruncă ochii asupra lui Alexandru, care era întors cu fața spre zid și care zăcea în nesimțire. La vederea amantului ei care suferea și căruia nu-i putea da nici un ajutor, nenorocita Maria fu înecată de suspine, și pieptul începu să-i salte cu iuțeală.

Elisaveta o privea cu lacrimile în ochi și, temîndu-se să nu leșine și de astă dată, se grăbi a o consola ca să o facă să se liniștească.

— Dar ce suferi atîta, copila mea ? Nu vezi că domnu Alexandru este mai liniștit ?

— Nu văz nimic, iubita mea mumă. Alexandru suferă atît că nu mîi simte nimic. O! cunosc aceasta. Inima mea nu mă înșală.

— De astă dată te înșală, copila mea, căci doctorul ne-a dat speranțe bune.

— A venit vreun doctor? A văzut pe Alexandru? **Ce** zicea doctorul ? **Ce** speranțe a dat? spune-mi, buna mea mumă, nu-mi ascunde nimic.

— Doctorul zicea că domnu Alexandru a fost cuprins deodată de o colică primejdioasă, dar că răul va înceta îndată după ce va fi luat doctoria din această sticlură.

— Ce sticlură ? **Ce** doctorie ? De ce nu i-ai dat-o pînă acum ?

— Pentru că numai de cîteva minute a plecat doctorul.

— Să i-o dăm mai curînd. Să ne grăbim. Ah ! Dumnezeuul meu ! Pentru ce ai întîrziat, maică ?

Și Maria se scoală deodată, la sticlura din mîna mumei sale, toarnă medicamentul într-o ceașcă și se pleacă spre capul lui Alexandru.

— Scumpul meu amic, cum te afli ? întrebă ea cu o voce slabă punînd mîna pe fruntea amantului său și ridicîndu-i părul care-i acoperea fizionomia.

La această voce, care răsuna totdeauna cu putere în sufletul său, Alexandru deschise ochii pe jumătate.

— Dumneata ești, Maria mea ? întrebă el cu o voce întreruptă de spasmi.

— Eu sunt această nenorocită Marie, zise sărmana copilă înecată în lacrimi. Dar nu-mi spuseși cum te mai simți, Alexandre ?

— Mă simț nu mai știu cum, Mariuța mea, murmură Alexandru pierdut.

— Capul îți arde, transpirația îți este cleioasă ; trebuie să suferi mult, bunul meu amic !

— Nu sufer mult. Ah !

Alexandru scoase un țipăt de durere prin mișcarea ce făcu ca să se întoarcă spre Maria.

— Dumnezeuul meu ! văz că răul nu mai încetează. Ia curînd, acest medicament, el îți va alina durerile, Alexandrul meu.

— Voi lua cu plăcere tot ce vei voi, Mariuța mea.

Maria aduce ceașca în vederea lui Alexandru și acesta deschide puțin gura și la tot medicamentul ce era înăuntru. După aceasta, ea privește pe amantul ei cu neastîmpăr și caută să se

încredințeze dacă medicamentul putea să producă efectul promis de doctor. Mai multe minute trec și ea nu dovedește încă nici o preschimbare spre bine. Crezînd că poate nu turnase în ceașcă tot medicamentul clin sticluță și că va mai fi rămas înăuntru, la sticluța, o privește în lumină și după ce se convinge că nu mai rămăsese nici o picătură înăuntru, își aruncă ochii asupra mărcii ce era lipită pe sticlă, citește cu groază și cade murmurînd :

— Antidot ! A fost otrăvit !

— Antidot ! otrăvit ! strigă Alexandru care auzise aceste cuvinte îngrozitoare. O ! sunt otrăvit ! Mă temeam de aceasta.

— Dumnezeu meu ! dar ce este antidotul ? strigă Elisaveta sculîndu-se după fotoliu și luînd în brațe pe Maria care leșina pentru a cincea oară.

— Antidotul ce să fie alt, mamă Elisaveto, decît un medicament în contra otrăveii, căreia îi taie puterea, zise Alexandru ridicîndu-se puțin. Acest antidot l-am băut eu, și grație lui, mă simț mai ușurat, mă simț în stare de a vă vorbi și de a vă asculta. Dar inima îmi este arsă și arde încă, îi simț focul... mi-e frică că voi fi luat antidotul foarte tîrziu.

— Dumnezeu să fie lăudat ! zise bătrîna Elisaveta cu scopul de a-l încuraja și consola puțin că auzise pe Alexandru și că-i văzuse fața. Mario ! scumpa mea fată, domnu Alexandru este mai ușurat, s-a ridicat pe pernă, vorbește, te privește. Deșteaptă-te, nenorocită copilă !

Și Elisaveta, care nu mai avea putere să se lupte, toarnă odicolon într-o batistă, o pune la nasul Măriei, și o stropește cu apa rece.

Maria deschide ochii, îi preumblă împrejurul ei și îi ațintă asupra lui Alexandru, care o privea cu ochii înecați în lacrimi.

— Pentru ce ai leșinat, Mario? Pentru ce suferi atît ? o întrebă el cu tandreță. Aibi curagiu, Mariuța mea, căci și eu am mai multă trebuință decît dumneata. Văzîndu-te într-o asemenea poziție, sărmana mea inimă, care arde într-un foc, s-ar consuma în mai puține minute decît mai am de trăit. Ridică-te dar, scump angel ; să mai privesc încă acești ochi a căror căutătură au știut totdeauna să vindece atît de bine rănile sufletului meu !

În măsura ce vorbea Alexandru, fizionomia Măriei pierduse pe nesimțite paloarea de care era învăluită ; memoria și simțul le redobîndi puțin cîte puțin, și ridicîndu-se, ajutată de muma sa, se apropie de Alexandru ; și se așeză lîngă dînsul. Elisaveta, care simți trebuința ce avea ca să iasă la aer și să lase pe acei nenorociți amanți liberi a-și exprima pasiunea în care ardeau, ieși din cameră și rîndui la ușă pe o servitoare ca să privegheze și să vie să-i dea de știre îndată ce ș-ar mai în- tîmpla vreo fatalitate.

Cînd se văzu singur cu Maria, Alexandru îi luă mîna în ale sale, o acoperi de o mie de sărutări și o lipi de pieptul său.

Maria abia dacă-și putea reține rezezele bății ale inimei ; ea contimpla cu delir figura lui Alexandru, care era palidă și suferindă. O presimțire amară îi umplu sufletul ; ea se simți deodată coprinsă de o întristare neînțeleasă și două lacrimi arzătoare se rostogoliră în ochii ei.

Alexandru, care nu-și ridică privirile de deasupra Măriei, citi în ochii ei tot amorul ce ea avea pentru dînsul.

— Dumnezeuul meu ! zise el lipind și mai mult mîna Măriei de pieptul lui. Aibi milă de amorul nostru și acordă-mi grația de a mai trăi în această noapte ca să mă bucur de fericirea de a mai privi pe aceea care-mi umple sufletul de tot amorul care l-a nutrit. Scumpă Mario !... știi cît te-am iubit Reunisem totul în tine : orizontul meu erau acești doi ochi albaștri, a căror căutătură pătrundea pînă în fundul sufletului meu ! tandrețea mea pentru tine depărtase din inima mea toate tandrețele cîte le aveam. Uitam barbarismul tatălui meu, uitam lacrămile mumei mele, uitam totul În lume cînd te vedeam surîzînd, cînd umbra ta amoroasă plecîndu-se spre mine îmi ascundea viața, și fiindcă te vedeam tînră și frumoasă, mi se părea că tot pe pămînt era tinerețe și frumusețe. O ! Dumnezeuul meu ! aibi pietate de amorul nostru !

— Dar tu vrei să mor, Alexandre, sau să-nnebu- nesc !... Nu mai vorbi astfel, sufletul meu... Tu vei trăi... va trebuie să trăiești. Dumnezeu nu ar avea cruzimea ca să te smulgă de la pieptul meu. Nu, Alexandre, tu nu vei muri, sau dacă trebuie să mori, să murim împreună, mîna mea în mîna ta, respirațiile noastre să se confunde ; să murim zicîndu-ne că ne iubim, repetîndu-ne aceasta din ochi dacă vocea noastră nu ar mai fi în stare să se exprime, dacă buzele noastre nu ar mai fi în stare să se miște... să murim... pieptul tău lipit de al meu... pentru ca mișcările inimilor noastre să se împuțineze împreună... și să înceteze tot într-o vreme... pentru ca Dumnezeu să nu trimită decît un angel pentru tine și pentru mine... pentru ca acest angel să poată lua în mîna sa sufletele noastre și să le depue ca două porumbițe albe la picioarele Creatorului. Pentru ca să-ți poci zice pînă la ultimul suspin ; Alexandre, te iubesc... și în urmă să ne luăm adio de la această lume, pe care ar trebui să o părăsim atît de tineri și atît de nenorociți. O ! dar acestea sunt niște închipuiri fatale. Tu vei trăi, Alexandre ; poate acel antidot să fi tăiat tăria otrăvei și să te fi reîntors la viață. Puterea Creatorului este mare.

— Voi avea curagiu, Maria mea, și voi spera în Dumnezeu care trebuie să ne privească în acest moment. Dar ce am ! focul otrăvei reîncepe a mă arde ; îl simț cu mai multă tărie în inima mea, mă consumă, îmi slăbește puterile, îmi întunecă văzul, îmi astupă respirația. Ah ! Dumnezeuul meu ! iartă-mă... iartă și pe tatăl meu. Mario ! scumpa mea fidențată, scumpul meu angel, ne vom revedea în ceruri, unde ne vom iubi pentru eternitate. Adio, la re... ve... de... re...

Și Alexandru cade pe pernă pentru a nu se mai deștepta niciodată.

— Alexandre ! scumpul meu amic !... deșteaptă-te, strigă nenorocita copilă îmbrățișându-l de gât. Alexandre, tu nu mai vorbești !... Dumnezeuul meu ! ochii îi sunt deschiși și nu mă mai vede. O ! el a murit ! și eu... eu...

Ea nu putu să sfîrșească că căzu moartă pe cadaverul amantului său. Sîngele îi înecase inima.

Elisaveta, care fusese încunoștințată de servitoare, intră speriată cu dînsa și se apropiară de pat.

În acest moment se aude în sală zgomot de pași ; ușa se deschide cu repeziciune și Dăngescu intră speriat în cameră.

— Unde este Alexandru, fiul meu, nenorocitul meu copil ? strigă el privind pe Elisaveta care încerca împreună cu servitoarea să dea ajutor nenorociților amanți.

— Privește-i, domnule, zise Elisaveta cu o voce pierdută și aruncînd niște priviri rătăcite asupra Dăngescului. Bucură-te de victimele dumitale.

— Am sosit tîrziu !... prea tîrziu !... Dumnezeuul meu, iartă-mă, strigă el căzînd în genunchi și privind fcu respect cadaverile ce se prezentau dinaintea sa. Grație, iertare, Mario... O ! cît am fost de mizerabil !... am pus în jocul fatalității și am sfărîmat tot ce era mai onest și mai curat în sufletul acestei copile : am tîrît în noroiul vieții mele cea mai sublimă creatură a lui Dumnezeu, și iată cum Dumnezeu își răzbună. Mario ! Alexandre ! copiii mei !... ridicați-vă, vorbiți-mi, să vă ascult... Blestemați-mă, numiți-mă asasinul vostru... numai să vă auz...

Și el se apropie mai mult de pat, se uită cu frică la cadavere, le pipăie și se depărtează îngrozit.

— Cerule ! dar ei au murit ! strigă el smulgîndu-și părul. Au murit și nu m-au iertat ; îmi voi pierde mintea, dacă nu viața... Alexandre, nobilul meu fiu, dacă în această lume mu ai fost mulțumit, vei fi fericit în cea eternă, căci Maria, sublima fată, va fi în brațele tale, în mormînt și în ceruri !... Acum, sărmană mumă a Măriei, apropie-te de nenorocitul tată al lui Alexandru, și dacă Dumnezeu nu mă va asculta pe mine și pentru mine, ne va asculta unindu-ne rugăciunile pentru fericirea sufletelor copiilor noștri

A treia zi, mormîntul lui Alexandru, care era și al Măriei, lingă altarul Bisericei Icoanei, era acoperit de cunune de flori.

CAPITUL XII

FINALUL

De cînd Alexandru și Maria se unise pentru eternitate, luîndu-și adio de la o lume în care nu puteau să trăiască, nici să fie fericiți, bătrînul Dăngescu nu putuse să mai aibă un minut de repaos. Ziua ca și noaptea el era turmentat de insomnii și de cele mai grozave muștrări ale cugetului. Dacă încerca să închiză ochii, victimele crimelor sale i se înfățișau în formă de fantome și păreau că-i cer

socoteală de cruzimile ce săvârșise asupra-le. La aceste vizii, el se scula deodată, sărea din pat, cădea în genunchi și cerea iertare ; în urmă aprindea luminarea, se așeza pe un fotoliu lângă masă, își rezema capul de mână și rămânea în această poziție pînă cînd se făcea ziuă.

Trecuse patru zile de la înmormîntarea lui Alexandru și a Măriei și nici o preschimbare nu se făcuse încă în oribila poziție a Dăngescului. Nemaismîțindu-se în stare a se lupta în contra atîtor suplicii ce-i sfișiau sufletul, nici a mai prelungi o viață de tortură și de muștrări de cuget. După trecerea unei nopți furtunoase, în care el își consultase gîndurile și-și formase o hotărîre, în care părea nestrămutat, se scoală din pat, se duce la masă și scrie neîntreput o oră întreagă. El făcuse două cîrtii. Una era testamentul lui prin care își destina toată averea pentru binefaceri, îl sigilase și-l adresase domnitorului țării, iar cealaltă cîrtie era o epistolă adresată soției sale, la muntele Penteleu, prin carea îi cerea iertare pentru toate nemulțumirile ce-i cauzase pe nedrept și o implora să roage pe Dumnezeu pentru sufletul lui nedemn de a compărea înaintea divinității. După ce termină aceste două cîrtii, spiritul lui păru mai liniștit :

„Iată dar consecințele unei crime, zise el umblînd posomorit. Iată cum o primă greșală molipsește pe om și-l tîrăște în noroiul nelegiurilor pe carii le reîncepe neîncetat și în contra tuturor !... Odată pătat de crime, a trebuit să mă rostogolesc printr-însele cu corpul și cu sufletul. Groaznicul tablou de omor și de sînge va fi neîncetat alături de mine... dinaintea ochilor mei !... Mi-zerabil nesocotit ce am fost ! La ce-mi folosesc astăzi bogăția, influența, pe cît timp nu mai am repaos, nu mai am familie, nu mai am viață, căci nu mai am nimic uman !... Am nesocotit totul, am călcat totul în picioare, drepturile, datoriile naturei, tot ce este mai sfînt și mai sacru, pentru falsitățile lumii. Acum nu mă mai poci pune nici chiar în rîndul animalelor, căci animalele își iubesc copiii și eu am omorît pe al meu!... Cînd dar, un om ca mine a văzut ștergîndu-se dinaintea sa toate fericirile, toate aspirările și se simte lovit de pumnalele cu carii a voit să lovească pentru a-și satisface un orgoliu disprețuitor, o ambiție absurdă, niște pasiune dezonorabile ? Cînd după toate acestea nu mai prevede în viitorul său decît un sir de muștrări de cuget și un lanț de torture ? Cînd acest om nu mai așteaptă în viață decît disprețul și hula generală, descoperirea nelegiuirilor sale de niște legi carii trebuie să-l pedepsească ? Cînd acest om așteaptă în fiecare minut ca lumea cu morala ei egoistă, nepăsătoare și rece, să vie ca să-i numere lacrămile și să i le cîntărească pentru a ști dacă el își plînge greșala sau dacă se preface ? Un asemenea om trebuie să se pedepsească singur... Un asemenea om vătămător societății, trebuie să moară! Ș-apoi la ce-mi va mai fi folositoare viața și ce vrea să zică . timpul cît omul trăiește decît un fulger în eternitate! ? Și pentru ce se naște el decît ca să moară ?... Da, trebuie să mor și numaidecît, căci pentru că voi ,muri am îndeplinit mai întîi două lucruri umane de carii nu am putut fi capabil decît în asemenea momente. Am lăsat toată averea mea pentru binefaceri : pentru spitale, pentru orfani, pentru fete și văduve sărace, pentru bătrîni infirmi, în fine, pentru tot prin care mi-aș putea atrage binecuvîntarea

nenorociților și prin care poate Atotputernicul se va milostivi să-mi ușureze pedepsele ce-mi sunt rezervate în lumea eternă. Am mai cerut iertare soției mele pentru toate nenorocirile ce i-am cauzat și am rugat-o ca să mă plîngă, în loc să mă blesteme. Acum nu-mi mai rămîne decît un singur lucru de îndeplinit : va trebui ca înainte de a mă închide într-un mormînt întunecos și umed, unde poate Alexandru și Maria vor veni să-mi șoptească iertarea, va trebui neapărat să curăț din lume pe acel nelegiuit de Bolboacă, căci, fără povețile și fără îndemnurile lui infame, nu aș fi ajuns aci, nici poate aș fi avut să-mi imput vreo crimă ; va trebui, cum zic, să sugrum pe acel bandit care este una din escepțiile monstruoase cum rareori produce natura și le azvîrlă în societatea coruptă, unde și corupția, în fine, le distruge. Acest pușcăriaș vătămător universului întreg, vătămător lui însuși trebuie să înceteze de a mai esista. Eu voi fi gealatul lui, pentru că el m-a îndemnat la rele ; eu voi fi confesorul lui în ultimele momente pentru că el m-a făcut să las săi se otrăvească Alexandru, citîndu-mi, pentru a mă hotărî la aceasta, ceea ce se prescrie de legea bisericească, cînd un fiu ridică mîna asupra părintelui său. O ! mizerabilul ! Nu mi s-a întîmplat în viață să auz că un, om poate fi aplecat la atîtea nelegiuiri pînă să caute răul și în legile sfînte !... Și eu, nesocotitul, îmi cunosc orbirea, cînd?... cînd totul s-a sfîrșit pentru mine! Dar ce fac ?... soarele a început să se ivească și încă nu m-am ocupat de ceea ce m-am hotărît. Să grăbesc. Tot ce-mi trebuie pentru a-mi esecuta proiectul am în masa mea. Acum, la lucru. Să pregătesc dar limonada morței, din care trebuie să se adape toți asasinii ca mine și ca Bolboacă și să termin totul mai din vreme. Am păstrat otravă ca să mă servez cu dînsa la împrejurări de interese mîrșave, căci tot de acestea am avut în viața mea și prin ele mi-am făcut starea. Acea otravă este așa de tare încît o mică doză pusă în cincizeci dramuri de apă este de ajuns ca să omoare mai mulți oameni. Dintr-o mică sorbitură, tot corpul este otrăvit și puterea îi este așa de mare încît pătrunde în măduva oaselor. Sîngele încetează de a mai circula peste douăzeci minute cel mult."

Și zicînd acestea, el deschide un sertar de masă, scoate dintr-însul o cutie mică de fier, o deschide, răstoarnă un praf ce se afla înăuntru într-un pahar cu apă și îl amestecă cîteva minute pînă cînd se încredință că era bine dizolvat. După ce termină această afacere, sună clopoțelul și un servitor intră îndată. Dăngescu îi ordonă :

— Vei duce această cîrtie măriei-sale, lui vodă ; o vei da adiutantului de jurnă, și dacă te va întreba de unde este, îi- vei răspunde că este din partea mea. Ai înțeles ?

— Am înțeles, cocoane.

— Și pleacă numaidecît.

— Prea bine, cocoane.

— Nu uita ca să chemi pe Neagu, cînd te vei da jos. Aide, du-te.

Servitorul iese și Dăngescu se așază pe un fotoliu, căutînd a preface un-aer vesel, ca să nu lase să se în- trevază cel mai mic semn de neastîmpăr.

După cîteva minute de la ieşirea servitorului, se auzi în sală zgomotul paşilor lui Bolboacă care nu întîrzie de a intra în cameră, cu capul plecat, trist şi posomorît.

— Dar ce ai, Neagule ? îl întrebă Dăngescu cu blîndeţe, făcîndu-i semn să se apropie de dînsul.

— Nu am închis toată noaptea ochii dintr-o pricină care nu ştiu ce rezultat va lua.

— Ce pricină ? se grăbi a întreba Dăngescu prefăcînd interesul.

— Vă aduceţi aminte, cocoane, de acea moaşă care a venit cu Frusina ?

— Da, îmi aduc aminte. Ei bine, ce s-a întîmplat cu dînsa ?

— O întîmplare destul de nemulţumitoare, căci ieri a murit.

— S-o înghiţă infernul dacă a crăpat ! Nu văz ce nemulţumire ne-ar putea aduce moartea ei ?

Din contra, atît mai bine.

— Ba nu este bine nicidecum, căci înainte de a muri, a mărturisit la o mulţime de lume tot ce s-a întîmplat cu Frusina.

— Şi de unde ai aflat aceasta ?

— De la un dulgher care m-a ameninţat pe cînd ieri, înserat, mă întorceam acasă.

— Vrea să zică tot bine m-am informat şi eu, strigă Dăngescu sculîndu-se după fotoliu şi începînd să umble agitat ca să prefacă bine rolul ce-şi propusese a juca vizavi de vătaful său de curte.

— Cum aţi fost informat, cocoane ? întrebă Bolboacă surprins.

— Am fost informat de un amic al meu care mi-a comunicat tot că acel dulgher îndrăznise să vorbească. Astăzi m-am sculat de dimineaţă cu hotărîrea ca să-l omor şi cadaverul lui să-l îngropăm noaptea în grădină. Aveam de gînd să nu mai săvîrşesc crime, dar sunt silit să arăt acelui moji cum să pedepsesc insolenţii carii îndrăznesc să vorbească de oameni de condiţia mea.

— Merită o asemenea lecţie, zise Bolboacă, făcînd nişte ochi mari şi aruncînd o căutătură pe furiş asupra stăpînului său. Aşadar, cocoane, pentru aceasta m-aţi chemat ?

— Negreşit că pentru aceasta... ca să mă consult cu tine. Ia spune-mi, ce părere îţi dai despre hotărîrea mea ?

— Că este bună, cocoane. Văz numai că dulgherul lipseşte şi nu ştiu cum va veni aici.

— Fii pe pace ; el va veni cel mult peste o oră ; am pus eu la cale. Dar nu ştiu ce păcatele am de astăzi de dimineaţă !... capul îmi este greu, gura uscată şi stomacul sec. Aş voi să mă răcoresc.

— Poftiţi să vă aduc o limonadă, cocoane ?

— Crez în adevăr că puţină limonadă mi-ar face bine. Făcusem una cînd m-am sculat din pat, dar nu am băut-o şi poate să se fi trezit.

— Lămîia nu se trezeşte, cocoane.

— Atunci gustă de vezi dacă aceea ce este în paharul acela după masă e bună și potrivită din zahăr ?

Bolboacă, care era departe de a înțelege planul Dăngescului, se grăbi a se duce lângă masă, luă paharul, îl aduse la gură și bău din licuid. După ce-l înghiți, strîmbă din gură și zise stăpînului său :

— Este amară, cocoane, și nu o veți putea bea ; mă duc să vă fac alta.

— Bine, bine, zise Dăngescu mulțumit. Dar mai întîi rămîi puțin căci poate să vie dulgherul și nu am făcut încă încercarea ce am proiectat.

— Ce încercare, cocoane ? întrebă Bolboacă cu curiozitate.

— Încercarea de a lega mîinile și picioarele dulgherului îndată ce va intra în camera mea, precum și de a-i astupa gura ca să nu poată să strige.

— Acesta este lucrul cel mai lesne de făcut. Dacă-mi dați voie, mă voi duce să aduc două frînghii ca să vă arăt.

— Am frînghii, Neagule. Caută în sertarul de jos al mesei, ia cîte-ți trebuie și grăbește să-mi arăți căci nu știm cînd poate să pice dulgherul.

— Îl voi lega eu, cocoane, dacă credeți că nu poate să fii îndemînatec ?

— Ba nu, ba nu ; voi să-l leg cu mîna mea căci numai astfel poci fi bine răzbunat.

— Atunci cum poftiți, ca un stăpîn ce sunteți !

Și zicînd acestea, Bolboacă trage sertarul indicat, scoate două frînghii, le face la căpăție cîte un ochi și vine spre Dăngescu :

— Uite, cocoane ; nu este vreun meșteșug mare pentru a lega cuiva mîinile și picioarele carii puse în cîte un ochi din aceste frînghii și strînse bine, rămîne legat cobză fără a putea face o singură mișcare ; după aceasta, astupat la gură cu un șervet sau cu o batistă, se poate juca și un capii cu dînsul ca cu o păpușă.

— Se poate, dar eu nu poci înțelege pînă nu văz. Arată-mi dar numai cum se leagă picioarele. Eu mă pricep numai cum se leagă mîinile.

La acest ordin, Bolboacă se așeză pe scînduri, întinde picioarele, le vîră în ochiul unei frînghii, strînge nodul, și cînd termină, se adresă către stăpînul său :

— Iată, cocoane, ce este de făcut ; sunt așa de bine legat încît nu mă mai poci mișca.

Dăngescu se uită să se încredințeze dacă nodul era strîns și, văzînd că el însuși nu ar fi putut să-l lege mai bine, îi zice :

— În adevăr legătur_a este sigură. Acum, Neagule, întoarce-ți mîinile la spate ca să le leg și să-mi. spui dacă după legătura mea acel dulgher ar mai putea să se serve cu mîinile.

Și fără să aștepte răspunsul lui Bolboacă, Dăngescu îi apucă mâinile cu putere, aruncă ochiul celeilalte frînghii, îl strînge și-i face încă două noduri ca să nu se desfacă. Bolboacă începe să tremure fără voie și murmură cu frică :

— Sunt așa de legat, cocoane, încît nu mai poci face cea mai mică mișcare. Acum fii bun de mă dezleagă căci simț în inimă niște înțepături grozave de multă strînsoare.

— A ! mizerabile ! Iată-te în starea în care meriți a fi. Acum gătește-te să faci o călătorie întunecoasă unde te aștepată infernul cu brațele deschise. Recomandă-ți dar mai din vreme sufletul lui Satan căci peste cîteva minute vei compărea dinaintea lui.

— O ! vrei să mă omori pe mine ? murmură Bolboacă cu o voce tremurătoare și îngrozit de cele ce auzi de la stăpînul său. Trebuie să glumești, cocoane ; nu-mi vine a crede ca să răsplătești atît de rău pe un om care v-a fost devotat cu corpul și cu sufletul.

— Devotat !... auzi mizerabilul cu ce cuvinte crede a mă mai amăgi !... Și în ce a constat devotamentul tău, nelegiuitule ?... ca să mă pătezi de atîtea crime ? ca să-mi otrăvești copilul ? ca să-i dezonorezi amanta ? Toate acestea prin îndemnurile tale infame ?... în loc de a mă fi oprit din drumul pe care mă făcuseși să apuc !...

— O ! iartă-mă și mă dezleagă ; în inima mea simț o pară de foc.

— Nu cere iertare căci nu o vei dobîndi. Iertare să ceri la Satan. Eu nu mai sunt în stare a mă ierta nici pe mine însumi.

— Atunci voi fi silit să țip, să răcnesc, să cer ajutor, strigă Bolboacă mușcîndu-și buzele de durere și rosto- golindu-se căci otrava începuse să se răspîndească în toate vinele lui.

— Dacă vei striga, nimeni nu te va auzi și-ți voi astupa gura ca să te chinuiești și mai rău.

— S-a sfîrșit! o! s-a sfîrșit!... sunt otrăvit... am băut din acel pahar... murmură banditul în nesimțire,

Dăngescu îl privea cu băgare de seamă și văzîndu-l că începuse să-și piarză simțul și să i se slăbească vocea, se gîndi că otrava era mai tare decît crezuse și că efectul îi era mult mai grabnic.

Agonia lui Bolboacă dură zece minute după a căror trecere el rămase nemișcat cu ochii deschiși și cu dinții rinjiți. Dăngescu se duce la dînsul, îl pipăie, și încredin- țîndu-se că murise, se uită la cadaver cu un zîmbet satanic și îi zice :

— Nu mă îndoiesc că infernul s-a deschis înaintea ta. Moartea ți-a fost ușoară, asasine, clar îți vei primi pedeapsa meritată acolo unde-ți este rezervată ție și mie.

Dar ce mă mai ocup de aceasta fiară doborîtă și nu mă ocup de mine, își zise el întorcîndu-se. Mi se pare că mi-a venit și mie rîndul ca să gust din limonada morții. Să grăbesc căci timpul trece și poate să mă surprinză cineva cu acest bandit neînsuflețit. Cadaverul lui nu este bine să se găsească la un loc cu cadaverul meu. Trebuie să-l fac să dispară... dar unde ?... a ! în pivnița neumblată.

Și fără a pierde timpul, Dăngescu trage o canapea la o parte, ridică un capac făcut în scînduri și aruncă pe gaură cadaverul lui Bolboacă, care cade în pivniță cu mare zgomot. După ce Dăngescu îl văzu la un loc unde nu putea fi descoperit decît foarte tîrziu, lasă capacul, dă canapeaua la locul ei și vine să se așeze pe un fotoliu lîngă masa unde se afla paharul cu otrava. Aruncîndu-și ochii asupra paharului, frica îl coprinde deodată și începe să tremure ca cum ar fi fost prins de friguri ; cu toate acestea, el la paharul, îl aduce la gură și cînd voi să bea, simți că curagiul îl părăsește.

„Mi-e frică de tortură, iar nu de moarte, zise el privind cu rătăcire lichidul mortal. Cînd s-ar milostivi cineva să-mi zdrobească capul cu un glonț, i-aș da starea pe jumătate. Dar ce zic ?... Eu nu mai am stare căci de astăzi averea mea întreagă intră în mîinile guvernului. Nu mai poci prelungi viața căci în minutul acesta trebuie să fii în gurile tuturor ca un obiect de dispreț și de groază. Să nu mai aștept, căci așteptarea a devenit un supliciu... să beau, să beau mai curînd ca să termin odată... să înghiț toată otrava ca să nu mă chinuiesc mult.”

De astă dată, Dăngescu aduce paharul la gură, închide ochii și, cu o hotărîre nestrămutată, bău în două înghițituri toată otrava din pahar. După aceasta, se succedă două minute de tăcere în care timp Dăngescu sărută în mai multe rînduri o cruce mică cu sfînt lemn, pe care o atîrnă de gîtul său. În al treilea minut, focul otrăvei începu să-i arză inima. În al patrulea minut, durerile încep să-i paralizeze simțul. El caută să le sufere cu curagiu, dar puterile îl părăsesc puțin cîte puțin. În al cincilea minut, începe să tresară prin zguduituri și înțelege că peste puțin corpul său va fi cadaver. După un interval de agonie, în care ochii împăienjenăți nu mai puteau să zărească lumina, capul amețit ca de beție nu mai putea să cugete, simți că moartea se apropie ; atunci el începe să tremure, să-i fie frică, să se spăimînte, și înțelegînd că totul se sfîrșise, își adună toate puterile, vrea să se lupte, să scape de moarte, încearcă să umble, dar nu poate face decît un singur pas, cade în tot lungul corpului, întinde brațele către cer și strigă pe cît vocea îi mai permise :

— Alexandre ! Mario ! Copiii mei ! iertați-mă și rugați pe Dumnezeu, dinaintea căruia vă aflați, ca să-i fie milă de mine.

Acestea fură ultimile cuvinte ce el mai putu pronunța și, după cîteva secunde de agonie, moare, rosto- golindu-se pe parchet.

În acest moment, cerul se posomoraște, atmosfera se întunecă și tunetul bubuie ca cum ar fi ordonat infernului ca să înghiță pe acești doi nelegiuți.

CONCLUZIA

Trecuse mai multe zile de cînd în toate serile Ștefan Lungeanu întreținuse pe fratele său despre această romanță.

După ce o termină, găsind de cuviință a-i arăta cum rămăsese restul personalului (important) pus pe scena romanței, îi zise :

— Ca să închei istoria, află, Matei, că Elena Dăngescu — întorcîndu-se de la munte, și aflînd de moartea lui Alexandru și a Măriei, căci de a soțului său puțin a constat-o, a căzut greu bolnavă, și atacul i-a fost așa de mare, că peste puțin timp a luat loc lîngă copiii săi. Iar sărmana și nenorocita Elisaveta Sălcianca, pe care nu a chemat-o încă Dumnezeu la sine, s-a călugărit la Biserica Icoanei, unde în toate diminețile și serile udă de lacrămile sale mormintele soțului și iubiților săi copii.

Nu știi, iubite Matei, dacă ai luat vreo plăcere as- cultîndu-mă ; crez însă că narația mea ai fi găsit-o ceva mai interesantă dacă ai fi aflat și scenele misterioase prin carii trebuia să trec cu romanța, precum îmi propusesem, și pe carii am fost constrîns a le trece sub tăcere de frica unei legi ce a apărut de curînd.

FINE